

R E L E C T I O

❧ **Fratri Dominici Soto Segobienfis,** Theologi ordinis Prædicatorū,
Cæsareæ maiestati à sacris confessionibus, De ratione tegēdi & detegendi secretum.

❧ *Secunda æditio nuperrimè ab Authore recognita, multisq; in locis aucta, & à mendis quàm maximè fieri potuit, repurgata.*

SALMANTICAE,

Excudebat Andreas à portonarijs.

M. D. LII.

ILLVSTRISSI-
MO DOMINO AC RE-
 uerendissimo præfuli. D. Ioanni
 à Toletò, sanctę Romanę eccle-
 się cardinali, Burgenfiq; episco-
 po, ex ordine prædicatorum as-
 sumpto, suus frater Dominicus
 Soto eiusdem ordinis. S.

H *AVD* nescio Præsul clarissi-
 me, q̄ sit libellus hic impar quę Do-
 minationi tuę, aut nuncuparem, aut
 certę Romam mitterem. Verũ ta-
 men cũ mecum soleas (quę tua hu-
 manitas est) identidem exposũulare, cur quę in gy-
 mnasio publicę dictamus, quęq; auditores tumultua-
 rię codicibus excipiunt, non aliquãdo exacta & po-
 lita prælo permittimus, animum subiit, has D. tuę
 meditatiunculas exhibere, de quibus, quę nos cętera
 præstare possumus, facile conijcias: atq; adeo, aut ri-
 gorem tu iubedi remittas, si indigna iudicaueris quę
 in lucem prodeant, aut si diuersa fortę steterit sentę-
 tia, timorem ego temperem obsequendi. Vereor nã-
 que, hoc me quoq; nomine traducere pergas: sanę quę,
 postq̄ a sæculi vñdis, cathedris (inq̄) alijsq; id genus
 scholarum nominibus, in hunc me religionis secessum

recepi, nunq̄ (quod votis omnibus optaueram) latē-
 re sũisti, Nam quod patres huiusmodi sæcularibus
 titulis mundo me rursus prodiderint, tuũ certę stu-
 dium fuit, tuãq; prorsus authoritas. Adeo enim D.
 tuę animo sedit cũ literarũ omnium, tum maxime
 sacrarũ studia fouere & locupletare, vt quantulam
 nos cunq; accessiõẽ ad eam rem facere possumus, nõ
 neglexeris. Verũ enim uerõ dum fidem hac ratione
 religionemq; sanctissimę colis, agis profecto nihil ali-
 ud, q̄ quod vobis gentile est ac domesticum institu-
 tum. Vestrę enim Albanorũ domus, tãetsi vtroq;
 parente regibus ædita, ob hoc tamẽ apud nostrates
 clarissima habetur, q̄ præse semp tulerit, fidei, chri-
 stianęq; religioni, honorem & cultũ summa obser-
 uatione deferre. Vnde ducibus vestris semper id so-
 lenne fuit, vt nullum vnquã Hispania Mauris, Tur-
 cis, alijsq; barbaris Christiani nominis hostibus bel-
 lum indixerit, quo nõ sese armauerint primi, sangui-
 nęq; & plurimi animas fuderit. Testis est vel Afri-
 cana illa expeditio: vbi frater tuus Garsias à Tole-
 to, quem honoris gratia nomino, pro patria, pro fide
 & religione tam sese generose deuõuit. Sed & in
 longa illa expugnatione regni Granatę, quę tãtum
 Hispanis negotiũ facesiuit, tantoq; sanguine con-
 stitit, q̄ se vestri streuue gesserint, illustris corona
 perpetuo fuerit testimonio, quã de capta tũc signo-
 rum ac vexillorum turba insignibus vestris circun-

dederūt. Quam ergo fidem armis tui, ac rebus clarè
gestis propugnârunt, hâc nimirum, si moribus tu
literis omni authoritate & studio operę pretiũ du-
xeris asserere, extollere & amplificare. Quocirca
cũ tu Præsul reuerendissime domum hanc tuã, vn-
de ad istum ordinem summũq; senatum assumptus es,
amplissimis ædificijs, monumentisq; exornes, modisq;
omnibus augere & nobilitare studeas, tamẽ ego, cu-
ius interest officio publico gratias referre, nihil gra-
tius D. tuæ vicissim rependere possum, q̃ literaria
hec munuscula. Quæ, quãtulacũq; sint, ac-
ceptare (vt reor) nõ dedignaberis:
quãdoquidẽ nõ minus regiũ est,
exigua libenter accipere,
q̃ ampla magnificẽ
tribuere.
Vale.

✽ ARNOLDVS SCHVREIVS ✽
Brabantus Lectori.

Quũ canit Ausonius vates, non ambo placere,
Multa loqui, & summã cuncta silere fide:
At Cato, Simonides, contrã cælanda putârunt,
Sic & Aristides: nè Metanœa premat:
Ac honor, & nomẽ clarũ (ab Ioue quæ inqt Homẽ
An curãda p̃bis, an remouẽda forent? (rus)
Certus vt hic fias, librum hunc Amplissime Lector
Sumito, quo, Soto iudice, doctus eris.

✽ Relectio Fratris Domini-
ci Soto Segobienfis, Theologi or-
dinis Prædicatorum, Cæsareę
maiestati à sacris confessio-
nibus, De ratione tegẽ-
di & detegendi
secretum.

PROVIDENTER maiores nostri, pa-
tres grauissimi, concioq; bonarũ literarũ
studiosissima, & re sapienter explorata, in-
stituerunt, vt de cunctis quæ annis singulis
publicè legim⁹, selectũ aliqd relegeremus:
sanè quod paulo esset accuratiũs elabora-
tum, pro cuiusq; ingenio suis numeris ab-
solutũ. Enimuero, Quũ relego (ait quidam) scripsisse pudet:
nam plurima cerno, Me quoq; qui scripsi, iudice, digna lini, At
qui cũ plerãq; omnia quæ anno præfenti de præclarissima vir-
tute iustitię interpretati sumus, ardua quidem sint, atq; ad eò co-
gnitu tum iucunda, tum etiã in primis necessaria, tamen ex tam
varia supellectile hoc vnum argumentum & vos impendiò ef-
flagitastis, & nos potissimũ iudicauimus, de quo relectionem
hanc conficeremus: quod est. De ratione tegendi & detegendi se-
cretum. Nam inter ea quæ ad vitã humanã præcipuum habent
momentũ, id profectò nec in postremis est, si pro dignitate per-
pendamus, qua ratioẽ tacere, quãue proferre debeamus, quę no-
bis sunt secretò concredita, ac fidei nostræ commissa. Vt. n. arca-
num amici temerè effutire nõ modo vanitas est, sed iniquitas, at
q; ad eò infidelitas, ita contrã, tunc occultũ cælare crimẽ, quãdo
magistratus via id & ratioẽ percontatur, delictum est, Imo verò,
si crimen in perniciem spectet Rei publicæ, qui nõ, vel sua spon-
te, illud statim defert, impius est, & patriæ proditor. Quocirca,
qui suam astrinxit fidem arcani tacẽdi, inter scyllam se intelli-

Argumẽ-
tũ operis

gat, & charybdim nauigare. Quod Philippides ille, Lyfimacho regi gratissimus, sapienter admonuit: nā cum a rege rogaretur, quidnam sibi uellet suarum rerum impartiri, respōdisse fertur. Quiduis ō rex: modò nequid arcāi. Et Aristoteles rogat⁹ quid in vita esset difficillimum, respōdit. Ea reticere quæ minimè esset opus vnquā efferri. Et Socrates facilius esse dicebat imperitis & malis hominibus flammam ore inardentem continēre, q̄ arcanum. At cum argumentum hoc animo lustrare incipio, & membratim explorare, latius patēre video, q̄ vt vna relectioe possit absolui. Etenim, si res a carceribus (quod aiunt) ad metā vsq; tractanda est, accersere huc materias oportet de Correptione & denunciatione fraterna, de Accusatione & de inquisitione: quippe in quibus summa huius disputatiōis posita sit. Illic enim, cum reis, tum etiam testibus periculum imminet, aut velandi quod ius esset denuūciare, aut reuelandi quod neutiquā opus esset prolato. Ob idq; boni consulite, si dum relectioem instituere cœpimus, currēte rota, iustus liber exierit. Enim uerò, quanq̄ hæc diuersis in locis vulgata, versatq; sint, & apud theologos, & plurimum apud iuris consultos, tamē hoc hæcenus desideratur, vt rationes vniuersæ tegendi & detegendi secretum in summa comprehendētur: quas tam prælati, q̄ subditi simul habeant ante oculos. Quod si pro expectatione vestra præstiterimus, non fuerit, puto, inutilis labor noster: sin minus, temeritatem accusate meam, qui materiam sumpserim, non meis viribus æquā. Nam & si cura nos publica Prioratus nostri, cui per obedientiam deesse non possumus, frequenter à quiete studiorum nostrorum interpellet, tamen nullam inde præteximus excusationem. Deuissimus enim silēre potius, vt culpa careremus, q̄ quidpiam ædere, cuius veniam deprecaremur. Sed faxit Deus vt oratio nobis contingat digna, quæ à nobis, & in hoc vestro confesso, & de re grauissima habeatur.

¶ SED AD REM descendentes, ab illo proloquio sapientis rectè arbitramur proficisci: quod est Proverb. ii. Qui ambulat fraudulenter, reuelat arcana: qui autem fidelis est, cælat amici commissum. Nam ita mos est aliquod prothema initio proponendi, quod sit totius relectiois fundamentum. Atqui tria esse existimo necessaria membra huius disputationis. Primum quo explicetur quod nam genus virtutis sit, secreta contegere:

Prothema.

Distributio operis.

re: quâq; lege ad id officiū teneantur mortales. Alterum, quo perscrutemur quibus de causis, aut sua quisque sponte, aut si quis fuerit interrogatus, iure debeat occultum crimen detegere. Tertium ac postremum, quo ostendamus quando quispiam vi & iniuria petitur secretum pandere, qua prudētia, quibusq; verbis sese licebit citrà mendacium protegere: atq; adeò, quid tum prius perpeti debeat, q̄ vel se, vel amicum prodatur. Stylus vero scholasticus erit & peripateticus: quippe qui ad veritatem uestigandā & differendam lucidior est, atq; ad concludendam & iudicandam aptissimus. Sint enim quis ipsi latinissimi, qui res scholasticas oratoricè tractant, nosq; barbaros existiment, tamen nunq̄ eas poterunt eo dicendi genere, de suis cuiusq; principijs efficaciter ratiocinari, & perspicuè definire. Nos verò vniuersis literarum studiosis morem geramus: eò vel maximè, quod multis licet, citrà eloquentiam Ciceronis, esse theologis.

MEMBRVM PRIMVM.

Quæstio prima.

VTRVM CAELARE SECRETUM sit officium fidei. ¶ Ad partē negatiuam arguitur. Fides est virtus intellectualis: sed secretum seruare est virtus moralis: ergo seruare secretum non est officium fidei. Quod si dixeris præter fidem intellectualem, aliam esse fidem moralem, replicatur hoc modo. Fides moralis est pars & species iustitiæ: imo fundamentum totius iustitiæ, vt author est Cicero primo de offi. cap. de iustitia: sed seruare secretum non est actus iustitiæ: ergo nec est actus fidei. Probat minor. Seruare proprium secretum non pertinet ad iustitiam: iustitia enim (inq̄t Aristo. quinto. Eth.) est ad alterum: quare hominis ad se ipsum nec iustitia est, nec iniustitia: cælare autem alienum secretum est opus charitatis & amicitiae: quod verbis propositis Salomonis insinuatur. Qui fidelis est, seruat amici commissum: ergo

A 4

neutrum

neutrum secretum seruare est actus iustitiæ. ¶ **S**ecundò arguitur. Velare, aut, pro ratione, reuelare secretum, pertinet ad prudentiam, cuius est discernere inter tempus tacēdi, & tempus loquendi: vnde Prouer. 10. Qui moderatur labia sua prudentissimus est: & capite. 11. proximè ante prouerbiū thematis. Qui despicit amicum suum indigens corde est: vir autē prudēs tacebit: id est. tacebit in publico, occultè autem castigabit: vt habet glossa interlinearis: ergo cælare secretum, officiū potiùs est prudentiæ, q̄ fidei. ¶ **T**ertiò & postremò arguitur. Secretum temerè & sine caussa effutire, hoc vanitas est, & incontinentia: etenim, vt docet Arist. septimo Eth. cap. quarto, quanquàm continentia, absolutè dicta, circa solas versetur voluptates tactus: tamen, cū addito dicta: ad alias etiam affectiones extēditur: est enim quis incontinens honoris, aut iræ, atq; adeò linguæ: quocirca, qui temerè secreta profundit, vaniloquus appellatur. At qui secretum, præter rationem, metus caussa reuelare, cōtrariū est fortitudini: vt cū quis in eculo leui tormēto victus, crimen prodit, de quo iniuste interrogatur: ergo cælare secretum: officiū propiùs est: aut continentiæ aut fortitudinis, q̄ iustitiæ, atq; adeò fidei. ¶ **I**n contrariū est prouerbiū propositum: vbi qui reuelat arcana, fraudulētus appellatur: atq; adeò, fidelis, qui cælatur amici commissum.

SECRETORVM aliud est de re propria eius q̄ secretū apud se cōtinet: aliud verò est de re aliena. Et quia hæc varias habēt considerationes, tres erūt quæstiones in hoc primo mēbro. Prima de secreto in genere: altera, de secreto alieno: & tertia, de secreto cuiusq; proprio. ¶ **S**ed ante solutiōem primæ quæstionis, circa expositionem terminorū non tacitus præteribo, esse quosdam, qui hoc nomine, secretū: quod in scholis frequentissimū est, scrupulosè vtātur, pro eo quod est arcanū & occultum: insinuātes nō esse in hac significatione fatis latinū. Sed nihilominus, quanq̄ secretum idem est quod separatum: vt est illud iuris consultorū: Secretorum secreta est ratio, id est. Diuersorum diuersa est ratio, atq; iudiciū: vnde secretò loqui: est in secessu & sine arbitris loqui: tamen profectò id ipsum quod quis secretò loquitur, secretum etiam latinè dicitur. Nam apud iurisconsultos, latinitatis non negligentes, nō rarus est vsus huius nominis in hac significatione

Nomē secretum.

catione. Vt. ff. de re militari. l. Omne dilectū. Exploratores qui secreta nunciant hostibus, proditores sunt. Atq; adeò Quintilianus in altera declamatione, p cæco, non semel vtitur hoc nomine. Poterā (inquit) iudices secretum hoc senis, profundumq; vocare consilium. Sed de hoc fatis. ¶ **Q**uod tamē ad rē attinet, loquimur primū omniū de secreto in tota disputatione formaliter: nēpe de re quæ suapte natura digna est vt secreta seruetur: scilicet, quæ aut mala est & peccatū, aut cuius reuelatio est perniciosa. Ad hunc enim modum loquūtur homines de secreto: nam virtutes & opera quæ ad gloriā hominis spectāt, non sunt cælatu digna: nec appellātur secreta, Quapropter cæci illi euangelici Matth. 9. nihil fecerūt contra virtutem, diffamantes Christum de miraculo: nam, vt ait illic Hieronymus, dominus propter humilitatem fugiens iactātiā hominū, præceperat ne se diffamarent: & illi propter memoriam gratiæ, nō potuerūt tacere beneficium. ¶ **S**ecundò notandum est q̄ secretum & occultū & (quod his opponitur) manifestū, multis modis dicitur vt videbimus in fronte statim secundi membri: tamē in presente quæstione secretum vocamus, quicquid nec est notoriū, nec infamia proclamatum. Ita vt dicamus secretū, quicquid ab ecclesia toleratur: vt habetur cap. Vestra. De coha. cle. & mul. Tā etsi varij sint gradus secretorum: nā aliquod est omnino secretum, quod præter Deum, solus ipse nouit, qui crimen admittit, aut forsan confessor. Alio modo accipitur secretū: pro eo quod iuridicè probari non potest: vt quādo vnus solus est testis sine alijs indicijs. Tertio modo dicitur secretum: quicquid nō est in iudicium delatum, nec publica infamia laborat: licet possit probari. Et quanto secretum inter pauciores continetur, tanto grauius scelus est illud prodere. Sed de his omnib⁹ generaliter nota est quæstio. ¶ **T**ertiò notādum est q̄ nomē fides, duplex est & æquiuocum ad duas virtutes: alteram intellectualem, & alteram moralem. Significat enim primò habitum & virtutem mētis, qua certò & constanter & (quod dicunt) firmiter, dictis cuiuspiā adhæremus. Quemadmodū Aristoteles in Top. li. 4. Fides (inquit) est opinio cum vāhemētia: id est, assensus sine hēsitatione. Quæ quidem ad presens negotiū nihil attinet. Significat secundò habitum voluntatis, qui & fidelitas nuncupatur, quo dicta & promissa factis complemus, & certa facimus. Quo modo

Secretum multiplex

Fides duplex.

modo accipitur illic, Accipe, daq; fidē. Quā graphicè describit Cice. i. offi. ca. de iustitia, dicens. Fides est dictorū cōuentorūq; cōstātia & veritas. Et dicitur fides (qd' præter Ciceronē adnotauit etiā August. li. de mēdacio, ca. 20.) quia fit qd' dicitur. Id. n. præ se ferūt duæ illæ syllabę fi des: quarū prior insinuat, facere, posterior verò dicere. Quā virtutē tāti fecere Romani, vt statuā ei, Iouis optimi vicinā, in capitolio statuerēt. Quod ex oratiōe Catonis refert Cice. offi. li. 3. Et vsq; adeò eā semp coluerūt, vt p fide, vel hostibus seruāda, Marc' Regul' mortē oppeteret. Et de hac loquimur in p'sentiarū. ¶ Sed quia hoc plurimū ad notitiā dicēdorū cōducit, notandū est quartò, duplicem esse, id genus fidem: alterā quidē quę v'satur circa debitū legale: quod est verè & iure debitū: quale est in cōmercijs & cōtractib' ciuilibus, in q'bus est ratio dati & accepti. V. g. Fides est, emptorē statuto tēpore, p'missum preciū persoluere: & cōiuges mutuas sibi operas impēdere: & ciues principi parēre: ac deniq; , principē q' tributa populi recepit, ciues vicissim armis tueri, ornare morib', & legib' emēdare. Quod sonat illud euāgelij: Quis putas est fidelis seru' & prudēs, quē cōstituit dñs sup familiā suā, Matt. 24. Et hui' modi fides nulla ratiōe à iustitia separatur, imo est ipsa iustitia: atq; adeò p' oēs materias iustitię diffunditur. Et de hac loq'tur Cic. loco citato: vbi dicit, fidē fundamētū esse iustitię: vt pote q' omnis iustitia inde pēdeat, si certū quisq; faciat qd' dicit. Vnde, i' vsum abiit mortalib', vt q'ties qs iniuriā passus est, deorū hominūq; fidē imploret. Alia vero est fides & fidelitas quę v'satur circa debitū morale, qd' nō est absolutè debitū, sed ad quādā naturalē p'tinet honestatē. Vt si quis quid ex liberalitate sua & bonitate p'missit, fides est vt impleat. Quod sapiēs ad monet. Eccl. 5. Si qd' vouisti Deo, ne morēris reddere, displicet. n. ei i' fidelis & stulta p'missio. Et huiusmodi fides nō est p'prie iustitia: nā vbi debitū fūdatur i' sola liberalitate & bōitate promittēt, nō est vera ratio debiti: nec est p'inde itēgra ratio iustitię. Est tamē, vt docet. S. Tho. 2. 2. q. 80. pars potētialis iustitię nā partē potētialē cardinalis virtutis vocāt philosophi illā v'tutē, i' qua nō est tota ratio talis virtutis cardinalis: sed p'pter similitudinem reducitur ad illā: velut liberalitas reducitur ad iustitiā. ¶ **HIS** p'notat, respōdetur ad q'stionē trib' cōclusionibus. Prima secretū seruare alienū, ē officiū fidei. Probat. Act' exterior, illi' potētis & v'tutis est, cui' p'prie obiectū, p'ximē mouet ad talem

Prima cōclusio.

ad talē actū, & p'prie intēditur p' illū: vnde dimanauit regula illa philosophorū. Habit' & p'prie act' v'santur circa idē obiectū. Vt visio iudicatur esse p'prie actus potētis visiuę, quia color, qui est p'prie obiectū illius potētis, proximē mouet ad talē actū: & dare eleemosynā est act' misericordię, quia miseria, quę est obiectū misericordię, mouet ad talē actū: & subleuatio miserię intēditur p' illū: sed p'prie obiectū fidei, vt expositū est, est facere quod qs dixit, & implere quod p'misit: & hoc est qd' mouet ad seruādū secretū & quod intēditur per talē actū: ergo seruare secretū est officiū fidei. Exponitur minor. Senator, aut canonicus, aut quęcūq; p'sona publica astringitur iureiurādo seruare secretū senat' aut capituli: fides ergo est quę iclinat ad seruādū tale secretū. Et eadē ratione, si p'sona priuata, data fide secreti, recepit arcanū alteri'. Sed qui visu aut relatiōe tertię p'sonę nouit crimē alienū, quanq' expressē nō promiserit secretū, cēsetur tñ virtualit' promississe: p'pter vinculū & ius naturale quo quisq; tenetur seruare secretū p'ximi vt q'stiōe sequēti manifestabitur. ¶ **Secunda conclusio.** Seruare secretū ad quod quis tenetur ex officio publico aut legali debito, ē officiū fidei, quæ est ps subiectiua & propria species iustitię: sed seruare secretum ad quod qs ex honestate solū naturali obligatur, est officiū fidei, quę est ps potētialis iustitię. V. g. Senator aut canonic' & quicūq; publica astringitur fide, virtute iustitię tenetur seruare secretū publicū: & episcop' secretū papæ: qd' iurat seruare. ca. Ego episcopus. De iureiurādo: quod si reuelat, cōmittit iniustitiā: & grauiorē ex genere suo, q' si nō redderet mutuū aut furtū. Et maiori ratiōe sacerdos tenetur vinculo iustitię seruare secretū cōfessionis quia hoc illi incūbit ex officio. Imo verò sacerdotem seruare secretū, nō solū est iustitia, sed religio: atq; adeò reuelare: nō solū est iniustitia, sed sacrilegiū. Sed inter p'sonas priuatas: q' data fide recipit arcanū amici, tenetur illud abscondere de iustitia: veluti tenetur qs seruare depositū. Atq; adeò, q' p' iniuriā extorsit ab alio secretū suū, tenetur illud seruare: sicut fur tenetur restituere furtū. Vt si qs literas alienas aperuit, p'ter q' grauiter peccauit, obnoxius est secreti seruandū. At verò quādo qs visu, aut relatione tertię p'sonę secretū nouit, tunc non propriē de iustitia, sed de honestate naturali tenetur illud seruare. ¶ Colligitur ergo quod seruare secretum proximi, est propriē officiū fidei, vt habetur

Secunda cōclusio.

MEMBRI PRIMI.

vt habetur in v̄bis thematis. Ob idq; in epistola Philiberti epif
copi. 22. q. 5. cano. De forma. inter sex officia fidelitatis quæ ser-
uus debet iurare domino, secū dū est, de secreto seruādo. ¶ Col-
ligitur deinde, huiusmodi fidem partē esse iustitiæ: & ideo Io-
seph sponsus Virginis vt iustus commēdatur ab euangelista,
Matth. 1. qui de flagitio spōsæ, quod fortē fuerat suspicatus, vt
putat August. noluit eā traducere: id est, prodere & diffamare:
quia id probare non poterat. ¶ Tertia cōclusio. Seruare secre-
tum de re propria, non est propriè officium fidei, sed cōtinen-
tiæ, & charitatis, qua se quisq; tenetur diligere: & famę suę con-
sulere. Prima pars persuadetur illa replica primi argumēti prin-
cipalis: nā fides est pars iustitiæ: hominis autē ad seipsum nec
iustitia est nec iniustitia. Secunda pars est manifesta: nā qui se-
cretum suum temerē reuēlat, vanus est, & incōtinentis linguæ,
atq; adeo suæ prodigus famæ.

Tertia cō-
clusio.

¶ AD PRIMVM argumentum responsum est in secundo
notabili. Et ad replicam pro priori parte respōdimus modò in
tertia conclusione. Sed ad secundā negatur q̄ seruare secretum
alienū sit proprius actus charitatis aut amicitia: at remotē im-
peratur a charitate: nam charitas, quia est vniuersalis virtus, ha-
bet imperiū super omnes alias virtutes, & omnes mouet ad su-
um finē. Vt charitas patriæ mouet ad aggressum bellicū: qui
tamen est proprius actus fortitudinis: & charitas propriæ p̄so-
næ mouet ad ieiunium, ne nocert cibus: qui tamē est proprius
actus temperatiæ: & ad hunc modum charitas amici mouet ad
seruandum eius secretum: qui tamen est actus fidei. ¶ Ad secun-
dum argumentum principale respōdet Aristoteles. 6. Eth. cap.
12. vbi dicit q̄ virtus facit rectam intentiōem & propositum fi-
nis: sed prudentia disponit & inuenit media quibus illū conse-
quimur. Vt fortitudo facit propositum strēnuē agendi in bel-
lo: sed quando expediat aggredi, quandōue receptui canere,
hoc prudentia discernit. Et temperantia facit intentionem co-
medendi quantū conuenit valetudini: sed quādo oporteat aut
non oporteat comedere, hoc ostendit prudentia. Eodem mo-
do, fides est quæ inclināt vt nō reueletur sine causā secretum:
sed quando oporteat velare, quandōue reuēlare, hoc dirigit
prudentia. ¶ Ad tertium respondetur q̄ nihil vetat idem opus
a duabus virtutibus, etiam particularibus, aut a duobus vitijs,
ab vno

QVAESTIO SECVNDA. Fol. 5.

ab vno proximē, & ab alio remotē dimanāre. Et hac ratione,
quanq̄ reuelare secretum sit proprium peccatum infidelitatis,
nascitur tamen quādoq; ex defectu continentia, & quandoq;
ex defectu fortitudinis. Nam virtutes sunt cōnexæ: & ideo, vna
sublata, reliquæ fiunt debiliores, neque habent iustū gradum
virtutis.

QVAESTIO SECVNDA.

TRVM SERVARE SE-
cretum proximi sit sub præcepto?

¶ Ad partem negatiuam occurrit in
primis exemplum Christi seruatoris
nostri, cuius nos admonet Paulus Eph.
5. vt simus imitatores, qui crimen pro-
ditoris Iudæ cæteris Apostolis nuncia-
uit dicēs. Vnus ex vobis me tradet, Ioā.
.13. & interrogāti Ioāni, Domine quis

est? respondit: Cui ego intinctum panē porrexero. Et, vt de the-
sauro scripturæ noua proferamus & vetera, Leui. 5. præcipieba-
tur. Qui audierit vocem iurātis (scilicet falso) testisq; fuerit &c.
nisi indicauerit portabit iniquitatem suā. Vnde colligit Augu-
stinus, vt refertur. 22. q. 5. cap. Hoc videtur. q̄ non solū ante pe-
ctum admonendus est frater, ne peccet, sed postq̄ peccauit, quā-
uis peccatum sit secretum, denūciāndus est illi qui possit prodes-
se & non obesse. Et, vt ab vtroq; iure testimonium petamus. ff.
De iniurijs. habetur, cum qui innocentem infamauit non esse
bonum & æquum ob eā rem condemnari. Peccata enim nocē-
tium nota esse oportēre & expedire. Ergo seruare secretum cri-
men, non est sub præcepto. ¶ Secū dō arguitur. Omnia præce-
pta necessaria ad salutem, cōpræhenduntur sub decalogo, secū-
dum illud Matth. 19. Si vis ad vitā ingredi, serua mādāta: & sub-
nectuntur solum præcepta decalogi, Non homicidium facies,
Non adulterabis &c. sed nō constat quo præcepto decalogi cō-
prehēdatur secretorum fides: ergo nō est præceptum. ¶ Tertio
arguitur. Non videtur minus malum prænunciare peccata fu-
tura, q̄ denunciare præterita: sed licet astrologo prænunciare
hominum peccata quæ de astris & complexiōe hominum con-
iectat

iectat, vt etiam habetur. l. Item apud Labeonem. §. Si quis astrologus. ff. De iniurijs, dūmodo id nō faciat arte magica: nam tūc vltore gladio puniendus est, vt iubetur. l. Nemo. C. De maleficis & mathe: ergo licet & peccata præterita reuelare. ¶ Et confir. Historici multa enarrant peccata, quæ vel erant occulta, vel non fuissent adeo publica, si non historijs proderētur: ergo seruare secretum non est sub præcepto. ¶ Sed in contrarium est, quia opera iustitiæ sunt sub præcepto: de quo admonemur Matth. 7. vt quæcunq; volumus faciāt nobis homines, hæc & nos faciamus illis: sed fidelitas est ps & species iustitiæ, & seruare secretū est fidelitatis officiū, vt dictū ē: ergo seruare secretū est præceptū.

QUAM VIS SUPERIORI QUÆSTIŌE definitum sit seruare secretum esse virtutem, superest tamen sub iudice an sit sub præcepto: nam sunt virtutes multæ ad vitæ perfectiōes spectantes, quæ non iunt nisi sub consilio: vt de paupertate insinuauit Christus iuueni illi Euangelico, Si vis perfectus esse, vende omnia quæ habes & c. & de virginitate dicit Paulus 1. Cor. 7 præceptum domini non habere, consiliū autem dare. Atqui, dum quærimus an fides secreti sit sub præcepto, loquimur de secreto formaliter: id est, de re quæ suaptæ natura digna est vt secreto seruetur, nempe quæ mala est, aut mali causa. ¶ Respondetur ergo ad quæstionem quinque conclusionibus. Prima. Ad fidē alieni secreti, quod est de re proximi, naturali iure tenemur, diuino, atq; humano. Conclusio receptissima est omnibus philosophis & theologis: sed locos seruari oportet, a quibus veritatem eruamus. Et quod sit ius naturale cælare secreta quæ sunt peccata, probatur primo ex ipsa peccatorū natura. Hoc. n. differt inter virtutū opera, & vitiorū quod natura virtutum, quia bonæ sunt, est, vt manifestentur: sed peccatorū natura: quia mala sunt, est, vt contegantur, nec, nisi ex necessitate correptionis aut punitionis, detegantur. Qualia. n. sunt rerū principia, talem fortiuntur & naturā: procedunt autem virtutes à naturali lumine, peccata verò ab ignorātia: nā omnis prauus ignorat. 3. Eth. cap. 1, sunt ergo virtutes suapte natura dignæ quæ palām fiant, peccata verò sunt cælata digna. Vnde, mos scripturæ est peccata vocare tenebras, virtutes verò lucē. Vt Io. 3. Dilixerūt hoīes tenebras, magis quā lucē, Et Ro. 13. Abiiciamus opera tenebrarū, &

Prima conclusio.

& induamur arma lucis. Et Esa. 3. rephenduntur qui peccata sua sicut Sodoma prædicauerūt. Sed Matth. 5. præcepit Christus vt luceāt opera nostra bona corā hominibus: & natura, ea quæ in nobis imperfectiora sunt contacta esse voluit, faciē vero voluit contra, patere. Est ergo contra naturā crimina detegere, nisi correctionis gratia ordine seruato iuris: atq; adeo præceptū naturale est secreta cælare. ¶ Et confir. hæc rō. Amicitia, quæ hominibus tā est necessaria, nulla sane esse posset, nisi peccata & praua hominū corda occulta essēt. Nā si mala quæ tu secreto admittis, cūctis essēt manifesta, quæ te psequeretur amore? Et si quæ alij ī corde cogitant mala, tibi essent cōperta, quæ posses vnq; amare? Reuera præclare nobiscū actū est, cū hominū mala Deus & natura occulta esse voluerūt, vt, vel hac ratiōe, amicitia inter homines coalesceret. ¶ Secunda ratio sumitur a dāno dato, & procedit nō solum de secreto peccato cuius reuelatio esset infamia, sed de omni secreto cuius reuelatio esset perniciosa: vt si quis latentē proximi thesaurū aperiret latronibus, aut latētem hominē pderet hostibus. Ratio est huiusmodi. Naturale vīculum charitatis est vt proximos sicut nosipfos diligamus. Matt. 22. cui proxima est illa generalis iustitia, vt quæcunq; volumus vt nobis faciāt homines, hæc & nos faciamus illis, atq; adeo (vt est in libro Tobia) quæ nolimus ab alijs nobis fieri, nec nos alteri faciamus vnq; vnde lex pēdet & prophetæ: id est, omnia præcepta iustitiæ, tā affirmatiua, quæ negatiua: sed quicūq; mortaliū recta ratiōe cupit vt quod alteri secreto cōmiserit, secretū seruetur, vt pote vnde honor & fama, & sapissimè vita pēdet: ergo æqua ratiōe, quicūq; naturali iure cōstrigitur simile officiū alteri vicissim prestare. ¶ Tertia rō sumitur à fine. Necessitas. n. & rō mediorū a fine sumēda ē, autore Arist. 2. Phy. tex. 88. Sed ī vita hūana necessariū ē alios alijs arcana sua cōmittere & credere ad capiēdū cōsiliū futurorū, vel ad leuādā & exonerādā tristitiā & egritudinē animi, ad aliaq; p multas vtilitates quas affert sapiētū amicitia: sed si hoīes nō altrigerentur ad fidē secretorū, non esset quæ hæc cōmitteret amico: ergo fides secretorū ē sub præcepto naturali: aliās multa & egregia cessarent amicorū officia. ¶ Et confir. hæc ratio. Lex naturalis est vt res & cōsilia publica nō temerè cōmittantur cuiq; de plebe, sed sit senatores & rectores spectatæ virtutis & prudētiæ, quorū fidei cōcedatur: hoc verò cōseruari nō posset nisi esset secretorū fides

ergo

ergo ad fidem secretorū, psona p̄sertim publicæ tenētur: q̄ vel maximè manifestū est tēpore belli: nā tūc capitale ē secreta rei publicæ hostib⁹ pdere, vt. l. Omne delictū. ff. De re militari. sancitū est. Atq; adeo postremo cōfirmatur cōclusio. Natura ī hoc homines p̄duxit, vt in pace & trāquillitate cōuiuāt: est. n. homo suapte natura ciuile aīal, vt author est Arist. Eth. 9. sed si hoīes hominū secreta detegerēt, maximè īde p̄turbatio, atq; adeo rei publicæ p̄uersio cōmoueretur: ergo p̄ceptū naturale est, vt homines hominū vicissim secreta custodiāt. ¶ Quod autē secreto rū fides sit itē sub p̄cepto diuīo positiuo, vel ex illo maximè cōp̄batur Matth. 18. Si peccauerit in te frat̄ tuus, corripe illū inter te & ip̄m solū: vbi Christus, vt mitissimus medic⁹, sumopē sollicitus fuit, quò occulta crimina nō fierēt manifesta, nisi omnib⁹ prius tentatis, vt secreto corrigerentur. Imo verò, vsq; adeo fuit honoris nostris & famæ p̄tector, vt caueret, ne vel per cōiecturas occulta p̄ximorū crimina iudicaremus. Nolite .n. (inquit) iudicare & nō iudicabimini. Matth. 7. Quod reuera ratiōi cōsonū fuit: nā in hac mortali vita, in qua loc⁹ est p̄nitētię & emēdationis, utilis est, atq; adeo necessaria fama, tum peccatori ip̄si vt resipiscat, tū etiā alijs p̄ximis, quib⁹ hō bonæ famæ prodesse potest: ob idq; peccata ī hoc sēculo velāda deus esse voluit & cōtegēda, sed in die iudicij, vbi iā fama peccatorib⁹ nō erit necessaria, tūc expedit vt omnia ad manifestā vindicationē in publicū traducātur. Vnde. i. Cor. 4. Nolite (inqt̄ Apostol⁹) āte tēp⁹ iudicare, quoad vsq; veniat Dñs, q̄ illumīabit abscondita tenebrarū, & manifestabit cōsilia cordiū. ¶ Postremo, p̄batur cōclusio ex iure humano. Nā primū vtroq; iure cautū est ne qs, nisi via iuris, alterius crimē, p̄dat, vt. C. De famo. libel. l. vni. vbi Valētinianus & Valētius strictē admonēt, vt nemo quēq; nisi in iudicio, diffāmet: atq; adeo, his q̄ extra iudiciū libellos famosos spargūt p̄cā decernūt capiti. Quę lex ī cōcilio Illiberritāo ap̄p̄batur 5. q. 1. c. Si q. vbi p̄terea anathematizātur q̄ id gen⁹ libellos in ecclesia ponūt. Qua causa & q̄stioe Gre. ca. Quidā maligni. excōmunicauit quēdā q̄ libellū famosū p̄duxit. Et Adr. c. i. hui⁹ modi infamatores p̄cepit flagellari. Nā p̄cā capitis non intelligitur nisi quando libellus infamatorius crimina p̄fert capitalia. Et. ff. De iniurijs. l. lex Cornelia. §. Si quis. accumulatur p̄cā hisce infamatoribus, vt intestabiles sint: id est vt nec testamentum

stamētum facere possint, nec ad testamentum, tanquam testes, adhiberi, vt exponitur. l. Is cui. ff. de testa. §. Si qs: quæ lex refertur in, c. Si testes. 4. q. 3. ¶ Et confirmatur conclusio. Nam leges humanæ non solum prohibent quenq; nisi in iudicio diffamari, sed ne quis alium in iudicium deferat, nisi cuius crimen idoneis testibus p̄bare possit: vt cauetur. C. de proba. l. fi. Quę lex recipitur iure canonico. 2. q. 8. capit. Sciant. Nam crimen quod non probatur p̄ falso habetur in iure. Quocirca accusator qui in accusatione defecerit, decreto Damasi papæ p̄cā plectitur talionis, cap. Calumniator. 2. q. 3. Et ibidem Adri. Qui non probauerit (inquit) quod obiecerit, p̄cā quam ip̄se intulerit patiatur. Et idem habetur. ff. ad Senatuscōsultū Turpilianum. l. 1. & C. de accus. l. fin. ¶ Et tertio confirmatur. Quia non solum circa priuatas personas hoc cautum est vtroq; iure, sed & p̄clatis p̄scriptum est, ne crimina puniāt, quamuis sibi sint nota, nisi in iudicio fuerint probata. Stant decreta cōciliorum Varenē. & Aphri. cap. si tantū episcopus & capit. Placuit. 6. q. 2. vbi habetur, nullam iniuriam episcopo irrogari, si ei soli non credatur. Nam secretorum solus Deus & cognitor est & iudex. d. 32. cap. Erubescant. Et hæc de secreto in generali. Nam de quibusdam secretis in particulari sunt etiā iura. Vt de p̄nitentijs & remissi. sub grauissima p̄cā cauetur ne sacerdos q̄ quo modo secreta confessionis reuelet. Et cap. Ego episcopus. De iure iura. episcopus iurat seruare secretum papæ. Et. 22. q. 5. c. De forma. iubetur seruus esse fidelis domino in secreto seruādo. Et. ff. de re militari. l. Omne delictum. §. Exploratores. plectuntur p̄cā capitis: qui exercitus secreta hostibus pandunt. Colligamus ergo. triplici nos iure constringi ad fidem secreti seruandi. ¶ Secunda conclusio. P̄ceptum seruandi secretum, tametsi habeat formam affirmatiui, est negatiuum. Probatur. Nam seruare secretum: est nō reuelare nisi ordine iuris: & ideo obligat semper & pro quocūq; tempore. Quotiescūq; .n. quis reuelat secretum alterius, nocet illi: atq; adeo peccat. Itaq; p̄inde est seruare secretum: ac si dicas, non diffamare proximum: si secretum est de re infami, aut non dare damnum, si secretum est de re cuius reuelatio est causa damni. ¶ Tertia conclusio. Secretū alienū temerē & sine causa reuelare, peccatum est ex ḡne suo morale:

Secunda
cōclusio

Tertia cō
clusio.

B tale:

tale leuiusquidē q̄ homicidiū & adulterium, sed grauius q̄ furtum. Loquimur hic de secreto crimine: nā de hoc est principalis intentio in tota relectione. Probatur ergo prima pars, Peccatum illud est mortale ex genere, quod ratione obiecti est cōtra charitatem: sed reuelare secretum est huiusmodi: ergo. Explicatur hęc minor. Propriū & per se obiectum, & malū quod sequitur ex reuelatione occulti sceleris est infamia proximi: nam fama est clara cum laude notitia: & qui reuelat crimen alterius p̄ se generat malam opinionem illius: sed per accidens est q̄ tale crimen obijciatur peccatori in faciē, quod est contra honorem, pertinens ad contumeliam: aut q̄ talis reuelatio vergat in detrimentum bonorum, aut vitæ alterius (& hoc memoria teneatur ad notitiam dicendorum) sed q̄ denigrare famam proximi sit contra charitatem, patet, quia fama computatur inter bona humana: & ideo non stat q̄ quis diligat alium, & tamē denigret famam illius. ¶ Secunda & tertia pars conclusionis asseruntur à S. Thoma. 2. 2. q. 73. ar. 3. Et probatur ambæ. Nam grauitas peccatorum ex genere, debet attendi secundū grauitatem obiecti: sed vita maius bonum est q̄ fama: & mors, maius malum q̄ infamia: ergo homicidium grauius peccatum est q̄ denigratio famæ. Et quia adulterium de se opponitur futuræ vitæ & educationi prolis, fit, vt grauius etiam sit q̄ reuelatio criminis, quæ est cōtra famam. Dixerim ex genere: quia in indiuiduo: si reuelatio est cōtra vitam, vel infamia est valde notabilis, poterit esse maius peccatum q̄ adulterium. ¶ Pari ratione probatur q̄ reuelatio criminis sit maius peccatum q̄ furtum. Nam fama est maius bonum q̄ bona exteriora temporalia, Primò quia est bonum magis spirituale. Vnde Prouer. 22. Melius est nomē bonū q̄ diuitiæ multæ. Deinde, quia latius & ad plures se extendit, sicut odor vnguēti. Vnde Ecclesi. 7. Melius est nomen bonum, q̄ vnguenta preciosa. Et postremò quia diuturnius est: Vnde. Ecclesi. 41. Curā habe de bono nomine: hoc enim magis permanebit tibi, q̄ mille thesauri preciosi & magni. ¶ Et confirmatur ex. S. Thoma. 2. 2. q. 33. ar. 7. q̄ infamia plus nocet q̄ amissio bonorum temporalium. Nocet enim non solū in temporalibus (in quibus etiam sepe iacturam facimus) sed etiam in spiritualibus: quia multi timore infamiæ arcentur à peccato, qui perdita

fa

fama obdurantur in illo. Vnde Hieronymus super. 18. capit. Matth. Corripiendus (inquit) seorsum est frater, ne, si semel pudorem vel verecundiam amiserit, permaneat in peccato. Et secundò, quia infamia vnus vergit in infamiam aliorum. Vnde Augustinus in epistola ad plebem Hipponēsem. Infamata vno religioso, totus conuentus infamatur. Et tertio, quia prodito peccato vnus, exēplo illius alij trahuntur ad peccadum. At verò hæc dicta sint de reuelatione secretorum in genere. Nam sunt in particulari nonnullæ reuelationes, vbi, præter infidelitatem accumulatur circumstantiæ aliorum genere peccatorum. Vt, patefacere latrōibus vbi latitet thesaurus, pximi, præter infidelitatem: genus est furti: quæadmodū, p̄dere latentē hominē hostibus occidendū, genus est homicidij. ¶ Serui ergo sunt & mancipia, qui plaris æstimant in pecunia fidem, q̄ in secreto: vt est apud Comicum: Cuius tu fidē in pecunia perspexeris, verè ei verba credere? Nam sapientes longe aliter sentiunt. Socrates enim celebratissimus lumine naturali, colendam fidem potius docebat in arcanis, q̄ in creditis pecunijs. Et Cato, vel de hoc potissimum celebratus est, q̄ amicorum arcana mira sanctitate cælabat. Et Simonides, homines infimæ notæ censebat eos, qui secreta continere non possent: atque adeo similes seruo illi aquid Comicū, qui rimarū plenus cūcta effundebat arcana. Quid plura? Vsq; adeò apud summos Philosophos celebrata est secretorum fides, vt, vel ob hoc maximè, antiqui, mysticas olim ceremonias in templis deorum statuerint, quas nefas erat in publicum efferre: vt capta inde silendi consuetudine, fidem secretorum colere & obseruare docerentur homines: vt est apud Plutarchū in De liberis educadis. Sed multo sanè sanctior est Christianis magisque religiosa secretorum fides: nam (quò tres positas conclusiones summo argumento stabiliamus) vsque adeò ecclesiæ solenne est secreta cælarè, vt sacrosanctum Eucharistiæ sacramentum sacerdos occulto peccatori ministrare debeat, antequā eius crimen prodatur: etiam si illud extra sacramentum secretò nouerit. Quæ doctrina est Augustini homel. so. de poeni: & refertur secunda quæstione prima capit. Multi. ¶ Quarta conclusio. Grauius peccatum est reuelare secretum quod quis ex debito iustitiæ tenetur tacere, q̄ il-

B 2 lud

4. cōclu-
sio.

lud ad quod solum tenetur de honestate naturali, cæteris paribus. V. g. Senatori aut canõico grauius peccatum est reuelare secreta publica, q̄ priuatæ personæ reuelare illud quod non incumbit sibi ex officio tacere: nã in priori est vera ratio iustitiæ & in altero non est tam propria ratio iustitiæ. Atq; adeò, sacerdoti summum scelus est reuelare secretũ confessionis: quia nõ solum est infidelitas cõtra ius naturale, sed est sacrilegiũ & cõtaminatio sacramenti cõtra ius diuinum: & præterea est in perniciẽ maximam Christianismi: nã sublato sigillo secreti: tolleretur: sacramentũ cõfessionis, quod Christianis maximè est necessarium. ¶ Quòd si quis percontetur vbi in Euãgelio expressum sit illud ius diuinum: respõdetur q̄ licet nullibi sit expressum, tamen manifestè colligitur ex necessitate finis. Ex illis nãq; verbis. Io. 20: Quorum remisistis peccata remittuntur eis, & quorum retinueritis retenta erunt: colligitur præceptum cõfessionis & ex necessitate confessionis colligitur præceptum sigilli, tanq̄ medij ad finem. Quare id genus secretum nulla de causa nec propter summum bonum totius orbis, reuelandum est: vt infra dicturi sumus. q. vlt. mēbri tertij. Quapropter, sacerdoti reuelati summa poena destinata est, vt scilicet officio priuatus perpetuam agat poenitẽtiam: videlicet (secũdum antiquam formam) ignominiosè peragrãdo p̄ orbẽ. cap. Sacerdos. De poeni. d. 7. Sed iam modò intrudi debet in arcũssimũ manasterium ca. Omnis vtriusq; sex⁹. De poeni. & re. ¶ Sed & i secretis priuatis sunt etiã gradus. Vnde si ordinẽ secretorum colligere iuuat, in primo gradu est secretum confessionis: in secundo secretum publicum extra confessionem: in tertio quando priuata persona per iniuriam extorsit secretum alterius: nam tũc de iustitia tenetur illud seruare: quemadmodũ fur tenetur restituere furtum: vt si iudex vel alia persona vi & iniuria extorsit secretũ ab aliquo, tenetur illud cælare. Et eodẽ modo qui literas alienas aperuit, preter peccatũ quod commisit aperiendo, peccat reuelãdo, cõtra iustitiam. In quarto gradu est quãdo quis ex sua bonitate, data fide, recepit arcanum amici. Tunc enim etiã de iustitia, tenetur illud tacere: nam alter non commisisset secretum nisi ille daret fidem: & ideo illic est fides secreti, sicut fides depositi. In quinto & vltimo gradu est quãdo quis visu aut relatiõe

alterius

alterius nouit secretum: nam tunc solum tenetur seruare de honestate naturali. Nihilominus esset peccatũ mortale reuelare, nisi via iuris, nam honestas naturalis pars est iustitiæ, vt dictum est, potentialis. Augetur etiam aliunde obligatio secretorum: vt si quis accepit secretũ sub iuramento, aut si reuelatio illius esset in periculum vitæ. & c. Insinuabat se hic quæstio, an seruare secretum vsq; adeò sit in præcepto, vt teneatur quis aliquando prius mortẽ oppetere, q̄ illud reuelare: sed hæc in tertio mēbro congruentiũs disputabitur: vbi tractabimus quando quispiam contra ius de occulto crimine interrogatur, quid nam sit acturus. ¶ Quinta & vltima conclusio. Qui secretũ alienum temerè & sine causa reuelat, tenetur ad restitutionem famæ. Hoc patet, postquã fama est verè bonum alienum: quod ille abstulit. Sed tamen hanc conclusionem non est præsentis loci tractare: diximus enim latiũs de illa in materia de restitutione. Sed satis est hic meminisse q̄ reuelator secreti nõ tenetur restituere, retractando se: nam retractatio illa esset mendacium. Sed dicũt quidã q̄ debet dicere se malè & præter ius esse loquutũ: quod tamen ego nunquam credidi: nam potiũs esset hoc confirmare infamationem. Enimuerò qui non dicit se fuisse mentitum, insinuat se verum dixisse. Sed alia via facienda est restitutio: vt si ille infamator bene aliã loquatur de infamato: vel in alijs bonis compẽset infamiam. Nam potest commutari fama cum bonis alterius generis, vt dicit. S. Tho. 2. 2. q. 62. ar. 2. ad secundum. Potest tamen diffamatus remittere restitutionem famæ, sicut restitutionem aliorum bonorum, vt illic comprobauimus.

¶ AD PRIMVM argumentũ multis modis solet respõderi. Primò q̄ Christus non reuelauit personam Iudæ in singulari, sed in commune dixit: vnus vestrum me traditurus est: vt dicit Eugenius cap. Si sacerdos. De officio ord. Sed tamen hæc solutio nõ prorsus satisfacit: nam quanq̄ Matth. 26. sint illa verba generalia, tamen statim subiungitur. Qui intingit manum mecum in paropsyde, hic me tradet. Quod si quis dicat multos simul intinxisse in eadem paropsyde: saltem loã. 13. (quod est argumentum nostrum) Iudam propriè designauit dicens: Cui ego panem intinctum porrexero. ¶ Aliter etiam respõdet. S. Tho. 2. 2. q. 33. ar. 7. scilicet q̄ Christus, tãq̄ Deus, habebat publicũ pec-

B 3 catum

Secretorũ gradus

5. cõclusio.

Secunda conclusio. propriū ad capiendū consilium, vel velandam tristitiā, non est aliud q̄ operæ precium, atq; adeò virtus. ¶ *Secunda conclusio.* Ex genere suo non est contra iustitiā, sed solum præter charitatem, qua quicunq; tenetur se & sua diligere. Hæc itidē cōclusio in priori quæstione probata est: nā iustitia, vt inquit Aristoteles .5. Eth. est ad alterum: & ideo hominis ad seipsum, nec iustitia est nec iniustitia: & volēti, vt ibidem dicit Aristoteles, nō fit iniuria. Quare, qui prodigus est famę: ex genere suo, nisi alię qualitates circumstent, nemini facit iniuriam. ¶ *Tertia conclusio.* Hominem reuelare proprium crimen sine causa, ex genere suo, vt existimo, non est peccatum mortale sed solum veniale. Conclusio hæc sæpe in has scholas producta est: & sunt magistri nostri qui eam affirmauerūt: & nostris nos lectionib⁹ eam obiter attigimus: at nundum hætenus de suis penitūs principijs eam comperi ratiocinatam: quapropter in animo est prorsus examinare quid habeat veritatis. Explico primò cōclusionē. Reuelare quempiam suum crimē proprium, ex genere suo, nihil aliud est, q̄ denigrare propriam famam: nam si id fiat per iactantiam aut per complacentiam peccatorum, circumstantiæ sunt addentes grauitatem supra genus peccati infamiæ. ¶ Et, vt opposita iuxta se posita clarius elucescant, sentētia est domini Caietani nobilissimi auctoris contraria huic nostræ, super 2.2. q. 73. articulo. secundo: quæ complectitur tres ppositiones. Prima. Hominem infamare seipsum: ex genere suo est peccatū mortale, sicut occidere se ipsum. Et quanq̄ non ponat exemplū nisi in casu quo quis infamat se, imponendo sibi falsum crimen, tamen ratiōes eius æquo pede procedūt quādo quis præter ius reuelat occultum suum crimen: nam generaliter illic, & in summa in verbo. Detractio: dicit q̄ infamare seipsum est mortale: & grauius, q̄ infamare alium: & manifestum est q̄ reuelare proprium crimen: est infamare se. Secunda eius propositio est. Hoc non solum est contra charitatem, sed contra iustitiā: nam infamās se facit iniuriā ecclesiæ & reipublicæ, cui necessaria est cuiuscūq; fama. Vnde colligit q̄ nulla de causa quis excusatur à peccato mortali infamando se: etiam si positus in tormentis infamet se, ad liberādā vitam. Tertia propositio eius est, q̄ qui infamat se, tenetur sibi restituere famam: quia illam per iniustitiam

tiam

tiam sibi abstulit. ¶ At verò, salua auctoritate doctoris grauiissimi: atq; adeò mihi colendissimi, probatur in contrarium cōclusio nostra, videlicet q̄ hominem infamare seipsum, non fit ex genere mortale. In primis non est contra charitatem proximi: quia nemini nocet, nec cōtra charitatem propriam: nam charitas, qua quisq; tenetur se diligere, de per se & primo solū obligat quātum ad bona spiritualia virtutū & gratiæ: sed quantum ad bona temporalia, non obligat, nisi quatenus sunt necessaria ad finem spiritualem: ergo quando fama mea non est simpliciter mihi necessaria ad virtutem, non est cōtra meam charitatem eam negligere: sed solum erit præter charitatem: id est, contra feruorem charitatis, postquam est verum bonum. Et ideo ex genere suo non est nisi peccatum veniale. ¶ Secundò arguitur. Prodigalitas pecuniæ ex genere suo, vt solum dicat: sine causa abijcere bona: nō est peccatum mortale: quia homo habet liberum arbitrium suorum bonorū, sed solum esset mortale ex circumstantia, si homo teneretur alere familiam aut providēre pauperibus in graui necessitate: ergo neque prodigere famam, neque honorem, ex genere suo est mortale: quia postquam fama & honor sint bona exteriora, tam liberū arbitrium habet homo super famam & honorem, q̄ super alia bona. Hic autem insinuatur punctū opinionis Caietani: est enim notandum duo esse genera bonorum. Alia nanq; sunt quorū homo est dominus: vt sunt pecuniæ & facultates exteriores, quas homo pro libito potest donare aut abijcere: quare, si sine causa quis abijciat huiusmodi bona, non peccat mortaliter. Sed aliud est bonum cuius homo non habet arbitrium: vt est vita: quia nō potest homo se occidere. Existimat ergo dominus Caietan⁹ q̄ honor & fama sunt omninò sicut vita, itaq; homo nō habet potestatem suæ famæ: sed q̄ solus Deus & Res publica habēt dominium famæ: & ideo qui infamat se, facit iniuriam Reipublicæ & tenetur restituere. ¶ Nos tamen, saluo meliori iudicio, censemus contrā, honorem & famam esse sicut pecuniam, quātum ad hoc: & hominem habere arbitrium illorum, sicut pecunie: nisi q̄ in genere venialis grauius esset prodigere famam, quia est maius bonum, q̄ pecuniam. Et mouemur hac ratione: quia de vita est expressum præceptum. Illo enim præcepto

Duo bonorū genera.

cepto. Non occides: non minùs prohibetur quisq; se occidere, q̄ alium vt docet egregiè Augustinus libro primo de ciuitate Dei. c. 20. Item de vita legimus solum Deum esse Dominum illius: vt Deutero. 23. Ego occidam, & ego viuere faciam: & Sap. 16. Tu es domine qui vitæ & mortis habes potestatem: vnde colligitur, nos non esse dominos propriæ vitæ. Item ratio naturalis est manifesta: quia cum vita sit fundamentum omnium bonorum, atq; adeo naturalissimus appetitus omnium rerū sit conseruandi se, consequens est, vt homo nō habeat arbitrium vitæ: sed sol⁹ Deus est q̄ potest hominē occidere, etiā p̄ libito: & Res publica: quæ potest eū occidere solum pro bono publico. Vnde colligit. S. Tho. 2. 2. q. 64. ar. quinto. q̄ occidens se ipse nō solum facit contra charitatem, sed contra iustitiam: respectu Reipublicæ, cuius est vita hominis. Sed tamen de fama, nihil tale legimus: imo ratio naturalis oppositum docet: videlicet quod sit in arbitrio nostro, vt sine peccato mortali possimus illam negligere. Quod p̄fectò loco modò citato. S. Th. in solutiōe ad tertium apertè videtur sentire. Ait enim q̄ licitè potest homo de se ipso disponere q̄tum ad ea quæ pertinent ad hanc vitā, quæ hominis libero arbitrio regitur. Sed transitus de hac vita ad aliam scelicioem, non subiacet libero arbitrio hominis, sed potestati diuinæ: & ideo nō licet homini se interficere. Ac si apertè dicat, Vniuersa hominis bona sunt posita in ei⁹ arbitrio præter vitā. Vnde nec famam excipit nec honorē. ¶ Et cōfirmatur hæc ratio. Quāuis fama & honor sint præstantiora bona suapte natura, q̄ pecunia & facultates, nihilominus magna copia pecuniæ in ciuili æstimatione præualet alicui famæ: quemadmodum, licet aurum præstet argento, nihilominus magnum pondus argenti præualet paruo auro. Quis dubitet decem milia ducatorum pluris æstimanda esse, q̄ famam priuatæ personæ? Si ergo homo habet liberum arbitrium supra magnam pecuniam, consequens est, vt habeat arbitriū supra famam suam & honorem. ¶ Secundò confirmatur ratio. Fama potest pecunijs recompensari, vt doctores consentiunt in quarto. d. 15. Imo homo pauper rationabiliter mallet restitutionem famæ sibi fieri pecunijs, q̄ recuperationem famæ: imò verò habet infamatus arbitrium remittendi gratis restitutionem famæ, vt concedit etiam

Adri.

Adri. nobilis author. in. 4. q. De restitutiōe famæ, & in quol. 11. sicut potest homo remittere latroni pecunias quas ei dep̄datus est: ergo habet homo arbitrium & potestatem super famam, vt sit verè dominus illius, sicut & aliorum bonorum exteriorum. ¶ Sed tertio probatur conclusio principalis. Christus redemptor noster. Matth. quinto. docet nos contemnere tria bonorum genera, in quibus gentes statuebant scelicitatem: scilicet, diuitias: Beati pauperes spiritu: & secūdo famā & gloriam mūdi: Beati mites: & tertio voluptates, Beati qui lugent. Nec illic solum, sed vbiq; Euangelij frequentissimū est consilium mundi contemnendi: & tamen omne quod est in mundo, vt inquit Io. in prima cano. ca. 2. concupiscentia carnis est, id est voluptas sensuum: aut cōcupiscentia oculorum, id est, auiditas diuitiarū: aut supbia vitæ, id est, ambitio honoris & fomē: ergo cōsiliū est ex gñe suo honorē & famā nihili p̄dere: tātū abest vt sit mortale peccatū famā negligere. ¶ Quarto arguitur principaliter. Si esset peccatū mortale reuelare propriū crimē sine causa, esset pari ratione mortale non respōdere detractoribus & obijcentibus nobis publicè & iniustè peccata nostra: nā certe perinde est non respōdere diffamanti me, cū facile possim, ac si me ipse diffamassem: sicut perinde est, non resistere latroni cū possim, ac si prodigerem bona mea: at cū quis detrahit mihi, non teneor respondere: imò est in arbitrio meo tacere: vt dicit. S. Thom. 2. 2. q. 73. articu. quarto ad primum argumentum: imò verò, licet quis mihi falsum crimen imponat, non teneor respondere, nisi essem ego persona publica, aut crimen esset contra religionem: vt si quis me appellasset hæreticū. Exemplum dedit nobis Christus redemptor noster, qui, vt inquit Apostolus. 1. Pet. secundo. cū malediceretur, non maledicebat. Et præ aliis loca Euangelij, quæ plurima notari possēt, id maximè exhibit in passiōe, Matt. 27. vbi cū multa falsa testimōia ei obijcerentur, & Pilat⁹ dixisset: nō audis quāta aduersū te dicūt testimōia tñ nō respōdit ei vllū v̄bū: ita vt miraretur præses vehemēt: nēpe q̄ nollet se cōpurgare cū facile posset. Et q̄q̄ necessariū erat ad finem redemptionis vt non respondēret, tamē id etiam fecit (quod notāt doctores) vt exēplū nobis daret nō respōdēdi maledicētibus. Vnde in instructiōe apostolorū Matth. 5. Beati (inquit)

quit)eritis cum maledixerit vobis homines, & persequuti vos fuerint, & dixerint omne malum aduersum vos, metientes propter me. ¶ Et explicatur amplius hæc ratio. Si non essemus magis domini famæ nostræ quæ vitæ, sequeretur quod quotiescunq; possemus famam nostram defendere, sine proximi nocumēto, mortalis esset omissio defensionis: consequens est falsum: ergo & antecedens. Probatur sequela: Nam qui sine cuiuspiam detrimento potest vitam defendere: si non defendit, mortaliter peccat: ut qui, ruente domo, aut, inuadente tauro, non fugeret: nam ille tunc virtualiter se occideret: Sed falsitas consequentis probatur, quia dum priuata persona diffamatur, quæ se posset compurgare sine infamia & detrimento alterius, non tenetur, saltem sub peccato mortali, compurgare se, ut iam modò dicebamus: quia potest cedere iuri suo: quemadmodum posset cedere latroni inuadenti res suas. ¶ Et quintò arguitur. Si non essemus domini propriæ famæ aliter quæ vitæ, sequeretur quod nulla ratione possemus exponere famam: nec propter salutem spiritualem: consequens est falsum: ergo & antecedens. Sequela probatur: Nam quæ quis certus esset, vitam nocere sibi ad salutem spiritualem, nullo modo posset se occidere, aut sine alia ratione permittere homicidium sui: ut Augustinus latè docet primo de ciuitate Dei. capit. 20. Sed falsitas consequentis probatur: Nam procul dubio quicumq; cognoscens præclaram famam & honorem sibi plurimum nocere ad vitam spiritualem, posset permittere propriam infamiam: atqui forsan ad illum finem, posset detegere aliqua sua crimina, ut per infamiam humiliatus, tutius viueret: saltem non esset mortale, ea detegere. Imò, Scotus. 4. d. 15. q. 3. articul. 2. videtur insinuare, quod occultus homicida debet se prodere, ut puniatur: nam dicit quod debet patienter tolerare poenam talionis, quia aliter non potest fieri plena satisfactio pro homicidio. Nescio an intelligat quod homicida tenetur se prodere. Quod tamen ego nullo modo crediderim: quia nullus reus tenetur esse actor aduersus se extra sacramentum: imò nec illud esset consilium. Sed tamen forsan citra peccatum mortale, posset scelerosissimus & perniciosissimus homo prodere se iudici cum periculo famæ & vitæ, ut pateretur poenam quæ Deo & Reipublicæ satisfaceret. Id maximè, si non sperasset alia se unquam via corrigendum fore.

¶ Et

¶ Et confir. Quia si non essemus magis domini famæ quæ vitæ: sequeretur quod nulla ratione possemus extenuare aut minuere famam, nec propter vitam spiritualem: consequens est falsum: ergo & antecedens. Probatur sequela: quia non licet, nec propter opera poenitentiae ad satisfactionem pro peccatis, minuere vitam: secundum illud Hieronymi: Non differt vtrum magno vel paruo tempore te interimas. Sed falsitas consequentis probatur: quoniam licitum est opera poenitentiae austerissima facere: ut admonet Ioanes Mat. 3. quæ inde coniectari possit huiusmodi poenitentem, peccatorem esse in genere. Atqui sacerdotes possunt pro grauissimis sceleribus graues poenitentias imponere: quæ inde sumatur argumentum, quod poenitens in genere est peccator: dum modò caueatur ne reueletur peccatum in particulari. Imò verò quando in primitiua Ecclesia, pro graui peccato mortali imponebatur septennium poenitentiae, quis dubitat per illas poenitentias quodammodo diffamatos esse poenitentes? Quare si fama tam esset custodienda, quæ putat opposita opinio, certè ecclesia, nunquam illas poenitentias permisisset. ¶ Et sextò principaliter arguitur ab honore ad famam. Honor enim est reuerentia quæ alicui defertur propter aliquam excellentiam, sed fama est bona existimatio quæ de homine habetur seu illæ dignitatis status, moribus & legibus comprobatus ff. de va. & extra ordinari. cogniti. l. Cognitionum, Arguitur ergo. Negligere honorem & gloriam mundi: non est ex genere suo peccatum mortale: ergo nec negligere famam. Consequentia est nota: quia idem fere iudicium est vtriusque. Et probatur antecedens. Nam qui assumeretur ad amplas dignitates & magistratus: & totis viribus reueret, imò qui quas haberet, abijceret, & ad vilem statum se summitteret, profectò nihil aliud faceret quæ Euangelicum consilium: & qui hostem fugeret cum se facile posset defendere & qui se prædicaret infami genere natum, cum id posset celare, profectò prodigus esset honoris, & tamen non condemnaretur de peccato mortali: nec vllus se unquam de hoc accusauit in sacramento: alias deberent prædicatores in concionibus exhortari populum ut curam haberent honoris: quod esset contra prædicationem Euangelicam. ¶ Et septimò principaliter probatur conclusio exemplo sanctorum, qui errata sua sepe scriptis prodiderunt, quæ tamen potuissent celare. Ut Augustinus tunc ali-

bi

bi saepe, tum in Confessionibus: & maximè lib. 2. cap. 2. vbi de-
 plorat concupiscentiam carnis quam passus est in adolescentia:
 Rapiebat (inquit) caligo libidinis imbecilem etatem per abru-
 pta cupiditatum: atq; merfabar gurgite flagitiorum: ibam lon-
 giùs à te & effundebam & diffuebam & ebulliebam per fornicati-
 ones meas, & tacebas, Et Amb. (vt in eius legitur vita) publicas
 mulieres publicè ad se ingredi fecit, vt visis his, diffamaretur a-
 pud populum, atq; adeò, vel illa ratioe impediret, ne eligeretur
 in episcopum. Et religiosissimus Anselmus in Meditationibus
 deplorat amissam turpiter virginitatem. O virginitas (inquit)
 iam non dilecta mea, sed perdita mea: o fornicatio sordidatrix
 mètis meae, perditrix animae meae. Et sunt qui idem impingant
 Hieronymo. At verò Hieronymus id non planè testatur. Verba
 eius sunt in Apologia ad Pammachiù. Virginitatem in cœlum
 fero, non quia habeam, sed quia magis miror q̄ nō habeo. In-
 genua & verecunda confessio est, quo ipse careas, id in alijs præ-
 dicare. Vbi nō manifestè confitetur se non esse virginem: sed di-
 cit se non laudare virginitatē, eo q̄ ipse habeat. Vel negat se ha-
 bere perfectam mentis virginitatem: cum frequentes impulsus
 carnis fuerit, etiam in senectute, perpeffus: vt ipse fatetur ad Eu-
 stochiù de custodia virginitatis. ¶ Octauò & postremò p̄batur
 conclusio ex vniuersali sensu hominū. Nam licet quis pandat
 crimina sua, etiam ex animi leuitate: modò id non faciat iactan-
 tia aut complacētia peccatorum: certè non censetur ab homini-
 bus mortaliter peccasse: nisi inde sequatur periculum vitæ aut
 scandalum. ¶ Quarta conclusio. Saepe est peccatum mortale
 cum quis proprium crimē reuelat. Primò si id faciat per iactan-
 tiam aut complacētiam peccati, Par enim peccatum est homi-
 cidium, & complacētia in homicidio: atq; adeò grauius, iactan-
 tia illi? Et hoc clamāt illæ authoritates primi argumēti ex Esa.
 & Psal. Secundò potest esse mortale ratione scandali: vt si quis
 haberetur & suspiceretur vt sanctissim⁹, & reuelaret grauissima
 sua peccata: vnde alij aut sumerēt occasionem peccandi, aut cō-
 temnēdi tale genus hominum. Si enim esset religiosus alicuius
 ordinis, contemneretur ille ordo. Et tertio potest esse mortale
 propter cōditionem personæ. Vt si esset persona valde necessā-
 ria Reipublicæ: vt prælatus, cuius officium aliustā dignè gere-

4. cōclu-
sio.

re

re nō posset. Tunc enim profectò graue peccatū mortale esset
 infamare seipsum. Et quartò esset mortale, si ex reuelatiōe pro-
 prii secreti quis incurreret periculū vitæ, vt Sāson videtur mor-
 taliter peccasse reuelando mysterium capillorū Dalilæ: vbi ab-
 scōdita erat eius fortitudo: Iudi. 16. q̄q̄ postea occidēdo se cum
 hostibus nō peccauit: vt dicit Augustinus. i. de ciuitate dei. cap.
 21. quia instinctū id fecit Spiritus sancti. ¶ Quinta cōclusio. Ho-
 minem infamare seipsum saepe est officium virtutis. Primò, vt
 dictum est, ad capiendum consilium vel leuandam tristitiam, si
 aliter fieri nō potest, decet reuelare propria crimina, licet sit nō
 nulla infamia, illa esse amicis nota. Et secundo ratione iustitiæ:
 vt cum quis proximum falsò diffamauit, tenetur publicè se re-
 tractare, cum periculo propriæ famæ. Et tertio esset officium
 virtutis q̄ quis se pmitteret infamari pro amico. Vt si ego feci
 crimen quod falsò imponitur amico meo, quanq̄ esset casus in
 quo non teneor reuelare meum crimen: quia videlicet non fui
 causa vt alteri attribueretur: tamen possum cedere iuri meo &
 prodere me, ad protegendum famam amici. Imò verò si econ-
 uerso amicus meus fecisset crimē quod falsò mihi impingitur,
 quamuis possem me cōpurgare, liceret nihilominus mihi tace-
 re, vt infamia mea custodirem famā amici: sicut licet ponere vi-
 tam pro amicis: secundum illud. Io. 15. Maiorem hac charitatem
 nemo habet, q̄ vt animā suam ponat quis pro amicis suis. Con-
 conclusio hæc quinta facile p̄batur: quia in omnibus casibus posi-
 tis, est honesta causa reuelandi crimina: & ideo nulla est p̄digali-
 tas reuelare. Et quartò pari ratioe illi q̄ in eculeo vehemēter tor-
 quetur, licitum est crimen occultum confiteri, etiā si contra ius
 interrogetur, si aliter tormenta vitare non potest. Sed de hoc la-
 tior erit sermo in calce tertij membri. ¶ Sexta cōclusio. Si quis
 sibi falsò imponat crimē nō ē mēdaciū p̄niciosum: sed solū offi-
 ciosum. Hæc cōclusionē obiter adnotauerim bona venia reue-
 rendissimi Cardinalis Caietani cōtrarium asserētis loco citato.
 Et p̄batur. Qui falsò sibi crimē imponit nulli alteri facit iniuriā
 nec sibi: quia volenti non fit iniuria: sed solū est famæ prodi-
 gus. Quo fit, vt illud mendacium ex genere suo non sit pec-
 catum, nisi veniale sed esset mortale: si circumstaret aliquis ca-
 sus quartæ conclusionis: aut si diceretur mēdaciū sub iuramēto

aut

6. cōclu-
sio.

aut si esset in periculū vitæ. Sed forte, si quis sibi imponeret falsum crimē vt seruaret vitam patris, & pœnam eius capitis in se transferret: dum modò id faceret sine iuramento & scādalo &c. non esset mortale. ¶ Quòd si quis arguat contra hāc conclusio nē ex verbis August. 1. de ciuitate dei cap. 20. vbi dicit q̄ falsi testimonij nō minus reus est: qui de se ipso falsum fatetur, q̄ si aduersus proximū id faceret: sed aduersus proximum, falsum testimonium est mortale: ergo aduersus seipsum. ¶ Respondetur q̄ Augustinus solūm præ tendit, q̄ illo octauo præcepto: Non falsum dices: prohibetur omne falsum testimonium: etiā illud quod quispiam aduersus se dicit: sicut illo præcepto: Non occides: prohibetur etiā quicunq; se occidere: quod nos ingenuē fatemur: tamen non præ tendit q̄ tantūm sit de se peccatū cū quis dicit falsum aduersus se sicut aduersus proximū: nam q̄ falsum testimoniū ex genere suo sit mortale, quia omnia præcepta decalogi obligāt sub mortali, tamen in indiuiduo nō est necesse quodcūq; esse mortale: nisi vbi est iniustitia, qualis nō est hominis ad seipsum. Esset tamē mortale si esset cū periurio aut cum conditionibus explicitis in. 4. conclusione. ¶ Septima & vltima conclusio. Quomocunq; quispiam se diffamauerit, non tenetur ad restitutionem suæ famæ, etiam si per mendacium se diffamauerit. Primò, quia neminifecit iniuriam: & secūdo, quia si alicui deberet famam, nō deberet nisi sibi: qui est dominus illius: ob idque potest sibi restitutionem remittere. ¶ A D P R I M V M argumentum principale respōdetur primò, q̄ præceptum illud sapientis: Curam habe de bono nomine: non sonat obligationē sub reatu mortali: nam comparat bonū nomen pecunijs: & præceptum de custodia pecuniarum nō obligat sub mortali: q̄ p̄ digalitas ex genere suo nō est peccatum mortale, cum non sit contra iustitiam, vt colligitur ex. s. Thoma. 2. 2. q. 11. ¶ Et secūdo respondetur, q̄ præceptum & consilium custodiendi famā, hoc modo intelligitur: vt quis fatagat exercēre se officijs honestis virtutis: quæ digna sunt fama & honore apud Deum & homines: secūdū illud Matth. 5. Sic luceat lux v̄ra coram hominibus, vt videant opera vestra bona &c. & secundum illud Ap̄i Phil. 4. Quæcunq; sunt vera, quæcunq; sancta, quæcunq; bonæ famæ, hæc cogitate. Non tamen est

Septima
cōclusio.

est præceptum, saltē obligans sub mortali ad custodiendum famam, in se cōsideratam, tanq̄ bonum temporale. Fama etenim atq; honor (vt inquit Salustius) est vmbra virtutis: vnde, sicut illum qui recta pergat ad solem vmbra, etiam inuitum, sequitur: sed qui soli tergum vertit, vmbra sequitur, quam nūq̄ attinget: ita eum qui virtutē colit, bona fama cōsequitur: sed qui anxie post famam & honorem currit, fieri non potest vt cōsequatur vnquā. ¶ Ad alias auctoritates Esaię & Psalmistę responsum est in quarta cōclusionē, cōcedendo esse mortale q̄ quis iactet se de peccato. ¶ Ad secundum principale respondetur quod quanquam negligere & prodigere propriā famam sit cōtra naturam boni temporalis, non tamen est contra charitatem, nisi quando fama est necessaria ad finē spiritualē: nam iocosum mēdaciū contra naturam, est tamen veniale. ¶ Et eodem modo respondetur ad tertium argumentum. Et ad confirmationem negatur consequētia: nam hominem infamare proximum: est contra iustitiam: sed infamare seipsum: nulla est iniustitia: & ordo charitatis inter se ipsum & alium debet attēdi quantum ad bona spiritualia: sed tamen bona tēporalia nullus sibi tenetur magis concupiscere, q̄ alij. ¶ Ad auctoritatem tandem Augustini, quæ videtur v̄hemēter pugnare aduersus secundam & tertiam & vltimam conclusionē (videtur enim sentire q̄ conseruare propriam famam sit opus iustitiæ: quia est necessaria alijs: & q̄ sit proinde mortale, illam negligere: atq; adeo, q̄ infamans se tenetur ad restitutionē) respōdetur primò q̄ Augustinus loquitur illic de sanctissimis quibusdā mulieribus, quæ a populo venerantur vt religiosissimæ, & tamen negligebāt famā suam, putantes esse virtutem vt æstimarentur male & vilipēderentur. Et hoc condemnat Augusti. ratione scandali, quod dabant populo: scandalum enim erat q̄ mulieres quæ prius æstimabātur religiosæ, crederentur postea peccatrices: & maximē in primitiua ecclesia cauendū erat Christianis ne darēt scandalum gentilibus, quādo infamia vnus Christiani cedebat in infamiā totius Christianitatis. ¶ Et secūdo respōdemus q̄ Augustinus intelligit famam nostrā esse necessariā Reipublicæ, sicut sunt bona exteriora: puta, quādo Respublica & pximi indiguerit. Vnde, sicut non teneor seruare diuitias vt seruiam Reipublicæ aut

C suc-

fuccurrere proximis, sed solum teneor quando illas habeo succurrere proximo in necessitate: ita nec teneor, si sum persona priuata, custodire famam & honorem meum. Et quemadmodum prodigus bonorum suorum non tenetur restituere Reipublice, ita nec prodigus suae famae. ¶ Sed quid ad Paulum quem adducit illic Augustinus. 1. Cor. 10. Placete omnibus per omnia, sicut & ego omnibus per omnia placeo: non quaerens quod mihi utile est, sed quod multis, ut salui fiant. ¶ Respondetur quod Paulus erat Apostolus: quapropter ex officio tenebatur habere bonam famam: & idem praecipiebat ceteris praelatis: sed priuatae personae solum tenentur habere bonam famam faciendo opera digna honore & fama. Et haec de primo membro.

MEMBRUM SECVNDVM.

IN HOC MEMBRO SECVNDO iuxta partitionem huius operis inuestigaturi sumus causas, quibus quispiam tenetur secreta reuelare, praesertim secreta crimina: nam de his est intentio huius secundi membri. Sed ante titulum quaestionis primae, pro distributione disputationis, notandum est, tres esse genere vias, quibus ad cognitionem occultorum criminum iure proceditur: ut habetur De accus. c. Qualiter & quando. 2. §. Ad corrigendos & c. Licet hely de simonia.

Tres viae cognoscendi crimina Quae sunt, Denunciatio: Accusatio: & Inquisitio: quae secundum varios modos occulti criminis, discernuntur. ¶ Vbi secundum adnotandum est, doctores decretorum ac digestorum multarum rite distinguere nomen occultum: ut refert Panor. capit. Ex litterarum. De temporibus ordi. sed ex professo. c. Vestra. De coha. cle. & mulierum. At, omissa turba citationum, tribus modis aliquod crimen dicitur occultum in iure: primo, ut opponitur probabili: secundo, ut opponitur publico: & tertio ut opponitur notorio: nam auctore Aristo. 1. Top. c. 13. & quiuocum ex consideratione contrariorum cognoscitur. ¶ Notorium: dicitur bifariam, aut notorietate iuris, aut notorietate facti. Notorietate quidem iuris: quando, aut manifestissima iudicis sententia quis

dam-

damnatus est de tali crimine: quae nulla ratione possit inficiari, aut quando reus ipse recto ordine iuris crimen confessus est: aut quando idoneis testibus ita comprobatur, ut nulla possit tergiversatione caelari, Notorietate vero facti, quando quis in conspectu populi scelus patrauit: ita ut, vno verbo, dicatur: notorium: quod nulla tergiversatione caelari potest: ut habetur. c. Tua nos. De cohab. cler. & muli. Publicum vero, quamuis etiam accipiatur pro notorio: tamen ut distinguitur a notorio: accipitur pro eo quod fama publica proclamatum est, quamuis possit aliqua tergiversatione caelari: & alio nomine dicitur famosum. Et utrunque, tam notorium quam publicum, dicitur etiam manifestum. Sed probabile est illud cuius sunt legitimi testes, ut in iudicium deferri possit. Occultum ergo in primo gradu & simpliciter, est illud quod opponitur probabili: id est cuius non sunt legitimi testes: & de huiusmodi occulto intelligitur illud Urbani. c. Erubescant. d. 32. Secretorum & cognitor Deus & iudex est: nam de his non est iudicium humanum. Occultum in secundo gradu est illud quod opponitur publico simul & notorio, quantum sit probabile: itaque occultum dicitur quicquid ab ecclesia toleratur: ut habetur in dicto. c. Vestra, De coha. cle. & mulic. Notorium. n. aut publicum non toleratur: quia notorium statim punitur, & publicum inquirendum est ut puniatur. Occultum in tertio gradu: quod largè dicitur occultum, est illud quod aliqua tergiversatione caelari potest, licet labore infamia. ¶ Ugitur peccata notoria non indigent aliqua via ut cognoscantur: quia satis cognita sunt ut puniantur. De quibus ait Apus. 1. Timo. 5. Quorundam hominum peccata manifesta sunt, praecedentia ad iudicium: & 2. quest. 1. capit. Manifesta. & sequentibus. Manifesta crimina accusatione non indigent: & glossa Augustini super illud Genesis quarto: Vox sanguinis fratris tui Abel clamat ad me de terra: Euidencia (inquit) patratu sceleris non indiget clamore accusatoris. De Accus. capi. Euidencia. Quocirca, secundum tria genera occultorum, sunt tres viae cognitionis. Quod. n. occultum est in primo gradu, cognoscitur solum via correptionis fraternae & denuntiatione Euangelicae: sed quod occultum est secundo modo, est materia, non solum correptionis, sed etiam accusationis: quod tamen occultum est

C 2 ter-

tertio modo, materia est, & correptionis, & accusationis, & inquisitionis. Itaque, inquisitio solū est de crimine cuius percrebit infamia: sed accusatio, de omni crimine probabili: siue laboret infamia, siue non: & correptio & denunciatio Evangelica, de omnibus, etiam occultis. De his ergo tribus vijs dicturi sumus in hoc secundo membro. Sed de denūciatione loquemur sub nomine fraternæ correptionis: quod in vsu doctorum frequentius est. De qua quatuor operæ pretiū est disputare quæstiones: nempe an correptio sit sub præcepto, quando obliget hoc præceptum, quos obliget, & quo ordine.

QVAESTIO PRIMA.

VTRVM CORREPTIO fraterna sit sub præcepto. ¶ Ad partem negatiuā arguitur primò. Nemo obligatur ad impossibile, secundum illud Hieronymi: Maledictus qui dicit Deū aliquid impossibile præcepisse: at correctio peccatoris nō est in potestate hominis, sed solius Dei: qui cuius vult miseretur, & quem vult indurat. Ro. 9. vnde Io. 6. Nemo potest venire ad me, nisi pater meus traxerit eum: & Ecclesiast. 7. Considera opera Dei quod nemo possit corrigere quē ille despexerit: ergo correctio fraterna non est sub præcepto. ¶ Secūdo arguitur. Præcepta quæ sunt erga proximos sunt propter eorum necessitatem: sed nulli peccatorum necessarium est vt ab alio corripiatur: ergo correptio non est sub præcepto. Probat minor: nam cuiuscūq; correctio & emendatio in sua ipsius est potestate cum solo auxilio diuino: Deus enim constituit hominem & reliquit illum in manu consilij sui. Ecclesi. 15. ergo nullus indiget auxilio alterius vt seruetur a morte spirituali: quemadmodum indigent homines aliorum auxilio, vt seruetur a morte temporalis. ¶ Tertio arguitur. Omnia præcepta necessaria ad salutem, vt dictum est quæstione secunda membri primi, reducuntur ad aliquod præceptorum decalogi: sed non apparet quo illorum decem præcipiatur correptio fraterna: ergo correptio fraterna non

nō est sub præcepto. ¶ Et cōfirmatur hæc argumenta: quia rarissimi sunt, qui æstiment tanq̄ peccatum omissionem correptionis: nec est vsus vt homines in sacramento confessionis huiusmodi peccati meminerint. ¶ In contrarium est præceptum redemptoris nostri Matth. 18. Si peccauerit in te frater tuus, corripe eū inter te & ipsum solum: & 1. Thessal. 5. Corripite inquietos, consolamini pusillanimes. & c.

HIC PRIMVM omnium notandum est q̄ quāq; correptio & correctio promiscuè sæpè pro eodem accipiuntur, differt tamen inter hæc nomina: q̄ correptio est via ad correctionem: correctio verò, finis correptionis: quod & Augustinus docet. 1. De ciuit. dei, cap. 9. dicens. Nolunt quidam plærūq; corripere, cum fortasse possint aliquos corripiendo corrigere. Vnde q̄ frater corrigatur nō est in potestate corripiētis: & ideò correctio nō est in præcepto, sed correptio: nā teste Aristotele. 1. Top. cap. 2. Nec rhetoris est persuadere, nec medici sanare: sed nihil eorum omittere, quæ sunt necessaria. Aliter distinguit. S. Thomas inter hæc nomina, in. 4. d. 19. q. 2. ar. 1. scilicet q̄ correptio sit fratris ad fratrem, correctio verò, est prælati respectu subditorum. Sed eodem ferme redit: nam correctio eò propriè attribuitur prælati, q̄ habent vim coactiuam, qua possunt vsq; ad correctionem vel punitiōnem corripere. ¶ Secūdo, vt ex collatione harum viarum perspicatius de singulis iudicemus, notanda sunt illa quibus differt inter correptionem fraternam & accusationem & inquisitionē. Et quæ, vt author est Aristoteles. Eth. 7. vt principium in speculabilibus, ita se habet finis in operabilibus: atq; adeò, actus morales à fine fortiatur speciem, vt idē docet in quinto Eth. à fine operæ pretium est exordiri. ¶ Differt ergò primo correptio fraterna ab accusatione & inquisitione, sine. Nam finis correptionis est bonum priuatum particularis personæ: sed finis accusationis & inquisitionis est bonū publicum. Enimverò homo consideratur primò vt singularis persona: & secūdo vt membrum reipublicæ (sumus enim, vt ait Apostolus primæ Corinthio. 12. vnius corporis membra) quare crimē cuiuscūq; hominis ambabus rationibus malum est: & quia homini propriè nocet, & quia in perniciē Reipublicæ generaliter diffunditur. Quocirca,

Correptio
o est cor-
rectio.

Finis cor-
reptionis

correctionis fraternæ finis est correctio & recuperatio fratris: quod illo verbo Euāgelico insinuatur: Si te audierit lucratus es fratrem tuum: sed accusatiōis & inquisitionis finis est publica punitio, vt pœna publica vnius, terrori sit cæteris, secundum illud Paul. 1. Tim. 5. Peccantes coram omnibus argue, vt & cæteri timorem habeant. Hoc enim differt inter pœnam huius vitæ & pœnam æternam inferni: nam pœnæ huius vitæ non per se expetuntur, nec debent infligi propter malum hominis, sed in quantum sunt medicinales vel ipsi cui infliguntur, vel alijs: at pœna inferni non est medicinalis, sed solum est in malum & supplicium damnatorum, propter bonum iustitiæ: tametsi in hac vita nos iuret ad terrorem.

¶ Et ex hac prima differentia nascitur secunda, vt ratiocinatur S. Thom. 2.2. q. 33. ar. 1. quæ ad euentiam dicendorum præcipuum habet fundamentum. Correptio fraterna differt ab accusatione & inquisitione, genere virtutis. Nam correptio fraterna est actus & officium charitatis, accusatio verò & inquisitio sunt opera iustitiæ. ¶ Quod si perconteris an sit actus proximus &, vt dicunt, immediatus charitatis. Respondetur quod non est nisi actus proximus & immediatus misericordiae: quæ est species & effectus particularis charitatis: nam benefacere fratribus: est generale officium charitatis: sed bene facere specialiter ad leuandum miseriam: est species & effectus particularis charitatis, vt docet S. Thomas. 2.2. q. 31. & cum peccatum sit summa inter miseria hominum, fit, vt corripere peccatorem, sit præcipuum opus misericordiae, post illud quod est remittere peccatum inimico. Vnde Albinus (quod est in Decretis. d. 45.) Tria, inquit, sunt genera eleemosynarum: vna corporalis, egenti dare quicquid poteris: altera spiritualis, dimittere a quo lesus fueris: tertia delinquentes corrigere, & errantes in viam reducere veritatis: eleemosyna verò græcè idem est quod misericordia. Et hoc modo correptio est opus charitatis: quod significat illa verba Hebr. 12. Deus quos diligit corrigit: imò & illa: Si peccauerit in te frater: nam nomen fratris affectum explicat charitatis: & inde sumptum est nomen: correptio fraterna ad differentiam correptionis & castigatiōis prælati per accusationem aut inquisitionem, quæ dicitur iudicialis. ¶ Quod si arguas contra, correptionem esse potius actum iustitiæ, ex glossa illa Rabani, Matth. 18. Peccantem zelo iustitiæ corrigamus: respondet. S.

Thom.

Thomas. 2.2. q. 33. ar. 1. quod vel loquitur de correptione prælati, quæ est actus iustitiæ: vel loquitur de iustitia, vt est generale nomen omnium virtutum. Sed forsitan Rabanus voluit insinuare quod licet corripere peccatorem sit opus misericordiae, tamensim comparatur ad hoc quod est parcere poenitenti, habet quodammodo speciem iustitiæ. Ait enim. Peccantem zelo iustitiæ, corrigamus, & poenitenti viscera misericordiae patiamur. Et licet vtrumque sit opus misericordiae, tamen condonare peccata est mera misericordia: sed corripere & arguere habet aculeum iustitiæ. Distinctio Archidiaconica. Si peccauerit, 2. q. 1. videlicet, quod quatenus correptio ordinatur ad emendationem fratris, est opus charitatis: sed quatenus ordinatur ad exemplum aliorum, est opus iustitiæ, sine ratione conficta est. Sed de Archidiacono non faciemus amplius mentionem: nam si habetur per oraculo in hac materia est, quæ ad literam, nec iota mutato, transferretur oes octo articulos. S. Tho. 2.2. q. 33. ¶ Ex his duabus differentijs sequitur alia: scilicet quod correptio per accusationem & inquisitionem habet vim coactiuam & coerciuam: quæ pendet solis prælati & magistratibus incubit: sed fraterna correptio oes in vniuersum obligat: vt q. 3. manifestabimus. ¶ Ex his tandem colligitur definitio correptionis fraternæ: quæ est apud Albertum, & apud S. Thom. in. 4. d. 19. Correptio fraterna est admonitio fratris de emendatione delictorum, ex fraterna charitate: vbi exprimitur, & finis, & genus virtutis. ¶ HIS PRÆACTIS respondetur ad questionem quatuor conclusionibus. Prima. Correptio fraterna est sub præcepto, naturali, diuino, & humano. Conclusio est receptissima cunctis doctoribus, & theologis, & iurisperitis: vt sunt Alfiod. libro tertio tract. 25. capit. primo. S. Thom. 2.2. questione. 33. ar. 2. Richar. & cæteri sententiarum in 4. d. 19. & Panor. & canonistæ capitulum. Nouit. De iudicijs, & capitulum. Si peccauerit. 2. q. 1. Quam conclusionem tenet etiam illic Innocentius: tametsi Panormi. falso intellexerit eius mentem. Verba enim Innocentij sunt hæc in dicto ca. Nouit. Ad istam denunciationem non credimus aliquem teneri, nisi sicut tenetur ad alia opera charitatis: nisi sit talis, ad quem ratione officij & curæ hoc pertineret. Ex quibus falso colligit Panormita. intentionem Innocentij eam esse, vt solis prælati sit præceptum fraternæ correptionis, cum tamen ille dicat quod alij non tenentur: nisi sicut ad alia opera charitatis, quæ tamen

Correptio
fraterna.

Prima conclusio.

C 4 sunt

sunt sapissimè in præcepto. Quare, nullus potest negare quò sit oibus sub præcepto, est tamè nobis in votis i hac materia cõclusiones vulgatas, & singularibus ratiõib⁹ asserere, & ad particularia applicare: hoc enim in hac materia potissimè desiderandũ est. ¶ Probatur ergo primò cõclusio iure naturæ. Homo est animal suapte natura ciuile & sociabile, vt author est Aristot. 9. Eth. & vt primo Polit. id latius explicat, nõ solum ad societate natus est, vt oues & boues, cæteraq; id genus animantia: quæ in hoc solum gregalia sunt, q̄ affectiões suas illiteratis vocibus sibi mutuò manifestat: sed homo in hoc est animal sociale, vt alios alij ratione & sermõne instruat: atq; adeò, quid vtile sit, quid ve noceat: quid deniq; iustum sit, aut iniustum se inuicem doceant, admoneantq;: ergo quisq; hominũ iure naturæ tenetur errantem cõsilio suo & exhortatione in viã reducere: instar membrorum corporis: quæ, cum nullũ sibi solum sufficiat, mutuas sibi operas impendunt. ¶ Et augetur hæc ratio. Nam lex hæc naturalis arctius ligat Christianos: sanè qui nõ naturali modo, sed baptismatis vinculo, mēbra vnus corporis sumus in Christo (verba sunt Apostoli. 1. Cor. 12. In vno spiritu omnes nos in vnum corpus baptizati sumus) ergo quæadmodum manus stomacho alimēta ministrant, sed stomachus vicissim manus alit: pedes sustinēt oculos: & oculi pedes dirigunt: ita debēt pauperes diuitibus seruire, & diuites vicissim pauperes alere: atq; adeò iuuenes & robusti, senes & debiliores debēt sustinere: sed qui, tanq̄ senes, prudentia & consilio valent, tenentur velut oculos: ignorantes & errantes ad veritatem & virtutem reuocare: vt in fabulis est græcorũ de amicis illis quorum cum alter claudus esset, alter vero cæcus: hic claudũ humeris gestabat, ille verò gressus cæco dirigebat. ¶ Secundò probatur conclusio iure diuino. Primò. Ratione creationis Deus est omnium cõmunis Pater: qui debuit proinde nobis prouidere secundum nostram conditionem: sed cum nullus sibi solus sufficiat: non prospiceret Deus nobis vt pater, nisi vnicuiq; mādaret de proximo suo, vt habetur Ecclesiast. 17. at verò inter humanas necessitudines, vna nec infima est, vt quisq; erratē corripiat: ergo hoc est præceptum diuinum. ¶ Et confirmatur ex præcepto morali vet. legis. Exo. 23. & Deut. 22. legimus. Si occurreris boui inimici tui,

aut

aut asino erranti, reduc ad eum: ergo, à fortiori, si quis viderit proximum suum errantem & deuiantem a Deo, tenetur eũ reducere: quanto proximus plus est q̄ bos aut asinus. ¶ Sed tercio & potissimum probatur conclusio p̄cepto Euangelico. Matth. 18. Si peccauerit in te frater tuus, corripe eum inter te & ipsum solũ: vbi Christus seruator noster nihil aliud q̄ naturale præceptũ explicuit, nisi q̄ cum esset sol iustitiæ, hoc, vt cætera præcepta naturalia illustrauit, formam quidem docens corripiendi, qua pudori & famæ nostræ cõsuleret optimè, vt sua fuit erga nos immensa charitas. Et q̄ verba illa sonent præceptũ non solum colligitur ex verbo imperatiuo, corripe: sed ex verbis proximè præcedētibus. Postq̄ enim meminit Christus quæ admodum venerat saluare quod perierat: atq; adeò, parabola de illo, qui nonaginta nouem ouibus in monte relictis, iuit quæsitum eam quæ perierat, exaggerauit quãti ei constitisset salus humani generis: subnectit: Sic non est volũtas ante patrẽ vestrum qui in coelis est, vt pereat vnus de pusillis istis. Et subsequitur. Si autem peccauerit in te frater, corripe eum & c: ac si aperte dixisset: voluntas patris est vt tanta sit vnicuiq; cura fratris sui, nè pereat, quanta fuit mihi: & quemadmodum mandatum est mihi a patre vt perditos homines lucrifacerẽ, ita & vobis sit in præcepto. Vnde Inno. cap. Nouit. De iudicijs. referens prælati Franciæ, verba hæc Euangelij, subiungit. Quomodo nos mandatum diuinũ possumus non exaudire? Vbi insinuat illud esse præceptũ. Animaduertite qui nomina vestra Christo in baptismo dedistis, q̄ nobis commendauerit fraternam correctionem, quam nos tamen contrã, curamus tam negligenter: quãtoq; nos honore dignatus est, qui, quarũ ipse fuit animarũ redemptor per passionem, nos quodã modo per correctionẽ seruatores esse voluit: Si te (inquit) audierit, lucratus es fratrem tuum. Quod bene adnotauit Iacobus capit. quinto. vbi inquit. Fratres mei si quis vestrũ errauerit à veritate & cõuerterit quis eum: scire debet quoniam qui conuerti fecerit peccatorẽ ab errore viæ suæ, saluabit animã ei⁹ à morte: & operit multitudinẽ peccatorũ. Ergo qui fratres corripere parui faciũt, nõ Christũ, sed Cain imitãtur: qui vel in hoc fuit caput ecclesiæ malignãtiũ, q̄ fratricidiũ excusans, custodẽ se esse fratris falsò negauit. ¶ At verò

verò

verò q̄ dicta cōclusio, sit de iure positiuo multis canonibus cō-
 probatur, vbi præcipitur correptio fraterna: vt. d. 83. cap. Proui-
 dendū, & cap. Consentire: & 86. d. ca. Facientis: & expressè. 24.
 q. 3. ca. Tā sacerdotes. ¶ Secunda conclusio. Præceptū correptio-
 nis fraternę obligat ex genere suo sub reatu mortali. Probatur.
 Peccatū est grauissimū malū hominis: quare qui omittit fratrem
 à peccato liberare, cū possit, non habet erga illū charitatem: &
 ideo talis omissio est cōtra charitatē. Vnde Aug. sup eā. Io. tra.
 7. exponēs illud: Si sic dilexit Deus nos, & nos debem⁹ alteru-
 trū diligere. 1. Io. 4. Nō putes (inquit) te tūc amare seruū tuū quā-
 do eū non cædis, aut tunc amare filiū tuū, quādo ei nō das disci-
 plinā, aut tunc amare vicinū tuū, quādo eū nō corripis. 5. q. n. c.
 Nō putes: & sermone. 16. De v̄bis dñi: exponēs præceptū Chri-
 sti Matth. 18. Si neglexeris (inquit) cōuiciatorē corripere, peior
 es tacēdo, q̄ ille cōuiciādo: sed qui cōuiciatur mortaliter peccat:
 ergo & qui omittit corripere. ¶ Secūdo, pbatur cōclusio. Super
 illud Rom. 1. Digni sunt morte, nō solū qui faciūt, sed qui cōsen-
 tiunt faciētibus: dicit glossa: Cōsentire est tacēre, cū possis argu-
 ere: & super illa verba Leui. 20. Succidā oēs qui cōsenserūt ei vt
 fornicaretur: ait glossa. Cōsentiētes qui possunt accusare, argue-
 re vel monēre, & non faciunt, non effugiunt iudicium. Quibus
 authoritatib⁹ cōfirmat. Ioā. octauus. 85. d. ca. Facientis. grauitet
 peccare qui negligit emēdare quod corrigere potest: ergo omis-
 sio correptiōis est ex genere mortale. ¶ Tertio id cōprobatur.
 Eleemosynę corporales, quādo sunt necessarię, sunt ī præcepto
 sub reatu mortali: nā omissio earū cōtraria est charitati: secūdū
 illud Io. 3. c. 1. cano. Qui habuerit substantiā hui⁹ mūdi, & vide-
 rit fratrem suū necesse habere, & clauerit viscera sua, quomodo
 charitas Dei manet in illo? Et Amb. Pasce fame morientē: si nō
 paueris: occidisti. d. 86. c. Pasce: & Symmach⁹. 83. d. Mortē lāguē
 tib⁹ pbatur infligere qui hāc, cū possit, nō excludit: ergo, à for-
 tiori, eleemosynę spirituales sunt ī præcepto sub reatu mortali:
 sed inē spirituales miseras summū est peccatū: ergo corripe pec-
 catorē summa est misericordia: post illā q̄ est remittere peccata.
 Vnde glossa. Mat. 18. Ita (inquit) peccat q̄ vidēs fratrem peccare ta-
 cet, sicut q̄ poenitēti nō indulget. ¶ Postremò cōfirmatur cōclu-
 sio. In iudicio finali, vt est Matt. 25. omissio operū misericordię
 627
 obij-

obijcietur dānatis ī causam dānatiōis: sed null⁹ dānatur poena
 æt̄na, nisi de peccato mortali: ergo omissio misericordię sepe ē
 mortalis: misericordię spūales p̄stāt corporalib⁹ & correptio ē
 m̄ia spūalis: ergo omissio illi⁹ ē mortalis. Potest tñ in indiuiduo
 esse quādoq; venialis: imo quādoq; sine peccato, vt statī q̄stioe
 seq̄nti explicabim⁹. ¶ Sed dubiū ē hic nō paruū, vtra sit maior
 obligatio, correptiōis ne, an eleemosynę corporalis: nā certē ho-
 mines nō tāti faciūt corripe fratrem, quāti alere paupes ī necessi-
 tate: neq; existimāt tā necessariū esse illud q̄ hoc: cū tñ aliunde
 moueat q̄ vita spiritualis p̄stātor sit corporali. ¶ Subijciā ergo
 tertiā cōclusionē notādā. Maior ē obligatio correptiōis q̄ elec-
 mosynę corporalis ex ḡne obiecti: minor tñ ratiōe necessitatis.
 Grauitas. n. peccati æstimāda est, & penes obiectū, & penes cir-
 cūstātiās, p̄fertī penes necessitatē, vt author est. S. Tho. 1. 2. q. 73.
 Prima ergo ps cōclusiōis manifesta est: q̄a vita spūalis p̄stātor
 est corporali. Vnde Gre. ī ho. sup illd' Mat. 11. Cū audisset Ioā. ī
 viculis: Plus (ait) ē animā in æt̄nū victurā pabulo v̄bi reficere,
 q̄ vētrē moriturę carnis terreno pane faciare. Et Chryf. in ho. 3.
 sup epif. Cor. Et si immēsas pecunias paupibus eroges. plus tñ
 effeceris, si vnā cōuerteris aiām. Sed pbatur secūda ps: nā elec-
 mosynę spūales nō sunt ita frequēter simpliciter necessarię, si-
 cut corporales. Vbi notādū q̄ peccatū aut p̄cedit ex ignorātia,
 aut ex passiōe, aut ex malitia. Quādo p̄cedit ex ignorātia, tunc
 correptio est magis necessaria: q̄a tūc peccator resipiscere non
 potest, nisi īstruatur. Sed qñ p̄cedit aut ex passiōe aut malitia,
 nō est, vt plurimū, tā necessaria correptio, q̄ est necessaria elec-
 mosina patiēti extremā aut grauē necessitatē: nā peccator tunc
 sine auxilio alicui⁹ pōt cōuertiri, solo auxilio diuino: & tñ pau-
 per nō pōt seruare vitā sine auxilio fratris. ¶ Vnde colligitur q̄
 quādo correptio esset simpliciter necessaria, tūc grauior esset o-
 missio illi⁹, q̄ omissio eleemosynę corporalis in extrema neces-
 sitate. V. g. Si hæretic⁹ puerteret Christianos p̄suadēdo puerfa
 dogmata, & ego solus aut ego cōmodi⁹ possem illos liberare il-
 la ignorātia, p̄fectō graui⁹ peccassem nō corripiedo, q̄ si p̄mit-
 terē p̄ire hoīem fame. Probatur: q̄a necessitas est eadē, & detri-
 mētum est grauius. Et isto modo sunt intelligēda verba Augu.
 ad Bonifacium: quæ habentur. 23. q. 4. c. Ipsa pietas: vbi dicit,
 multo

multo magis nos teneri ad eleemosynas spirituales, quā ad corporales: intelligit (inquit) ubi est æqua necessitas: sed quādo peccatū nō procedit ex ignorantia, regularit̄ nō est tāta necessitas, quāta eleemosynæ corporalis. Quare regularit̄ plures sunt casus in quibus tenemur ad eleemosynas corporales plus quā ad correptionem.

¶ Quod si quis quærat, in quo gradu tenendū est, esse præceptū de correptione fratna: an sit hæreticū oppositū sentire: quā videtur. Inno. dicto. c. Nouit. De iudicijs. determinasse quod sit præceptū particulare correptionis Matth. 18. **¶** Respondetur per quartā conclusionē. Nō cēferetur hæretic⁹ quod negaret esse præceptū particulare correptionis, saltē datū, Matth. 18. priuatis personis: esset tñ hæreticū dicere quod nō cōprehēditur sub generali præcepto charitatis & eleemosynæ. Prima pars probatur: quia illa verba Matth. 18. quāquā in rei veritate explicēt præceptum naturale, vt diximus, tñ possent aliquo modo glossari, aut quod sunt de cōsilio, aut quod non est absolutē præceptū corripēdi, sed solū præceptū de ordine: vt quā quis corripiat, illū ordinē seruet, aut quod solū est præceptū respectu platorū: nā Petro particularit̄ dicta sunt. Vnde Inno. quia erat papa, putabat sibi esse præceptū corripere regē Frāciæ. Sed. 2. pars probatur: nā lege charitatis cōtinetur, vt necessitatibus proximorum prouideam⁹.

¶ AD PRIMVM argumentū. Cōceditur quod null⁹ potest cōverti, nisi misericordia Dei proueniēte: & ideo: quē Deus indurat, sicut Pharaonē, nō potest homo corrigere: nihilominus homines debemus adiuuare misericordiā dei: sumus. n. secundū Ioā. in. 3. can. vt cooperatores veritatis: scilicet, disponētes ad gratiā quā Deus infundit: secundū illud. 1. Cor. 3. Ego plātaui, Apollo rigauit: Deus aut incrementū dedit. Vnde Aug. quod habetur. 23. q. 4. cap. Sicut. Licet aliqui (inquit) a solo Deo corrigātur, vt Petrus: nihilominus nō est negligenda correptio nostra: quia tūc ex correptione homo proficit, cū Deus miseretur & adiuuat. Et statim, ca. Nabuchodonosor. dicit è cōtrario, quod licet aliqui etiā correpti nō emēdentur, vt Pharaon, nihilominus nō est à correptione cessandū. **¶** Ad secundū argumentū respondetur primò quod sæpè est tanta necessitas correptionis, quāta eleemosynæ: vt puta quando peccatū procedit ex ignorantia, vt dictum est in tertia conclusione. Et secundo respondetur quod quādo procedit ex passione aut malitia, quāuis nō sit tūc adeò necessaria,

nihil

nihilominus magnopere peccator indiget admonitiōe: vt egregiè docet Chrysoft. super primā epistolam Cor. Homelia. 44. nam quāuis qui peccat ex passione in vniuersali cognoscit peccatum & priuationem gloriæ & pœnas inferni, tamen in particulari habet excæcatū iudicium: & ideo indiget peccator identidē hęc admoneri. Vnde, Si verbis tuis (inquit Chryf.) nō obediatur peccator, interim custodi & contine a maligno negotio: fortasse enim reuerbitur. **¶** Ad tertium argumentum respondetur quod præceptum correptionis fraternæ reducitur ad quartum præceptum de honoratione parentum: sub quo militant oīa præcepta quibus tenemur impendere aliquod beneficium proximo. Nam in decalogo solū sunt illa præcepta quæ statim proposita recipiuntur sine aliquo doctore: sed quæ nō sunt adeò manifesta quin indigeāt expositione sapientum, virtualiter cōprehenduntur sub illis, vt docet. S. Tho. 1. 2. q. 100. ar. 3. Atqui, præceptum honorandi parentes statim propositum naturali lumine recipitur, sed benefacere alijs proximis, licet nō sit ita manifestum, tamē facili negotio persuadetur. **¶** Ad vltimam cōfirmationem nescio quid aliud respondeamus, quā vt exhortemur ne tāta sit negligentia huius præcepti. Nam in religionibus, & inter viros timoratae conscientia non est tanta incuria huius præcepti. Cæteri verò aut excusantur quia pauci sunt qui sperent sua correptione posse fratres emendare: aut accusandi sunt, vt dicit Augustinus, quia ex verecundia aut alio humano respectu omittunt præceptum implere Euangelicum.

QVÆSTIO SECVNDA.

TRVM PRAECEPTVM COR-
reptionis obliget semper & pro quocunq; tempore. **¶** Ad partem affirmatiuā arguitur primò. Apostolus admonet Timotheum: Argue, obsecra, increpa, opportunè, importunè. 1. Tim. 4. & Propheta: Clama, ne cesses: annuncia populo meo scelera eorum. Esa. 58. ergo nulla nobis est opportunitas obseruanda, sed sine cessatione corripendum. **¶** Secundò arguitur. Si aliqua de causa cessandum esset a correptione, maximè quando timeretur peccatorem de cor-

rep-

reptione scandalum accipere & deteriorem fieri: sed (vt inquit Hieronymus) veritas vitæ non est dimittenda propter scandalum: nam, auctore Beda, vtilius scandalum nasci permittitur, q̄ veritas relinquatur: De regu. iu. c. Qui scandalizauerit: ergo, ppter scandalum non est cessandum a correptione: exemplo Christi, Matth. 15. qui propter scandalum phariseorum nō cessauit predicare veritatem. ¶ Tertiò arguitur. Si aliquid nos posset excusare á correptione, id esset præsertim quando corripere nō possumus sine magno incommodo nostro & detrimento: sed non excusatur a peccato mortali qui vel metu mortis omittit corripere: ergo præceptū correptionis obligat pro quocunque tempore. Minorem videtur docere Augustinus. 1. De ciui. Dei cap. 9. cuius verba sunt. Propterea cum malis flagellantur & boni qui non corripiunt: quia reformidatur vulgi iudicium, carnis excruciatio, aut perēptio. ¶ Sed in contrarium est quod præceptum correptionis est affirmatiuum: & præcepta affirmatiua non obligant pro quocunque tempore.

Prima cōclusio. **A**D QVÆSTIONEM respondetur nouem conclusionibus: Prima. Præceptum correptionis non obligat pro quocunque tempore, sed conuenientibus necessitate & opportunitate. Probatur conclusio. Hoc differt inter præcepta affirmatiua & negatiua, quod præcepta negatiua prohibent malum, affirmatiua præcipiunt verò bonū: bonū autem, vt ait Diony. 4. cap. De di. no. confurgit ex integra causa: malum verò ex quocunq; defectu: quò fit vt malum nunq̄ bene fiat, sed quomodocunq; & quotiescunq; fiat, est peccatum, nisi ignorantia excusetur: sed tamen id quod est bonum ex obiecto nō bene fit, nisi quādo suis circumstantijs vestitur: & ideo quauis vtrunq; præceptum obliget semper, id est, quātum ad præparationem animi: tamen quantum ad exercitium, negatiuum obligat (vt dicunt) pro semper: affirmatiuum verò, non, nisi concurrentibus circumstantijs secundū necessitatē: & quia finis correptionis est correctio & emendatio fratris, tunc obligat hoc præceptū, quando emendatio est necessaria & fieri potest commodè. Et quidē Gerson inter theologos, De correptione. tract. 34. & Astensis iuriconsultus libro secūdo. tit. 6. constituunt sex conditiones necessarias ad correptionem: tres ex parte corripientis.

entis: quæ sunt, certa peccati cognitio, mansuetudo, & commoditas, ita vt non sit ali⁹ qui commodius corripere possit: & tres ex parte corripienti: videlicet, q̄ eius peccatum sit mortale, q̄ sit spes emendationis, q̄ nō spectetur aliud tempus opportunus. Hæc autem operæpretium erit de suis principijs enucleare: necessitas nanq; corripienti iudicanda est, & ex obiecto, & ex circumstantijs: scilicet, ex peccato, & ex conditionibus peccatoris atq; corripientis. ¶ Sit ergo secūda cōclusio. Omne peccatum mortale est materia necessaria correptionis. Probatur. Finis correptionis est lucrari & recuperare fratrem: vt patet ex v̄bis Euāgelij: Si te audierit, lucratus es fratrem tuum: ergo omne illud p̄ q̄ frater pditur est materia correptionis: sed p̄ peccatū quodcunq; mortale pditur homo & auertitur à Deo: ergo omne peccatū mortale est materia correptionis. Ex ratioe cōclusionis exprimitur eius sensus: intelligitur. n. q̄ties peccatū p̄det q̄dammodo ī futurū, ita vt maneat, aut p̄ticia, aut piculū peccati. Nā si peccatū ē omnino præteritū, non est materia correptionis. Hoc adnotauerim propter glossam in capitulo Si peccauerit. secūda. q. 1. dicentē q̄ præceptum correptionis est solum de peccato futuro, vt euitetur: sed præteritum corripere solum est consilium: quā glossam alij nō probāt, dicētes q̄ respectu peccati, etiā p̄teriti, currit p̄ceptū correptionis: sed tñ his nō obstantibus manifestū est q̄ si peccatum est iam præteritum, ita vt nec maneat complacētia, nec periculum in illo, nō est p̄ceptū nec cōsiliū correptionis. Probatur: quia cessante fine, cessat necessitas medij: quādo ergo peccator emēdatus est: nulla est necessitas corripienti. Imo vero p̄niciosum esset cicatricē sanati vulneris refricare, cū Propheta beatos eos censeat quorū remissa sunt iniquitates, & quorū tecta sunt peccata. Et in hoc differt correptio fraterna ab accusatiōe & inq̄sitiōe: q̄ locū etiā habēt in peccatis p̄teritis & emēdatis: quia finis earū est punitio p̄pter bonū cōmune. ¶ Ex sensu cōclusionis subsequitur secūdo, peccatū veniale aliquā esse necessariā materiā correptionis: puta quādo ī piculū hominem cōijcit peccatū mortale: maximè si ex ḡne suo ordinetur ad mortale: vt cū qs domū ingreditur suspectā, aut familiaritatē cōserit cū mulierculis: qd' illo p̄cepto regulæ Aug. admōemur. Si oculi petulantiā ī aliquo vestrū aduerterit, statim admonete, ne malè capta p̄grediatur.

Sicut

Secunda cōclusio.

Sicut enim qui videret hominem subire periculū mortis tēporalis, mortaliter peccaret nisi eum seruaret, ita & qui non seruaret hominem a periculo mortalis peccati. ¶ Sed contra hāc secundam conclusionem, quatenus vniuersalis est, arguitur. Sup illis verbis euāgelij: Si peccauerit in te frater tuus: ait glossa interlinearis: Id est, si iniuria te affecerit: ergo solū est p̄ceptū vt fuas quisq; iniurias corripiat, & nō alia peccata. Quod confirmatur ex glossa Hieronymi: Si peccauerit in nos frat̄, & in qualibet causa nos læferit, dimittēdi habem⁹ potestātē: si autē in Deum quis peccauerit, non est nostri arbitrij. Vbi insinuat q̄ peccata in Deum nō sunt materia correptionis, sed accusatiōis potius. ¶ Respōdetur q̄ illa glossa nō intendit limitare p̄ceptū correptionis ad solas, pprias iniurias: nā Christus, vt dixim⁹, nihil aliud fecit q̄ exprimere ordinē p̄cepti naturalis, quo certe tenemur corripere quacunq; peccata proximi: & ideo non est p̄ceptum de his aut illis peccatis corripiendis, sed de ordine corripiendi omnia: & maximē quia vanū esset corripere propriā iniuriā, postq̄ illata est. Imō verō pprias iniurias, si pbare possumus, nō tenemur secretō corripere, sed licet nobis statim in iudicio vindictā petere: sed si recipienda est illa glossa intelligenda est hoc modo: vt omne peccatum quod fit in p̄sentia mea appelletur quodā modo iniuria mea, q̄a est cōtra pudorē & reuerentiā meā. Sed v̄ba Hieronymi potius attinēt ad indulgētiam peccatorū, q̄ ad correptionem: scilicet q̄ possumus dimittere peccata propria, sed tamē peccata in Deum, aut bonū cōmune: vt sunt hæreses, & prodiones, denunciare tenemur: vt infra dicemus, si secreta correptiōe statim extigui nō possunt. Sed omnia sunt nihilominus materia correptionis, si certa spes sit emēdæ. ¶ Arguitur tñ secundo ex glossa Augustini sup eisdē v̄bis, Si peccauerit in te: id est, te sciente. 2. q. 1. cap. Si peccauerit: quæ germana est illius textus: ex qua colligitur q̄ sola peccata occulta sunt materia correptionis: & nō publica. Respondetur q̄ nos solum asserimus omne genus peccati esse materiā correptionis: sed Augustinus loquitur de ordine corripiēdi expresso in Euāgelio: q̄ scilicet peccata secreta secretō corrigātur, cū illa quæ sunt publica, possint publicē corripī: de quo latius quæstione quarta. ¶ Tertia conclusio. Peccata venialia singula

Tertia cōclusio.

ris

ris personæ nisi sint p se ordinata ad mortalia, nō tenemur corripere sub reatu mortali: sec⁹, si in republica iā percrebuisent. Prima pars pbat: quia null⁹ tenetur sese de venialib⁹ corrigere, nisi sub reatu veniali: ergo nec frater tenetur corripere fratrem ab illis sub reatu mortali. Et de huiusmodi venialib⁹ puto intelligit Palu. 4. d. 19. qñ dicit q̄ de veniali nō est necessaria correptio. Qui tñ posset fratrem emendare à consuetudine leuiter mētiendi, aut iurādi, teneretur quidem: aliās peccaret venialiter: illud enim etiam est quodāmodo lucrari fratrem. Et hoc est p̄ceptū Christi. Io. 13. Si ego laui pedes vestros, vos debetis alter alterius lauare pedes. Per lotionē enim pedū intelligitur ablutio peccatorum venialium, vt notāt doctores super illis verbis p̄cedētibus: Qui lotus est non indiget nisi vt pedes lauet. Secundam verō partē cōclusionis mihi persuadeo, saltem de p̄latis. P̄latus enim qui posset plebem suam à leuibus iuramētis purgare, aut ab alijs cōsuetudinibus peccandi venialiter, teneretur id facere sub reatu mortali. Probat. Nā p̄latis ex officio incumbit cura boni publici: & ideo tenent notabile dānum publicū sub reatu mortali purgare si possunt: & peccata venialia, quamuis in singulis personis non sint notabile malū, tamen quādo sunt frequētia in Republica, magni momenti est illa extirpare. ¶ Et confirmatur. Nam si in religione nostra caderent obseruationes nostræ, vt puta fratres passim vterētur lineis, vescerent carnibus & silentia rūperent, quāuis hæc apud nos nulla sint peccata, tamē p̄latus qui huiusmodi damna rescire posset & ad regulam reuocare, teneretur certe sub reatu mortali id satagere. Sed de hoc aliās: ne lineam correptiōis fraternæ transgrediamur. ¶ Quarta conclusio. Tres sunt circumstantiæ requisitæ, vt sit obligatio corripiendi: scilicet, cognitio peccati, spes emēdæ, & oportunitas: loquitur enim hæc conclusio de solis circumstantijs quæ faciunt necessitatem & obligationem corripiendi: nam prudentia, māsuetudo, &c. sunt circumstantiæ, vt ritē fiat correptio. Primò requirit̄ antequā q̄s corripiat, vt nouerit fratrem esse aut in peccato mortali aut in periculo peccādi: vnde Ecc̄i. 20. Prius q̄ interrogas ne vituperes quē q̄. Sunt qui dicant satis esse hominem dubitare de peccato fratris, vt debeat ip̄m corripere: sicut ad eleemosynas corporales

4. conclusio.

D non

non solum tenemur quando manifesta est necessitas corporis, sed quando verisimiliter dubitamus. Sed tamen profecto non est par ratio: quoniam in corporalibus nullum est periculum, si elemosyna erogetur non indigenti: at in spiritualibus, nocet proximo qui leuiter & temere iudicans eum esse peccatorem, obijcit ei peccatum. Verum est tamen quod pensanda sunt coniecturae facientes rem probabilem, & conditiones personarum: licet enim quandoque insinuare fratri crimina sua, de quibus rumor spargitur, dum modo prudentia & temperamento id fiat. Hoc tamen admonitos esse volo sacerdotes: sane nullatenus licere, de his que in confessione audierunt, peccatorem extra confessionem corripere: usque adeo enim sacrosanctum est sigillum confessionis, ut, nisi in confessione, nullo modo liceat peccata exprobrare aut insinuare poenitenti. ¶ Secunda conditio est, ut sit spes emendationis: nam alias correptio esset vana: & ad opus vanum nemo obligatur: & precepta mediorem sunt propter consecutionem finis: debet namque qui arat in spe arare, & qui triturat triturare in spe fructus percipiendi. 1. Cor. 9. & Matth. 7. prohibemur sanctum dare canibus & margaritas ante porcos proijcere: & Prouer. 9. Noli corripere derisorie ne oderit te. At verò, non debent hinc ansam capere Christiani ut sint negligentes corripiendi: excusant enim multi negligentiam suam causantes raram esse spem emendationis, cum tamen frequentissimos, contra, sentiamus emendatos, de quibus male sperabamus: ut admonet Augustinus. 23. q. 4. ca. Nabuchodonosor. ¶ Vnde prudenti distinctione utendum nobis est in proposito. Aut enim quis certus est sufficientibus coniecturis nihil se esse profuturum: & tunc non tenetur corripere: nam, ut inquit Ioannes cap. 5. 1. cano. Est peccatum ad mortem: non dico pro illo ut roget quis: sed tunc locum habet glossa super illud Ioan. 2. Zelus domus tue comedit me: Bono zelo comeditur qui quælibet parua que viderit, corrigere satagit: & si nequit, tolerat & gemit. Quod si quis arguat, quia semper erit spes proprii premij ex merito correptionis. Respondetur quod quando correptio est vana, non est meritoria. Si verò quis dubitat an proderit, & certus est quod non oberit corripiendo, tunc debet corripere: sicut medicus quando certus est medicinam nihil obfuturam, & dubitat esse profuturam, adhibere debet. Hanc regulam docet Augustinus,

De

De poeniten. d. 7. cap. Si quis. el segundo: Ideo do tibi poenitentiam, quia nescio an tibi proderit, nam si scirem non tibi prodesse, non tibi darem: & in libro De correptione & gratia: Nescientes quis pertineat ad predestinatorum numerum, & quis non pertineat, sic affici debemus charitatis affectu, ut omnes velimus saluos fieri. Itaque, solum excusamur a correptione quando certi sumus nihil nos profuturos: quia debet qui arat in spe arare: sed quando opinamur sub dubio nos posse prodesse, corripere debemus: alias qui obseruat ventum, non seminat: & qui considerat nubes, nunquam metet. ¶ Sed quid si quis timet potius corripiendo obesse quam prodesse? Tunc, aut timet obesse non solum peccatori qui indurabitur, sed bono communi & religioni: & tunc cessandum est a correptione. v. g. Vereor si corripiam impudicum & perditum hominem, blasphematum nomen Dei: aut si ex sacris illum admoneam literis, contempturum & falso interpretaturum: cessandum est tunc a correptione: quia bonum commune, & maxime religionis, preferendum est bono particulari: & illud esset dare sanctum canibus, & mittere margaritas ante porcos: non enim canes aut porci censeantur quibus nihil prodest disciplina, sed qui illam impugnant, contemnuntque. Verba sunt Augustini libro secundo De sermo. domi. in monte. capitu. 31. Canes pro oppugnatoribus, porcos pro contemptoribus, non improprie accipimus. At si quis timet offuturum solum peccatori in temporalibus: quia si corripio. v. g. fratrem, maxime inde tristitia & pudore affectus, infirmabitur, aut aliud detrimentum incurret, tunc adhibenda est cautela, ut quam minimo damno fieri possit correptio fiat. Nihilominus non est propterea cessandum: quia bona spiritualia preferenda sunt temporalibus: secundum illud Matthæi quinto. Expedi tibi ut pereat vnum membrum tuorum, quam totum corpus tuum mittatur in gehennam ignis. ¶ Hoc veruntamen habet questionem: si quis timet obesse soli peccatori in spiritualibus corripiendo, an debeat nihilominus corripere? Ad cuius partem affirmatiuam formatum est secundum argumentum principale. ¶ Sanctus Thomas secunda secundæ questione trigesima tertia articulo sexto, distinguit duplicem esse correptionem: alteram iudicialem,

D 2 quæ

Dubium.

quæ pertinet ad prælatos: & hæc nõ est dimittenda propter turbationem delinquentis: etiã si sit incorrigibilis: sed puniend⁹ est ex ordine iustitię propter bonum publicum. Alia est correptio fraterna: & dimittenda est quãdo timetur turbatio & maior peruersio peccatoris. Vnde nos possumus colligere quod quãdo peccatũ est in perniciem publicam, aut in præiudicium tertij, vt hæresis, aut proditio: aut cũ quis machinatur occidere aliũ: tunc, quamuis timeatur turbatio & obduratio peccatoris, est denunciandum illi qui potest prodesse & non obesse, si peccatũ est secretum: & si sit probabile potest etiam denũciari vt puniat correptione iudiciali, vt latius explicabim⁹ quęst. 4. Sed si peccatũ non est huiusmodi, tunc, si timetur induratio fratris & lapsus in peiora, nulla est necessaria correptio: Nam iudicialis nõ est tũc necessaria: & fraterna, quia solũ ordinatur ad emendationem fratris, esset tunc perniciofa. Vnde August. i. de ciui. Dei. cap. 9. Si propterea quis obiurgandis & corripiendis malę agētibus parcit, quia eisdẽ ipsis metuit ne deteriores ex hoc efficiantur, consilium est charitatis. Et hoc intendit sapiens, dicens. Noli arguere derisorem, ne oderit te: vbi glossa: Nõ est timendũ ne tibi derisor cum arguitur cõtumelias inferat, sed hoc potius prouidendum, ne tractus ad odium inde peior fiat. ¶ Sed est magnũ argumentum, quod licet peccatum non sit in præiudicium rei publicę, nec tertię personę, nõ obstante timore maioris indurationis & peruersionis peccatoris, sit corripiendus. Christus em̄ præcipit corripere fratrem: primò secreto: mox adhibere testes: deinde denunciare: & tandem pertinacem excõmunicare: ergo quãuis nulla sit spes emendatę, corripiendus est frater, vt de pertinacia excõmunicetur. Et Christus loquitur illic de correptione fraterna quę est respectu cuiuscũq; peccati. Panor. in capi. Nouit. De iudicijs propter hoc argumentum tenet quod non est cessandum à correptione: licet non sit spes correptionis: imò quãuis timeat peccatorem futurum esse deteriorem: quia tunc debet denunciari propter bonum exemplum aliorum. ¶ Sed certè hoc solum est verum quãdo peccatum est publicum aut vergit in detrimentum aliorum. Aliàs falsum est vt iam modò probatũ est. ¶ Respondeat ergo ad argumentũ quod Christus in illo præcepto semper supponit spem emendatę, vt certè habenda est

est: esset enim nequissimus qui post exhortationem amici & adhibitionem testium & denunciationem, non obediret ecclesię. Vnde tanq̄ rarissimum addit Christus: Si ecclesiam nõ audierit (scilicet, vt sperabat) tũc sit sicut ethnic⁹ &c. Vnde, si à principio timetur potius peruersio fratris, quã speretur emendatio, cessandum est à correptione. ¶ Tertia & postrema conditio vt quis sit obligatus corripere, est oportunitas: primo ex parte personę, vt non sit alius qui commodius corripere possit: possit, inquam, de potētia (vt dicunt) proxima: nam quamuis ego nouerim alios adesse qui melius corripere possint: vt est prælat⁹ aut doctor: tamen video negligentes esse, tunc ego teneor: quemadmodum cum video hominem grauem pati necessitatem, licet sint parentes & cognati qui subleuare possint miseriam hominis, video tamen eos nõ facere, tunc ego teneor. Nec tamen quamprimum videmus fratrem in peccato tenemur corripere: quia forsan sine correptione ipse emendabitur. Requiritur præterea oportunitas tēporis: nam si vis hominis recenti iniuria affecti feruentem bilem extinguere, nihil aliud facias, quam igni adhibere ligna. Vnde Augustinus libro De ciuita. dei. capi. 9. Si quis obiurgandis & corripiendis male agentibus parcit, quia opportunum tempus inquiritur, non videtur esse cupiditatis occasio: sed consilium charitatis. ¶ Sed vtrum liceat aut expediat quandoq; perditum hominem permittere in peiora prolabi crimina, vt ignominia peccatorum cõfusus facilius resipiscat & emendetur. Est enim pro parte negatiua argumentum quod, cum peccatum sit offensa Dei, non est propter aliquem finem permittendum: videtur nanq; quod quemadmodum mala non sunt facienda vt inde veniant bona, ita nec sunt permittenda. ¶ Respondetur. Deus qui nunquam permittit malum nisi propter bonum, bifariam permittit mala: vno modo in pœnam priorum peccatorum: sicut gentes, eo quod eum non glorificauerunt, tradidit in reprobum sensum: vt dicit apostolus Rom. primo: & hac ratione non licet nobis permittere peccatum quod euitare possumus: non enim pertinet ad iudiciũ humanũ punire homines illa via. Alio modo permittit Deus peccata vt cautius homo viuat: sicut forsan permisit peccatum Petri: nam, vt habetur Eccli. 42. Melior est iniquitas vi-

ri (id est hominis prudētis & fortis) quam mulier (id est, homo ignauus & imprudens) bñ faciens: quia ille ex peccato cautius resurgit: hic vero ex boni operis cōplacencia vana securus periculolius cadit. Et hac ratione licet nobis aliquando permittere peccatorem ad tempus peius cadere, vt cautius resurgat: nam correptio est propter emēdationem: & ideo facienda est vt melius cōducit ad illum finem. Nec est idem, propter bonum permittere malum: quod, propter bonum facere malum. ¶ Quinta conclusio colligitur ex superioribus. Omisio correptionis trifariam contingit. Quādoq; enim est officium & virtus charitatis: quādoq; peccatum veniale: & quādoq; mortale. Conclusionē hāc colligit, S. Thom. 2. 2. q. 33. arti. secundo. ex Augustino. 1. De ciuitate dei. capite. 9. Et prima quidē pars facilis est: nam, quanquā omisio correptionis, quādo est necessaria, peccatū sit ex genere mortale, vt dictū est, tamen si omittatur propter causas expressas in tertia conclusione, est virtus. Secunda & tertia pars habēt plus difficultatis apud S. Thom. & doctores. Verba sancti Thomę sunt hęc. Fraternalis correptio præmittitur cum peccato mortali, vt dicit Augustinus, quādo formidatur iudicium vulgi, & carnis excruciatio, vel peremptio: dummodo hęc ita dominētur in animo, q̄ fraternalis correptioni præponantur. Et hoc videtur contingere quando aliquis præsumit de aliquo delinquēte probabiliter, q̄ posset eū à peccato retrahere, & tamē propter timorē vel cupiditatem præmittit. Sed alio modo omisio est peccatum veniale, quando timor & cupiditas tardiores faciūt hominem ad corripiedum, non tamē ita q̄ si hoc constaret, q̄ fratrem posset à peccato retrahere, propter timorem vel cupiditatem dimitteret, quibus in animo suo præponit charitatem fraternalē. Hęc. S. Thomas Et similia verba dicit Ricar. & omnes theologi in. 4. d. 19. quos sequuntur canonistę. Quę verba profecto subobscura sunt.

Questio precipua ¶ Pro quorum expositione quæritur vtrum quotiescunq; quis omittit corripere fratrem timore mortis peccet mortaliter. De qua quæstione sunt duę per extremum opiniones: in quarum medio, vt puto, consistit veritas. Vna est q̄ quotiescunq; quis omittit corripere timore mortis peccat mortaliter. Ita iter alios expressē opinat Gabr. l. 74. Si quis (inquit) probabiliter crederet

crederet se posse fr̄na correptione retrahere adulterā ab adulteterio, & timet adulterū ne ab eo occidat, & metu mortis omittit, peccat mortaliter: & sic ī similibus. Altera opinio est q̄ nūq̄ priuata persona peccat mortaliter omittēdo correptionē, nisi q̄n cōsentit & cooperatur peccato. Ita opinat Franciscus Mayronis sup verbis August. cōmemoratis veritate. 7. Adrianus. q. De cor. frater. licet nō ponat tā exp̄ssum exemplū sicut Gabriel, tenet tñ opinionē Gabriel. Et ambo videntur sibi manifestē elicere illam opinionē ex verbis August. & S. Tho. nā dicit August. bonos flagellari, quia omittunt corripere, eò q̄ formidatur carnis excruciatio vel perēptio: quod S. Tho. exponēs: dicit quòd q̄n q̄s probabiliter præsumit q̄ pōt aliū auertere à peccato, & omittit, p̄pter cupiditatē vel timorē, peccat mortaliter. Et ratio infirmat manifesta: quia tunc postponitur charitas vitę corporali: nā ordine charitatis tenemur magis diligere vitā spiritualē proximi, q̄ corporalē propriā. Et Caietanus illic dicit q̄ ex quacūq; causa quis omittat correptionē, nō est peccatū mortale, si saluet in præparatione animi, q̄ si crederet aliū posse retrahere à peccato, oīa postponeret charitati. Vbi designat vniuersalem cōclusionem, q̄ quicumq; & quotiescunq; credit probabiliter se posse corrigere fratrem, quacūq; causa omittat, peccat mortaliter. Sed quidqd sit de alijs, puto nec Augusti. nec S. Thom. id in vniuersum sensisse. ¶ Vñ ad euidētiam quintę conclusionis statuim⁹ sextā. Personę priuatę nullū est peccatū timore mortis aut amissionis notabilis fame: aut bonorum exteriorum cessare à correptionē, vbi correptio nō est simpliciter necessaria: quamuis certū sit correptionē profuturā. v. g. In casu posito Gabrielis quo q̄s timore mortis cessaret corripere adulterā, nullo mō peccaret. Probat. Præceptū correptionis priuatum hoīem solū obligat ex charitate, & nō de iustitia: sed ad opa charitatis nemo tenet cū detrimēto vitę: aut cū notabili detrimēto bonorū aut fame aut honoris: ergo nec ad correptionē. Prob̄ minor. Null⁹ tenet facere elemosinā existēti ī extrema necessitate, si īde subsequētur extrema necessitas, ppria: & vñ q̄n est grauis necessitas proximi, null⁹ tenet incurrere tāā necessitatē vt succurrat alienę. ¶ Secūdo probat. Q̄n correptio mea nō est simpliciter necessaria: quia videlicet frater pōt se corrigere sine correptionē

mea: tunc ego non postpono charitatem proximi vitæ meæ, quamuis cesssem corripere timore mortis: quia tūc vita mea nō est illi simpliciter necessaria. Et eadem ratione, si quis sine periculo honoris mei & bonorum meorum ipse potest se corrigere, ego non præpono bona mea charitati, quamuis non exponam illa pro correptione: quemadmodum si quis comminaretur se peieraturum aut furaturum citra extremam necessitatē, nisi darem illi bona mea, ego nihilominus non tencor dare, vt seruem illū à peccato: quia ille ex malicia peccat, & non ex necessitate bonorum meorū: sed correptio mea nunq̄ est simpliciter necessaria peccatori, saltem vbi peccatum nō procedit ab ignorantia (de quo statim) nam quicūque cognoscit se esse in peccato, solo auxilio diuino potest intra se conuerti: ergo tunc non postpono charitatem proximi vitæ meæ corporali, quā timore mortis cesssem corripere. ¶ Tertiò probatur conclusio ex vniuerso hominum, & sapientum, sensu: vnde magnum sumimus in moralibus argumentum. Qui enim timore mortis omittit corripere, à nemine profectò argueretur peccati: quam si quis postponeret vitam vt emēdaret fratrem, laudaretur de opere supererogationis & consilij. ¶ Et quartò arguitur. Quia secundum doctores nemo obligatur baptizare puerum cum periculo, ppriæ vitæ: saltem quādo periculū est ab extrinseco: puta ex malicia tyrāni prohibentis me baptizare puerū: ergo, à fortiori, nec tencor cum tali periculo corripere fratrem: nam maior est necessitas puero, baptismi, quā adulto, correptionis. ¶ Et hæc omnia confirmantur. Nam iugū Domini suaue est q̄ nō obligat nos ad opera difficillima: sed esset difficillimum in vniuersum priuatos homines obligare vt vitam exponerent pro correptione. Imò credo nec tenemur corripere cum magno periculo honoris: aut cum magna iactura bonorum temporalium. Et confirmatur secundo ex sententia S. Thom. 2.2. quæst. 36. artic. 5. vbi quærit an teneatur homo diligere salutem spiritualem proximi, potiùs q̄ corpus proprium: & facit tertium argumentum ad partem negatiuam: quia homo non tenetur exponere vitam corporalē pro salute spirituali proximi, sed hoc est perfectorum: & respondet concedendo: Quia (inquit) nō est tāta cura nobis vitæ spiritualis proximi, quan-

ta

ta est corporis proprii: nisi in casu quo quis tenetur providere salutem illius. Quod intelligit, quādo alicui incumbit ex officio: vel quando vita nostra est simpliciter necessaria salutem proximi: aliās exponere vitam pro correptione pertinet ad perfectionem charitatis. ¶ Septima cōclusio. Prælat⁹ aliquñ tenetur pro correptione subditorum exponere vitam, etiā vbi peccata non procederent ex ignorantia. Nam quāq̄ tunc non est vsq; adeo simpliciter necessaria eorum correptio, tamen, quia ratione officij incumbit illi correptio, fieri potest vt vbi priuatæ personæ fuerit consilium ponere vitam pro fratre, prælato sit præceptum ponere illā pro filio. Vnde de omnib⁹ in vniuersum amicis ait Christus Ioan. 15. Maiorem hac dilectionem nemo habet, q̄ vt animam suā ponat quis pro amicis suis: quasi hoc ad perfectionem pertineat: sed de pastoribus ait. Ioan. 10. Pastor bonus animam suā ponit pro ouibus suis: quasi hoc pertineat ad necessitatem. ¶ Sed tunc est dubium quid sentiat S. Thom. in illis verbis allegatis: scilicet, Quia si quis præsumit de alio quod possit eum à peccato retrahere, & omittit timore perēptionis aut excruciationis carnis, peccat mortaliter: quia vitam corporalem præponit charitati proximi: non enim solum loquitur de prælatis sed de vniuersis hominibus. ¶ Respondetur quod si daretur casus quo vita corporalis priuati hominis esset simpliciter necessaria salutem spūali proximi, tūc non dubito quin teneretur ille mori pro correptione fratris. Et hic est sensus S. Thomæ: nā aliās præponeret vitam charitati. Sed nescio an talis casus necessitatis correptionis possit occurrere: nam si peccatū procedit ex malitia aut passione, ipse peccator se potest corrigere: postquā cognoscit se esse in peccato: & si ex ignorantia inuincibili, tunc non est peccatum: & si ex ignorantia vincibili, tunc ipse tenetur quærere doctorē. At verò in tali casu si qui peccat ex ignorantia vincibili quærit doctores qui illū instruant, tunc credo quencunq; etiam priuatum hominem, teneri, non obstante periculo mortis, docere illum veritatem, si non sit alius qui corripiat: nam ille esset casus simpliciter necessitatis. Et præterea tenetur quis pro bono cōi corripere non obstante periculo mortis. Vt si hæreticus peruerteret Christianos persuadendo falsa dogmata, quicunq; qui commodè posset, teneretur nō obstante

7. Cōcl.

obstante periculo mortis, obijcere se huiusmodi malo. ¶ Sed nunc restat dubium vtrum nunq̄ priuata persona peccet mortaliter omittendo correptionem, nisi quando correptio est simpliciter necessaria, vt expositum est. Nam si hoc esset verū, rarissimè occurreret necessitas huius præcepti: quod tamē nobis summo opere commendauit Christus redemptor noster: quin-

8. *Cōclu.* imò lex ipsa naturalis. ¶ Ad hoc respondet octaua conclusio. Non solum quādo correptio est simpliciter necessaria: sed etiā de peccatis communibus quæ non procedunt ex ignorātia, tenetur priuatus homo fratres corripere sub reatu mortali: quādo id fieri potest sine notabili detrimento vitæ aut bonorū temporalium. Probat. Correptio obligat sicut reliquæ elemosynæ: præceptum autem elemosynæ non solum obligat in extrema necessitate: sed etiā in graui necessitate, de superfluo: at, quando peccatum nascitur ex passione vel malitia: quāuis peccator non sit in extrema necessitate correptionis: quia posset ipse resipiscere: tamen est in graui necessitate: quia difficilè homines emendantur sine correptione. Et sicut in diuitibus censetur superfluum diuitiarum illud quod citra graue detrimentum possunt elargiri, ita in correptione: quando quis facili negotio & sine detrimento potest corrigere fratrem, tunc tenetur sub reatu mortali corripere: nam aliās negligit salutem fratris: quod repugnat charitati. ¶ Nona & postrema conclusio. Multis modis contingit omissionem correptionis esse peccatum veniale. Primo quando quis omittit, putans se nihil posse proficere, tamen leuibus cōiecturis perdit spem: aut quādo ex aliquo metu cessat corripere, qui tamen est leuis: & multis alijs modis.

¶ AD PRIMVM argumentum principale respondet q̄ Apostolus nō præcipit importunè corripere, ac si nō debeat expectari opportunitas: quia correptio est actus virtutis, quæ requirit circūstantiam temporis: sed importunè intelligitur, quantum ad æstimationem perditorum hominum, quibus semper prædicatores & correctores sunt importuni. Et idem dicendum est ad illud: Clama ne cesses. ¶ Ad secundum argumentum latè responsum est cōclusionē quarta: sed ad formam illius dicendum q̄ quando ex correptione timetur scandalum

dalum publicum, aut maior peruersio peccatoris, cessandum est. Et ad illud Hieronymi: Vtilius scandalum nasci permittitur, quam veritas relinquatur: respondetur dupliciter: primo quantum ad veritatem vitæ, homo non debet facere cōtra præcepta dei quæ sunt necessaria ad salutem, propter scādalu aliorum. Possumus tamen prætermittere opera cōsiliij quæ nō sunt simpliciter necessaria ad salutem propter scandalum secundū illud. primæ Corinthio. 8. si esca scandalizauerit fratrem meū, carnes in æternum non manducabo. Quare cum præceptum correptionis sit propter emendationem fratrum, cessante fine cessat præceptum: & ita non relinquatur veritas vitæ, si ad vitandum scandalum vel peruersitatem fratris, dimittatur correptio. Sed quantum ad veritatem doctrinæ nō debet homo cessare à prædicatione veritatis propter scandalum Phariseorum. exemplo Christi Matthei. 15. ¶ Ad tertium late responsum est sexta & septima conclusionibus: quando scilicet timore mortis licet omittere, quando vero non. Sed ad verba Augustini. De ciuitate dei. dupliciter possumus respondere: primo quod verba illa non sonant esse peccatum mortale omittere correptionem timore mortis: ait enim quod propterea boni flagellantur cū malis quæ omittunt corripere eo quod timetur peremptio: & loquitur de flagellis temporalibus. Quare non intelligit nisi quod est forsitan peccatum veniale: & ideo illos qui ita omittunt vocat bonos. Sed quia. San. Thomas & Ricar. & omnes glossant illud esse peccatum mortale, exponatur, vt dictum est in septima conclusione, de prælatis: aut quando correptio est simpliciter necessaria.

QVAESTIO III.

TRVM omnes in vniuersum hoīes quocūq; peccatores corripere teneantur. ¶ Ad partē negatiuā arguitur primo. Præceptum correptionis Matthei 18. soli Petro, tanquam prælato ecclesiæ, datum est: & Matthei quinto solis apostolis (quibus succedūt episcopi, capite. Quorū vices. 68. distinctiōe) &

& cæteris discipulis (quibus succedunt inferiores prælati. capit. In nouo. 21. d.) dictum est: Vos estis sal terræ: Vos estis lux mundi: & in veteri lege Ezech. 3. & inferius. 33. soli speculatores: id est, prælati, admonentur illis verbis: Si dicite me ad impium, morte morieris, non annunciaueris ei ut auertatur à via sua impia, ipse impius in iniquitate sua morietur, sanguinem autem eius de manu tua requiram: vnde Hieronymus: Sacerdotes (inquit) studeat illud euangelij implere. Si peccauerit in te frater tuus: ergo soli prælati obligantur præcepto correptionis: quod officio pastoris, quales ipsi sunt, maxime congruit. Et ratione naturali confirmatur: nam inferiora hæc cælorum influenza & motu gubernantur: & prælati in sacra scriptura cælorum nomine per metaphoram cæsentur, qui enarrant gloriam dei. ¶ Secundo arguitur quod non teneamur corripere quoscunq; peccatores. Correptio, ut dicemus quæstione sequenti, procedit vsq; ad denunciationem quæ fit prælato: sed multi sunt qui non habent prælatum: ut papa, nisi in materia hæresis, ut habetur cap. Si papa. 40. d. & infideles: de quibus Paulus. 1. Corinth. quinto. Quid mihi (inquit) de his qui foris sunt iudicare? & usurarios qui permittuntur ab ecclesia vanum esset corripere, postquam vanum esset denunciare: immo meretrices videtur esse perniciosum corripere: nam, ut inquit Augustinus, Tolle meretrices, & omnia turbabis libidine: & hereticos post primam & secundam monitionem præcipit Paulus euitare Tit. 3. immo nec cum excommunicatis licet communicare, ut dicit Paulus. 1. Corinth. 5. ergo nec illos licitum cuiquam est corripere. ¶ Tertio arguitur. Subditis non licet prælatos suos corripere: ergo non omnes tenentur præcepto correptionis respectu omnium. Probatur antecedens. Correptio (ut nomen sonat) fieri non potest sine increpatione: sed Paulus primæ Timoth. quinto. Seniores (inquit) ne increpaueris, sed admone ut patrem: vnde Exo. 19. Bestia quæ tetigerit montem lapidabitur: & 2. Regum. 6. Oza percussus est à domino quia tetigerat arcam, cum se inclinaret ad casum: vbi significantur prælati, qui & latores legis sunt & custodes: sicut in monte dabatur lex, & in arca custodiebatur. ¶ Quarto & postremo arguitur. Peccatoribus non est ius alios corripiendi: ergo non tenentur hoc præcepto: alias utroq; modo peccarent,

peccarent, & corripiendo & non corripiendo: & sic daretur perplexitas: quæ tamē est impossibilis in lege Dei. Probat antecedens. Christus repræhēdit eos qui vidēt festucā in oculo fratris, & non vident trabem in oculo proprio: & Paulus Roman. 2. In quo alium iudicas, te ipsum cōdemnas, & psal. 49. Peccatori autem dixit Deus, quare tu enarras iustitias meas & assumis testamentum meum per os tuum: Et de poeni. d. 6. c. 1. §. Sacerdos. Potentissimum crimen est sacerdotum qui non prius se iudicant quam alios ligant: & Isidorus De summo bono: Non debet vitia aliorum corrigere, qui est vitij subiectus. Et ratione id confirmatur: quia correptio est officium charitatis: peccator autem qui corripit alium cum se non corrigat, non videtur id ex charitate facere, sed ex superbia: nam in quo quis se non diligit, non præsumitur alium diligere. ¶ Sed in contrarium est decretum Anacleti papæ. 24. q. 3. Tam sacerdos, quam reliqui fideles, omnes summam debent habere curam de his qui pereunt: quatenus eorum redargutione, aut corrigantur à peccatis, aut, si incorrigibiles appareant, ab Ecclesia separentur.

V A E S T I O hæc duo insinuat: primum, an omnes attingat præceptum correptionis: alterum, an vniuersis peccatoribus teneamur id officium præstare. Ad quæ quæstionem respondet sex conclusionibus. ¶ Prima. Omnes in vniuersum mortales, modo sint rationis compotes, tenentur præcepto correptionis. Duplex enim est correptio, ut. q. 1. adnotauimus: altera quæ est actus iustitiæ: & hæc, quia procedit vsq; ad condensationem & vindictam, atque adeo vim habet coercitiuam, solis principibus incumbit, & publicis habentibus auctoritatem: qui, ut habet. 1. Pe. 2. sunt tanquam à Deo missi ad vindictam malefactorum, laudem verò bonorum: vnde Apostolus Roma. 13. Non sine causa gladium portat: Dei enim minister est, vindex in ira ei qui malum agit. Altera verò est correptio quæ est actus charitatis: cuius finis est emendatio fratris: de qua, & mota est præsentis quæstio, & respondet prima conclusio, quæ facile colligitur ex superioribus. Præceptum enim illud euangelicum charitatis: Diliges Dominum Deum tuum, & proximum tuum sicut te ipsum, omnes mortales in vniuersum attingit

attingit lege naturæ: sed corruptio est opus charitatis, & necessarium, vt iam manifestatum est: ergo omnes mortales ligat: atque adeò, non modò Christiani tenentur hoc præcepto, sed quæuis gentes, quacunque lege aut secta viuant. ¶ Et secundo probatur. Ad eleemosynas corporales omnes in vniuersum mortales lege naturæ sunt astricti: ergo ad spirituales: qualis est fraterna correptio. ¶ Et tertio probatur. Quemadmodum in corpore duplex est habitudo, scilicet capitis ad membra & membrorum adinuicem: & in exercitu alia est habitudo ducis ad milites, cui ex officio incumbit exercitum gubernare: alia verò singulorū ad singulos milites qui sese mutuo protegere tenentur: ita in humana Republica, & in militia spirituali, qualis est vita hominis super terram, præter curam quæ prælatis ex officio & ex iustitia incumbit, est mutua necessitudo & charitas inter ciues vt se inuicem ope & consilio iuuent. ¶

2. *Cōclu.* Secunda conclusio. Omnes tenentur quoscunq; cuiusuis legis & fortis homines corripere: ita vt Christiani teneantur corripere infideles, & vice versa. Probatur. Nam actus potentia & virtutis extenditur ad omnia quæ continentur sub subiecto illius potentia aut virtutis: vt visio extenditur ad omnes colores: sed charitas extenditur in vniuersum ad omnes homines: ergo præcepto correptionis (quod est charitatis) cuncti tenentur quoscunq; alios corripere. ¶ Et confirmatur ex verbis Evangelij: Si peccauerit in te frater: omnes enim mortales ratione creationis censentur fratres, secundum illud Matthe. 23. Vnus est Magister vester, omnes autem vos fratres: quare, non modò Christiani dicuntur fratres, qui lauacro regenerationis in filios Dei adoptantur: vt ait Chrysostomus super epistolam ad Hebræ. & refertur. ii. quæst. 3. capitu. Ad mensam: sed & infideles sunt proximi nostri, vt est glossa capit. Charitas. Secundo.

3. *Cōclu.* De peeni. d. secunda. ¶ Tertia conclusio. Prælati arctius tenentur præcepto correptionis, q̄ priuati homines. Itaq; præter præceptum iustitiæ quo peculiariter prælati tenentur correptione iudiciali arcere subditos à peccatis, præcepto charitatis magis tenentur, quàm priuati homines. Quæ sententia est sancti Thomæ. 2. 2. quæstione trigesima tertia, articulo tertio: secundum Augustinum primo De ciuitate Dei. capite nono.

Conclusio

Cōclusio hæc, vt reor, satis cōprobatur rationibus & testimonijs, quæ in primo argumēto principali adducta sunt: nā vbiq; sacre pagine mentio incidit huius præcepti, prælati peculiariter designantur. ¶ Et secundo probatur ratione. Nā prælatus, eo quòd est persona publica, & est custos iustitiæ: vt dicit Aristot. quinto Ethi. & exēplar populi, ad omnia opera præceptorū, cuiuscunq; sint virtutis, arctius tenentur ratione status, quàm populus. ¶ Et tertio probatur. Prælatus (vt inquit illic Aristoteles) tenetur proprio officio bonos facere ciues: ergo arctius tenetur quocunq; præcepto quod institutum est ad correctionem & emendationem ciuiū: sed præceptum correptionis fraternæ ad hunc finem ordinatur: ergo strictius ligat prælatos, quàm plebē. ¶ Et quarto id confirmatur. Prælatus tenetur magis diligere filios, quàm priuati homines alios fratres: vnde Christus Io. 21. non commisit Petro gregē suū, antequàm tertio ipsum interrogaret, an se plus alijs diligeret: ergo ad opera charitatis, qualis est correptio, maiori vinculo tenentur erga filios, quàm fratres erga se inuicē. ¶ Quod postremo cōfirmatur. Nā quæadmodum quisq; eleemosynas corporales potius tenetur filijs & domesticis largiri quam extraneis: ita prælatus qui est pater spiritualis tenetur spirituales eleemosynas filijs impendere, magis, quàm priuatus homo alijs fratribus. ¶ Sed dubium est circa hæc conclusionem, an aliquid tenentur facere prælati præcepto correptionis fraternæ, amplius quàm priuatus homo. ¶ Dominus Caietanus. 22. q. 33. ar. 2. quanq; concedat conclusionem hæc, negat tamē prælatum teneri præcepto correptionis fraternæ inquirere peccatores, magis q̄ vnus de plebe: Quia hoc (inquit) esset obligare prælatum nouo præcepto charitatis: cum tamen præter præceptum iustitiæ quo tenentur corrigere tanquàm iudex, nō habeat particulare præceptum correptionis fraternæ, nisi quod habet priuatus homo. ¶ Nihilominus (vt arbitror) prælatus præter præceptum iustitiæ quo tenentur inquirere tanquàm iudex diffamatos de crimine, vt dicemus inferius, tenentur præcepto fraternæ correptionis oculatius vigilare super gregē, quàm vnus de plebe, & accuratius inquirere crimina: non quidem ordine iudiciali, vbi nō præcessit infamia: sed tamē tenentur esse magis attentus vt coniecturis possit rimari crimina subditorum, vt fraternaliter corripiat. Et primò

credo

credo esse sententiã. S. Thomæ contra dominum Caietanum, in illo loco quem ipse exponit: puta, in solutiõe ad. 4. ait em. S. Thomas q̄ illud quod debet alicui determinatę personę, oportet q̄ ei expendamus, nō expectantes q̄ nobis occurrat, sed de bitã sollicitudinē habentes vt eū inquiram⁹: vnde, sicut ille qui debet pecuniã, debet creditorē req̄rere, cū tēpus fuerit: ita qui habet spiritualē curam alicuius, debet eum quærere, ad hoc vt eū corrigat de peccato: & manifestum est q̄ nō loquitur de correptione iudiciali, sed de fraterna: vnde subiungit, priuatos homines nō obligari ad inquirēdū corrigēda crimina: q̄ b⁹ ait August. De verbis domini. Admonēris corripere, nō quærēdo qd reprehēdas, sed videndo quid corrigas. ¶ Sed probatur adhuc responsio nostra. Nam quanq̄ nō teneatur prælatus nouo præcepto correptionis fraternæ, tamen illo cōmuni præcepto tenetur arctius: ob idq;, ratiõe illius teneffacere aliquid quod non tenētur singuli de plebe. ¶ Et confirmatur hoc maximè. Prælati præcepto correptionis fraternæ tenentur quandoq; exponere vitã vt corripiāt subditos, quādo frater non tenetur vitã exponere pro fratre, vt diximus quęstione proxima: ergo par ratione tenentur taliter inquirere crimina, qualiter nō tenetur frater vt corrigat crimina fratris. ¶ Et tertiõ confirmatur. Quia propterea apud Ezechielem prælati dicuntur speculatores, quibus officium est vigilare super gregem: quia nō solum tenētur præcepto iustitię inquirere crimina vt iudicialiter puniantur, propter bonum commune, sed certe quia tenētur habere curã particulariter singularum personarum, propter bonū priuatū cuiuscūq;: & præsertim ecclesiastici prælati, quibus cura & sollicitudo incumbit, nō solum peccata punire quę in forum publicè deferuntur, sed occultè etiam peccata fraternaliter emendare, atq; adeo purgare corda & mentes subditorum. Quare non satis est ecclesiastico prælato forū habere caufarū vt prætores habent: at maior eorū cura circa doctrinam & fraternã correptionem quę à charitate procedit, esset collocanda. Sed absit vt os ponamus in cœlum. ¶ Sed dubium est secundum circa hanc tertiam cōclusionem, vtrū patrefamilias teneantur maiori vinculo corripere filios & domesticos, q̄ extraneos. ¶ Respōdetur quarta cōclusionem. Quicunq; tenetur corripere

4. cō-
clusio.

re domesticos potius q̄ extraneos. Cōclusio est Augustini, quę habetur cap. Duo ista. 23. q. 4. vbi ponit septem cōditiones personarum, quibus ab officio incūbit correptio: vt episcopus debet corrigere plebem: paterfamilias domū: maritus vxorem: prætor prouinciã: rex regnum &c. & loquitur de correptione fraterna: nam paterfamilias nō potest corripere familiã, nec vxorem, nec filios, correptione iudiciali & coërciua: quia non potest infligere pœnas legis: quare non tenetur arcere seruū à cōcubina expellendo eū domo: nisi forsan propter scandalū: nec tenetur compellere familiam ad ieiunia ecclesię: sed solum tenetur fraternaliter corripere, maiori tamen diligētia, q̄ extraneos. Imò verò non tam strictè tenetur ad correptionem fraternam filiorum aut domesticorum, quã prælatus respectu subditorū: nam quanquã pater, quātū ad vitã corporalē, tenetur magis diligere filios, quã prælatus subditos: tamē quantū ad vitam spiritualē, pater spūalis plus astringitur diligere subditos & vigilantius illis prospicere, quã pater tēporalis filijs suis. ¶ Quinta cōclusio. Subditi strictius obligantur corripere prælatos, quam alios fratres aut priuatos hoīes. Quòd teneatur subditi ad correptionem prælatorum manifestè sequitur ex cōclusionem prima. Duplicem enim correptionem adnotauimus: aliã de iustitia coërciua, qua subditi in prælatos vti non possunt: aliã fraternam, quę à charitate dimanat: & manifestum est subditos teneri ad charitatem prælatorū: vnde Gregorius in epistola ad concilium Nicha cium, quę refertur. 2. q. 7. cap. sicut. secūdo. Sicut (inquit) laudabile discretumq; est, reuerētiam & honorem exhibere prioribus, ita rectitudinis & dei timoris est si qua in eis sunt quę indigent correptione nulla dissimulatione postponere: nē totum (quod absit) corpus morbus inuadat, si lāguor nō fuerit curatus in capite. Sed q̄ arctius teneantur prælatos corripere, quã alios quoscunq;, etiã quã patres tēporales, ex vltimis verbis recitatis sumitur primum argumētum. Nam accuratius tenentur occurrere malo cōmuni, quã priuato: sed peccata prælatorum vergunt in perniciem publicã: vnde idem Gregorius, vt habetur. xj. q. 3. ca. Præcipuè: Scire prælati debēt q̄ si peruersa vnq; perpetrāt, tot mortib⁹ digni sunt, quot ad subditos suos perditionis exempla transmittūt: ergo subditi accuratius ob-

5. cō-
clusio.

E stringuntur

stringuntur praelatos corripere, q̄ quosuis alios. ¶ Et secundò, quia subditi propèsius tenent diligere praelatos quātū ad spiritualia, q̄ quoscunq; alios, etiā q̄ patres naturales. Nā sicut in corporalibus post amorē patrū in filios, secundū locū tenet amor filiorū in patres, ita in spiritualibus: sed præceptū correptionis fraternæ est præceptū charitatis, ergo pressius obligat subditos respectu praelatorū, q̄ respectu aliorū fratrum. ¶ Et tertio quia praelati plūs indigēt correctione, q̄ priuati homines: vnde Aug. in regula: Non solū vestri, sed etiā ipsius (scilicet praelati) misere mini, qui, quāto in loco superiori, tāto in periculo maiori versatur. ¶ Quarto id cōprobat: Quia inde grauius indigēt praelati correptione, q̄ rarissimi sunt q̄ praelatos & maiores corripiāt. Nā alij verecūdia, alij timore: alij ambitione gratiæ comparandæ apud praelatos, à correptione erga praelatos, prohibentur: q̄ iniquissima cōditio & fors infelicissima est praelatorū & principū, atq; adeò, quāto in sublimiori gradu sunt, tāto sunt hoc beneficio peius priuati. ¶ At verò quia iustè quod iustū est exequi debemus, vt est Deut. 16. plures sunt obseruandæ circūstantiæ in correptione praelatorū, q̄ priuatorū hominū. Primò vt summa ratio habeat famē & pudoris eorū: nēpe vt de occultis criminib⁹ occultissimè corripiant. Nā, vt inqt Anacletus, sentētia Chā filij Noe dānant qui suorū doctorū vel præpositorū culpam produnt: ceu Cham, qui pudenda patris nō operuit, sed irridenda monstrauit. 2. q. 7. Secundò, vt non quicunq; de plebe præsumat prælatum corripere, sed ille qui sit & spectatæ virtutis & prudētiæ. Nam si homo de plebe & peccator tentaret corripere praelatū, ille esset vt bestia quæ tangit montem, & vt Oza qui non erat dignus tenere arcam. Vnde Gregorius in Pastoralī. Sanctorū vitam corrigere non præsumat, nisi qui de se meliora sentit. ¶ Quòd si arguas contrā, quod asina reprehendit Balaā: Respōdetur inde solum sumi exemplum, vt quiuis in causa propria, cum iniustè vexatur à praelato, possit interrogare causam vt se compuret: sicut dixit asina: Cur percutis me, etiam iam tertio: nonne animal tuū sum. &c. Tertio, qui corripit praelatū, maxime episcopū, aut principē, debet id facere cum reuerentia non increpādo, sed admonendo, vt dicit Paulus: hoc est explicando grauitatē flagitiorum quæ augentur ex dignitate personæ: & de

detrimentū subditorū quod patiunt ex malo exemplo superioris. Vnde Diony. in ep̄la ad Demophilū, eum reprehendit q̄ sacerdotē irreuerenter correxerat. ¶ Quòd si peccata praelatorū fuerint in p̄niciē reipublice: tūc publicè fas est illos reprehendere: primū si sit crimen hæresis, nec Papæ ipsi in hoc parcendum est, vt habetur ca. Si Papa. 40. d. Vnde Paulus Petro in faciem restitit, Gala. 2. quia scandalum dabat Gentilibus in fide. ¶ Quòd si quis arguat q̄ adhuc in materia fidei & scādali nō licet publicè subditis, reprehendere praelatū, ex glossa Hiero. illic: Paulus Petrū reprehendit: q̄ nō auderet, nisi se nō imparem sciret. ¶ Respōdetur q̄ oīs fidelis: quātūcunq; minim⁹ censet par cuiuscunq; quātūcunq; maximo in materia fidei, vt possit & debeat ipsum reprehendere & denunciare. Tāta est. n. labe illius criminis, q̄ ad eius accusationē & serui aduersus dñm, & quilibet criminosi & infames aduersus quēlibet admittantur. cap. Præsumt. 2. q. 7. Nec solū in materia fidei, sed q̄n peccata praelatorū sunt scādaloſa, licet eos reprehendere publicè: vt habet in cap. Paulus dicit. eadē causa & q. Imò Petr⁹ nō admiserat peccatum hæresis, sed quia scādaliū dabat, nec adeò graue vt esset mortale, reprehensus est. Vnde August. illic. Petrus exemplū maioribus præbuit, vt sicubi rectum tramitē reliquissent, nō dedignarentur à posterioribus corrigi. Quin imò Christus ipse magister summus qui peccatum non fecit, voluit legi correptionis se subijcere, vbi ait: Si malè locut⁹ sum testimoniū perhibe de malo. ¶ At verò inter priuatas personas magis tenemur corripere eos qui in vita sp̄uali cōiunctiores sunt nobis, quàm alios: vt religiosi maiorē diligētiā adhibere tenent corripēdis fratribus sp̄ualib⁹, q̄ fratrib⁹ naturalib⁹. Atqui inæquali necessitate stricti⁹ obligamur meliorib⁹, q̄ peiorib⁹: vt si homo aliās probus incipit labari, maiori cura tenemur eū seruare, q̄ perditum hominē. Nā ex genere obiecti propèsius tenemus diligere meliores: sed quia peiores plurimū graui⁹ indigēt correptione, ex hac parte augetur quandoq; obligatio respectu illorū. ¶ Sexta 6. Cōcl. conclusio. Peccatores cuiuscunq; generis sint, tenentur præcepto correptionis: atq; adeò, cum sunt in peccato possunt corripere. Prima pars p̄bat. Præceptū charitatis oīs in vniuersum obligat: ergo peccatores ratione peccati nō liberant illo præcepto:

to: aliàs cōmodū reportarēt à peccato. ¶ Secūda pars, p̄ba. Duplex est correptio, vt dictū est. s. iudicialis & fr̄na: & à iudiciali correptiōe multi repellunt rōne peccati: vt lege cauef. 3. q. 4. p̄ totā, & alibi s̄pe iniure, vt videbim⁹ in De accus. Infames. n. & publici peccatores, & excōicati accusare nō possunt, nec ius dicere: & hoc, quia ad publicum iudiciū requiritur æstimatio & opinio probitatis, & iudicis, & accusatoris, & testiū, vt fidem faciant: sed tamē à correptione fraterna nullus repellitur: quia de necessitate & natura correptiōis solū est docēre & persuadēre veritatem: quōd quicūq; mentis & rationis cōpos facere potest: & cū peccatū rationis vsū non tollat, fit vt peccatores non sint prorsus inhabiles correptioni. ¶ At verò peccatum multis modis extenuat & impedit efficaciam correptionis. Primò ex parte corripientis, quem indignum reddit vt alium corrigat: maximè si corripies maioribus criminibus sit obnoxius. Vnde Hieronymus sup̄ illud Matt. 7. Quid vides festucā &c. De his (inquit) loquitur, qui, cū mortali crimine detineantur obnoxij, minora peccata fratribus non cōcedunt. Et secundò, ratione conditionis peccati: vt puta, si publicus peccator publicè corripit alios: tunc enim nō solū correptio nihil prodest, imò nocet ratione scandali: nam ille non præsūmitur corrigere ex charitate, cū seipsum prius non corrigat, sed vt per bonā doctrinam propria cælet flagitia, vt inquit Chrysof. super eisdem verbis Matt. 7. Et tertio ratione periculi. Nā peccator qui aliena peccata obiurgat, inde superbia effertur, q̄ p̄ximis sese indignè præfert. Vnde Augustinus lib. De ser. Dom. in monte. Accusare vitia officium est bonorum & beneuolorū: quod cū mali faciunt, alienas partes agunt. Et de peccatore publicè prædicante intelligitur illud Psal. Quare tu enarras &c. vbi glossa, Quare cōmuni sermone ad populū profers aliquid de mea maiestate? ¶ Sed est dubium vtrū peccatoribus peccatum sit corripere. Arguitur enim pars affirmatiua: quia correptio est op⁹ charitatis: peccator autem non est in charitate, ergo si corripit, nunq̄ corripit ex charitate. ¶ Respōdetur quōd quicūq; peccator pōt sine peccato corripere: imò meritoriè: si modo correptio, fuerit circumspecta: primò nē publicus peccator publicè corripiat: nam illud esset peccatū ratione scādali: deinde vt pec-

cator

cator corripiat, non increpando & superbè accusando, sed aut gemēdo proprium peccatum, aut repræhendendo se simul cū alio. Isto modo & vsurarius & meretrices & perditissimi homines possunt alios suæ farinae corripere. Vnde Augu. in lib. De serm. Dom. in monte, loco citato. Cogitemus (inquit) cum aliquem repræhendere nos necessitas cogit: vtrum tale sit vitium quod nunquā habuimus, & tūc cogitemus nos homines esse, & habere potuisse. vel tale quod aliquando habuimus, & iā nō habemus: & tunc tangat memoriam communis fragilitas, vt illam correctionem, non odium sed misericordia præcedat. Si autem inuenerimus nos in eodem vitio esse non obiurgemus, sed congemiscamus: vt non alium solum ad pœnitendum, sed ad æqualiter conandū inuitemus. Hæc Augustin⁹. Adde q̄ nō solum peccatori meritum est aliū corripere, sed certe meritum peculiariter accommodum ad obtinēdam remissionē proprii peccati. Nam opera misericordiae peculiariter conducunt ad remissionem peccatorum: secundum illud Danielis. 4. Peccata tua elemosynis redime. Sed maximè ad id confert remittere aliena peccata: secundum illud Matth. 6. Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. Cui proximum est corripere fratrem. ¶ Vnde ad argumentum modo factum respondetur, q̄ quāquā correctio nō procedat ex habitu charitatis infuso, sufficit tamen ad implendum præceptum quātū ad substātiā, atq; adeò, vt inter alios bonos mores sit laudabilis, q̄ procedat ex naturali charitate. ¶ Sed tandem adnotauerim, q̄ si esset quispiā tā perditus & infamis homo, vt correptio sua prorsus redderēt inutilis, tunc non teneretur præcepto correptionis: nam ad opus vanū obligatur nemo. Quod si cōtra arguas, q̄ tunc peccator tenerēt resipiscere, vt possit corripere (quod insinuat Ricar. 4. d. 19. artic. 2. q. 2. ad. 1. & Palu. q. 3) aliàs peccatum esset ei cōmodum, cum eum excusaret à præcepto. Respōdetur, q̄ nemo obligatur ad opera misericordie, nisi quando habet facultatem exhibendi. Vnde sicut non tenetur quis recuperare perditam pecuniam ad subueniendum pauperibus, quāuis posset, nisi forte in extrema necessitate, nec tenetur procurare scientiam, quæ requiritur ad corripiendū: ita nec tenetur resipiscere à peccato, ea ratione vt adimpleat præceptū

E 3 corre-

correctionis. Nec propterea est cuiusmodi commodum peccatum
 nā cuiusque; salubrius esset agere in gratia, q̄ excusari ab aliqua
 lege Dei. At verò plati quia ratione officij semper tenent ad cor
 reptionem, re vera obligantur tales esse, vt suo exemplo & corre
 ptione prodesse possint: q̄re si sunt publici peccatores, tenent aut
 abire officio, aut taliter corrigi, vt frugi esse possint subditis.
¶ AD PRIMVM argumentū responsum est in tertia con
 clusione. Probant enim illa testimonia praelatos arctius teneri
 præcepto correptionis, quā priuatos homines: non tamen exci
 piunt quenquā ab illo præcepto. Vnde Augusti. 1. De ciuitate
 Dei. capi. 9. Ad hoc populorum præpositi constituti sunt in ec
 clesijs, vt non parcant obiurgando peccata. Nec ideo tamen
 ab huiusmodi culpa penitus alienus est, qui licet præpositus
 non sit, in eis tamē quibus vitæ huius necessitate coniungitur,
 multa monenda, vel arguenda nouit, & negligit. **¶ Ad** secun
 dum respondetur, argumentum nō probare, q̄ non liceat oēs
 peccatores corripere, sed q̄ non semper oporteat vsque ad de
 nunciationem procedere, quando illi qui corriguntur non ha
 bent superiores praelatos quibus conuincantur. Vnde, quando
 Papa secreta admonitione non emendatur, illic sistendū est, ni
 si sit in crimine hæresis: quia Papa nō potest denūciari nisi quā
 do potest accusari, vt notat glossa capi. Si papa. 40. d. Item in cor
 reptione infidelium, si corripiantur de criminibus contra legē
 suam, denūciandi sunt præpositis suis: si modo apud illos noti
 tia fuerit fraternæ correctionis. Et hoc est quod dicit Paulus:
 Quid mihi de his qui foris sunt iudicare? Id est: Nos nō possu
 mus eos in iudicio compellere: nisi, aut nobis infesti essent, aut
 nostra detinerēt, aut essent fidei cōtumeliosi: at de infidelitate
 admonere illos licet, & increpare, & ad fidem pro viribus ap
 pellere: vt notatur capitulo Infidelis. 23. quæst. 4. Sed tñ denun
 ciare illos vanum esset, postquā cōpelli iuridice nō possunt ad
 fidem. Et eadē ratione meretrices & vsurarios publicos sanctis
 simum est corripere: imò præceptum, si sit spes emendæ. Sed
 verba Augustini hoc solum sonant, vt principes impunè per
 mittant meretrices, ad euitandum maiora mala. Cum hæreti
 cis vero, post secundam monitionem non licet disputare, nec
 conuersari, vbi fuerit periculum ne nos peruertāt. Qui tamen
 certo

certo speraret hæreticum lucrari, posset & deberet ipsum corri
 pere. Sed cum excommunicatis, quanquam nō licet cibum sum
 mere, licet tamen correctionis gratia conuersari. Vnde idem
 Apostolus qui Corinthijs interdixerat cum excommunicatis
 cibum sumere, admonet Thessalonicenses: Si quis non obedit
 verbo nostro, hunc notate, & nē commisceamini cum illo, vt
 confundatur: & nolite quasi inimicum existimare, sed corripi
 te vt fratrem. **¶ Ad** tertium argumentum latè responsum est in
 quinta conclusione. Non enim argumentum probat, quòd nō
 debeant subditi corripere praelatos, sed quòd debeant id reue
 renter præstare. **¶ Et** eadem ratione respōsum est ad quartum
 in sexta conclusione. Sed ad illud De pœnitentia. d. 6. Potentissi
 mum est crimen sacerdotum &c. respondetur, illud intelligi de
 sacerdotibus ministrantibus sacramenta, in mortali: quod est
 mortale, nisi forsan quādo ministratur baptismus in extrema
 necessitate, citra solemnitatem.

QVARTA QVAESTIO.

TRVM ordo euangelicus fraternæ
 correctionis cadat sub præcepto. **¶ Ad**
 partem negatiuam arguitur, quòd nō
 sit necessariò à secreta monitione in
 choandum. Deus, cuius nos vult Pau
 lus imitatores esse, Ephe. quinto. occul
 tos peccatores nonnunquam publicè
 absque præuia monitione castigat: vn
 de Apostolus. 1. Corinthio. 11. dicit pro
 pter occulta peccata, & maximè indignè sumentium Euchari
 ristiā infirmos esse multos & dormire multos. Et sancti ex quo
 rum gestis conijcere oportet, qualiter sunt præcepta scripturæ
 sacræ intelligēda, vt inquit August. lib. cōn. mend. sæpe legun
 tur publicè denunciaſse, quos antea secretò non admonuerāt:
 vt Ioseph. Gene. 37. legitur accusasse fratres suos apud patrem
 de crimine pessimo: & Petrus Actū. 5. refertur, publicè repræ
 hendisse Ananiam & Saphiram, qui occultè defraudauerāt de
 precio agri: in quibus locis nulla fit mētio de secreta monitione:
 & Leui. 5. præcipitur vt qui audierit vocem falsò iurātis statim
 E 4 indicet

indicet crimē: vbi nec cōmemorat, vt fiat aliqua monitio. Neq; Augustinus. 22. quæst. 5. capi. Hoc videtur, exponens illud præceptū, meminit de aliqua monitione: sed dicit indicādū esse occultū crimē illis, qui possunt prodesse, & nō obesse: ergo nulla est necessaria secreta monitio, ante denunciationem fraternā. ¶ Et confirmatur argumentum vsu religiosorū, qui est, vt fratres proclamētur in capitulo, quamuis nō fuerint secretò præmoniti. Et secundò confirmatur. Grauior est accusatio qua publica petitur punitio, q̄ denunciatio, qua sola intenditur emendatio fratris: & ante accusationem nulla est necessaria admonitio, sed sola inscriptio causæ: vt habet cap. Supbis, & cap. Qualiter & quādo. el segundo. De accus. ergo nec denunciationem fraternam necessum est, vt admonitio præcedat. ¶ Secundò arguitur, q̄ non oporteat post admonitionem testes, ante denunciationem adiberi. Aut enim peccatum est publicum: & tunc, vt dictum est, publicè arguendū est: nam quæ manifesta sunt, iudicarium ordinem non requirunt. 2. q. 1. capi. Prohibentur. Aut est secretum, quod tamen probari potest: & tunc non videtur opus esse nouis testibus: quia potest probari. At si peccatum est simpliciter secretum: tunc, vel adducendi sunt testes ad probandum crimen præteritum: & hoc esset vanū, postq̄ probari non potest: vel ad obseruandū & capiendū peccatorem si reciderit in futurū: & hoc apparet non esse licitum: quia, vt dicit Augustinus De verbis Domini, non debem⁹ esse exploratores vitæ aliorū: ergo nullatenus, dum crimen est omnino secretum, ius est adhibere testes. ¶ Tertio & principaliter arguitur. Augustin⁹ in regula admonet vt prius præposito crimen ostendatur, q̄ testibus: ergo inductio testium non debet antecedere denunciationem, sed vice versa. ¶ Quarto & postremo hæc omnia confirmātur. Obedientia quæ debetur prælato præstantior est, quàm iustitia quæ debetur priuatis hominib⁹: sed quādoq; prælatus interrogat subditum iureiurando occultum crimen fratris, ante admonitionem & inductioem testium: ergo tunc tenetur, prætermisso ordine euangelico, veritatem patefacere. ¶ In contrarium est præceptum euangelicum, quo, vt supra adnotauimus, explicatur ordo iuris naturalis in correptione fraterna obseruandus.

Quæstio

Væstio hæc de ordine fraternæ correptionis præcipua est huius materiæ: vtpote, quo seruādo aut anteuertendo, ius & iniuria secreti tegēdi & detegēdi cōsistat. Atq; ordo correptionis, vt verba sonāt euangelica, trib⁹ mēbris cōstat: q̄ sunt secreta admonitio, testiū inductio & fr̄na demū denunciatio: nā inobediētis excōicatio ad iudicialē spectat correctionē. Et vt de singulis p̄spiciuē dicam⁹, respondet ad q̄stionē octo cōclusionib⁹. At, illi⁹ in primis meminisse op⁹ est, qd' supra statuimus fundamētum: videlicet, correptionis fraternæ eū esse finē, vt frater corrigatur & emendetur, sed accusationis & inquisitionis finis est vt puniat. Quare de crimine fr̄is distinguendū est. Aut. n. publicum est, aut secretum. ¶ Si primū, tunc est prima conclusio. Peccatū publicū non in secreto corripieudū est, sed publicè arguendū. Nā finis tunc non est sola emendatio fratris, sed quo illi, quib⁹ scandalū datū est & occasio peccādi, exēplū capiant, & terrore arceantur. De quo peccatorū genere inquit Paul⁹. 1. Tim. 5. Peccātes corā omnib⁹ argue, vt & cæteri timorē habeāt: & De pœ. & remi. ca. 1. Manifesta peccata nō sunt occulta correctione purgāda: & 2. q. 1. cap. Si peccauerit: Corripienda ipsa sunt corā omnib⁹, q̄ peccantur corā omnibus: ipsa verò corripienda sunt secretiūs, q̄ peccantur secretiūs. Distingue tēpora, & cōcordabis scripturas. s. illā: Si peccauerit in te, corripe inter te & ipsum: & illā: peccātē corā oib⁹ argue. ¶ Sed conclusio primū intelligitur de peccato publico, quod est notoriū notorietate facti: qd' videlicet nulla tergiuerfatione celari pōt: nā alia, etiā si probabilia sint & infamia laborēt, non sunt contumō publicè corripieda. Atqui secūdò intelligit, non solū de peccatis q̄ sunt in præiudiciū Reipublicæ, aut tertix personæ, sed de quibuscunq; quomodocunq; scandalosis. ¶ At percōtatur quispiā, an ad publicā correctionem soli prælati teneantur: nā postq̄ eiusmodi correctio nō fiat gratia fratris emendandi, nō est fraterna, atq; adeo, nec obligare videtur priuatos homines. Respondetur, priuatos etiam homines teneri publicè reprehendere fratrem, in conspectu populi delinquentem: quoniam præcepto charitatis non solū tenemur corripere fratrem, sed

1. Cōclu.

sed succurrere scandalo aliorū. Hoc veruntamē differt, q̄ praelati tenentur p̄cepto iustitiæ publicē corripere: priuati verò solum p̄cepto charitatis. Quocircā hi nō tenentur ad publicā correctionē, nisi sicut ad alia opera charitatis: vtpote quando id possunt sine notabili detrimēto p̄stare. Qui enim timeret honori aut vitæ suæ, si corripere quempiam publicē, tunc non astringitur: nisi forsan dum peccatum grauius læderet honorem Dei. Si em̄ sacrilegus homo impiè blasphemaret nomen Dei, vnde offendiculū p̄sentibus obijceret contemnendi diuinum nomen, obligatus esset quicumque blasphemiam retundere. Et ille est casus quo obligat p̄ceptū dilectionis Dei, & quādoq; cū periculo vitæ. ¶ Sed quis tenetur quisq; notorium peccatū scādalo sum statim in facie reprehendere, non tñ obligamur statim denunciare iudici, quādo non vergit in perniciē publicam: quia multa licēt quæ non expediunt. 1. Cor. 6. & 10. Quare peccata priuata corripiēda sunt eo modo, qui meliūs cōducit ad emendationē fratris. ¶ Si verò peccatum sit secretum, tunc subdistinguentū est. Aut. n. vergit in perniciē publicam, in nocumentū inue pximi. Et de hoc est secunda cōclusio. Peccata perniciofa Reipublice aut pximo, statim denūciāda sunt. Probat, quia si sunt contra bonū publicū, illud p̄ferendū est particulari, qualis est fama delinquētis. Et quanq̄ nō sint nisi contra priuatā personā, melior est in hoc conditio iniuriā patientis q̄ inferentis: atq; adeò potiūs debemus consulere illi, denunciādo, q̄ huic, tacendo. Moderantur tñ doctores conclusio nē hoc modo. Nisi fortē quis firmiter æstimaret, q̄ statim per secretā admonitionem posset hmōi mala impedire, verba sunt S. Tho. 2. 2. q. 37. ar. 7. cui subscribūt doctores theologi. 4. d. 19. et iuriscōsulti sup ca. Nouit. De iud. & sup cap. Si peccauerit. 2. q. 1. Nos tñ perspicaciter censemus audiendam esse hanc moderationē. Nā quando peccata sunt in perniciē publicā: vt proditio ciuitatis, aut crimen læsæ maiestatis, aut hæresis, quā rarissimē vsu venire potest, vt priuat⁹ homo posset abūdē succurrere huiusmodi contagionib⁹. Et ideo dicit S. Tho. Nisi fortē quis firmiter æstimaret &c. Atq; adeò, nō est qui debeat cōfidere soli correptioni secrete & priuate, nisi vir fortē magne authoritatis, & efficacis, cui compertissimū esset, per secretam monitionem

posse

posse penitūs extinguere id genus flagitia. Quapropter in proditione, vt plurimum, & heresi statim procedendū est ad denūciationem. Id vel maximē, si sit hæreticus dogmatizans, quales fere sunt heretici oēs. De quib⁹ iustissima lex est, vt quā primū absq; aliqua p̄uia admonitiōe denūcientur. Sed quādo peccatum secretū est in p̄iudicium tertij priuati hominis, nō imminet tantū periculi si secretē corripiatur: vt cū secretò noui latronē, qui furatus est bona proximi, satis est si dem operā vt secreto restituat: aliās teneor denūciare: modo id possem sine detrimēto meo: quia solum ad id teneor ex p̄cepto charitatis. Nec vetat q̄ quis iureiurando fidem secreti promiserit, quominus teneatur huiusmodi crimina manifestare. ¶ Sed quid si secreto scio Petrum insidias parare Paulo, quem certus est occidere, nec cohibere possum? Nam iuriscōsultus quidā temporibus nostris Maioricæ, censebat in tali casu denunciandum esse, etiam iudici. ¶ Nihilominus respondetur, q̄ dum crimen omnino est occultum, ita vt probari non posset, denunciandū est illi, qui solum posset prodesse, & non obesse: secundum Augustinum. 22. quæst. 5. capitulo. Hoc videtur. vt doctē respondit tunc dominus Adrian⁹: quia crimen quod probari nō potest, nec per infamiam aut per indicia disquiri, iudici tanquam iudici denunciari non licet. At verò in casu posito quo Petrus parabat insidias Paulo, si nullo alio modo ille qui sciebat, poterat illū amouere ab homicidio, deberet certē denunciare Paulo, vt ipse sibi prouideret: & Paulo licet denūciare hostē iudici, tanquā iudici, vt se protegeret. ¶ Verum est tamen, q̄ in his criminibus secretis & perniciosis detegendis cauendum est, vt quā minimo fieri possit, nocumento famæ detegantur, si sunt secreta: vt si dāna publica aut priuata euitari possunt per reuelationem in genere, nō fiat reuelatio in particulari. Et si fieri potest, non est reuelanda persona, si satis est reuelare crimen, aut alia via euitare illud. Sed si nullatenus euitari possunt graua damna, nisi reueletur persona, reuelanda est, nisi sit secretum sacramenti confessionis. Si tamen crimen probari potest quod est in perniciem publicam, denunciari potest iudicialiter & accusari, vt dicemus quæstione sequenti. ¶ Sed dubium est, vtrū clericis liceat huiusmodi perniciofa crimina reuelare, maximē

quando

quādo est periculum effusionis sanguinis: vt puta si reueletur latro aut proditor aut hæreticus. Et videtur id non esse licitum: nam in cōcilio Toletano. 23. quæst. 8. capit. His à quibus. & capit. Clericus. & capite. Sententiam. extra, Nè clerici vel monachi, prohibentur clerici sententiam sanguinis proferre: aut quoquo mō se immiscere iudicio sanguinis. Et quāuis, ca. Prælati. De homicidio libro. 6. fiat illis facultas petendi emendam in sæculari iudicio à malefactoribus in causis proprijs, tamen non datur facultas in causis alienis proximorum. ¶ Respondetur cum Caietano. 2. 2. quæstione. 33. articulo. 7. licitum esse hoc clericis, etiam sacerdotibus: non solum quando peccatum est perniciosum Reipublice, sed quando est in detrimentū graue tertiæ personæ dummodo id faciāt, protestantes, non reuelare huiusmodi criminosos petendo vindictam sanguinis: sed quò euitent dāna. Nā quanquā in dicto capit. Prælati. solum exprimitur facultas defendendi causas proprias, etiam cum periculo sanguinis, tamen iure naturali extēditur illa facultas, etiā ad causas proximorū. Quia licet Ecclesia prohibeat clericis quæ licita essent laicis, vt venationes, tamen nō censetur prohibere illa, ad quæ tenētur iure naturali: & vnicuiq; iure naturali mandatum est de proximo. ¶ At si crimen occultum solū est in malum peccantis, de hoc est tertia conclusio. Crimen secretum quod non est perniciosum nisi peccanti, ante denunciationem & ante testium inductionem, secreta monitione corripiendum est. Probatur conclusio: primo ex verbis Evangelij Matthæi. 18. Si peccauerit in te frater, corripe eum inter te, & ipsum solum: quæ verba peculiariter intelliguntur de huiusmodi peccatis. Vnde Augustinus loco sæpe citato sermone. 16. De verbis Domini. qui refertur. 2. quæst. 1. capitu. Si peccauerit. Si peccauerit (inquit) in te frater, corripe eum inter te & ipsum solum: Quare? Quia in te peccauit. Quid est: In te peccauit? Tuscis quia peccauit. Quia enim secretū fuit quando in te peccauit, secretum quare cum corrigis quod peccauit in te: nam si solus nosti quia peccauit in te & eum vis coram omnibus arguere, non eris corrector erroris, sed proditor. Quare illa particula: In te: non est exponēda: Si te iniuria affecerit: (quæ est glossa inter lineas) sed itelligēda est, de omni peccato

3. conclusio.

peccato quod fit coram te, vt notauimus. quæst. 2. Vnde subiungit Augustinus. Sic agendum est non solum quādo in nos peccatur, sed etiam quando peccatur ab alio, & ab altero nescitur. Nam quodcūq; peccatum fiat coram me, est quodā modo aduersum me: quia mihi est offendiculum: vnde quodā modo iniuria afficior, q̄ peccator præsentiam meā non veretur. Et forsitan iste est sensus illi⁹ glossæ interlinearis: Si te iniuria affecerit. ¶ Et secundo, conclusio probatur ratione. Differt enim correptio fraterna ab accusatione & inquisitione: quia finis correptionis est emēdatio fratris: accusationis verò & inquisitionis, punitio: ergo correptio eo modo fieri debet qui meliùs cōducatur ad eius emendationem: fama verò plurimū iuuat vt peccator resipiscat: vnde Hieronymus: Seorsum corripiedus est frater, nè si semel pudorem & verecundiam amiserit, remaneat in peccato: ergo primū omnium tentādum est vt peccata, salua peccatoris fama, corrigantur. ¶ Et confirmatur exemplo medici corporalis: qui q̄ minimo fieri possit dispendio tenet ægroto mederi. Vt enim qui sanare posset sine abscissione mēbri, graue inferret iniuriā abscindendo, ita qui fratrem corrigere posset sine dispendio famæ, quæ pretiosum bonum est, iniustissimus esset diffamādo. Quocirca, De accusa. Qualiter & quando. secundo. habetur. Et si tribus modis possit procedi: per accusationē videlicet, denunciationem & inquisitionem: tamen, vt diligens adhibeatur omnibus cautela, nè forte per breue cōpēdium ad graue dispendium veniatur: sicut accusationem legitima debet præcedere inscriptio, sic & denunciationem charitatiua monitio, & inquisitionē clamosa insinuatio præuenire. Et. 2. q. 7. ca. Accusatio. i. excōmunicantur qui sacerdotes ante charitatiuā monitionem lacerare aut accusare præsumperint. ¶ Sed mouentur circa hanc cōclusionem dubia nōnulla. Primū aduersus distinctionem inter peccatū illud quod est in perniciē publicam, & illud quod priuatim cedit in malū peccatoris. Est argumentum: Omnia cuiuscunq; generis peccata videntur offendere bonum publicum: nullum enim est peccatū quod nō sit in scādalum & malum exēplum fratribus: ergo vniuersa deberent statim denūciari. ¶ Multū refert hic scire quæ peccata dicuntur in perniciem publicam: & pro hac materia correptionis,

1. Dubiū.

ptionis, & p materia accusationis & p̄sertim p materia inquisitionis: nam sunt qui putant omnia peccata esse in perniciē publicam. ¶ Respondetur ergo q̄ illa sola peccata censentur in p̄sentiarum & in sequētibus in perniciem publicam quæ habent pro obiecto proximo bonum publicum: puta quæ ex genere suo contagiosa sunt & contaminant rempublicam: vt hærefes & proditiones: nā hmōi homines peruertere moliunt̄ populū. Itē ambitio & subornatio suffragiorū in cathedris & in alijs electionib⁹: & in vniuersum q̄n q̄s in aliquo cōuētū aut ciuitate satagit puertere fratres. Hæc enim sunt quæ statim sine admonitione, si sit periculum, sunt denuncianda & accusanda. Item compilatio ærarij publici: crimen læsæ maiestatis. Sed adulterium, homicidium, & simplex furtū, nō sunt propriè in perniciem publicam: quia sunt aduersus priuatas personas, & ideo huiusmodi peccata vocabimus in p̄iudiciū tertij. Latrones verò publici qui vias publicas obsident, ij cēsentur in rempublicam peccare: nempe quorum animus est quoscūq; de populo occidere & deprædari. Sed fornicatio & gula & similia sunt omnino priuata. Ex quo sequitur ad intelligentiam dicendorū, quòd peccatū publicum, vno modo dicit̄ vt distinguitur contra secretum, vt suprā diximus: alio modo vt distinguitur contra priuatum: quia scilicet fit in perniciem publicam. ¶ *2. Dubiū.* Alterum dubium est vtrū secreta admonitio in huiusmodi peccatis priuatis debeat semper necessariò p̄cedere in quocunq; peccato quomodocunq; occulto, quanquàm sit notum pluribus, aut de illo fit infamia. Nam videt̄ non esse necessaria quando peccatum est pluribus notum, sed tunc licitum esse statim corripere coram alijs qui sciunt crimen, postquam tunc nō violatur fama proximi. ¶ Respondetur quòd quamuis peccatum sit plurimis notum, non est statim coram alijs, etiam scientibus, arguendum: nam quanquàm non lædatur fama, læditur tamen pudor & verecundia proximi, cūm reprehenditur in p̄sentia plurium. Ob idq; experiendum est prius, an per secretam admonitionem frater corrigatur. Quod ego noto in illis verbis Augustini, secunda quæstio. i. capite. Si peccauerit. Fortè quod scis & ego scio: non tamen, coram, te corripio: quia curare volo, non accusare. Vbi docet quòd nec coram illo

lo qui scit, corripendus sit in principio frater. ¶ *Tertium dubium est.* An quando ego solus noui crimen fratris, liceat ante quam illum admoneam id patefacere amico illius qui commodiùs quam ego possit eum corripere? Videtur nanque hoc esse licitum postquam confert vt faciliùs frater corrigatur. ¶ Respondetur quòd nullo modo sine extrema necessitate licet crimen occultum fratris ante admonitionem, quantuncunq; cordatissimo & eius amicissimo detegere. Sunt enim qui igno-
Tertium dubiū.
ranter putant non diffamare fratrem, quando amico illius secretò reuelant occulta eius peccata: cūm tamen optarem ego peccata mea nota esse tribus aut quatuor, quam vni grauissimo & mihi coniunctissimo virò: sanè cuius bonam de me æstimationem pluris facio quàm si quatuor alij benè de me opinarentur. Sed quando illi qui scit crimen non pateret accessus ad fratrem qui est in peccato, aut compertissimum illi esset suā admonitionem nihil pro futuram, tunc licitum esset alteri insinuare, qui id vtiliter faciat. At qui, consulerem ego tunc vt p̄lato primū id tanquam patri insinuaretur, dum tamen ille esset qualem oportet esse p̄latum: vt puta, qui prodesse possit, non obesse fratri. Nam postquam in correctione fraterna tandem procedendum est vsque ad denunciationem quæ fit p̄lato, optimè consulitur famæ fratris, si, quando est necessariū, soli p̄lato denunciatur. Et in hoc casu consentirem cum Richardo in. 4. d. 19. artic. 4. quæstio. i. vbi ait quòd ante secretam admonitionem potest fieri denunciatio p̄lato tanquam patri: atq; adeò q̄ p̄latus potest ad id cōpellere subditos. Consentirem (inquam) casu quo subditus certissimus esset nihil profuturam suam admonitionem: aliàs profectò iniustitiam faceret, qui ante monitionem denunciaret p̄lato: nam fama subditi apud p̄latum magno æstimanda est: & ideo sine extrema necessitate non est prodigenda. Nec p̄latus potest ad id cōpellere imò in visitatione debet monere vt occulta peccata non denuncientur nisi p̄uia admonitione. Et Augustinus in regula, quāquā dicat, ante inductionem testium denunciandū esse fratrem p̄lato tanquam patri, nō tamē id permittit ante monitionē. ¶ *4. Conclusio.* Quarta cōclusio. Si secreta admonitione corrigatur frater, ita vt nullū sit reliquū recidēdi periculum, illic sistendū est. Quapropter

Quapropter cautè legèdus est Richardus in loco modò citato, vbi dicit q̄ quanq̄ frater sit correctus per secretam admonitionem, denunciandus est tamen prælato, vt obseruet ipsum à reciduo. Intelligitur enim dū correctus adhuc manet in periculo verisimili: aliàs nullatenus denūciādus est, postq̄ correptor cōsecutus est finem correptionis: quia lucratus est fratrē: iuxta illud: Si te audierit, lucratus es fratrem tuum: vbi insinuatur illic esse sistendum. Quare, iniuria est fratrem emēdatum denuncia-
 re. ¶ Quinta conclusio. Quando frater secreta monitione non corripitur, tūc adhibendi sunt vnus aut duo testes anteq̄ denūciatur prælato. Conclusio hæc omnibus concorditer est receptissima: quia est in euāgelio: nō tamen omnes eodem sensu eā intelligūt: sunt em̄ duæ opiniones, vt meminit. S. Thom. 2. 2. q. 33. ar. 8. ad. 1. Dicunt quidam q̄ quando peccatum est occultum in secundo gradu, vt diximus ante primā quæstionem huius secundi mēbri, vt puta, quando plures sciunt per quos iuridicè probari potest: tūc habet locum ordo euangelicus, & adhibendi sunt testes in correptione, non quidem noui, sed illi quibus aliàs notū est crimen. Sed quando peccatum est omnino secretum: vt pote quod solus scit ille qui admonuit, tunc nō sunt adhibēdi testes, nec de illo loquitur euangelium. Quare, siue frater corrigatur secreta admonitione, siue non, illic sistēdum est quoadusq; sint aliqua indicia vel testes per quos conuincatur. Quam opinionē sustinet Durādus. 4. d. 19. q. 4. sed ante tenuit illam Alti. li. 3. tract. 25. c. 2. vnde desumpsit eā Duran. addit tamen q̄ poterit tale peccatū secretū sine testiū inductione reuelari prælato in secreto tanq̄ patri qui possit prodesse & nō obesse. Subscribūt huic opinioni nōnulli canonistæ. Quæ opinio fundat̄ in argumento quod secundo loco posuimus ante quæstionem: Enimuerò, quādo peccatū est omnino secretum, aut adhibēdi sunt noui testis ad probandū præteritū crimen: & illud esset vanū, postquā probari nō potest: aut ad obseruandū peccatorem, si in futurum reciderit: & hoc est iniuriosum: quia (vt dicit Augustinus) non debemus esse exploratores alienę vitæ. Imò tunc (dicit Durandus) magis esset secundum charitatem indicandū illi qui possit impedire, q̄ illi qui possit capere peccatorē in delicto. Nec potest dici (inquit Duran.) adhiben-

dos

dos esse testes ad probandum, quādo denūciatur, q̄ frater fuit prius admonitus: hoc enim esset sine fructu. Nam quando denunciās nō probat crimē p̄ testes criminis, vanū est probare se admonuisse: q̄ non pōt tūc iudex procedere ad punitionē, vt statim dicturi sumus. ¶ Et secundo arguit Durandus. Quia si, dum crimen est omnino secretum, quis addit testes, exponitur periculo talionis: nā reus potest illum conuenire de infamia: & ideò puniendus est, si non probauerit crimen. ¶ Et vltimò nos arguimus in gratiā illius opinionis. Nemo habet ius diffamandi proximum ipso inuito, nec propter eius bonū spirituale: sed qui reuelat crimen illis qui non norunt, quodā modo diffamat fratrē: ergò illud nō licet. Probat̄ maior. Nullus habet ius nocēdi proximo in bonis temporalibus, propter bonū spirituale: licet enim nulli rapere bona proximi, ne illa alea & scortatiōe dilapidet: sed fama pretiosius bonū est q̄ extere facultates: ergo nec ius est lædere famam proximi, quo arceat̄ à peccato. ¶ His verūtāmē nō obstātib⁹, opinio est. S. Tho. loco citato, & Ricar. & Palu. in. 4. d. 19. & Gabr. in cano. lec. 74. & Caie. & theologorū quos ego viderim, præter Dur. & Alti si iodorēsem, q̄ quinta cōclusio debet intelligi, etiā de crimine quantuncūq; occulto, & Adri. idē sentit. Et puto, si oculatè res inspiciatur, neutiquā posse recta ratiōe inficiari, quin debeāt adhiberi testes noui in crimine occulto, si modo speretur emenda. Et probatur primò ex verbis Euāgelicis: vbi nihil distinguit de hoc aut illo peccato, sed in vniuersum præcipitur. Si te non audierit, adhibe vnū aut duos testes: vnde subinde cōsequitur, vt nō solum quando peccatū est probabile, sed quotiescūq; peccator secreta monitione non corrigitur, sint adhibendi testes. Imò verò expressè loquitur Euangelium de peccato secreto: nam de eodem peccato de quo dixerat: Si peccauerit in te frater (id est te solo sciēte, vt dicit Augustinus) subiūgit. Si te non audierit, adhibe vnū aut duos testes: ergo dicere q̄ de peccato secreto sit necessaria admonitio, & tñ q̄ non liceat post admonitionē tūc inducere testes, est negare formam Euangelij. ¶ Et secundo id probatur: quia verbum ipsum: adhibe: hoc designat quod est: novos testes adiūge: vt quod tu solus noueras, plures sciāt. Nam re vera non dicerētur adhiberi ad cognitionem rei illi, qui antea noue-

F rant

rant. ¶ Et tertio arguitur. Salus spiritualis proximi multo est præstantius bonum quàm fama: ergò quando salus spiritualis recuperari non potest sine detrimento famæ non solum licet, sed magnoperè expedit iacturam facere famæ proximi, pro eius salute spirituali. Sicut medicus nihil aliud quàm operæ pretium facit dum membrum ægroto secat, quo vitam seruet. Eò vel maxime, quod qui pertinax est in peccato, ius quodammodo famæ perdit, saltè vt testes necessarij adhibeantur. ¶ Et confirmatur hæc ratio. Si quispiam auarissimus mori mallet, quàm dispendio parvæ pecuniæ seruare vitam, posset quicumq; furtim ab illo capere pecuniam, qua vitam eius seruaret: ergò potiori ratione licet famam proximi postponere saluti eius spirituali: quam nobis Christus redemptor noster tantoperè commendatam esse voluit. ¶ Quarto & postremo probatur, quod inductio testium in Euangelio præcipiatur, quando peccatum est omninò secretum. Nam ratio illius ordinis procedendi, vt explicat omnes doctores, est vt ab vno extremo in aliud non procedatur, nisi per medium: vt videlicet cognitio paulatim diffundatur ad plures: sed si non liceret adhibere testes, nisi illos qui peccatum nouerant, tunc vix potest intelligi, quomodo transeat ab vno extremo in aliud per medium: ergo ordo ille intelligitur in peccato secreto: vt quod vnus solus scit, non denunciet in publico ecclesiæ, nisi prius id paucioribus patefaciat. ¶ Et confirmatur: quia ille ordo præcipitur iure naturæ, vt quàm minima fieri possit iactura famæ corrigatur frater: vt scilicet prius diffametur apud paucos, quàm apud multos: si autem non liceret inducere testes, nisi illos qui iam nouerant, non videtur quomodo diffamatur prius frater apud paucos: quia apud illos qui nouerant, non diffamatur de nouo. Et hæc omnia confirmantur auctoritate Augustini in regula: vbi ait. Si autem post admonitionem iterum, aut alio quoque die, id ipsum eum facere videritis, iam velut vulneratum sanandum prodatur, quicumque hoc potuerit inuenire: prius autem alteri aut tertio demonstratur, vt duorum vel trium possit ore conuinci: demonstrare autem, sonat reuelare alijs qui nesciebant peccatum proximi: ergò peccatum omninò occultum licet reuelare illis, quibus erat occultum. Sed respondet Durandus, quod Augustinus non intelligit reuelandum esse crimen, sed petulantiam oculorum, quæ

disponit

disponit ad crimen: de qua præmiserat, vt statim admoneretur frater ne malè cepta progrediantur. Hæc tamen solutio non satisfacit verbis Augustini. Primò, quia Augustinus præsupponit, quod post secundam aut tertiam admonitionem petulantiam oculorum, iam censetur frater vulneratus: id est, peccati reus. Et tunc dicit esse demonstrandum alijs per quos conuincatur, scilicet de peccato. Et secundò id patet, per exemplum quod adducit de vulnere corporali: vt quemadmodum hoc reuelandum est, nè putrescat in corpore, ita & illud reuelandum est, nè putrescat in anima: dum tamen sit pendens in futurum. Et tertio manifesta est intentio Augustini, in verbis subsequentibus, scilicet, Et hoc quod dixi de oculo non figendo, etiam in cæteris inueniendis, prohibendis, indicandis, iudicandisque peccatis, diligenter & fideliter obseruetur. Ecce non dicit solum in occasionibus peccatorum, sed in cæteris peccatis indicandis obseruetur, vt post admonitionem testibus demonstratur. Non potest ergò dubitari, quin sint adhibendi testes quantuncunque sit secretum crimen, modò sit aliqua spes correctionis & emendationis fratris: vt ait S. Thom. 2. 2. q. 33. articul. 8. 1. & Palu. 4. d. 19. quæstio. 4. nam si nulla penitus esset spes, fateor nec esse adhibendos testes, imò nec esse denunciandum, nec admonendum fratrem, nisi peccatum esset perniciosum Reipublicæ, aut tertiæ personæ: vt diximus quæstione secunda. Sed tamen, quanquam frater non emendetur per secretam correctionem, non subinde desperandum est, quò minus emendari possit per testium inductionem: nam adhibitis testibus, aut confundetur frater & emendabitur, aut metuens ne capiat in crimine, cautiùs viuet. Et præterea, mitius fortè tætabit de peccato: nam aduersarius noster diabolus debiliùs tentat, quàm plures sunt qui fratrem custodiant. Verum est tamè, quod non factis est semel admonere secreto anteque testes adhibeantur: sed secundò aut tertio: vt notatur in verbis Augustini: Iterum vel alio quoque die: non tamen est necesse expectare tempus longissimum, sed ad arbitrium boni viri admonitio fieri debet, quò ad iam non sit spes emendationis, nisi per inductionem testium. ¶ Quapropter ad primum argumentum contrariæ opinionis respondetur, quòd quando peccatum est omninò secretum, testes

F 2 sunt

funt adhibendi, tribus de causis, vt notat S. Thomas loco citato. ar. 8. ad. 3. argumētū. Primò, si fortè frater dubitat illud quod facit, esse peccatum, vt potest contingere in cōtractibus vsurarum, tunc, vt dicit Hieronymus, adhibendi sunt testes, vt ostendatur illud esse peccatum. Secundò, si sit periculum iterationis peccati, adhibēdi sunt testes qui peccatorem obseruent. Vnde illud Augustini in contrariū, ne simus exploratores vitæ alienæ, intelligitur quādo nullam frater dedit causam, vt eum obseruemus: aliās cum crimē fratris notum est cuiuspiam, per cuius monitionē nō emēdatur, ille dat causam vt iustè deinceps obseruetur. Quod Augustinus dicit in regula vt modò dicebam⁹. Tertiò adhibēdi sunt testes, vt dicit Chrysostom⁹, vt dū corrector denūciat prælato crimē, si non potuerit probare crimē, saltem probet se admonuisse illum. Nec illa denunciatio tunc est vana, vt arguit Durandus. Nam, quanq̄ tunc iudex, vt statim dicemus, non possit iuridicè condemnare, debet tamen reū secretò reprehendere, & adinonere se vigilaturum esse deinceps ad capiendum eum in crimine: vt, vel hoc metu, saltē arceatur.

¶ Ad secundū argumētum Durandi, negatur q̄ qui fraternaliter adhibet testes, aut denūciat, periculum subeat talionis. Nā huiusmodi denūciator Euāgelicus non obligatur probare crimen. Et in hoc differt ab accusatore, vt notat egregiè S. Thomas. 2. 2. q. 68. ar. 2. ad tertium argumētū: quia denūciator Euāgelicus non petit poenā denunciati, sicut accusator poenam accusati. Et ad tertiū, quod nos adiecimus, respondetur, q̄ nemo habet ius nocēdi alij in bonis tēporalibus propter bonum spirituale, quando de se, & ex natura rei, priuatio bonorū temporalium non est medium ad bonum spirituale. Sicut capere bona proximi non est de se mediū, vt proximus non fornicetur: sed reuelare crimen fratris ad emēdationem illius, est medium ex natura rei ordinatū ad illud: & ideo illud est licitū: sicut inter arguendum dicebamus, licēre capere pecuniam proximi ad emendū medicinam necessariam ei, non obstāte eius auaritia.

¶ Sed notandū est circa hanc conclusionem, q̄ non sunt adhibēdi statim duo testes, sed prius vn⁹, deinde alter: vt si fortè frater corrigat adhibito vno teste, non diffametur apud duos. Et hoc est quod dicit in Euangelio: Adhibe vnū aut duos testes:

id est,

id est: prius vnum, & si non suffecerit, deinde alterum. ¶ Sexta 6. cōclu. conclusio. Si correptio coram testibus fratrem corrigere non sufficit, denunciandus demum est prælato. In hac conclusione nulla est cōtrouersia: quia expressa est in Euangelio. Sed id solū est adnotādū, vt intelligatur cōclusio, quādo aliqua est spes emendationis, nec timetur maior peruersio fratris. Quod quæstione secunda adnotauimus aduersus Panor. qui capi. Nouit. De iudi. in ea est opinione, vt non sit cessandum à denunciatione, quamuis timeatur potius induratio fratris, q̄ speretur emēdatio. Ait enim nihilominus denunciandum esse, vt ceteri metum habeant, nā in Euangelio præcipitur vt habeatur tanquā ethnicus qui nō audit prælatum: & est sermo de illo qui denūciandus est fraternaliter: & 23. q. 4. cap. Est iniusta. habetur, nō esse indulgendum facilè peccatori, ne facilitas veniæ incentiuū tribuat delinquenti. His tamen non obstātibus dicendum est cū S. Thom. 2. 2. q. 33. ar. 6. q̄, quia fraternæ correctionis finis est emendatio fratris, omnia disponenda sunt quo vtilius ad finē illum cōferant. Ob idq; vbicunq; omninò perditur spes emendationis, cessandū est à correctiōe, nisi crimen sit perniciosum reipublicæ, vt dictū est. De quo loquitur Ambr. in dicto capi. Est iniusta. vel loquitur de correptiōe iudiciali, quæ procedit ad punitionem. Veruntamen, quamuis frater nec secretò, nec coram fratribus admonitus emendetur, non est continuò desperandum quominus emēdetur per denunciationem. Primò, quia verba prælati plus pōderis habent in correptione: vnde timor augetur subdito, vt caueat in futurum. Et secundò, quia prælatus oculatius, vigilabit super fratrem, & instantius orabit Deū pro perdita oue. Et ideo Christus in Euāgelio præsupponit q̄ nunquā est desperandū, quousq; frater denūciatur & admoneatur à prælato. ¶ Sed restat nunc tandem videre, quid prælatus facturus sit aduersus subditum denūciatum, an liceat illi poenas iuris infligere. De hoc fit septima cōclusio: Prælatus quando subditus fraternaliter denunciatur, non habet ius plectendi statim subditum poena iuris, quāuis crimē idoneis testibus pbari possit. Probat. Finis correptionis fraternæ est sola emēdatio fratris: ergò oīa prius tentāda sunt, vt frater sine correptiōe iudiciali corrigatur. Quocircā prælatus debet denun-

F 3 ciatum

ciatū subditū admonere prius secretò, maximè si crimē probari nō potest, qñ videlicet solus denunciās, illud scit. Admonere (inquā) prius leniter si viderit expedire: deinde minis, admonēdo q̄ explorabit deinceps eius vitā. Et si iudicauerit expedire, poterit admonere corā patribus. Adhibere tñ verbera neutiq̄ licet. Imò, quanq̄ crimē possit probari testibus, si subditus promittit se corrigere, nō licet ipsum punire. Est tamē differētia q̄ qñ crimen nō potest probari, tūc nec prælatus potest subditū iuridice interrogare: quādo tamē potest probari: tūc potest & ipsum interrogare tanquā pater. Et si subdito cōstat q̄ prælatus habet testes sufficientes, aut indicia, tenetur cōfiteri crimen tanquā patri: sed nec tūc cōfessum licet poenis iuris plectere, si proponit se corrigere. Probatur quia in Euāgelio nō præcipitur q̄ habeatur pro ethnico, nisi quādo Ecclesiā nō audierit: ergo: si Ecclesiā audierit, nec est excōmunicandus, nec subinde alia poena plectendus. Licitū erit tamē huiusmodi cōfessum cædi flagello fraternaliter: non ad punitionē præteriti, sed ad terrorem in futurū. Caueāt ergo prælati præcipites esse & imprudentes in processu fraternali: nā quādo crimina non sunt pernicioſa reipublicæ aut contagioſa, aut emendatio nō fuit iudicialis, non sunt iudicialiter punienda. ¶ Sed quid si frater non emendatur? ¶ In hoc casu est octaua conclusio. Si crimen idoneis testibus probari nō potest, nec sit infamia, nec indicia sufficientia ad inquisitionē, tunc prælatus nihil aliud facere pōt, quā orare pro subdito & admonere illū, & expectare dum sint indicia ad inquirendū, aut testes ad conuincendū delictū. Caueat tamē ne per viam id sacramenti confessionis sacrilegus inuestiget. Si verò crimē idoneis testibus probari pōt, tūc, vt reor, distinguendū est: nā si nulla speratur emēda fratris, sed potius maior peruersio timetur, puto cessandū esse, nec procedendum ad punitionem, dū modò peccatū solū noceat peccatori. Ita dicit Caie. 2. 2. q. 33. art. 8. Et credo id verū esse si denūciatio est fraternalis: nā tūc oīa agenda sunt propter solā emendationē fratris. Secus si esset iudicialis. At si speratur emēda fratris, tunc aduersus pertinacem procedendum est via iuris. Et in hoc articulo definit via correptionis fraternalis, & incipit via iudicialis: secundum illud: si Ecclesiam nō audierit, sit tibi sicut ethnicus & publ

publican⁹. Quare tūc ius est plato in carcerē retrudere subditū p̄tinacē, & iuridicè interrogare sub cēsuris, & quæstione si op⁹ fuerit tormentorū: & tandem confessum poena iuris damnare. ¶ Inno. cap. Nouit. De iudi. in principio ait, q̄ si peccatū est occultū, debet priuatim prosequi mandatū Euāgelicū: & tandem in priuato debet peccator haberi, p̄ ethnico & publicano. Vnde nōnulli canonistæ sumpserūt occasionē opinādi, q̄ ante cōprobatū crimen debet quisq; peccatorē in occulto habere pro excōmunicato. Nihilomin⁹, quod ad correctionē attinet fraternalē compertissimū est, q̄ frater non potest excōmunicari quoadusq; fuerit inobediēs Ecclesiæ, & probatū fuerit iuridicè crimē. Nec aliquis tenetur euitare proximū, quoadusq; fuerit excōmunicatus. Et vtrunq; habetur expressè cap. Multi. & cap. Nemo. 2. q. 1. Possunt tamen generaliter excōmunicari occulti peccatores qui damna dederunt: vt habetur cap. Si sacerdos. De officio ord. Et de illis intelligit Inno. q̄ sunt in occulto habendi tanq̄ ethnici: licet iam modò post conciliū Cōstātiense nō teneamur euitare, nisi noīatim excōmunicatos aut manifestos p̄cussores clericorū. ¶ Sed dubiū egregiū est circa hanc octauā conclusionem. Vtrum quando iam prælatus procedit ad punitionē, possit denunciās fungi officio testis. Et videtur id non esse licitū: nam contra ius naturæ est, vt idem sit accusator & testis: sunt. n. distinctæ personæ. ¶ Respondet, probabile esse denunciātē fraternaliter posse esse testem, cum, finito processu fraternali, incipit forū iudiciale. Hoc videor mihi intelligere in verbis illis Euāgelicis: Si te non audierit, adhibe tecum vnum aut duos testes, vt in ore duorum vel triū stet omne verbum: vbi quod dicit: Vt in ore duorum: refertur ad primam partem: Adhibe tecum vnum: & quod addit: Vel trium: refertur: ad illud: Vel duos. Vñ videor mihi rectè colligere, q̄ denunciās cōnumerat alijs testib⁹: vt videlicet cū vno faciat duos, & cū duobus faciat tres. Et hoc habet expressè. cap. In omni. De testi. scilicet q̄ dicēs veritatē. i. denūciās, cū vno facit duos testes & cum duob⁹ facit tres, & inducit Papa Euangelica verba. ¶ Et confirmatur ratione. Nam processus fraternalis & iudicialis sunt diuersi. Quapropter, qui fuit denunciās fraternaliter, non est à iudiciali testimonio repellēd⁹. Hoc dixerim p̄babiliter, vt ostendā

Dubiū.

ostendā saltē in crimine prauitatis hæreticæ, nihil fieri contra ius si denunciās recipiatur in testē: quāuis in alijs priuatis delictis nō esset fortē adeò consulendū: quāq̄ etiā tunc fit licitum. ¶ Vnde ad argumentum cōceditur, quòd accusator & denunciāns iudicialiter, quia petit pœnam rei, contra ius naturæ admitteretur in testem: & maximè in causa propria. Secus est de denunciante fraternaliter, qui solūm ex charitate denunciat: & propter opus charitatis non est arcendus à testimonio. ¶ **A**D primum argumentum respondetur, q̄ Deus qui est scrutator cordium, omnia peccata quātuncq̄; occulta habet tanq̄ publica: & ideò potest illa punire, sicut iudex human⁹ potest statim punire publica. Et quanq̄ id iustè possit facere, tñ propter suam misericordiā neminem punit, nisi præmonitum interiùs per inspiratiōes. ¶ Et Ioseph forsan admonuerat secretò fratres: quanq̄, vt textus scripturæ insinuat, crimen fratrum erat iam cōmune & publicū inter eos: nam pluraliter legitur, q̄ accusauerit fratres suos. Et postremò nō est necesse excusare factum iuuenis, qui forsan zelo non secundū scientiam accusauit fratres. ¶ Petrus verò reprehendit Ananiā & Saphiram auctoritate Dei, cui⁹ nutu peccatū eorū nouerat: vt dicit S. Tho. q. citata, arti. 7. Expediebat em̄ in primitiua Ecclesia sacrilegia quibus occulta publicè punire: saltem ex speciali iussu diuino: vt, vel illa rōne, religionē venerarent. Vnde legit, q̄ postq̄ reprehensus Ananias cecidit & expirauit, fact⁹ est timor magn⁹ sup oēs qui audierāt. Tamen si (quantū cōijcio) peccatum Ananiæ, vt puta, veditio agri, nō potuit adeò latitare quin rumor & infamia veniret ad aures Petri, & illo iure interrogaret Ananiam. ¶ Ad illud Leui. 5. qui audierit vocem iurantis falsò, reuēlet, respōdet illud intelligi, seruato ordine correctionis fraternæ. Et idem præsupponit Aug. in dicto cap. Hoc videtur. Et maximè quia p̄cipuè intelligit illud de piurio, quod fit in iudicio in p̄iudiciū tertij: quod reuelandū est illi q̄ possit p̄desse, & nō obesse. ¶ Ad primā confirmationē de vsu religiosorū, respōdetur, q̄ de leuib⁹ culpis q̄ nullatenus vergunt in infamiā, vsus est proclamare fratres sine præuia monitione. Neq; illud est p̄prie denunciare, sed reducere illas leues culpas in memoriā fratris, de quibus præsumit, ipse se accusaret, si haberet in memoria. Sed quando

quādo culpe sunt graues, has non licet proclamare sine præuia monitione. Voco graues, nō solū illas q̄ sunt peccata mortalia, sed q̄ sunt cōtra famā aut honorē proximi. Quare, si q̄s intraret domos suspectas, nō esset illicò proclamādus sine præuia monitiōe, vt est exēplū in regula Augustini de oculi petulātia. ¶ Ad secundā confirmationē negatur consequentia. Non. n. necessariò requiritur admonitio in accusatione, sicut in denūciatione: quod ampli⁹ explicabim⁹ quæstione sequēti. Nā accusatio procedit ad punitionē, quanq̄ frater sit emendatus: denūciatio verò fraterna cessat, si frater sit emendatus per admonitionem. Et ideò, sicut ante denūciationem requiritur admonitio, ita ante accusationem requiritur inscriptio, vt suprā citatū est ex cap. Qualiter & quando. secūdo. De accusa. ¶ Ad secundū principale latè responsum est in quinta conclusione. ¶ Ad tertiu ex verbis Augustini respōdetur, q̄ quanq̄ ante denūciationem quæ fit prælato tanq̄ iudici, necessarium sit priùs adhibere testes quibus reus conuincatur, tamen consilium est anteq̄ aliquis testis inducatur, crimen reuelare prælato tanq̄ patri. Et ratio est, vt suprā nos diximus, quia correctio fieri debet quā minima fieri possit iactura famæ: & cum, si testes non sufficiant, denunciādū est peccatū prælato, cōsiliū est vt ante testes denūcietur prælato tanq̄ patri: vt, si fortē frater correct⁹ & emēdatus fuerit à prælato, excusetur diffamari apud testes. Quare, illa litera Augustini quā aliqui legūt duabus negationibus: scilicet, Ne fortē possit secretiùs correctus nō innotescere cæteris: fortē legēda est vnica negatione, vt legit Erasmus: scilicet, Ne fortē possit secretiùs correctus innotescere cæteris. Sed vtrolibet modo legatur, sensus est: Si fortē possit secretiùs correctus non innotescere cæteris. Hoc tamen documentum Augustini non est præceptum, sed consilium. Qui enim existimaret commodiùs per alium q̄ per prælatum posse corrigi fratrem, iustè reuelabit priùs alteri. ¶ Ad vltimum argumentum respondetur, quòd quando prælatus interrogat subditum de occulto crimine, præter ordinē iuris, subditus non tenetur obedire. Nam obedire Deo magis oportet, quàm hominibus: Actū. 5. Nec prælatus est iudex occultorum, sed solus Deus. Sed de hoc latius in tertio membro. Et hæc de correctione fraterna.

Quæstio

TRVM accusatio nonnunquam sit in præcepto. ¶ Ad partem negatiuā arguitur. Accusatio est delatio rei ad vindictam: sed in Euangelio Matth. 6. præcipimur dimittere peccata debitoribus nris, si nra nobis volumus à Deo dimitti: & Paulus Rom. 12. Nō vosmet ipsos defendentes (aliās vindicantes) charissimi: sed date locum iræ: ergo ne

mo tenetur fratrem accusare. ¶ Secundò. Si accusatio esset virtus & præceptū, nemo esset qui ab illo exciperetur: sed multi repelluntur ab accusatione: vt latè patet. 2. q. 7. per totum questionem: & excommunicati & infames accusare non possunt: nec subditi maiores suos: ergo accusare non est in præcepto.

¶ Tertiò arguitur. Accusator obligatur crimen probare: aliās, poenam subit talionis: sed nemo obligatur subire tantum periculum, si vult cedere iuri suo & remittere debitum: ergo accusatio nunquam est in præcepto: sed satis est vt sit licita. ¶ Sed in contrarium est illud Leui. 5. Si peccauerit anima, & audierit vocem iurantis (scilicet falso) quod ipse vidit aut conscius est, nisi indicauerit, portabit iniquitatem. Quod præceptum, quia morale est, manet in noua lege, tanquam de iure naturæ.

IN prima q̄stione huius mēbri distinxim⁹ in genere inter denunciationē, accusationē, & inquisitionē, & rōne finis: & rōne virtutis. Quia denūciatio est officiū charitatis ordinatū propter bonū priuatæ personæ: reliquæ verò sunt ratione iustitiæ, ppter bonū publicū. Iā verò modò operæptiū est singula in particulari amplius

Quatuor ḡna denūciationū.
Denūciatio iudicialis.
explicare. ¶ Quatuor ḡna denūciationū notāt doctores Decretorū cap. Nouit. De iud. & 2. q. 1. ca. Si peccauerit: q̄ sunt, Euangelica, iudicialis, canonica & regularis. De Euangelica satisfactū est quo fine & ordine fiat. Denūciatio iudicialis est duplex. Publica: q̄ iudex ex officio p denunciationē suorū officialium procedit: vel ad mulctādū reū poena fiscali, vel alia poena arbitraria. Priuata, q̄ est manifestatio criminis, qua quis p̄tendit re sarciri sibi dānū acceptū, & se ī pristinū statū restitui. Et differt inter

inter denūciationē iudicialē & Euāgelicā: primò, rōne finis. Nā finis Euāgelicæ est emēdatio fratris: vt poeniteat: sed finis iudicialis est bonū denūciantis, vt delinquēs satisfaciatur. Et secundò in ordine. Nā illa p̄cedit ordine Euangelico sine strepitu iudicij: & propterea dicitur Euangelica: sed iudicialis procedit in scriptis & forma iudiciali, & propterea dicitur iudicialis: & tenet denūcians probare crimē, licet quādòq; iudicialis procedat nihilominus de plano. i. sine strepitu iudiciali. Differt tamē denūciatio iudicialis ab accusatione: primò, quia denūcians nō interdicit vindictā publicā, & punitionē denūciati propter bonū publicū, sed solū suū interesse, in quo per iniuriā læsus est. Accusator verò petit vindictā publicā, quæ infligitur propter bonū cōmune. Quare iudex denūciatū iudicialiter, nō potest punire tota poena legis, sicut tenetur punire accusatum. Et, vt ex nominibus ipsis naturā vtriusq; explicem⁹, denūciatio est mera manifestatio criminis, sine aliqua actiōe: qua scilicet denūciat crimē prælato, vt ipse ex officio faciat, quod visum ei fuerit secundū ius. Sed accusatio est delatio criminis cū actiōe, qua iudex petitur & cōpellitur punire reū. Quare denūciator nō dicitur actor, sicut accusator. Quò fit vt denūciatio locū habeat, vbi actio esse nō pōt: quod potest cōtingere tripliciter: aut rōne personæ, quæ agere nō pōt: aut rōne iudicis, qui nō est directus: aut ratione criminis, quod lege permittit. Exemplum primi. Seruus q̄ nō pōt agere in iudicio, pōt tamē denūciare iudici asperitatē & s̄uitiā dñi: vt ipse ex officio cōpellat dñm, aut miti⁹ agere secū, aut v̄dere: vt habet Inst. De his q̄ sūt sui vel al. iuris. §. Sed & maior. Eadē ratione religiosi quando agere non possunt aduersus p̄latos, possunt eos denūciare: vt notāt doct. ca. Insinuāte. Qui cle. vel mo. Exēplū secūdi. Quādo iudex secularis nō seruat iustitiā, pōt quisq; illū denūciare papæ: ad cuius officium spectat de quocunq; peccato mortali corripere quēlibet christianū: vt dicit papa. c. Nouit De iudi. vbi rex Frāciæ denūciatus est papæ de crimine, quod cōmiserat aduersus regem Angliæ. Et è cōuerso iudex Ecclesiasticus potest denūciari principi seculari, ad reprimendā eius vim per iniustū iudiciū. Nā secularis princeps ius habet repellēdi vim, à quocūq; illatā. 23. q. 2. c. Regū. Exēplū tertij. Quia vsura lege impunē permittitur, accusari

*Denun-
ciatio ca-
nonica.*

accusari nō pōt vfurarius: tñ pōt denunciari, vt iudex ex officio admoneat illū ad restitutionē. Et eadē rōne, quādo quis decipit aliū citra dimidiū iusti pretij. In his ergō casibus nō est propriè accusatio, sed denunciatio, idest, mera manifestatio criminis, vt iudex ex officio emendet erratū. Accusatio vero fieri nō pōt, nisi ab illo qui potest agere directè. Quanquā & qui agere pōt, & corā proprio iudice, potest quandoq; mere denūciare sine accusatiōe. ¶ Tertia est denūciatio canonica: quā à iure canonico inuēta est: & est manifestatio criminis, nō ad vindictā publicā, sicut accusatio, nec propter propriū interesse, sicut denūciatio iudicialis, sed quā coërceant crimina, nē vltra pcedāt. Sed hęc vix profectō pōt distingui à denūciatione fraterna: nisi dicamus qd denūciatio fraterna est illa sola, quæ procedit ad solā emendationem fratris, propter bonū suū: sed canonica est illa qua proceditur ad euitandū damnū publicū, aut priuatæ personæ: vt cū quis denūciat prælatū, aut habentē beneficium, vt priuetur officio aut beneficio: quia est perniciosus plebi. Et secundū Innocentiū in dicto. ca. Nouit. quādo quis denūciat crimen quod est in perniciē publicā, aut præiudiciū tertiæ personæ: nō solū ad emendationē illius, sed vt euitetur aut resarcia- tur damnū: tunc est denūciatio canonica: quæ quidē denūciatio nō est fraterna: nec est iudicialis, quia nō petitur propriū interesse: nec proprie est accusatio, quia nō petitur omninō vindicta legis. Sed tñ cōuenit hęc denunciatio cū fraterna in hoc: quia requirit præuiā admonitionē, vt notāt doctores loco citato. ¶ Denūciatio regularis est illa, quæ fit in religionib⁹ secundū cōstitutiōes & regulas diuersas diuersarū religionū: siue sit iudicialis, ppter propriū interesse: siue canonica, ppter bonū cōmune. Et ideo dicitur regularis: quia in religionib⁹ nō necesse est seruare totū ordinē iuris. ¶ Præter has notificationes criminū, dicit^r ppropriè: exceptio: quā alicui obijcitur crimē ne eligatur ad dignitatē: aut quā obijcitur accusatori, vt repella^r ab accusatiōe: vt habetur. c. Super his. De accus. Hęc adnotauerim nē theologi ignorātia prorsus horū nominū laborēt. Nā theologi non tractāt, nisi de denūciatione fraterna, & accusatiōe, & inquisitione: sed reliquas denūciationes, præter fraternā generali nomine appellant accusatiōem: cuius ignorantia decipiuntur multi.

Quanquā

Quantū accusatio si propriè definiatur, est delatio rei de crimine ad vindictam, propter bonum publicum: vt colligitur à S. Thoma. 2. 2. q. 68. Sed doctores vtriusq; iuris, vt notat Syluester in verbo: accusatio: dicunt accusatiōem etiam posse fieri propter bonum priuatum: sicut denūciationem, e conuerso, propter bonū publicum. At verò, si naturam rei inspiciamus: in accusatiōe per se & primò, intēditur vindicta publica per pœnā legis, ad terrorē populi: quod est ordinari per se in bonum publicum. Sed in denūciatione per se intenditur, aut propriū interesse, si sit iudicialis: aut cohibitio peccati, vel euitatio damni, si sit canonica, licet de per accidens quandoq; sequatur vindicta & punitio publica.

¶ H I S prænotatis respondetur ad quæstionem sex conclusionibus. Prima. Quicumq; tenetur eum accusare, cuius crimen est in perniciem publicam, & potest idoneis testibus comprobari. Quæ peccata vergāt in perniciē publicam superiori quæstione declaratum est. Conclusio est S. Thomæ loco citato & Alex. 3. p. q. 42. membro. 1. & deniq; theologorum. 4. d. 39. & canonistarū cap. Nouit. De iud. Probat conclusio. Vnicuiq; mādatum est de proximo suo: vt habet Ecclesi. 17. & præsertim vnicuiq; lege naturæ incūbit cura boni cōmunis: sicut mēbra corporis naturali instinctu sese obijciūt periculo capitis: ergō quā bonū publicū periclitatur, vnusquisq; tenetur peruersores accusare. ¶ Summa Ang. in verbo: accusatio: negat quenq; teneri accusare proximum: quia in causa propria nullus cogitur accusare: vt statim dicem⁹: sed in causa publica satis est denunciare crimen, vt euitetur damnus: nec opus est accusare petēdo vindictam. ¶ Ad hoc respondetur dupliciter. Primò, qd S. Thom. & theologi generali nomine accusatiōis cōprehendunt oēm denūciationem, præter fraternam. Et ideo quam Sum. Ang. vocat denūciationem, theologi vocant accusatiōem: atq; adeò, non est contradictio nisi solo nomine. At qui, vt superiori quæstione dictū est: concedimus quòd quacunq; alia via quis abundè possit prouidere bono cōmuni, non tenetur accusare. Secundò respondetur, qd potest esse crimen adeò perniciosum adeoq; manifestum aduersus bonum publicū, vt quicumq; teneretur, non solū denunciare, sed accusare tanq; actor: non solū

solùm ad euitandum damnum, sed vt peccatum puniatur pœna legis propter exemplum. Nam quanquã in causis priuatis nullus accusare possit, nisi ille cuius interest: tamẽ in causa publica quicumque potest accusare: vt patet per Extrauagant. Ad reprimendum. ¶ Quod si quis arguat contra hanc conclusionem: vt dicebamus tertio argumẽto principali: Nullus tenetur graui suo periculo alium accusare: accusator verò, si deficiat in probatione, subest periculũ talionis: & posset nonnunq̃ ex malitia testiũ sine culpa sua deficere: ergò nullus tenetur cum tanto periculo accusare. ¶ Respondetur, quòd nullus tenetur accusare nisi crimen quod possit probare, vt asserit cõclusio. Et qui bona fide accusat non tenetur ad pœnam talionis, licet deficiat in probatione: vt dicit S. Thomas. 2. 2. quæst. 68. artic. 4. ad. 1. Vndè elicitur documentum, vt qui fraternaliter denunciant, aut ad obuiandũ malo cõi, protestentur se nõ accusare, sed simpliciter denũciare: vt, si defecerint in p̃batione, nõ subeãt periculũ talionis. ¶ Secunda cõclusio. Nemo tenetur accusare quẽq̃ de iniuria sibi ppriè illata. Quanquã id nihilomin⁹ licitũ sit. Prima pars p̃bat primò ex illo Matt. 6. Nisi dimiseritis hominib⁹ peccata eorum, nec pater vester dimittet vobis delicta ṽra. Vbi datur cõsiliũ remittendi iniurias: tantũ abest vt eas aut accusare aut vlcisci cogamur. ¶ Et confirmatur iure imperatorio C. Vt nemo inuitus agere vel accusare cogatur. l. vnica. Tam et si Barthol. l. In eum. ff. De accus. notet textũ. l. Si quis homicidij. C. eo. titu. vbi videtur compellendum esse nonnunq̃ actorem ad accusandum. Et. ff. De his quibus vt indignis leg. auferuntur. adnotatur vt hæres occisi hominis causam homicidij persequatur: aliã abeat hæreditate. Sed, quicquid sit de foro exteriori, in quam messem falcem non mittimus, tamen in consciẽtia nullus tenet quẽq̃ de propria iniuria accusare, nisi perniciosissimũ forsan hominẽ: vt puta, publicum latronem, propter bonũ publicum. In quo casu videtur loqui lex illa citata à Bartholo: Si quis homicidij. Imò nec constringitur quispiam denunciare iuridicè, ad recuperandum damna quę accepit: nẽpè, cum illa quisque possit remittere & condonare: nisi forsan quis esset adeò pauper, vt non posset alere & sustentare familiam suam, nisi repetendo bona per iniuriã sibi ablata: nam

tunc,

tunc deberet ea repetere. ¶ Secũda pars conclusionis: videlicet quod quicumq; possit accusare reum de iniuria sibi illata, probatur. Nam accusatio & vindicatio iniuriarũ auctoritate publica, est actus virtutis iustitiæ: actus verò virtutis, si debitis ornetur circumstantijs, nunquam est prohibitus. Verum est tamen, consiliũ esse Euangelicum non accusare: nam accusatio non debet procedere ex odio: quod tamen quã rarissimè abest accusatori. Qui tamen absque odio petit vindictam legis nihil aliud exercet, quam iustitiam. ¶ At, dubium est qui nam sint illi qui accusare possunt: & primò de clericis, quo iure prohibeantur accusare in causa sanguinis. ¶ De quo sit tertia conclusio. Clerici solo iure humano prohibentur iudicare, aut quomodocunq; agere causam sanguinis. Probatur. Nam iure naturæ eadem est clericis conditio cum laicis. Nempè, vt priuata auctoritate neminem occidere possint, possint tamen via iuris proprias iniurias, & repellere & vindicare. Nec in sacra pagina locus est expressus, quo prohibeantur clerici iure diuino iniurias publica auctoritate vindicare. Nã illud primæ Timoth. 3. Oportet episcopum sine crimine esse, non violentum, non percussorem: non planè pertinet ad hoc propositum. Primò: quia Apostolus non videtur loqui de clerico percussore auctoritate publica: sed loquitur de percussione, quæ fit ex ira auctoritate priuata. Debent enim in hoc clerici excellere laicis. Et ideò coniungit illa duo: non violentum, non percussorem: quia ex violentia suboritur ira. Secundò, quia quanquã Paulus illic prohiberet clericis effusionem sanguinis auctoritate publica, non continuò sequitur, illud esse propriè præceptum diuinum. Duplex enim potest distingui præceptum in epistolis Apostolorum. Vno modo tanquam positum immediatè à Deo cuius auctoritate loquitur Apostol⁹: & illud propriè est est præceptum iure diuino. Alio modo, quod sit præceptum vel admonitio ipsius Apostoli, sua propria auctoritate loquentis. Quæ duo genera præceptorũ distinguit ipse Apostolus primæ Corinth. 7. His qui matrimonio iũcti sunt p̃cipio, nõ ego, sed Dominus, vxorẽ à virò non discedere & virum vxorẽ non dimittere: nã cæteris ego dico, nõ Dominus: Si quis frater vxorem habet infidelem, & hæc consentit habitare cũ illo, nõ dimit

tat

rat illam. Ecce: vxorem à viro non descendere, est propriè præceptum diuinum: sed virum fidelem nō dimittere, vxorem infidelem, est præceptum humanū Pauli. Et illa admonitio Pauli de honestate episcoporum: sicut multæ aliæ, sunt huius secūdi generis: quæ proinde nō proprie sunt de iure diuino sed largo modo. ¶ Sed secundo arguitur, q̄ sit de iure diuino: saltē q̄ clerici nō sint iudices in causa sanguinis. Nā Christus redemptor noster quāuis potuerit, etiam in quantum homo, accipere quācunq; voluisset potestatem & iurisdictionem orbis, tamē vera nō accepit nisi potestatem spiritualem, & eam temporalem quæ erat necessaria ad finem redēptionis: vt puta, potestatem corrigēdi leges sæculares, si essent contra fidem & bonos mores: & mulctandi reges, si exorbitarēt à fide: non tamen assumpsit potestatem sæcularem ad discernēdas causas ciuiles & criminales, vt in De potestate ecclesiastica. latius tractāt doctores rationabilius sentiētes. Et hoc est quod dixit: Regnū meum non est de hoc mundo: vbi non negauit se habere regnū orbis, etiā in quantū homo: sed negauit habere regnū, quale habent principes sæculares: & qualem ipse habuit potestatem, talem reliquit Ecclesiæ: ergo iure diuino videtur prohibitū esse clericis ius dicere in causa sanguinis. ¶ Respondetur, q̄ argumentum fortē probat, potestatem Ecclesiasticā, quā Christus reliquit Ecclesiæ, non extēdi ad causas sanguinis: nisi forsan vbi necessitas fidei exigeret, vt bello propugnaretur: nam tunc clerici possent pugnare, secundū illud Luc. 22. Qui non habet gladiū vendat tunicam, & emat gladium. Sed tamē argumentū nō satis probat, q̄ clerici non possint iure diuino vti alia authoritate q̄ Ecclesiastica: vt puta, q̄ nō possint esse duces aut prætores in causis sanguinis. Colligitur ergo solo iure humano canonico interdictum esse clericis exercere causam sanguinis: vt habetur in cōcilio Toletano. ca. His à quib. 22. q. 8. & cap. Clericis: & capit. Sententiam. Nē cle. vel mo. sæcular. negotijs se immisceāt: & eodem iure imponit pœna irregularitatis clericis percussoribus: vt habetur in cap. Presbyterum. De homicidio volūtario, & in multis alijs. nam in sacra pagina nulla talis pœna legitur. Vnde. S. Thomas. 2. 2. q. 64. ar. 4. nō fundat hanc prohibitionem clericorum in aliquo iure naturæ, sed solūm duab⁹ cōgruentijs. Prima, quia

quia sunt electi ad altaris ministeriū, in quo representatur passio Christi, qui cum percuteretur non repercutiebat. Secunda, quia clericis committitur ministeriū nouæ legis, in qua non determinatur pœna occisionis, vel mutilationis corporalis. Quæ quidem conditiones non conueniebant sacerdotibus antiquæ legis: atq; adeo illis nō erat interdictum exercere causas sanguinis, eo modo quo clericis nouæ legis. ¶ Ex hac conclusione sequitur, q̄ papa & Ecclesia potest dispensare pro causa rationali cum clericis, ne sint excommunicati aut irregulares propter percussione: atq; adeo, omnino dispensare, vt quæcūq; occisio licita sæcularibus, vel in bello vel in iudicio possit, etiā licite & sine peccato exerceri à clericis. ¶ Habemus ergo q̄ clerici accusare nō possunt, petēdo vindictā sanguinis, nec in causa propria, nec in causa publica. Possunt tñ, vt dixim⁹ in superiori q̄stione, denunciare crimina: nō solum in causa propria, sed quādo peccatum est in præiudicium publicum, aut tertie personæ: & etiam si sit periculū effusionis sanguinis & homicidii: modò id faciāt protestantes, se nō petere huiusmodi vindictas, vt citatum est suprā cap. Prælati. De homicidio volūtario. eodem libro. 6. ¶ Notādum est præterea, q̄. 2. q. 7. per totam habetur, & laici nō possunt accusare clericos, nec clerici laicos, nisi in certis casibus, nec subditi possunt accusare prælatos, nec hæretici Christianos. Et. ff. De accus. cap. Qui accusare. habetur, q̄ infames & publici peccatores accusare non possunt. Quæ lex recipitur iure canonico. 2. q. 1. ca. Prohibetur. Sed hæc omnia sunt de iure positiuo, pertinentia ad forum exterius: & ideo non est theologi illa examinare. Sed satis est hic adnotare circa subditos, q̄ solū prohibetur in iure accusare prælatos ex odio: nā si faciant ex charitate, licite faciunt: vt docet. S. Thom. 2. 2. q. 68. ar. 1. ad. 2. Sed circa infames & excommunicatos, iam adnotauimus superius differentiam, q̄ à denunciatione fraterna quæ est propter emendationem fratris, nullus repellitur. ¶ Sed dubiū est quando crimen est in perniciem publicā, vtrum etiam infames possint accusare. Videtur quod sic nā illud est in præcepto, vt diximus in prima conclusione: & à præcepto nullus propter culpā suam expellitur: aliàs commodum reportaret ex culpa. ¶ Respondetur, q̄ nullo modo infames sunt admittendi, etiā in illo

G casu

casu, vt dicit. S. Thom. loco citato ad primū argumentum: sed tamen in tali casu possunt & debent denunciare crimina iudici (quod ait illic Caietan^o) vt ipse faciat, quod ex officio debitū sit ei facere. ¶ Sed quantum ad formam accusationis est quarta cōclusio. Accusatio debet fieri in scriptis. Hęc habetur in iure canonico. 2. q. 8. cap. Accusatorum. & cap. Qui crimen. Et. ff. De accus. l. Si cui. Quare illud nō est p̄ceptū naturale, sed solū positiuū. Nihilomin^o est ratio congrua huius, q̄ sumit̄ ex diffērentia inter denunciationem & accusationē, maximē fraternam, aut canonicam. Quia in denūciatione nō petitur vindicta: quare, nec denunciator propriē est actor, nec pars aduersa denunciato: sed p̄latus & denunciator ambo intendunt emendare fratrem: aut euitare malum publicum. Sed in accusatione, quia accusator petit vindictam, constituitur actor pars aduersa reo: & iudex est medi^o inter ambas partes. Quare, actor tenet̄ probare quicquid obijcit reo. Et inde fit, vt, cum iudex non possit omnia tenere in memoria: expediatur, vt accusatio scripto p̄feratur, vt si defecerit in probatione, puniatur de calumnia: vt habetur in dicta lege. Si cui. Quod & in denūciatione iudiciali est etiā quādoq; necessarium. Tametsi, vt habetur cap. Leuia. ff. De accus. de leuib⁹ peccatis possit fieri accusatio de plano, id est, solo verbo, sine strepitu iudicij: vt exponit Bartholus in Extrauag. Ad reprimēdū. ¶ Sed dubiū est circa formā accusationis, vtrū sicut denūciationē Euāgelicā, ita iudicialē accusationē necessariū sit, vt secreta admonitio antecedit. Nā. S. Tho. 1. 4. d. 19. q. 2. ar. 3. duas recitat opiniōes: primā q̄ tenet partē affirmatiuā: alterā q̄ tenet partē negatiuā. Et Sylues. in verbo Accusatio. §. 3. existimat S. Tho. consentire cū opinione affirmatiua. Sed profectō verisimilius videtur consentire cū negatiua: vt pote quā recitat secūdo loco. Durā. 4. d. 19. q. 4. dicit, q̄ in foro exteriori nō exigitur vt admonitio p̄cedat, nec hoc petit iudex: sed tñ in foro cōsciētiae, tā in accusatiōe q̄ in denūciatiōe requirit̄ admonitio: nā Euāgelicū nihil distinguit inter denūciationē & accusationem. Sed Caie. 2. 2. q. 33. ar. 7. dicit, q̄ quādo accusatio solū est licita, nō tamē in p̄cepto, tunc p̄requiritur admonitio: sed quādo est in p̄cepto, non est necessaria. ¶ At verò alia fortē ratione melius dissoluetur hoc dubium. Primum, in

in foro exteriori nunq̄ exigitur ab accusatore an prius admonuerit, sed solū vt causam inscribat: iuxta illud: Sicut denūciatio nē admonitio, ita & accusationē inscriptio p̄cedere debet. cap. Qualiter & qñ. De accus. Sed & in foro cōsciētiae statuerim regulā gñalē, q̄ quotiescūq; quis habet ius accusandi, eodē iure pōt sine p̄uia admonitione statim accusare. Probat̄. Accusationis finis est vindicta & punitio criminis, sine respectu ad emēdā: cū tñ admonitio solū fiat ad emēdationē in futurū, colligit̄, vt qui habet ius accusandi nō astringat̄ admonere: quia potest accusare, quāq̄ crimē iam cessauerit. Est nihilominus nōnunq̄ consilium admonendi ante accusationem. v. g. quando crimen est in perniciem publicam, tunc si certissimus ego sim, posse me satis succurrere illi malo per admonitionem meam, debeat admonere ante accusationem: aliās si sit periculum in mora, teneor statim sine admonitione accusare aut denunciare. Sed in causa propria, vbi tamē non est p̄ceptum accusandi (quāq̄ Caietanus oppositū insinuet) non est dubium, quin possim statim accusare illū qui occidit patrem meū, sine aliqua monitione. Nam quāq̄ homicidam p̄nituerit delicti, possum nihilominus iustē petere p̄nā capitis. Licet esset fortē consilium remittere iniuriam: & admonere illum vt restituat damnū: & tūc cessare ab accusatione. Imò in causa aliena priuata: vt si scirem aliquē esse latronem aut fornicarium in cōuentu: essentq; legitimi testes: possem forsan statim accusare sine admonitione, si vellē subire periculū probandi. Licet in hoc casu posset forsan sustineri opinio Caie. videlicet, q̄ deberet p̄cedere admonitio: atq; adeò, emēdato fr̄e, nō esset p̄cedēdū ad accusationē. ¶ Sed de iniqua accusatione statuitur quinta conclusio. Tria sunt accusationis vitia: calumnia, p̄uaricatio, & tergiuersatio. Conclusio est iuris canonici. 2. q. 3. cap. Si quē p̄nituerit, & iuris ciuili. ff. Ad senatuscon. Turpi. l. Accusatorum. Calūniari enim est falsa crimina scienter intēdere. P̄uaricari verò est vera crimina abscondere. Tergiuersari est ī vniuersum ab accusatiōe desistere. Nam, vt S. Thom. 2. 2. q. 68. arti. 3. sapienter exponit, bifariam accusator peccare potest: aut contra reum, imponendo falsa crimina: & illa est calumnia: aut cōtra bonum publicum, nē criminofus puniatur: & id dupliciter: aut abscondendo

vera crimina: quæ est præuaricatio: aut recedendo ab accusatio-
ne, quæ est tergiversatio. ¶ Ex hoc sequitur, quod quamuis calu-
mnia in quocunq; iudicio sit peccatū, tamen præuaricatio & ter-
giversatio solum sunt iniuriæ, & peccatū ubi quis tenetur accu-
sare: puta quādo crimen est in perniciem publicam: nam tunc
iniuria fit bono publico: si accusans iuuet accusatū, vel desistat
ab accusatiōe: sed in causa propria integrū est cuiusq; desistere ab
accusatione. ¶ Sequitur secundo, quod ubi nulla est malitia, nulla est
calumnia nec iniuria. Vbi enim quis bona fide quempiā accu-
savit de crimine, quod putabat esse crimē, nulla est calūnia: tā-
etsi, ratione rei acceptæ, tenetur nonnunq; famam restituere. Et
in hoc casu bonæ fidei, intelliguntur verba dicti capituli: scilicet:
Si quem poenituerit accusare de eo quod, probare non potuerit,
si cum accusato innocēte cōuenerit, inuicem se absoluant. At-
qui notandum est, nō solum adesse calumniā ubi est accusatio
de falso crimine, sed præterea, ubi est accusatio de occulto. Nam
quod crimen probari nō potest, pro falso reputatur in iure. At
præuaricatio contingit duobus modis: aut dissimulando pro-
prias probationes, aut falsas excusationes admittēdo. Vnde præ-
uaricator dicitur, quia deflectit in partē aduersam: quia varica-
re, idem est quod deflectere: & eadē ratione præuaricatio dici-
tur alio nomine collusio: instar ludētium, quādo alter sociorū
iuuat partē aduersam. Et hoc vitium potest cadere in actorem,
aduocatū, procuratorem & scribam. Et paria dicantur de ter-
giversatione. Et contingit hoc vitium siue accusator desistat pro-
pter pecuniam, aut propter aliam causam, nisi desisteret ex me-
tu cadente in constantem virum. ¶ At cum quis accusat de pro-
pria iniuria & punitio non est necessaria ad bonum publicū,
tunc integrum ei est, aut desistere, aut persequi accusationem.
At verò his non obstantibus, potest princeps iusta de causa abo-
lere accusationē: ut si ille qui petitur poena capitali, est dux p̄ci-
pius, vel aliās valde necessari⁹ Reipublice: vel si certò scit falsum
esse crimē de quo accusatur. Potest (inq;) tunc, aut in principio
refutare accusationē, aut postea abolere: siue accusatio sit de in-
iuria publica, siue de priuata: dūmodo alia via restituantur dāna,
& fiat sine scandalo. Sed tamē inferior iudex non habet talem
potestatem. ¶ Sexta & postrema conclusio. Calumniator qui
in

in probatione defecerit reus est poenæ talionis. Conclusio est
vtriusq; iuris. 2. q. 3. ca. Calūniator. & ca. Qui nō probauerit: &
ff. De abolitio. l. 1. & l. Mulier. & l. Quæsitum. Et sancita est hæc
lex instar legis veteris. Exo. 21. Oculū pro oculo, dentē pro dē-
te: & Deut. 19. Cūmq; diligētissime perscrutātes, inuenerint fal-
sum testem dixisse contra fratrem suū mēdaciū, reddent ei
sicut fratri suo facere cogitauit. Non tamen subinde sequitur,
ut multi subinferūt, legē talionis esse de iure diuino. Nā, ut sæ-
pissime admonere solem⁹, tota lex vetus profus cessauit in pas-
sione Christi secūdm illud Hebr. 7. Translato sacerdotio, ne-
cessè est ut legis trāslatio fiat: ubi non distinguitur inter præce-
pta moralia, aut ceremonialia, aut iudicialia. Quare omnia ces-
sarūt, quātū ad vim quā habebāt à lege antiqua. Ob idq; argu-
mentū huiusmodi: hoc antiquitūs obligabat de iure diuino: er-
go nūc obligat de iure diuino: nihil aliud est q̄ hæreticum. Sed
est differentia, quod præcepta moralia, quæ sunt de iure naturæ, aut
præcepta sunt iterū in noua lege, sicut decalogus, aut iure ipso
naturali obligāt. Iudicialia verò quanq̄ cessauerūt, tñ possunt
mō institui iure positiuo in lege noua, ad exēplū veteris legis.
Sed ceremonialia, quia erant figura nouæ legis, non possunt iā
modo iterato institui, nec ad imitationem illorū. Ad propositū
ergo. Quanquā sit ius naturæ, quod qui proximū falsò accusat poe-
na aliqua puniatur, tamē quod talis poenæ reus sit qualem intēde-
bat infligere, hoc erat in veteri lege iudiciale: & ideo iam nō est
de iure diuino, sed iure positiuo institutum est, ad imitationē
illius: ut. S. Tho. dicit in simili de quota decimarū. 2. 2. q. 87. Sol-
uere em̄ decimas in stipendia clericorū est de iure naturæ, sed ta-
men talē quotam soluere erat antiquitūs iudiciale, & ideo mo-
dò est de iure hūano, posito ad imitationē antiquæ legis. ¶ At
verò quantū ad legē attinet talionis, illa, ut autor est Aristotē.
5. Eth. cap. 5. ortum habuit à Pythagoricis, secūdm illud Rada-
māti: Si quæ fecit patiatur & ipse, rectum fuerit iudiciū. Quod
tamen temperat Aristoteles, dicens. Talionem, id est, repalsio-
nem, non iustè fieri secūdm æqualitatem. Ut si princeps ple-
beiū percutiat, nō est iustū repercutiā ipse: & si plebeius percu-
tiat magistratū, nō satis est ut ipse simili modo percutiatur: sed
debet fieri secūdm analogiam, seruata ratione & proportione

psonarū. &c. Vñ, quāuis dicta lex talionis inscripta sit in duodecim tabulis sub titulo De iniurijs, tñ p̄toris clemētia reuocata est: vt refert Gelli⁹ li. 20. noc. att. & meminit Iustinian⁹ Insti. De iniu. §. Poena. Vnde iā fere nō est in vsu poena talionis. Et in regno nostro Castellæ, solū decernitur poena talionis in testē, qui falsum testimoniū dixerit in causa capitali: vt iubet. l. Tauri vltima: & Christus redēptor noster Matth. 5. ānotauit illā legē talionis tāq̄ acerbā: Dentē pro dente, oculū pro oculo: atq; adeò datā aduersus malitiā iudeorū. Tametsi illic nō reuocauit legē talionis, vt aliqui putant: nā solū illic dedit Christus consiliū cōdonandi & remittendi iniurias: quod solū est præceptum quantum ad præparationem animi tēpore necessitatis. **¶ AD PRIMVM** argumētū responsum est in secunda cōclusionē. Dimittere em̄ peccata debitorib⁹ est præceptū, in hoc sensu, q̄ non debemus nos vindicare auctoritate priuata, sed tamen non petere vindictā auctoritate publica: id solū est consiliū, vt modo dicebamus. **¶ Ad secundū** responsum est in tertia cōclusionē: vbi explicuimus, qui & qua ratione repellantur ab accusatione. **¶ Et ad tertium** responsum est in prima & vltima cōclusionibus: vbi diximus q̄ qui bona fide accusat: licet deficiat in probatione, non subit poenam talionis.

QVÆSTIO SEXTA.

TRVM inquisitio occulti peccatoris nulla præcedente infamia sit iusta. **¶ Ad partem affirmatiuam** arguitur. Quæcūq; scripta sunt ad nostram doctrinam scripta sunt. Ro. 15. sed Iosue. 7. legimus, inquisitionem diuina auctoritate factam de Achā anathemate nulla præcedente infamia, aut personæ aut delicti: nepe qui secretò absconderat de hostili p̄da palliū coccineū: qui forte missa per tribus inuētus est & lapidatus. Et Numeri. 5. lex erat, vt si spirit⁹ zelo typiæ cōcitasset virū cōtra vxorē suam, cuius adulteriū lateret, net testibus cōprobari posset, tūc vir vxorē afferret sacerdoti, & celebratis certis ceremonijs, si erat in peccato, putrescebat ei femur: si autē foecundabat cōcepta prole: ergo licita est iure di-

uino

uino nulla præcedente infamia, inquisitio criminis. **¶ Secūdò.** Diuus Greg. v. q. l. c. Quidā maligni. excōmunicauit quēdā occultū diffamatorē, q̄ libellū famosum in publicū ediderat: p̄cipiēs vt hmōi diffamator, quicunq; ille esset, proderet se: aliās sententiæ excōmunicationis subiaceret: cū tamen nulla antecessisset infamia personæ: ergo licita est iure canonico huiusmodi inquisitio: nulla infamia reclamante. **¶ Et tertio** arguitur. Prælati ex officio debent & solent generaliter inquirere, certis temporib⁹ subditorū statum & mores: quamuis nulla laborēt infamia. **¶ Et confirmatur** id tandem, quia prælati vt habetur Ezech. 3. & 33. eò dicuntur speculatores, q̄ debēt vigilare super gregem, & suorum mores explorare: ergo sine clamore & infamia obligantur inquirere errata subditorum. **¶ Sed in contrarium** extant decreta Innocentij, extrā De accusationibus. cap. Cū oporteat. & cap. Inquisitionis. & cap. Qualiter & qñ. el secundo: vbi strictè cauetur nē inquisitio personæ, nisi præcesserit infamia & clamorosa insinuatō, vllō modo fiat. Et idē habet cap. Licet Heli. extrā De simonia, & c. Deus omnipotens. 2. q. 1. **¶ Post** correctionem Euangelicam & iudicialem accusationē, **¶** consequitur tertio, vt de inquisitione dicamus. Et præter alias differentias, hoc etiam differt inter has tres vias cognitionum, quòd correptio & denunciatio Euangelica omnibus in vniuersum incumbit, tam subditis quàm prælatis: accusatio verò solis subditis: sed inquisitio solū prælatis. Vnde inquisitio est inuestigatio, aut criminis, aut peccatoris occulti: quæ fit à prælato. Et authores Decretorum in dicto cap. Qualiter & qñ. distinguunt (quæ sua est consuetudo) plura genera inquisitionis: sed satis est duas adnotare. Alia est enim inquisitio generalis, alia verò specialis. Generalis est, qua prælati ex debito officij, visitantes prouinciam aut cōuentum, disquirunt vitam suorum & mores, an seruentur leges & institutiones. Et dicitur generalis, quia nec nominat personam, nec crimē de quo inquirit: sed in genere, vtrū sit qui crimen aliquod admiserit. Inquisitio verò specialis est, qua in particulari & nominatim inquirit certa p̄sona, aut de certo crimine: vt vtrū Petr⁹ sit in aliquo delicto: vel, quis nā perpetravit hoc homicidium: vel, vtrū Petrus hoc homicidium fecit. **¶ At qui specialis inquisitio fieri potest,**

G 4 aut

aut ad poenā: vt cū inquiritur aduersus quempiam ad priuā dū eū officio vel beneficio: aut ad infligēdū aliā poenam positi uam. Aut fieri pōt non ad poenam, sed ad euitādum errorem, aut damnum aliquod: vt cū inquiruntur merita personæ, nē assumatur indignus ad dignitatē: aut, cū inquiritur, sit ne aliquod impedimentum contrahendi matrimonij. Atq; adeo, inquisitio specialis qua intēditur poena, ortū habet semper ab aliqua denūciatione canonica, quæ fit, vel à priuata persona, vel à publico officiali: nempè à fiscali, aut à syndico. ¶ His p̄habitis respondetur ad quæstionem, quatuor conclusionibus. Prima. Inquisitio specialis qua intenditur poena delinquētis fieri nequit, nisi infamia & clamorosa insinuatione p̄cedēti. Conclusio receptissima est omnib⁹, tam theologis q̄ iuris vtriusque peritis: sanè quia expressè habet̄ in decretis omnibus citatis in contrariū quæstionis. Explicatur conclusio. Quamuis quispiā denunciēt p̄lato crimen subditi, & sint duo aut plures testes iurati cōscij criminis, p̄latus (nisi tanq̄ actor accusauerit) nec punire potest poena publica, nec procedere ad inquisitionem, nisi infamia p̄cesserit, aut clamorosa insinuatio. Verba sunt expressa dicti capituli Inquisitionis. Et intelligitur, q̄ non pōt eum punire, nisi post fraternalē admonitionem rebellis extiterit: nam tunc, quia nō audit Ecclesiā, puniri potest: vt diximus quæstio. 4. ¶ Et probat Papa conclusionem in cap. Qualiter & qñ. testimonijs diuinis vtriusq; testamenti. Primò ex illo Luc. 16. vbi habetur, q̄ postq̄ villicus diffamātus est apud dominum de iniqua villicatione, tunc dñs vocauit eum, & interrogauit, quid est hoc quod audio de te? redde rōnē villicationis tuę. Et scd'o ex illo Gen. 18. Clamor Sodomorū & Gomorreorū multiplicat⁹ est: descēdā & videbo vtrū clamorē, qui venit ad me, opere cōpleuerint. Ex qb⁹ locis colligit̄, q̄ nisi p̄cedente infamia aut clamorosa insinuatione, nō est ius p̄cedēdi via inquisitionis, Quod pōt cōfirmari ex illo Gen. 4. de Chain. Vox sanguinis fratristui Abel clamat ad me de terra. ¶ Sed insinuāt sese circa hanc cōclusionem dubia nōnulla. Primū quo iure nitat̄ hęc cōclusio. Apparet. n. repugnare iuri & rōne naturali. Nā p̄ter argumēta ante q̄stionē obiecta arguitur sic. Officiū & cura p̄latorū est nō dissimulare peccata q̄ norūt: de qua negligētia reprehenditur

hendit̄ Heli sacerdos. 1. Re. 2. quod refert Innocē. ca. Licet Heli. De simonia: sed duo aut tres testes satis sunt ad cōuicēdū & puniēdū reū: quia vt est Deu. 17. & Matth. 18. in ore duorū vel triū stat omne verbū: ergo quomodocūq; Iudex cognoscat crimen per duos aut tres testes: licet nulla p̄cesserit infamia: pōt & debet reū punire. ¶ Respondeť, fundamentum huius cōclusionis hoc esse, q̄ neminē iudex punire pōt, nisi ad petitionem partis: puta, accusatoris, vel vicē gerentis accusatoris. Et ratio est, vt egregiè docet S. Tho. 2. 2. q. 63. ar. 3. q̄ iudex (inqt Aristot. 5. Ethi.) est interpres & custos iustitiæ: ad quē confugiūt qui iniuriā patiunt̄ tanq̄ ad iustitiā quādam animatam: iustitia verò, quia est æqualitas, nō est nisi inter duos: quapropter, iudex non constituit iustitiā, nisi inter duos, quorū alter sit actor, alter verò re⁹: inter quos iudex sit vt medium, in neutrā partē inclinās. Vnde & Gētibus lumine naturali lex erat, neminē sine accusatore punire: quā Fest⁹ ille cōmemorat Act. 25. Nō. n. est (inqt) cōsuetudo Romanis dānare aliquē hominē, priusq̄ is qui accusatur p̄sentes habeat accusatores: locumq; defendendi accipiat ad abluēda crimina, quæ ei obijciūtur. Et Ambrosius sup illud. 1. Cor. 5. de incestuoso. Iudicis (inqt) nō est, sine accusatore dānare quenq;: quia & Dñs Iudā, cū fur esset, sciebat: sed quia non est accusat⁹, minime abiecit. Atqui, De⁹ ipse, cui omnia patent, nō castigat sine accusante, saltē conscientia peccatoris: secundū illud. Rom. 2. Testimoniū illis reddente consciētia ipsorū, & inter se inuicem cogitationibus accusantib⁹, aut etiā defendentibus: in die cū iudicabit Deus occulta hoīm. Quinimò, in finali iudicio stabūt quodammodo accusatores publici, vt innuitur Matt. 12. Viri Niniuitæ surgēt in iudicio cū gnatione ista, & cōdēnabūt eā. Est ergo lex celebratissima, vt, cessante accusatore, null⁹ subeat poenā legis. Vñ Felix Papa. Si legitim⁹ (inqt) non fuerit accusator, nō fatiget̄ accusat⁹. extra De accusa. cap. 1. Et. 1. Rescripto. ff. De mune. & hono. Si quis accusatorē non habet, ab honorib⁹ p̄hiberi nō debet: quēadmodū nō debet is cuius accusator destiterit. Quā legē insinuauit redēptor noster Ioan. 8. Nemo te cōdēnauit mulier? Nec ego te condēno. Satis enim pacat⁹ & trāquillus est status public⁹, si publica & notoria peccata nō dissimulent̄, & petentibus vindictā, refarciātur iniuriæ. Quare,

Quare, iudices nō debent, tanq̄ hostes, occulta peccata p̄ter ius in publicū traducere: sed, vt patres, ex charitate corripere, aut dissimulatione p̄terire. Quocircā, quādo quis sine actiōe & accusatione denūciat crimē (quia tūc mer⁹ denūciator nō est accusator, nec est pars aduersa) non pōt iudex denūciatū punire: sed solū, vt suprā dixim⁹, fraternaliter admonere, vt caueat ī futurū: aliās idē esset accusator & iudex: quod iure strictissimē cohibēt. 4. q. 4. c. 2. & cap. Multi. 2. q. 1. ¶ At verò p̄ter propriū accusatorē, sunt multa quę prae se ferunt vicē accusatoris. Primò, quando crimen est in perniciem publicam, sola denūciatio valet pro accusatiōe. Nam in tali casu quilibet habet ius accusandi, vt diximus quæst. proxima. Sed in criminib⁹ priuatis, quando sunt notoria, tunc euidētia ipsa facti valet p̄ accusatore: vt habetur cap. Euidētia. extrā. De accus. At verò in occultis, quando proceditur per denunciationē fraternam, tunc ante rebellionē, quia nulla est accusatio, non potest esse punitio: quando verò denūciatus non audit Ecclesiā, rebellio est pro accusatore. Quādo verò proceditur via inquisitionis, infamia aut indicia fungunt officio accusatoris: vt habet in dicto cap. Qualiter & quādo. Ecce fundamentū & rationē cōclusionis: qua iudex sine infamia, via inquisitionis neminē dānare pōt. Et de hoc reprehēdit Heli, q̄ filios nō correxisset, cū essent publicē diffamati: quod eius verbis cōstat loco citato. Quare facitis res huiusmodi, quas ego audio, res pessimas, ab omni populo? nō. n. est bona fama, quā ego audio. ¶ Nec solū id verū est, q̄ nemo via inquisitionis sine infamia condēnari pōt, sed & hoc p̄terea, q̄ quāq̄ sit infamia, & inquisit⁹ cōvincatur, nō debet dānari tota poena legis, ac si esset accusat⁹. Quod expressē habetur in dicto cap. Inquisitionis. vbi legit⁹, q̄ si crimē de quo quis inquiritur sit tale, quod impediāt ordinis executionē aut retentionē beneficij: vt homicidiū, aut simonia: tunc priuādus est & cōdemnandus reus, ac si procederetur via accusationis: Alioqui, secundū p̄sonā (inqt) merita & qualitātē excessus, poenā poterit iudicātis discretio moderari. Sed adhuc citra hęc crimina, poterit via inquisitionis cōiēt⁹ priuari officio p̄laturę: vt habet in dicto. c. Qualiter & q̄n. & facilius si sit temporale & regulare in religionib⁹. ¶ Sed oriū dubiū alterū ex solutione huius prioris videlicet,

Dubiū. 2.

cet, an cōclusio posita sit de iure naturali aut diuino: adeò vt ecclesia nō possit in illa dispēfare. Videf. n. esse de iure nature: nā iustitia suapte natura est æqualitas inter duos: iter quos iudex debet æqualitatē cōstituere: ergo contra naturā iustitiæ est, vt iudex sine actore cōdēnaret reū: & p̄ cōsequens, q̄ sine infamia procederet ad inquisitionē. Et secūdò videtur cōclusio de iure diuino: postq̄ papa corroborat illā testimonijs diuinis. ¶ Respondet primò cōclusionē esse de iure humano: vt patet in capitulis citatis. Secūdò cōclusio est valde conformis iuri & rationi naturali. Sed tertio dicimus, illā nō esse p̄prie de iure diuino positio: quia nullū est tale p̄ceptū in sacra scriptura, vt nemo sine infamia via inquisitionis damnetur. Et illa testimonia citata solū explicant factū diuinū cōformiter ad rationē naturalē. Et quartò dicimus, q̄ nō est de iure nature: saltē nō est de ḡne illorū, q̄ sunt immutabilia: qualia sunt p̄cepta Decalogi: quę dicit. S. Tho. nullaten⁹ esse dispēfabilia. Ex quibus colligim⁹, q̄ papa in Ecclesia, & princeps in foro suo pro magna & rōnabili causa possent dispēfare in tali lege. V. g. Si essent frequētissimi criminosi & scelerosi hoīes, à quibus Respublica grauiter p̄turbaret, posset fieri lex, vt quotiescūq; fuerint duo aut tres testes infligeret poena legis: vel q̄n crimē esset grauissimum, vt statim cōclusionē tertia euidētius fiet: nā illa rō, scilicet q̄ iudex debet constituere iustitiā inter duos, explicat id qd' plurimū fieri debet: sed rōnabilis causa pōt facere, vt testimoniū duorū vel triū valeat pro accusatore: sicut euidētia facti. Nihilominus nemini p̄latorū aut iudicū licet agere cōtra tenorē cōclusionis, nisi in casib⁹ exp̄sē exceptis à lege: de quib⁹ statim videbim⁹. Nā solus papa vel princeps posset mutare hęc legē. ¶ Tertiū dubiū est, q̄ nā infamia sufficiat ad p̄cedēdū via inquisitionis: vtrū sit destinatus certus numer⁹ testiū, q̄ sufficiat facere infamiā: nā sunt nonnulli canonistę q̄ in dicto cap. Inquisitionis. censeāt denariū numerū esse necessariū ad faciēdā infamiā. ¶ Ad hoc nihilominus rōndetur, q̄ quāq̄ fama, si accipiat p̄ bona fama secūdū ius, sit illesæ dignitatis stat⁹, morib⁹ & legib⁹ cōprobat⁹. ff. De var. & extraor. cogni. l. Cognitionū: tñ quātū attinet ad p̄positū vt notat Bartho. ff. De q̄stioni. l. De minore. §. Tormēta. fama est cōis opinio voce manifestata ex suspiciōe p̄ueniēs: q̄, si sit de malo, dicitur

3. Dub.

dicitur infamia. Vnde, ad rationē infamiæ, quantū ad qualitatem testiū, exigif q̄ sit opinio bonorū. Vnde in capitulo. Qualiter & quādo. habetur, q̄ infamia non debet procedere à male uolis & maledicis: sed à prouidis & honestis: nō semel tantum, sed sepe. Sed quātum ad numerum testium nihil in iure definitum est: nā in cap. Inquisitionis. solū habetur, q̄ propter dicta paucorum nō debet quis reputari infamatus: nisi opinio eius apud bonos & graues læsa existat. Quare, iudicium sufficientis infamiæ, sumendum est ad arbitrium boni viri, quando iam opinio dicitur esse communis. Sed putant aliqui, q̄ numerus denarius sicut sufficit facere populum, ita sufficit facere opinionem cōmunem. Nihilominus illa non est regula certa: sed regula est (vt dicit glossa in dicto cap. Inquisitionis) q̄ rumor sit sparsus per maiorem partem viciniæ: aut per maiorem partem collegij, aut vniuersitatis in qua quis commoratur, vt notat Bartho. loco citato. Hostiēsis distinguit inter clamorofam insinuationē & infamiā: q̄ clamorosa insinuatio sit inter paucos, & infamia inter multos. Sed existimo nullam esse differentiam, sed vtrāq; esse inter multos, vt censuit illic Innocētius. Nec requiritur ad infamiā, q̄ sint testes oēs oculati: sed satis est q̄ audierint à fide dignis: vel habuerint indicia & coniecturas sufficientes. Infamia tamē ex auditu, licet sufficit ad inquirendū: nō tñ ad condemnandū. sed quādo nō inueniūtur legitimi testes, tūc infamatus tenetur se cōpurgare, vt habetur in dicto cap. Inquisitionis. Atqui, maior infamia requiritur in maioribus criminibus, quā in minorib⁹. Et, vt habetur in dicto cap. Qualiter & quādo. multo maior infamia requiritur, ad inquirendū aduersus prelatos & magistratus, quā aduersus personas priuatas, Nam prelati positi sunt quasi signū ad sagittā: & frequēter odiū multorū incurrunt. Imò habet illic, q̄ aduersus prelatos nō est inquirendū, nisi quādo infamia est tāta, vt sine scandalo tolerari non possint. Sed est preterea adnotandū, q̄ vbi sunt manifesta indicia, non est necessaria alia infamia: nā indicia æquipollēt infamiæ. Vnde S. Thomas. 2. 2. quæstiōe. 69. articulo secūdo. tria ponit sub disiunctiōe, sufficientia ad interrogandum iuridicē reū aut testem: scilicet, infamiā, aut indicia, aut semiprobationem. Et semiprobatio est vnus testis omni exceptione maior.

¶ Quod

¶ Quod si quis arguat cōtra tertium membrum. In cap. Inquisitionis, vt dictum est, cauetur, vt, quanquā sint duo aut plures testes iurati, non condemnentur aut inquirentur reus, nisi adsit infamia: ergo semiprobatio sola non sufficit. Respondetur, q̄ semiprobatio sufficit ad interrogandum reum vel testem, quādo p̄ceditur via accusationis. Quādo enim quis accusat & adducit vnum testem, tunc, licet ille non sufficiat ad condemnandum reum, sufficit tamen ad interrogandum alios testes, & reū ipsum. Et idem est vbi denūciatio habet vim accusationis: vt in crimine hæresis, & alijs quæ sunt in perniciem publicam. Sed vbi proceditur per nudam denunciationē & inquisitionē, non sufficit semiprobatio: nisi adsint vel infamia, vel indicia manifesta. ¶ Sed ad maiorem euidentiā conclusionis mouetur dubium quartum. An quando crimē est notorium, sed persona q̄ crimen admisit est secreta, ius habeāt iudices inquirendi malefactorem. v. g. Inuentū est cadauer occisi hominis iacens in via, an liceat interrogare vicinos, quisnam hoīem occiderit. ¶ Et ad partē affirmatiuam arguitur primò authoritate S. Thom. qui (vt refert præter alios Caie. 2. 2. q. 69. ar. 2.) dū esset baccalari⁹ Parisiis, & in cōuentu accidisset flagitium quoddam, cōsultus, liceret ne inquirere occultum malefactorem, respondit licitum esse, & expedire. ¶ Et confirmatur. Quia, vt supra diximus, euidentiā patrati sceleris locū habet accusatoris: sed quando factū est notoriū, iam est euidentiā patrati sceleris: ergo tunc sine alia infamia potest procedi via inquisitionis: quēadmodū si procederetur via accusationis. ¶ Et secundo arguitur ex consuetudine: nam vbiq; crimen est notorium, solent iudices procedere ad inquisitionem malefactoris. Et videtur rationabilis cōsuetudo: aliās cēferentur dissimulare iudicia, & correctiones criminum: vnde populus scandalū acciperet, si iudices in tali casu nō sollicitè disquirerent delinquentes. ¶ Nihilominus respondetur, q̄ hoc quod apud aliquos est dubiū, certè nullā habet obscuritatē, si semel intelligatur statuta conclusio. Nam canones illi citati: scilicet, q̄ sine infamia non procedatur via inquisitionis, hoc manifestè prætedūt, q̄ quamuis crimen sit notorium, si peccator sit adeò occult⁹, vt nulla sint indicia, nec infamia personæ, non procedatur ad inquisitionē eiusmodi occulti peccatoris.

Dubiū. 4

toris. Verba sunt in dicto cap. Cùm oporteat. Nisi super prædictis famam ipsius (scilicet personę) læsam esse noueritis, vos ad inquisitionem nō subito procedatis. Et in capit. Inquisitionis. habetur, nullū esse, pro crimine super quo aliqua nō laborat infamia puniēdū. Et in dicto. c. Qualiter & qñ. Si sup excessibus suis qsq̄ fuerit infamāt⁹, tūc pcedēdū est ad inq̄sitionē. Et testimonia ipsa diuina testant, requiri infamiā psonę ad inq̄sitionē: scilicet. Clamor Sodomorū multiplicatus est: & in Euāgelio de villico: Quid est hoc qd' audio de te? Est ergo in iure definita conclusio, q̄ quanq̄ crimen sit notorium, nisi sit infamia personę, non procedatur ad inquisitionē. Vnde dimanat aliud ius, vt statim videbimus, videlicet, q̄ confessus crimen non interrogetur de socio: quia quāq̄ iam tunc crimen est notum, tamē socius est occultus. ¶ Et secūdō probatur ratione. Canones illi & iura, q̄ sine infamia non procedatur ad inquisitionem, fundantur in illo Euāgelij Matth. 7. Nolite iudicare: vbi secūdū Augustinum cohibemur iudicare temerē de occultis peccatis: sed quanq̄ crimen est notorium, si non sit infamia, aut indicia personę, tunc temerē quis iudicaret quis nā fecerit: ergo hoc non licet inquirere. ¶ Ad hoc respondēt nonnulli, non esse licitum interrogare in particulari, vtrum Petrus occiderit: nā talis interrogatio non potest fieri sine suspitione: & iniuriam irrogat, qui sine coniecturis malē suspicatur de proximo. Sed dicunt, q̄ licitum est tunc in genere: & interrogare sub iuramēto quis nā perpetravit hoc crimē. Sed certē hęc distinctio nō satisfacit. Nā si qui interrogatur in genere, tenetur respōdere in particulari, eadem ferē iniuria est interrogare an Petrus fecerit, & interrogare quis fecerit. ¶ Et tertio arguitur particulariter contra hanc solutionem. Si, dum crimen est notorium, licet in genere inquirere malefactorē, sequeretur, q̄ si inter alios fortē interrogaretur, ipse malefactor teneretur confiteri proprium crimen: nam certē si illa interrogatio esset iuridica, sicut testes, tūc tenerentur respondere quis fecerit, ita & reus ipse: sed consequens nullus cōcederet: videlicet, q̄ aliquis teneretur confiteri crimē propriū, de quo nō est infamātus, nec sunt manifesta indicia. Habetur ergo sensus conclusionis, q̄ quanuis crimen sit notorium, non licet inquirere peccatorem sine infamia: exceptis ta-

men

men nonnullis casibus: vt in crimine lese maiestatis, & alijs quos adnotauimus in tertia conclusione. Adiecerim tamen huic responsioni, q̄ quādo crimē est notorium: & patrator occultus, fortē liceret in genere inquirere: non quidem quis patrauerit, sed inq̄rere aliqua indicia. V. g. possent tunc interrogari testes, an sciant qua hora occisus est homo, quibus armis: si forsan ex illis testimonijs sumantur indicia sufficientia occisoris: & tūc habitis indicijs, poterit descendi ad inquisitionem personę. Hoc dixerim sub dubio, alij iudicent, sit ne verum nec ne. ¶ Vnde, ad autoritatem. S. Thomę in contrarium respondetur, q̄ si verum est tūc iuuenem ita sensisse, tamen (vt fertur) non fuit tūc eius sententia probata magistris. Quare in Summa sentētiam mutauit. 2. 2. quæst. 69. artic. secundo. ¶ Ad confirmationem respōdetur, q̄ tunc euidētia patrati sceleris valet pro accusatore, quando non solum crimen, sed patrator criminis notorius est. Et ille est sensus verborum Augustini in cap. Euidētia. De accusationibus. ¶ Ad consuetudinem, quę videtur in contrariū inoleuisse, dicemus in fine tertię conclusionis. ¶ Quintū dubiū ^{5. Dub.} est, vtrum ē conuerso quando persona diffamāta est & conuicta de vno crimine, possit iure interrogari de alijs criminibus occultis. Est enim opinio Petri de Pal. affirmatiua in. 4. dist. 19. quæst. 4. Et fundamentū eius est: quia ratio (inquit) qua nō licet iudicare de occultis, nō est p̄pterea q̄ crimē sit occultū, sed p̄pterea, q̄ p̄sona sit occulta: ergo, quādo iā p̄sona est diffamāta de vno crimine, licitū est de alijs interrogare. Et peccator interrogatus de occultis criminib⁹ tenet cōfiteri veritatē. Imō addit, q̄ nō solū de se, sed de socijs: qñ sunt alij diffamāti de eodē crimine, tenet rñdere, si interrogetur de alijs criminibus sociorū. ¶ Caietanus loco citato oppositam sententiā tenet: cui censeo omninō subscribēdum esse. Nam expressē in canonibus citatis De accus. Habetur, q̄ nō solum requiritur infamia personę ad inquisitionē, sed q̄ nō potest fieri inquisitio, nisi de illo crimine, de quo quis est infamātus. Legitur em̄ in cap. Cū oporteat. Discretionem vestrę mandamus, q̄ nisi super prædictis famam ipsius læsam esse noueritis, vos ad inquisitionē illorum non subito procedatis. Et in cap. Inquisitionis. legitur. Rñdemus, nullū esse p̄ crimine sup quo aliqua nō laborat infamia puniēdū.

Et

Et. S. Thom. 2. 2. q. 70. ar. 1. dicit, qd si exigatur ab aliquo testimonium de occultis peccatis, de quibus infamia non precessit, non tenetur ad testificandum. Requiritur ergo infamia personae & de delicto, ut iuste fiat inquisitio. ¶ Et hoc confirmatur ratione. Nam, quāq; quis sit diffamatus de adulterio, potest habere bonam famam in materia furti: & ideo iniuria fieret illi, si interrogaretur de furto: aliās sequeretur, qd quicūq; infamatus de vno crimine licet interrogaretur de quibuscunq; criminibus mundi: quod tamen nullus concedet. At verò duobus modis licet conuictum de vno crimine, interrogare de alio. Primò, quādo vnū est sufficiens indicium aut infamia alterius: ut si quis infamatus esset & conuictus de adulterio, & de consuetudine cū muliere, & postea inuenitur necatus maritus adulterae in camera eius, iure posset tunc adulter interrogari de homicidio. Et si quis esset conuictus de homicidio, & cadauer inueniretur spoliatum, posset interrogari de spolio. Et secundò quando non potest cognosci perfectè vnum crimen, sine cognitione alterius, tanquā circumstantiā prioris ut cum quis conuictus est de consuetudine cum puella, iure interrogari potest, an ipsam deflorauerit: & conuictus de furto Ecclesiastico, iure potest interrogari an fregerit fores Ecclesiae: quia istae sunt nouae circumstantiā. ¶ Sextum & vltimū. postremum dubium est, vtrum iure conuictus de crimine, iure possit interrogari de socijs occultis, qui nulla laborant infamia: nam consuetudo ferè est vbiq; , omnes malefactores interrogare de socijs. ¶ Dubium hoc satis definitum est vtroq; iure ad partem negatiuam: puta iure canonico, capi. Cum monasteriū. De confessis: & cap. Veniens. De testibus. & 5. q. 3. cap. Nemi. & iure ciuili. C. De accus. cap. finali: in quibus expresse cauetur, ne confessi super aliorū conscientijs interrogentur: crimine laesae maiestatis excepto. Quae quidem iura confirmant illud, quod dictum est in decisione quarti dubij: videlicet, qd quāq; crimen sit notorium, non sit iustum occultos criminosos inquirere. Et eadem ratione deciditur vtrūq; dubium. Nam certè quāuis Petrus conuictus fuerit de crimine, nullum ius est ipsum interrogare de socijs occultis. Imò fit illis iniuria: & est contra canones citatos, in titulo De accus. illos inquirere, nisi precedere infamia. Imò est contra legem Euangelicam qua prohibemur

de

de occultis temere iudicare. Et eadem est sententia Caietani in quinta respōsiōe, quae est de hoc dubio ad fratrem Cherubinum de Florentia. ¶ Sed nunquid sunt aliqui casus, in quibus ius sit inquirere occultū aliquem peccatorē, absq; infamia aut clamorosa insinuatione antecedenti? ¶ De hoc sit secūda conclusio. Inquisitio gñalis iure fieri potest absq; praeuia infamia, aut actō realiquo, aut denunciatore. Probatur, quia illa non fit ad petitionem partis, sed ex mero officio iudicis. Tenent em̄ tam praelati Ecclesiastici, q̄ seculares magistratus, statis tēporibus visitare prouinciam, dioecesim, aut cōuentū, ad explorandos subditorum mores: ut iubetur prouidenter iure canonico capi. 1. De offi. or. & cap. Cum olim. De accus. & cap. Romana. De cens. libro. 6. & iure caesareo. l. Congruit. ff. De officio praesidis. ¶ At, *Dub.* dubium suboritur hic. Quia videtur hae cōclusio repugnare priori. Enimverò, si praelatus neminē punire potest via inquisitionis, nec specialiter aduersus quempiam inquirere, sine infamia reclamante, quid nā prodest inquisitio generalis. ¶ Respōdetur, qd quāuis praelatus in inquisitione generali, specialiter inquirere non potest aduersus personam singularē, sine accusatore aut infamia, nihilomin⁹ vltissima est id genus inquisitio. Debet enim primū omniū praelatus generaliter indicere, ut quicunq; , seruato ordine iuris, denūciat quicquid nouerit correctione dignum, tacendo illa quae sunt occulta: ut habetur capi. Qualiter & quando. el primero. De accus. Et tunc subditi animaduertāt, an crimina quae nouerint sint prorsus emēdata, ita ut nullum supersit amplius periculū. Et hae nullatenus tenentur denūciare, nisi adsit accusator, aut nisi praecedente infamia interrogentur ut testes. Si verò crimē non est prorsus emēdatum, tunc denunciandum est eo ordine, qui expositus est questione quarta: ut videlicet, si sit in perniciē publicā, aut in prauiudicium tertij, aut si sit periculum in mora, statim canonice denūciatur: si autem sit priuatum, tunc praeuia admonitione secreta fraternaliter denūciatur: si sit spes emēdae: nam aliās non est necessaria denunciatio. ¶ Itaq; (ut vno verbo dicamus) praelatus in inquisitione generali, solum potest compellere subditos ad denunciandum crimina, in illis casibus, & eo ordine, quo ipsi tenerentur extra visitationem: praeterq; extra visita-

H tionem

tionem possent forsan differre tempus denūciandi, sed in visita-
 3. *cōclu.* tione tenentur statim denunciare ad iussum praelati. ¶ Tertia
 cōclusio. Inquisitio etiā specialis pōt fieri, absq; infamia & cla-
 morosa insinuatione præcedente, & absq; indicijs delinquētis,
 in quibusdā casibus, qui excipiūtur à prima cōclusiōe, quos vi-
 dere est apud Bartho. ff. Ad. l. Iul. De Adul. l. 2. post glossam. §.
 Si publico. & sup Extrauag. Ad reprimēdū. & p doctores cano-
 nistas in dictis capitulis Inquisitiōis: & Qualiter & quādo: qui
 tamen casus digni sunt vt examinent. ¶ Primus est, quando in
 inquisitione nō intendit cōdēnatio aut pœna inquisiti, sed cui-
 tatio erroris aut damni: vt cum inquirūtur merita personę, an-
 teq; assumatur ad dignitatem. Nā illam tenetur facere praelatus
 ex debito officij, nē eligatur aut cōfirmetur indignus: vt habe-
 tur capi. Cū in multis. & cap. Cum dilectus. extra De elec. Aut
 cum inquiritur impedimentū matrimonij: nē scilicet aliqui cō-
 trahāt in gradu prohibito: capi. fi. De cland. despons. ¶ Secun-
 dus casus est, quādo quis publicè confessus est crimen propriū
 extra ordinē iuris. Nā propria cōfessio abunde suppetit pro in-
 famia. Hic tamē casus intelligēdus est sano modo: vt puta cum
 quis in publico corā multis crimē propriū cōfiteat. Nā ppter ea
 q̄ quis secreto corā vno aut duobus: imò etiā corā praelato, lapsu
 linguę aut alio mō, sponte diceret se cōmississe aliquod crimen:
 aut si praelatus aperiret literas subditi, in quibus subditus ipse asse-
 reret aliquod crimē admisisse, nō esset certè ius inquirēdi iudi-
 cialiter, sed solū fraternaliter corrigendi: nisi forsan crimen ad-
 uersus bonū publicū vergeret. ¶ Tertiū casum excipiūt, quādo
 iudex pcedit ex mero officio, aut ad denūciationē publici offi-
 cialis. Sed tñ ego nō video, quod ampli⁹ priuilegiū habet denū-
 ciatio publici officialis, q̄ denūciatio priuatę psonę, saltē quātū
 ad hoc. Nec Barthol⁹ dicit aliud, q̄ q̄ potest fieri inquisitio ad
 denūciationē publici officialis: quod pbat p. l. Ea quidē. C. de
 accus. vbi solū habet, q̄ ea q̄ per officiū publicū denūciantur, ci-
 tra solēnitatē accusatiōis cognoscāt: vbi sermo est, vt dicit glos-
 sa, de criminibus notorijs. Colligam⁹ ergo, q̄ quādo denūciatio
 publici officialis est de crimine pncioso Reipublicę aut de cri-
 mine notorio, tūc, q̄a denūciatio, vt supra diximus, valet pro ac-
 cusatiōe, potest sine infamia fieri inquisitio. Sed tamē si crimē
 est

est priuatū, nec est in præiudicium tertij, illud nō incumbit of-
 ficiali denunciare: & quanq̄ denunciaret, non potest fieri inquisi-
 tio absq; infamia vel indicijs: quemadmodum si denūciatio fie-
 ret ab alia persona priuata. ¶ Quartus casus excipitur propter
 incidentem cognitionem: vt si iudex inquirendo vnum crimē
 detegit aliud, tunc potest inquirere de illo. Hoc tamē cum gra-
 no salis intelligatur, vt adnotauim⁹ in quinto dubio circa pri-
 mam cōclusionem. Si enim quis inquiritur de cōcubinato, de
 quo laborat infamia: & incidenter cognouerit iudex cōcubinā
 esse monialē aut consanguineam, tunc potest inquirere de illa
 circumstantia: quia aggrauat concubinatum. Et eodem modo,
 vbicunq; peccata habent talē cōnexionē, q̄ vnū est iudiciū al-
 teri⁹, aut vnū nō potest pfectè cognosci sine alio. Si tamē crimi-
 na sunt omninò disparata, tunc incidēs cognitio occulti crimi-
 nis, nō dat ius inquirendi. Vt si ille qui inquiritur de cōcubina-
 tu inueniat occultus homicida, non potest de homicidio fieri
 inquisitio, absq; infamia aut indicijs. ¶ Quintus casus est quē
 ponit Bartholus in tertia sua regula: videlicet, quando iudex
 aut praelatus in inquisitione generali cōperit aliquem deliquis-
 se, potest tūc ad specialē inquisitionem descendere. Sed tamen,
 nec ipse explicat hoc licere absq; infamia, vel indicijs: nec ego ita
 credo. Imò quāuis in inquisitione generali comperiat delin-
 quēs quispiā, & delictū probari possit, & nō sit in perniciē pu-
 blicā, nec in præiudicium tertij, nō potest de illo fieri inquisitio
 specialis, nec potest puniri, nisi solū fraternaliter. Posset tamē,
 si ille flagitiosus esset praelatus, priuari officio regulari, propter
 periculū regiminis. Et certè si tūc fieret inquisitio sine infamia,
 esset cōtra. c. Inquisitionis. & Qualiter & quādo. ¶ Sext⁹ casus
 est propter atrocitatem criminis: vt patet in primis, in crimine
 læsæ maiestatis: de quo specialiter habetur in Extrauagā. Ad
 reprimendum. vt de plano: quod est citra solēnitatem iuris,
 procedatur ad inquirēdum qui tale crimen commisit. Quare,
 absq; infamia & manifestis indicijs, si qs occultè occidisset, aut
 percussisset principē, posset inquiri quicumq; esset suspectus de
 tali crimine. Et addit hac ratione à iuriconsultis, quando faci-
 nus esset admissum aduersus ep̄m, aut aliā psonā hui⁹ ordinis,
 aut q̄modocūq; esset crimē atrocissimū. Quod forsan est verū.

Nam vt supra diximus, non est adeò de iure naturæ requisita infamia & indicia ad inquisitionē, quominus possit in hoc dispēfari ob rationabilem causam. ¶ Et postremò dicunt inquisitionē specialem fieri posse, absq; infamia & indicijs, quādo crimen cōmissum esset in iudicio aut in conspectu iudicis. Et afferunt exempla de calumniatore, de falso teste, de iniquo tutore. Et credo hoc verum esse, non propter atrocitatem criminis, vt illi putant, sed propterea, quia huiusmodi crimina sunt in præiudiciū tertij. Nam conclusio prima, videlicet, q̄ absq; infamia non potest fieri inquisitio, intelligitur de criminib⁹ priuatis, q̄ nō sunt in præiudiciū tertij. Crimina enim publica, aut quæ sunt in præiudiciū tertij, quomodocunq; cognoscantur, inquirenda sunt & coërcenda: si sunt in fieri, & damnum pendet in futurū. Vnde si iudex comperit, q̄ reus accusatus est per calumniā, sine alia infamia, potest inquirere cōtra calumniatorem & punire: vt habetur. C. De calum. l. 1. Et idem, si comperiat falsum testem: vt iubetur. l. Nullū. C. De testib⁹: aut si comperiat quempiā falsam scripturam finxisse: vt. l. penultima. C. De probationibus: aut si cōperiat tutorem infideliter gerere rem pupilli. l. Tutorem. De his quibus vt indig. Et idem in vniuersum obseruādum est, in criminibus quæ sunt in præiudiciū tertij. ¶ Per hæc facillè soluitur vltimum dubium huius quæstionis, vtrum conuictus de proprio crimine, iure possit interrogari de socijs occultis, qui nulla laborāt infamia: nā cōsuetudo ferè est vbiq; quoscūq; malefactores interrogare de socijs. ¶ Ad dubiū respōdetur quarta & postrema conclusione. Nullus conuictus de proprio crimine debet interrogari de occultis socijs, quorū nulla est infamia, aut indicia manifesta. Cōclusio hæc in primis corollariè sequitur ex prima cōclusionē, quatenus exposita est in quarto dubio: vbi diximus, q̄ quamuis crimē sit notoriū nō est ius inquirendi specialiter aduersus quēq; nisi sit de illo infamia aut indicia. Vnde colligitur, q̄ quamuis crimē sit notoriū per confessionem huius malefactoris, nullum est ius inquirendi alios occultos socios. ¶ Secūdo conclusio expressè determinata est vtroq; iure: puta iure canonico. c. Cum monasterium. De confess. & cap. Veniens. extra De testib⁹. & 15. q. 3. cap. Nemini: & iure ciuili. C. De accusa. l. fina. & ff. De quæstio. l. Repeti. in quibus

quibus locis expresse cauetur, nè cōfessi super aliorum cōscientijs interrogentur, crimine læsæ maiestatis excepto. Et inter theologos eadem est sentētia Caietani in opusculis resp. 5. quæ est de hoc dubio ad fratrem Cherubinum de Florentia. ¶ Sed excipiuntur ab hac cōclusionē aliqui casus: quos notat Bartholus super dictam. l. Repeti. Est primum omnium in consuetudine, interrogare omnes latrones & fures de socijs. Et fundant iure reconsulti hanc cōsuetudinem in. l. Prouinciarum. C. De ferijs. Illic tamē nō habetur expresse, q̄ latrones interrogentur de socijs: sed q̄ eorum occulta confilia per tormenta conquirantur. Et est sermo specialis de quodam genere latronū Hifaurorum. Sed. l. Diuus Adrianus. ff. De custodia reorū. habetur q̄ latrones interrogentur de socijs. Et idem colligitur ex. l. 4. ff. Ad. l. Iuliam peculatus. §. Mandatis. Item, falsarij monetæ, puta, qui monetam adulterant aut falsam cudunt, interrogari debent de socijs: quod iubetur. C. De falsa moneta. l. 1. Vnde Bartholus in dicta. l. Repeti. fingit hanc distinctionem. Quādo sunt delicta q̄ nō committuntur principaliter in odium alterius: sed propter commodum committētium: qualia (inquit) sunt latrocinium & adulteratio monetæ, tunc conuicti interrogandi sunt de socijs: quādo verò sunt crimina, quæ committuntur in odium alterius: vt est homicidiū, tunc conuictus non debet interrogari de socio. Et ratio est (vt ait) q̄ quādo flagitium commissum est in odium & iniuriam aliorum, tunc illi ad quos crimē spectat. poterūt accusare socios: & ideò non est necessaria inquisitio illorum: sed quando crimina non committuntur in iniuriam alterius, tunc, quia non est qui accuset, conuenit alios socios interrogare de alijs. Sed certè hæc ratio non videtur satisfacere. Primo, quia fallit (vt ipse fatetur illic) nam aliquando occisores interrogandi sunt, de illo qui præcepit homicidium: vt constat. l. Prius. ff. Ad senatuscōsultum Syllanianum. Et secundò, quia licet crimen non sit in iniuriā alterius priuatæ personæ, dum tamē sit in perniciem publicam: vt latrocinium, & adulteratio monetæ, quicunq; habet ius denunciandi & accusandi, vt supra dictum est. Et ideò propter defectum accusatoris nō esset necessarium inquirere de socijs. Alia ergo via rationādum est hic. Nā conclusio hæc quarta fundamentū habet in prima. Enimverò

quia nō licet occultos malefactores absq; infamia & indicijs inquirere, fit vt non liceat cōuictum de manifesto crimine interrogare de occultis socijs. Quocircā, idem casus qui excipiuntur à prima: excipiuntur ab hac conclusione. Primò excipitur casus, quādo crimen est in perniciem publicam, sicut est hæresis, & proditio: tunc enim, vt suprā diximus, quia simplex denūciatio valet pro accusatiōe, absq; alia infamia vel indicijs possunt inquiri occulti peccatores: atq; adeò, socij interrogari de socijs. Idem patet in crimine læsæ maiestatis: vt patet. l. Quisquis. in fine. C. Ad legē Iuliam maiestatis. & expresse in extrauag. Ad reprimendum. Idem liceret propter grauem atrocitatem criminis, vt dicebamus circa tertiam conclusionem. Et quia adulteratio monetæ & latrocinium, sunt peccata in Rempublicam, propterea licet conuictos interrogare de socijs & de fautoribus, & receptoribus &c. At verò, latrocinium non designat quodcunq; furtum priuatum: nam latrones soli dicuntur qui obsident vias, & qui ex animo conspirauerunt depreçdari quoscūq; possent. & ideò quicunq; capiatur, iure interrogatur de socijs, ad obuiandum malo publico: atq; adeò, hi soli sunt qui non gaudent priuilegio Ecclesiarum: vt habetur De immu. Eccle. capit. Inter alia. Imò quamuis non interrogaretur, admonendus esset à confessore vt proderet socios: & ille tenetur prodere: saltem dum malum adhuc pendet in futurum: secùs, si iam socij essent prorsus emendati: nam nullus tenetur criminosos emendatos sua sponte prodere, nisi iuridice compulsus. Imò verò quamuis periculum non immineat Reipublicæ, sed priuatæ personæ, posset conuictus interrogari de socijs: vt si multi conspirauerunt occidere Petrum, & vnus capitur, iure interrogatur, an sint alij animati ad tale homicidium: nam quod non liceat occultos peccatores inquirere absq; infamia, semper intelligitur de crimine iam præterito, quod inquiritur punitiōis gratia: secùs si inquiratur ad euitandum futurum damnum. ¶ Citra hos casus non licet à conuictō inquirere socios, nisi sint indicia, aut infamia illorum. Et ita intelligenda est dicta lex Prius. ff. Ad senatusconsultum Syllanianum. vbi habetur, quod postquā inuentus est occisor, inquiratur quo mandāte homicidium fecerit: videlicet si fuerint indicia aliū id mandasse, vt dicit glossa.

¶ AD

¶ AD primum argumentum principale respondetur, vt suprā diximus, q̄ Deo sunt manifesta occultissima peccata, sicut homini illa q̄ sunt notoria: ob idq; sicut potest illa statim punire, potuit, pro rationabili causa, dispensare in lege: vt videlicet, occulta peccata absque infamia præcedente inquirerentur: quia hæc lex non est oīnò indispenfabilis, vt suprā diximus. Et ita dispensauit, vt fortibus disquireretur Achan anathema: qui occultè peccauerat: primò quia populus ille duræ cervicis, terroribus arcendus erat à flagitijs: atq; adeò expediebat, vt saltē in re grauisima, qualis erat illa diuina prohibitio, nè de execratissimis spolijs gētium quicq; caperent, etiam occulta crimina reuelarentur, quādo Deus ipse in genere insinuasset crimen: sicut legitur illic: Surge, cur iaces? Peccauit Israel, & præuaricatus est pactum meum. ¶ Pari ratione respondetur ad legem de adultera Num. 5. Deus enim, tum ad cohibendam libidinem mulierum, tum etiam ad vitanda homicidia, quæ propter zelotypiā possent multa accidere, indulfit maritis sacrificiū illud zelotypiæ ad disquirendum adulteram. Et fortè (quantum conijcio) nō licebat facere illam disquisitionem, nisi esset infamia adulterij, aut indicia manifesta. At uerò iam modò non est licitum per huiusmodi fortes veritatē inquirere, sed solū per testes humana fide: quia fortes illæ erant iudicialia, & ideo iam cessarūt. Vnde de Stephanus. 5. cap. Consulisti. 2. q. 4. prohibet vulgares illas quas vocant probationes: Nam ferri (inquit) cādentis, vel aquæ feruentis examinatione cōfessionem extorqueri à quolibet, sacri non cēsant canones. In veteri enim lege fortibus illis & sacrificijs (quia à Deo instituta erāt) diuinum expectabatur iudicium: sed iam modò indicijs superstitiosis, non expectaretur nisi iudicium demonis: & esset tentare Deum: vt docet sanctus Thomas. 2. 2. q. 95. art. 8. ¶ Secundum argumentum principale quod factū est ex cap. Quidā maligni. certè est difficile & multos malè torquet in hac materia: nā Gregorius illic videtur excomunicare occultū peccatorem, nisi se prodiderit: qui tamen nulla laborabat infamia. Quod videt̄ repugnare doctrinæ huius quæstionis, & illi authoritati Chrysostomi sup epistolā ad Hebræos: quæ citatur capit. Quis aliquando. De pœnitent. d. i. vbi ait occulto peccatori. Nō tibi dico vt te prodas, sed reuela

H 4 ante

ante Deum viam tuam. Imò profectò illud videtur pugnare cum iure naturali. ¶ Glossa illius capituli multis modis respondet: Primò, q̄ forsan p̄cesserat admonitio secreta ante illā excommunicationem. Sed hoc non satisfacit. Nam, illa admonitio nō potuit esse nisi in generali, cū peccator esset omninò occultus: & ideo ille admonitus, cū nulla esset infamia nec indicia, non tenebatur se prodere. Secūdo, paulò inferiùs respōdet glossator, q̄ cū crimen esset publicum, licet p̄sona esset occulta, potuit, propter atrocitatem criminis, excommunicari ille, nisi se proderet. Et hęc solutio rationabilior est, sed non est sufficiens. Primò, quia non erat tanta atrocitas criminis diffamare priuatū hominem, vt propter illud esset inquirendus occultus peccator, sicut in crimine læsæ maiestatis. Et secūdo, quanq̄ liceret inquirere alia via, tamen statim excommunicare occultū peccatorem nisi se proderet, erat nimis rigidum. ¶ Dominus Caietanus. 2. 2. q. 69. arti. 2. respondens ad illud capitulum, dicit tria, licet alio ordine: Primum, q̄ sicut potest ferri excommunicatio pro crimine anteq̄ fiat: vt pro percussione clericorū &c. ita post factum potest excommunicari quicumq; fecerit. Secūdo dicit, q̄ Papa potuit absolutè, & sine aliqua conditione excommunicare, illum peccatorem occultum propter præteritum crimen: sed nihilominùs ex sua benignitate apposuit cōditionē: nisi se reuelaret. Itaq; excommunicatio (inquit Caietanus) nō fertur illic super illam conditionem: nisi se reuelauerit: ita vt excommunicetur propter inobediētiā futuram, si non se reuelauerit, sed excommunicatur propter peccatum præteritū: quia infamauit proximū. Tertiò addit, q̄ Papa nō potuit præcipere absolutè vt se reuelaret: nec ille tenebat obedire: q̄ hoc (inquit) excedit formā humani iudicij. Et addit, q̄ doctores oppositum sentientes sunt nimis timidi. ¶ Nihilominùs (bona uenia dixerim doctoris grauissimū) aliter, ni fallor, censendum est de illo capi. Primum enim fundamentum Caietani est falsum: videlicet, q̄ sicut potest ferri excommunicatio pro crimine futuro, ita potest ferri pro crimine præterito. Nam, vt receptissimum est apud omnes, nullus potest excommunicari nisi propter inobediētiā: iuxta illud Matt. 18. Si Ecclesiā nō audierit, sit tibi sicut ethnicus. Vnde colligitur probatissimus canon,

vt

vt nullus excommunicetur absque præuia monitione: vt habetur cap. Sacro. & cap. Per tuas. extra De senten. excommunicationis. Quando verò ius prohibet peccatum futurum, prohibitio ipsa valet pro admonitiōe, & ideo iure tunc apponitur excommunicatio: sed propter crimen præteritum, quia nulla præcessit admonitio, non potest quis excommunicari, cū nulla illic fuerit inobediētia. Quare Gregorius non excommunicauit illum occultum diffamatorem propter crimē præteritum, nec potuit: sed excommunicare eum potuit nisi se proderet. ¶ Et argumenta in contrarium facilè soluuntur, ex his quæ diximus in decisione quæstionis. Diximus enim, q̄ peccatum cuius non præcessit infamia vel indicia, nō potest inquireri, si oīnò sit præteritum, punitionis gratia. Quando tamen adhuc pendet in futurum, certè potest inquireri, vt euitetur peccatum & damnum. Et quia ille qui occultè posuerat libellum diffamatorium, tenebatur restituere famam diffamato: & id facere nō poterat, nisi aut probaret quod dixerat, aut in publico se retractaret, iustè Papa præcipere potuit vt exiret in publicum, sub pœna excommunicationis: quod nimirū ipse iniussus tenebatur facere. ¶ Et confirmatur solutio ex cap. Si sacerdos. De offi. ordi. vbi habetur, q̄ si qui damnum dedit sit occultus: & qui dānū accepit petat iustitiam, debet delinquens excommunicari in genere, sed non nominatim. Sed est notandum, quòd quanquam potuit Gregorius præcipere illi occulto peccatori, vt in publicum exiret sub pœna excommunicationis, mitiùs tamen egit cum illo. Non em̄ præcepit vt exiret, sed, nisi exiret in publicū, abstineret à sacramento Eucharistiæ: quod profectò ipse tenebatur facere: nam erat in peccato, postq̄ tenebatur restituere famam: atq; adeò tenebatur abstinere ab Eucharistia. Itaq; excommunicatio in hoc fertur illic: si receperit Eucharistiam, anteq̄ restituat famam. Quare, ille textus nullatenus militat aduersus nostram primam conclusionem. ¶ Ex quo sequitur, quòd si ille occultus peccator, qui libellum infamatorium in publico posuerat, potuisset restituere famam nō se manifestādo, aut, per tertiam personā secretò potuisset aliter satisfacere diffamato, non tenebatur exire in publicum, nec abstinere à sacramento Eucharistiæ: quia præceptum eo tēdebat, vt ille restitueret.

¶ Iuxta

¶ Iuxta formam horum capitulorum : scilicet , Quidam maligni. 5. q. 1. Et si sacerdos. De officio ord. solēt officiales excommunicare in genere eos, qui occultè iniuriā irrogarūt, aut dederūt damnū: puta, eos qui occultè furtū fecerunt, aut fuste, aut gladio percusserunt. Et nescio profectò an plus nimio extendant iam modò hanc potestatem. Nam, quamuis id iure liceat, deberet tamen fieri in primis quando damna, aut iniuriæ grauissima sunt: vt puta pro bonis Ecclesiæ. Et deinde deberet admoneri in literis excommunicatorijs, quòd excommunicatio solùm fertur vt restitutio fiat dāni & iniuriæ: aliās multi decipiuntur, putantes quòd tenentur manifestare huiusmodi malefactores, vt puniantur: cū tamen solùm teneantur malefactores restituere, & scientes admonere illos vt restituant. Quod si noluerint, tūc debent manifestare illis qui possint prodesse & nõ obesse: vt habetur in capitulo. Hoc videtur. 22. quæst. 5. nam inquirere punitiõis gratia non possunt, nisi illos qui laborāt infamia aut indicijs. ¶ Ad tertium principale responsum est in conclusione secunda: videlicet, excommunicationem generalem fieri posse, absque aliqua infamia præcedente. ¶ Et tandem ad postremā cõfirmationem respondetur, quòd quamuis prælati debēt vigilare, nec sub dissimulatione præterire errata subditorum, tamen vias habent iure perscriptas cognoscendi crimina, quas nefas est transilire. Quare, licet peccata cognouerint, si non sint aduersus bonum publicum, nec sit accusator, nec infamia, nec indicia, eatenus ius habēt, vt solùm fraternaliter corripiant.

QVÆSTIO SEPTIMA.

T R V M quicumque iure interrogatur de secreto, iure teneatur veritatem fateri. ¶ Ad partem negatiuam arguitur primò. Seruare secretum, vt supra diximus, est officium fidei: & reuelare est vitium infidelitatis: secundum prouerbiū assumptū: Qui ambulat fraudulenter reuelat arcana, qui autem

tem

fidelis est cælat amici commissum: sed virtus, nulli repugnat virtuti: ergo virtus obedientiæ nulla ratione compellit secreta reuelare. ¶ Et confirmatur. Virtus religionis (cuius actus est iuramentum seruare) maior est, quam virtus obedientiæ: sed sæpe vsu venit, vt quis sub iuramento promittat fidem secreti: ergo tunc saltem, nullo modo licebit illud reuelare.

¶ Secundò arguitur. Iugum domini suaue est, & præcepta eius leuia: vt redemptor ipse noster testat Matthei. xj. sed sunt casus plurimi, in quibus grauissimum esset hominem obligare ad reuelandum secretū: vt si ab aliquo exigetur testimoniū, de crimine capitali, aduersus patrem suum, aut aduersus filiū aut vxorem: & maximè si reus ipse interrogaretur aduersus proprium caput: ergo tunc apparet neminem iure constringi secretum propalare: vnde Chrysostomus super epistolam ad Hebræos (quæ glossa citatur De pœnitent. distinct. 1. capitul. Quis aliquando) Non tibi (inquit) dico, vt te prodas: sed reuela ante Deum viam tuam: vbi innuit neminem teneri reuelare crimen suum, nisi in sacramento confessionis. Et cõfirmatur. Nemini licet sese occidere: & per consequens, nec tenetur quis actiue concurrere ad sui homicidium: sed qui confitetur iudici crimen suum, sine cuius confessione iure reus occidi nequit, videtur agere aduersus seipsum: ergo in tali casu nemo tenetur veritatem confiteri. ¶ Tertio arguitur. Si non reuelare crimen occultum esset peccatum, quando quis iure interrogatur, eo esset quod omne mendacium est peccatum: sed potest quis citra mendacium veritatem cælare: quia, vt exponit Augustinus in quæstion. super Genesin, Abraham dicens de vxore: Soror mea est: voluit veritatem cælari, non mendacium dici: ergo non reuelare crimen, fieri potest absq; peccato. ¶ Et confirmatur. Si cælare secretum in iudicio esset peccatum, sequeretur id semper esse mortale: quia versatur in re graui: sed consequens est falsum: ergo & antecedens. Probat Minor. Quia sæpe mendacium illud in iudicio non est perniciosum, nec contra charitatem: sed solum officiosum: vt quoties quis negat crimē, vt seruet se aut amicum à periculo mortis. Et præterea secundum iura, licet reo in causa sanguinis corrumpere accusatorē aut colludere cū illo,

illo, vt scilicet tergiuerfetur, aut abscondat veritatem: ergo, à fortiori, si quis neget crimē proprium, nō peccabit mortaliter. ¶ Sed in cōtrarium est, quia confessio criminis in iudicio sepissime est necessaria ad bonū publicum: ergo id est in præcepto. Quod præsertim cōfirmat ex illo Iosue. 7. vbi Iosue inquirens cōfessionem Acham ait. Fili mi da gloriam domino Deo Israel & confitere: atq; indica mihi quid feceris, nē abscondas.

IN H A C postrema quæstione huius secūdi membri, operèpretium est in summa colligere casus vniuersos, in quibus quisq; aut tenet, aut ius habet secreta reuelare. Hoc enim pōt cōtingere, aut in iudicio, aut extra iudicium. Extra iudicium, vt diximus membro primo, quæstio. tertia, primò tenetur quis de iustitia propriū crimen reuelare, quando per iniuriam abstulit famam alterius: vt si quis falsum dixit testimonium aduersus proximum, tenetur se retractare. Item ex charitate tenetur quis crimen alienum reuelare, quando est in præiudicium proximi: vt si non possum auertere à perpetrādo homicidio, illum qui animatus est occidere: aut nō possum latroni persuadere vt restituat magnum futurum; teneor ex charitate, si possum sine detrimento meo, reuelare illi qui iniuriā patitur, aut illi q potest prodesse, & non obesse: & à fortiori, si peccatum vergit in malum publicum. Et præterea ius & arbitrium habet quicumq;, reuelandi propriū secretum amico, ad capiendum consilium vel solatiū. Et propter amicitiam, vt diximus, si amicus falsò diffamaretur de crimine quod ego commisi, liceret mihi fortè me prodere, vt amicum purgarem infamia: atq; adeò alijs fortè modis id licet, vt suprā insinuauim⁹. ¶ Sed in iudicio quatuor sunt personæ, quæ tenentur crimina occulta quandoq; reuelare: scilicet actor, iudex, testis, & reus. Et de actore satis dictum est quem admodum quis teneatur: aut ordine correctionis fraternæ: aut per viā accusationis: aut iudicialis, aut canonicæ denunciationis, crimina denunciare. Iudici verò & prælato absq; accusatore, aut infamia, aut indicijs, nullatenus licet crimina manifestare: vt suprā determinauimus ex cap. Si tantum episcopus. 6. quæstione. 2. & capit. Si sacerdos De offic. ordin. & ex alijs similibus. Postquā verò iudex legitime cognouerit crimen, debet

bet reum in publico cōdemnare: nisi forsan denunciatus fuerit via correctionis fraternæ, & sit emēdari paratus. ¶ Superest ergo vt dicamus de teste, & reo. De quibus respondet ad quæstio. 1. Cōclm. nem quatuor conclusionibus. Prima est generalis. Quicumque legitime & secundū iura interrogatur, tenetur quā scit veritatē palam cōfiteri: siue testis is fuerit, siue re⁹. Cōclusio est S. Tho. 2. 2. quātū ad reum. q. 69. ar. 1. & quātū ad testem. q. 76. ar. 1. & facile probatur. Nā inter partes iustitiæ potissima est obediētia: quippè quæ pertinet ad iustitiam legalem: obedientia verò est, parere maioribus, quoties quid iuste præcipiunt: ergo eodē iure quo prælatus interrogat veritatem, subditus astringitur illā cōfiteri. ¶ Et confir. Bellum non potest esse iustum ex vtraq; parte: ita vt quis iuste alterum petat, & se iuste alter defendat: nisi forsan, ex ignorātia, aut alter falsò putaret ius habere petēdi, aut alter se defendendi, vbi ius nō habent: ergo si subdito cōstat iudicē via & lege interrogate, respondere tenetur veritatē. ¶ Et secundò principaliter id probatur ex fine. Bonum publicū pacificè cōseruari non posset, nisi crimina punirent: id tamē fieri neqret, nisi iudex & testiū testimonio & cōfessione rei causam cognosceret: ergo tam testis q reus tenetur, si modò legitime interrogatur, veritatem cōfiteri. ¶ Et postremò id maxime cōfirmat de reo, vbi maior apparet difficultas. Lex est sanctissima, vt nemo criminali sentētia anteq; sit cōfessus condēnetur, nisi aut notorietate facti, aut testimonijs luce clariorib⁹ possit conuinci: quod si per legitima testimonia nō confessus condēnetur, tamen non est ei denegāda appellatio, nec infligēda pœna, quoadusq; crimen confiteatur, vt cauetur. l. Obseruare. C. Quorū appel. nō recip. Sed illa lex perniciofa esset, nec posset seruari, si reus legitime interrogatus, eadē lege non cōstringeretur veritatem cōfiteri: ergo quicumq; legitime interrogatur, iure tenetur veritatem respondere. ¶ Secunda conclusio. 2. Cōclm. Tam negare q celare veritatē in iudicio, ex genere suo est peccatum mortale, licet fiat sine iuramento. Probatur, quia, vt dicit S. Tho. 2. 2. q. 69. art. 1. in sol. ad. 3. illud peccatum est cōtra iustitiam, & in re magni momenti: & per consequēs est cōtra charitatem: quia negans veritatē in iudicio, siue reus sit, siue testis, sepe iniuriam facit actori (vt puta quā proceditur per viam accusationis)

cusationis) qui, cum iuste petat vindictam, iniuste diffamatur de calumnia, per negationem accusati: & semper facit iniuriam bono communi, atque adeo iudici, qui ius habet inquirendi veritatem: imò iniuriam facit Deo, cuius est iudicium: nam omnis potestas à dño Deo est, & qui potestati resistit, ordinationi Dei resistit Roma. 12. ¶ Et secundo probatur conclusio. Negantes veritatem in iudicio, quandoque tormentis austerissimis iuste petuntur: quod nunquam liceret, nisi mortale esset & graue veritatem celare. Grauius tamen est negare quam celare: quia celare non dicit mendacium, sed solam omissionem respondendi, quod quis tenetur. Et multo grauius esset, si negatio veritatis fieret cum iuramento: accumulatur enim tunc circumstantia peccati contra virtutem religionis. ¶ At verò, quia dictum est mendacium in iudicio esse mortale ex genere, dubium est, an ratione leuitatis materiae possit esse in individuo veniale. ¶ Dominus Caietanus. 2. 2. q. 69. art. 1. dicit, quod omne mendacium, quicumque sit in materia leuissima, nempe quod extra iudicium, esset veniale, in iudicio tamen est mortale: siue sit in foro sacramentalis confessionis, siue in foro exteriori. v. g. Si quis in secreto confessionis interrogatus; an dixerit verbum otiosum, falso id neget, peccat mortaliter. Et idem censet, si iudex in iudicio exteriori interroget de quocumque leui. Ratio Caietani est, quia tanta est obligatio dicendae veritatis in iudicio, ut quauis materia sit de se leuissima, tamen in iudicio efficiatur grauis. Itaque concludit Caietanus, quod quemadmodum periurium non solum ex genere, sed in quacumque materia quicumque leuissima, est semper mortale, ita mendacium in iudicio, licet sit sine iuramento. ¶ Sed re vera (ut bona venia dixerim) & ratio Caietani leuissima est, & opinio eius nullam habet probabilitatem. Imò credo, quod mendacium in iudicio potest esse veniale propter leuitatem materiae, si fiat sine iuramento. Et primo, Caietanus est contra sanctum Thomam: qui, quamuis in illa solutione ad tertium absolute dicat, quod mendacium in iudicio est peccatum contra charitatem, tamen inferius. q. 70. ar. 4. exponit se dicens, quod est mortale ex genere: vbi subinde insinuat, quod in individuo potest esse veniale. ¶ Et arguitur ratione contra Caietanum. In materia fidei & charitatis & religionis potest contingere veniale peccatum, ex leuitate materiae: ergo pari ratione, iniuria

ria in iudicio & in sacramento potest esse venialis. Probatur antecedens. Nam furari obolum in Ecclesia est solum peccatum veniale: & leuissime percutere clericum. Imò, in materia fidei posset esse tam leuissimum verbum, ut esset venialis haeresis: ergo contaminatio iudicij & sacramenti per mendacium, si leuissimum sit, esset venialis. ¶ Et secundo arguitur. Peccatum ex genere mortale dupliciter fit veniale: aut ex defectu plenae deliberationis: aut ex leuitate materiae: sed potest esse peccatum veniale in iudicio ex defectu plenae deliberationis: ut si subito & absque consensu cogitet quis mentiri in iudicio & in confessione: ergo eadem ratione potest esse veniale ex leuitate materiae. ¶ Et tertio arguitur. Quia si quodcumque mendacium in iudicio est mortale, tunc etiam tacere rem leuissimam, quam quis tenetur fateri, esset mortale: nam proinde est tacere, & negare quod quis tenetur confiteri. ¶ Et quarto arguitur. Si quodcumque mendacium subditi in iudicio & in confessione est mortale, eadem ratione, quicumque defectus iudicis & confessoris esset mortalis: quia pari ratione tenentur iudices fideliter tractare iudicia, qua subditi: consequens tamen nullus concederet. ¶ Et postremo peculiariter arguitur, quod negare peccata venialia in sacramento non sit peccatum mortale: quia illa, non sunt de necessitate confessionis: & ideo si sacerdos interroget illa poenitens non tenetur respondere: atque adeo si respondens mentiat, non peccat mortaliter, magis quam extra sacramentum. Nec facit satis responsio Caietani: videlicet, quod quamquam poenitens non teneatur respondere, tenetur tamen, si respondet, dicere veritatem sub peccato mortali. Fundatur enim Caietanus in hoc, quod fit iniuria grauis sacramento: & tamen argumentum probat, quod postquam poenitens non necessario subditur confessori in materia venialium, non est mortalis iniuria mentiri in illa materia. ¶ Vnde ad argumentum Caietani conceditur, quod grauius est mentiri, etiam citra periurium, in iudicio, quam extra: & grauius in sacramento, quam in iudicio exteriori: respectiue: scilicet, quod veniale est grauius, & mortale grauius: non tamen ita ut in vniuersum mendacium quod est veniale extra iudicium, fiat mortale in iudicio: nisi sit in materia principali, aut in his quae possunt facere iudicia, aut coniecturas pertinentes ad rem: ut si homicida legitime interrogatur vbi erat tali hora, an talis gladius sit suus, tenetur sub

sub mortali dicere veritatem, quæadmodum si interrogaretur de homicidio ipso de quo est diffamatus: quia illæ sunt cõiecturæ homicidij. ¶ Ad aliud de periurio, concedimus omne periurium esse mortale, in re quãtũcũq; leuissima: quod propriè cõuenit huic vitio, eò qd impietas periurij stat in hoc, qd De^o adducitur in testẽ falsi: & est falsitas in re leuissima, sicut in re graui: & ideo tã iure falsum iurãs me non leuasse festucam (si leuauit) quã iurans me non occidisse hominẽ, quem tñ occidi. ¶ Ex his sequit̃ tertia cõclusio. Si cõfessor nouerit, eũ à quo iustè & legitimè petit testimoniũ, nolle cõfiteri veritatẽ, nõ potest eum absoluerẽ, anteqũ dicat testimoniũ, etiã si testimoniũ sit aduersus proprium caput: vt si homicida aut latro est in vinculis, & flagrat infamia, aut sunt indicia manifesta, aut semiprobatio (si pceditur via accusatiõis) id est, vnus testis omni acceptione maior: & petitur ab illo cõfessio, nõ potest absolui anteqũ veritatẽ palàm cõfiteatur. Et à fortiori si sit testis, cuius testimonium requiritur aduersus alium. Probat: quia perseuerãs in peccato nullatenus absouẽdus est: sed legitimè interrogatus, non respõdens secũdum formã interrogationis est in peccato: quia implicat contradictionẽ, qd quis sciat se iuridicè interrogari, & tamẽ qd non teneatur respondere: ergo huiusmodi homo nõ est absolueudus. At verò cauendum est illis: ne imprudenter reuelent crimina, sed si reus noluerit parẽre iudici, non absoluant, & taceãt: eò vel maximè, qd iudices vtunt̃ illa cautela, vt fingãt se velle occidere inconfessos, ea ratione, vt patefaciant delicta. ¶ At verò quia res est præcipui momẽti, cauendum est cõfessoribus ne sint præcipites: id præsertim in causa mortis: aut vbi agit de honore & fama. Primò, vt interrogatus teneatur respõdere, requiritur, qd interrogans sit verus & legitimus eius iudex. Vnde qui aliquo priuilegio exẽpti sunt: vt puta si clericus interrogetur de crimine à iudice sæculari: aut si reus p iniuriã extractus sit ab Ecclesia, quãuis esset infamia, adessent q; alia iura interrogãdi, iustè potest veritatem, citra mendacium cælare: & quamuis neget, mēdacium nõ est nisi officiosum & veniale, nisi intersit iuramentum. Et præterea, esto, interrogetur à vero iudice, requiritur vt circumstẽt merita quæ supra statuta sunt: nempe, si processus fiat per correctionẽ fraternam requiritur qd reus pri-

us

us admonitus à prelato sit rebellis, & sit aliustestis salem præter denunciãtẽ: aliàs prælatus non potest tanq̃ iudex eũ interrogare. Si verò procedatur via accusatiõis, requiritur semiprobatio aut manifesta indicia. Quod si procedatur via denuncia-tionis canonicæ & inquisitionis, requiritur, qd præcellerit infamia, quæ nõ à discolis, sed à fide dignis emanauerit: & p̃terea, qd infamia sit iuridicè probata, saltẽ per duos testes iurantes se audiuisse à pluribus personis fide dignis: vt doctores adnotãt Decretorũ cap. Inquisitionis. & cap. Qualiter & quãdo. De accusat. atq; adeò, vt probè notauit dominus Caic. 2.2. q. 69. ar. 2. anteqũ reus teneatur respõdere, requiritur, vt ei cõstet iudicem iustè & legitimè interrogare. Cuius ratio præsto est: nam quæadmodum nemo tenetur legi, ante eius promulgationem, ita nullus tenetur parẽre, nisi cõstet eum qui iubet esse prælatũ, & iustè præcipere. Et quãquam vbi nullũ est periculum in præstanda obedientia, non exigendũ est à prelato, vt ostendat se iustè præcipere, tamẽ vbi agitur de periculo subditi, non tenetur aduersus se respondere: imò nec testis aduersus alium in re graui, anteqũ illi iuridicè cõstiterit iudicem iure præcipere. In quo vtinam nõ sit abusus iudicum, qui miseros homines compellunt crimina confiteri, anteqũ eis notum faciant ius quod habent interrogãdi. Et addiderim ego qd in re dubia, an videlicet iudex iustè inquirat nec ne, declinandum est in fauorem rei, maximè in causa mortis: quia peius esset in tali casu occidere hominẽ, quã nõ parẽre iudici: & iura, potissimũ in causa capitis, permultum fauent reis: de quo ampliùs in membro tertio. q. 2. ¶ Hæc autem dicta sint, quãdo crimen non est eorum quæ vergũt in perniciem publicã: in quibus, vt supra dictum est, nõ requiritur tãta solẽnitas iuris ad interrogandum, aut reum aut testes, quanta in criminibus priuatis: vt legibus optimè sancitũ est: nẽpè, de de crimine lese maiestatis in Extrauag. Ad reprimendũ: & de hæresi cap. fin. De hæres. lib. 6. vbi habetur, qd in inquisitione horum criminũ procedi possit simpliciter, & de plano & absq; aduocatorum & iudiciorum strepitu & figura. Et subiungitur illic, qd nomina testium & accusatoris non teneãtur inquitores manifestare hæreticis, quando testibus imminet periculum ab hæreticis: vt pote si essent personæ potentes. Vnde, à con-

I trario

trario sensu colligitur, quod quando non imminet periculum aut adest alia iusta causa, debet manifestari nomina testium accusatis, antequam interrogentur de positionibus. ¶ Ex his colligatur hoc commendandum corollarium, quod quavis in principio litis & a reo & ab actore exigatur iuramentum calumniae, ut habet in Auten. Ut litigantes iurent. & C. de iureiur. propter calum. l. Cum & iudicis. & extra De iur. calum. cap. 1. & una pars iuramenti sit, quod interrogatus non negavit, quod verum esse credit: tamen si postea accusatus interrogetur de aliquo praeter ius, non tenetur respondere, nec quanquam neget est periurus. V. g. Iuramentum calumniae exigatur sub clausulis generalibus: puta, quod iuras credit se habere bonam causam, quod interrogatus non negabit, quod verum esse credit & c. Et ideo nihil periculi est, si exigatur statim in principio, ante publicationem testium. Sed si postea vigore illius iuramenti interrogetur reus in particulari, de aliquo occulto crimine, de quo non est infamia nec indicia, quanquam calet, non peccat: nec quamvis falso neget, facit contra iuramentum, sed est simplex mendacium officiosum, & veniale. Probat: quia iurans se non negaturum veritatem intelligebat de veritate qua interrogaretur legitime & iuridice: & quamvis ipse non intelligeret, tamen iura id interpretantur. Aliud esset si iuramentum exigeretur in particulari: puta, an occidisti Petrum: nam tunc, quamquam exigere contra ius, peccaret mortaliter qui iurasset tunc falso: quia nulla tunc potest fingi interpretatio, qua excusasset a per iurio. ¶ Vnde rursus subsequitur, quod quavis in principio posset exigi ab accusato iuramentum calumniae, ante publicationem testium & meritorum causa, tamen de positionibus in particulari non potest interrogari, antequam illi constet quo iure interrogatur. ¶ Sed oriuntur hic egregia dubia tam circa reum, quam circa testes. Primum dubium est non dissimulandum: vtrum quando fit inquisitio de crimine laesae maiestatis aut haeresis, vbi non requiritur tanta sollemnitas ad inquirendum, teneatur reus occultus qui non laborat infamia nec indicijs, si forte interrogatur, confiteri proprium crimen. Exempli gratia. Est notorium crimen laesae maiestatis, aut haeresis: ut puta, quia productae sunt in compitis civitatis conclusiones haereticae: sed nullus est in tota urbe qui infamia laboret de illo facinore, nihilominus fit inquisitio per urbem (quam diligentissime fieri cõdecet) interrogantur ciues,

Dub. 1.

an

an sciat quisnam sit in culpa: & forte inter alios interrogatur ipse patror sceleris, an teneatur confiteri se fecisse, cum nulla laboret infamia. Aut forte edicto publico & generali iubetur, ut quicumque sciverit aliquod crimen illud denunciet: an teneatur reus denunciare se. ¶ Et ad partem affirmativam est argumentum: nam certissimum est, ut enunciamus conclusionem primam, quod in quocumque casu iudex iuste interrogat, subditur teneatur respondere: sed in tali casu iudex propter evidentiã & atrocitatem criminis, iuste interrogat absque speciali infamia: ergo & reus cõstringitur respondere. ¶ Et confirmatur quia testes tenentur respondere: imò iniurati tenentur denunciare: ergo reus pari ratione, saltem interrogatus teneatur se prodere. ¶ Et confir. secundo, quia, ut diximus quaest. proxima, evidentiã facti valet pro accusatore: sed si ille esset accusatus teneretur respondere: ergo. ¶ In contrarium est, quia iugum Domini suaue est: res tamen esset gravissima obligare quempiam, ut absque aliqua infamia vel indicijs se prodatur: imò hoc videtur contra ius naturae: nam id perinde esset, atque obligare aliquem ut se occideret: quare S. Tho. 2. 2. q. 69. ar. 2. vniuersaliter dicit, quod reus non teneatur respondere sine infamia, aut indicijs: aut semiprobatione. ¶ Respondetur ergo ut diximus quaestione praecedenti, quod quatenus sint crimina huiusmodi aduersus Rempublicam, nihilominus non potest reus interrogari sine aliquibus indicijs aut infamia, aut coniecturis qua ipsum proprie insinuent: licet forsitan non requirantur tam manifesta, quam in criminibus priuatis. Sed tamen possunt interrogari testes: imò edicto publico posset iudici, ut quicumque scierit denunciet: nam ipsi iniurati id tenentur denunciare. Et ita intelliguntur iura citata, quae dicunt sine strepitu iudiciorum licere inquirere. Nec est par ratio de teste & de reo: nam testis ad obviandum malo publico, de quo semper praesumitur periculum in futurum, teneatur denunciare: sed reus, quia potest cessare a malo futuro & scire nullum ex parte sua superesse periculum, non tenetur illa ratione se prodere. In quo casu non absurdè potest intelligi illud Chrysost. quod citatum est in secundo argumento. Non tibi dico ut te in publicum prodas. ¶ Vnde ad formam argumenti respondetur, quod iudex iuste interrogat, tanquam testes, sed non tanquam reos: & ideo testes tenentur denunciare alios, sed reus non teneatur prodere se: imò iuste potest celare crimen dicendo se nescire, quis fecit: quia nescit

I 2 vt

vt dicat, vt infra dicem^o: & si dicat sine iuramēto se nō fecisse, solū erit peccatū officiosum & veniale. ¶ Et p hoc rñdē ad primā cōfirmationē: nā secūda nō est ad propolitū: tunc. n. euidentia nō indiget accusatore, qñ scelus est notoriū & patratōr sceleris.

Dubiū. 2. ¶ Alterū dubiū est, si falsō pcedat aduersus innocentē, & interroget de aliq qd' verē fecit: quod tñ esset sufficiens iudiciū, vt cōuincere de crimine quod non fecit, vtrū teneat fateri veritatē: v.g. latrones occiderunt hoīem in via, gladio fortē innocentis hoīs, qui tunc illac trāsibat. Innocēs ille accusatur postea cū falsis testibus de homicidio, & interrogat de illo. Verē negat. Sed rursus interrogat an tali hora trāsīuit illac, & an gladi^o qui inuētus est in cadauere sit suus? Vtrū teneat confiteri. Videtur qd' sic. Nā iudex iustē & legitimē interrogat, postq̄ procedit secundū allegata & probata. ¶ Respondetur, qd' nō teneat cōfiteri, si periculum subiret, vt propter illā cōfessionē condēnaretur de homicidio: nā iudex non interrogat legitimē, nisi quia procedit ex falsa p̄sumptione: & ideo subditus nullā facit iniuriā cælādo: & si negaret sine iuramento, solū esset mēdaciū officiosum & veniale. ¶ Eodē modo si innocentēs falsō accusatur de adulterio, & ad illū finē interrogetur an intrauerit tali nocte, nō teneat respōdere: nisi forsan manifestē se posset cōpurgare. ¶ Sed de testibus est tertiū dubiū, vtrū testis aliquñ anteq̄ sit vocatus, teneatur sua sponte offerre se ad dicendū testimoniū, an nō teneatur, quēadmodum reus nūq̄ vltro tenetur se prodere. ¶ Diuus Tho. 2. 2. q. 70. ar. 1. hac vtitur distinctione. Aut testimoniū requirit. i. petitur & exigitur auctoritate iudicis: & tunc nō est dubiū (quod in nostra prima cōclusiōe assertū est) quin teneat testis semper dicere testimoniū, si legitimē interrogetur: puta de his quorū est infamia: Nam de occultissimis (inquit) nullus tenetur testimoniū dicere. Si verō testis nō petitur, nec vocatur à iudice habēte auctoritatē: tūc aut testimoniū est necessarium ad liberādū innocentē ab iniusta morte, infamia, aut alio dāno temporali: & tunc tenetur testis iniussus se offerre ad testimoniū dicendum: iuxta illud Psal. Eripite pauperē & egenum, de manu peccatoris liberate. Et insinuat peccatū esse mortale, si quis in tali casu nō se offerret ad seruandū innocentem: nam dicit in virtute id esse, cōsentire in malum innocentis. Si verō te-

stimo-

stimonium sit necessarium, solum ad puniēdum reum: tūc nullus tenetur se offerre in testem, nisi accersitus à iudice: quāq̄ reus sit legitimē accusatus. Et addit. S. Thomas, qd' testis nō tenetur obuiare malo, quod incurreret accusans si deficiat in p̄batione. ¶ Veruntamen dubium est circa primum membrum, *Dub.* vtrum si quis timeat se vocandū esse in testem aduersus patrē, vel aduersus amicum, possit se abscondere. ¶ Respondetur, qd' si testimoniū illius nō est simpliciter necessariū: quia possunt facile inueniri alij testes: tunc non censeat grauis iniuria, si se abscondat. Si tamen eius testimoniū sit simpliciter necessarium, tunc licet non teneatur se offerre, tenetur tamen nō se abscondere per fraudem: maximē si testimoniū est necessarium, in fauorem tertiæ personæ quæ læsa est. Quod vel inde cōstat, quia si qs haberet instrumentū quo inscripta est hereditas, vel aliud quodcunq; ius tertiæ personæ, & per fraudem illud cælaret, aut se abscondere, nē compelleretur exhibere, profectō peccaret cōtra iustitiam, & teneretur ad restitutionem: ergo pari ratione, peccaret qui se absconderet nē diceret testimoniū necessarium alteri. Si verō solū ageretur de pœna aut punitione patris vel amici, nō video quod esset peccatum, saltem mortale; si se absconderet testis: dummodò damna restituerētur. Vocatus tamen semper tenetur comparere. ¶ Sed maius dubiū est circa *Dub.* secundum membrum: vbi ait. S. Tho. qd' quicūq; tenetur, etiam non vocatus, se offerre ad dicendū testimoniū, vt liberet proximum ab iniusto dāno, sub peccato mortali. Arguitur em̄ contra hoc primo. Nullus teneat succurrere proximo sub peccato mortali, nisi in extrema aut saltē graui necessitate: sit ergo casus, qd' innocentēs est in periculo quo iniuste mulctatur. 30. aut. 100. ducatis, vnde eum possum testimonio meo liberare. Ecce argumentum. Si ille esset pauper qui aliās indigeret illis. 100. aureis: dummodò non esset grauisissima necessitas, ego nō tenerer illi dare, saltē sub peccato mortali: ergo nec teneor iniussus dicere testimoniū, vt leuem eum illo damno. ¶ Et secundò arguitur. Si quicunq; teneretur se offerre, ad dicendū testimoniū in causa innocentis, sequeretur, qd' astringeretur subire quodcūq; detrimentum, vt diceret tale testimoniū: quia p̄cepta naturalia nō sunt p̄termittenda propter aliquod detrimentum: sed

I iij consequens

consequens est falsum: ergo & antecedens. Probatur minor. Si ego nō possem dicere testimonium ad liberandū innocentē sine periculo vitæ: quia videlicet pars aduersa me occideret, aut alia me afficeret iniuria, certe nō teneor dicere testimoniū: imō si nō possem dicere tale testimoniū sine periculo p̄ris aut amici, non videor mihi ad id obligari. Vt si pater aut amicus meus occidit hominem coram me, & innocēs accusatur de illo homicidio, & ego nō possum testificari illum esse innocentem, quin patrē aut amicum conijciam in v̄hemētem suspitionē homicidij: atq; adeo in periculū capitis: certē nemo me censēret iniustum si non me offerrem ad proferendum tale testimonium.

¶ Respondetur. Primum, aliter tenetur dicere testimonium testis requisitus, & interrogatus à iudice, aliter is qui à iudice nō accersitur. Nā primus tenet de iustitia: sed tamē qui non vocat à iudice, solum tenetur se offerre ad liberandum innocentem ex charitate: quod est maximè adnotādum. Sicut tenetur quicumq; extinguere ignem ardentis domus vicini: & arcere latrones à domo proximi: quia vnicuiq; mandatum est de proximo suo. Et ideo qui non accersitur vel petitur à iudice, solum tenetur offerre se, sicut ad alia opera charitatis: vt puta, si id posset cōmode sine notabili detrimento: & aliās non tenetur, nisi forsan crimen vergeret in graue damnum reipublicæ, vt crimē hæresis aut læsē maiestatis, quibus malis ciues tenentur occurrere, cum aliquo detrimento proprio. Sed tamen qui accersitur à iudice, tenetur de iustitia comparere, & interrogatus dicere veritatem aduersus fratrem & patrem, & aduersus proprium caput, si legitimè interrogetur, vt supra dictum est.

¶ Sed nunquid testis interrogatus à iudice, obstringitur dicere testimonium cū periculo proprii capitis? V.g. Ego sum testis homicidij perpetrati à Petro, & necessarius: quia sine me homicidium probari nō potest: sed si testimoniū dixerō: certus sum me necatum iri ab amicis Petri: vtrum teneor testimonium dicere. A parte enim affirmatiua est argumentum: quia legitimè interrogor à iudice: atque adeo teneor de iustitia parere. Sed à parte negatiua est argumētū, q̄ lex esset grauissima, quæ me in tali casu obligaret subire mortem: cū essem innocens. ¶ Respondetur, q̄ in tali casu testis non tenetur dicere testimoniū:

quia

quia iugum Domini suaue est: quod proinde nō p̄sumit nos obligare subire mortem in tali casu. Quare eiusmodi testis posset se abscondere, & vocatus fugere, & interrogatus occultare veritatem: dummodo non mentiretur. Imō testis posset eodē mō excusari à testimonio dicendo, si timeret exceptionē à parte aduersa, vnde graui infamia notaretur. ¶ Ad primum ergo argumentum dubij principalis respondetur, q̄ arctius tenetur quis liberare innocentem à damno. 100. aureorum quod accepit per iniuriam, q̄ à simili miseria, quā patitur in paupertate, licet ad vtrunque teneatur ex charitate. Primò quia maior est necessitas proximi quando patitur detrimentū per iniuriā. Et præterea quia facilius quis potest succurrere proximo dicendo testimonium, ne priuetur. 100. aureis, q̄ dando illi elemosynam. 100. aureorum. Quemadmodum ego teneor arcere latrones, si facile possum dum depredantur domum proximi: & tamen post expoliationem nō teneor dare tam largam elemosynam. ¶ Per hæc quæ dicta sunt soluitur dubium, vtrum quando quis accipit damnum, eò q̄ ego nō dixi testimoniū, teneor ego restituere damnum. ¶ Respondetur enim, q̄ si ego teneor de iustitia dicere testimonium, & possum dicere sine graui detrimento meo: vt si ego legitimè interrogor à iudice, & cælo veritatem vnde agitur damnum proximi, teneor quidem ad restitutionem. Si tamen solum teneor ex charitate: vt in casu secundi membri. S. Thomæ: quia videlicet nō vocor à iudice sed tamen possum liberare innocentem: tunc, licet peccem contra charitatem, non me offerendo, non tamen teneor ad restitutionem. ¶ In tertio membro S. Thomæ est præterea dubium, dum dicit quod nullus tenetur offerre se ad dicendum testimoniū, quod solum est necessarium ad puniendum reum legitimè accusatum: quanquam sit periculum accusanti deficiendi in probatione. Arguitur nanq;: Sunt casus in quibus quicumq; tenetur accusare reum: vt puta de crimine quod vergit in perniciē publicam, vt quæstione. 5. definitum est: ergo in eisdem tenentur testes testimonium dicere. Probatur consequentia: quia si ciues tenentur occurrere publico malo Reipublicæ accusando: ergo à fortiori, testimonium dicendo. Et præterea iniqua esset cōditio accusatoris & testis, si casu quo alter teneret accusare,

I iiij alter

Dubiū.

alter nō teneretur testificari: nam tunc accusator sine culpa sua deficeret in probatione. ¶ Respondetur cum domino Caie. in eodē loco, q̄ S. Thomas solū intelligit testem non teneri offerre se ad dicendū testimonium vt reus puniatur, in causis priuatis: puta quādo quis accusauit in causa propria, vbi nō compellitur accusare: nam tunc ipse se obiecit periculo deficiēdi in probatione: quia poterat non accusare: & ideo testis non tenet liberare eū illo periculo. At verò in casu quo quis tenetur accusare propter bonum publicum, non negaret. S. Thomas testes teneri ad accusandum. ¶ Quarta & postrema conclusio. Nihil obstat fides quam quis secreti promisit, etiam si iureiurando se astrinxerit, quomin⁹ teneatur secretum detegere: si id modò in iudicio via & ratione petat. Probatur quia fides secreti & iuramentū non habet vim obligandi contra ius: nec præiudicium parat iudici, quin possit cōpellere subditos, q̄n̄ necessum fuerit. Eadem ratione, vt diximus supra, nulla fide aut iuramento secreti obstāte, tenetur quicumq; etiam iniussus reuelare secretū, quod est in præiudiciū Reipublicæ, aut tertiæ psonæ: quod notat S. Tho. 2.2. q. 70. ar. 1. ad. 2. Attñ quod via sacramēti confessionis notū est, nulla prorsus de causa reuelare licet, quanq̄ sit in præiudiciū totius mūdi: quod latius quæst. vltima tractabimus. Docendi tamē sunt literarū ignari, q̄ nō cadunt sub sigillo confessionis quæ vulgò dicunt̄ in cōfessione. Sunt enim qui vt arcti⁹ obligent ad secretū, signant se signo crucis: & flectentes genua dicunt se cōmittere secretū in confessione: cū tamen, vbi quis nō cōfiteat̄ omnia sua peccata cum intētionē accusandi se, nullū est sacramentum: atq; adeò nec interuenit sigillum confessionis, vt illud secretum reuelare sit sacrilegium. Quare illæ ceremoniæ non sunt permittendæ.

¶ Ad primū argumentū principale respondeat per quartam cōclusionē, quā modo posuimus: officiū. n. nullū est virtutis: nisi vestiatur debitis circumstantijs. Quare quicumq; fidem suam alteri astrinxit, iure ipso interprete, intelligat id facere secundū ius: atq; adeò quādo legitimē autoritate iudicis reuelat secretū, nihil infidelitatis admittit. ¶ Et eadē rōne respondeat ad confirmationem: quia iuramentū non potest contra ius obligare.

¶ Ad secundum respondetur, q̄ quanq̄ id videatur durum, vt quis

quis aduersus patrē, & aduersus propriū caput, dicat testimonium, tamē quia ad pacem & tranquillitatē Reipublicæ necessariū est, nimirū si Deus iure naturali propter bonum nostrū id nobis præceperit. Naturale. n. est, vt corpus mēbra propter suam salutē exponat. Atqui illud Chrysostomi: Non tibi dico vt te prodas: id solū sonat, vt nullus sua spōte, nisi autoritate publica legitimē compulsus se in publicum prodat: sed satis est si sacerdoti tanq̄ Deo secretò cōfiteatur. ¶ Ad tertium respondetur, q̄ nō solū tenetur qui legitimē interrogatur non negare veritatem (quod esset mendacium) sed etiam tenetur non tacere aut cælare per æquocā responsionē: quia licet tacere nō esset mendacium, esset tñ iniustitia & inobedientia. ¶ Ad primum mēbrū cōfirmationis iā responsū est, q̄ de genere suo negare veritatē in iudicio est mortale: sed tamē in indiuiduo pōt esse veniale, ppter paucitatē materiæ. Ad alterū respondet S. Tho. 2.2. q. 69. ar. 2. ad. 1. q̄ quāq; re⁹ qui legitimē accusatur, peccet colludēdo cū accusatore. i. cōponendo pacē cū illo nē accusetur, tamē nō imponit̄ ei pœna legis, sicut accusatori si colludat cum accusato. Quia, cū oīm terribiliū terribilissimū sit mors, indulgēdum est accusato, si recuset mortē, quāuis eā dignē fuerit meritus. Quod tamē dicit S. Tho. videlicet tam reum q̄ actorē peccare colludentes: supra nos exposuimus vt intelligatur quādo accusator tenetur accusare: puta dum crimen est in perniciem publicam: quia in criminibus priuatis nullum peccatū est accusatorem cessare ab accusatione: atq; adeò nec accusatū cōponere pacem cum accusatore. Et hæc de secundo membro.

QVÆSTIO PRIMA.

TRVM qui præter ius interrogatur de secreto crimine, respondere tenetur veritatem. ¶ Ad partem affirmatiuam arguitur primo. Apostolus Colossen. 3. Filij (inquit) obedite parētib⁹ per omnia: & subdit. Serui obedite per omnia dominis carnalib⁹: & .i. Petri. 2. Serui subditi estōte in omni timore

timore dominis, non tantum bonis & modestis, sed etiam discipulis: ergo quicquid praelati, etiam iniqui, precipiant, tenemur parere. ¶ Secundo arguitur. Praelati sunt ministri Dei, secundum illud. 1. Corinthi. 3. Sic nos aestimet homo sicut Dei ministros: & Gal. 4. Sicut angelum Dei excepistis me, sicut Christum Iesum: ergo praelatis ut Deo obediendum est: sed Deo obediendum est ad nutum: in hoc enim obedientia Abraham commendatur, quod cum filium innocentem iuberetur occidere, quod iuri naturali tam apparebat contrarium, nihil cunctatus parere parauit: ergo & praelatis ad nutum est obediendum. ¶ Et tertio ad rem propius arguitur. Iudicium atque praelatorum munus, est bonos facere ciues: ut author est Aristoteles. 5. Ethic. sed multo eos facerent meliores, si omnia subditorum crimina essent illis manifesta: nam tunc cognoscerent gregem intus & in cute: & quamuis non possent secreta crimina iuridice punire, iuuarent tamen subditos, tanquam patres, consilijs & exhortationibus: ergo commodum esset subditis, si ius esset praelatis quodcumque secretum crimen interrogare: atque adeo esset subditis obligatio veritatem respondere. ¶ Et confirmatur. Media ordinantur in finem: finis autem civilis vite est, ut ciues boni fiant: at si subditi tenerentur quauis occulta crimina praelatis patefacere, re vera illo metu deterrerentur a peccatis: nam, ut sexta questione precedentis membri adnotauimus, propterea Deus in antiqua lege voluit, ut occultum adulterium mulieris sacrificijs detegeretur, & peccatum secretum anathematis disquireretur fortibus, ut, nec in abscondito, quis auderet id genus flagitia perpetrare: condecet ergo ut praelati quauis subditorum peccata cognoscant: atque adeo subditi tenentur ea quamlibet occulta reuelare. ¶ Sed in contrarium est, quod oportet Deo magis obedire quam hominibus, Actuum quinto: ergo quando praelati quid contra ius precipiunt non est illis obsequendum: quia infideliter gerunt ministerium Dei.

Postquam superiori membro pro captu nostro tractauimus rationem detegendi secretum quando via & iure inquiritur, subsequitur, ut in hoc membro tertio rationem tegendi persequamur: nempe quando quispiam contra ius de secreto interrogatur. Vbi

Vbi quatuor disputabimus quaestiones: primam, quando quis per manifestam iniuriam interrogatur, an teneatur respondere: secundam, an semper in re dubia teneamur veritatem fateri praelato: tertiam, quibus amphibologijs se possit subditus iniuste interrogatus protegere: atque adeo postremam, quid prius perpeti debeat homo, quam secretum pandat, quando iniuste interrogatus non se potest defendere. ¶ Ad primam ergo quaestio- 1. conclu.
nem respondetur quatuor conclusionibus. Prima. Extorquere secretum alienum praeter ius, est genere suo graue peccatum mortale. Probat. Extorquere secretum crimen alienum est genere suo est in detrimentum famae: sed damnum in fama est graue, cum fama sit praecipuum hominis: ergo illud est contra charitatem, atque adeo peccatum mortale. Adde quod extorquere secretum ab homine grauius est, quam reuelare secretum alienum. V. g. qui sponte sua reuelat secretum alienum, & qui fraude aut vi compellit alium, ut reuelet secretum, uterque genere actus peccat contra famam proximi: nam ex cognitione criminis quod proxime sequitur, est infamia illius qui crimen admisit. Alia vero damna consequuntur nonnunquam de per accidens: sed qui per fraudem & maxime qui per vim secretum extorquet, grauius peccat ratione violentiae: quae potissimum causat inuolutarium: atque adeo auget iniuriam. At vero quemadmodum reuelare secretum alienum ex genere suo leuius peccatum est, quam homicidium aut adulterium, grauius vero quam furtum, ut dictum est. q. 2. membri primi, ita & extorquere: quia utrumque est contra famam proximi: quod est bonum medium inter vitam & bona exteriora temporalia. ¶ Secunda conclusio. Prae 2. conclu.
latum aut iudicem extorquere praeter ius secretum a subdito, grauius peccatum est quam si persona priuata id faceret. Primo, quia praelatus qui est virtutum exemplar, arctius obligatur ad omne officium virtutis, quam priuata persona. Et praeterea, quia magis tenetur diligere subditum (ut pote tanquam filium) quam priuatus homo proximum suum. Et postremo quia praelatus est custos iustitiae, ad quem ciues concurrunt tanquam ad iustitiam animatam, ut dicit Aristoteles quinto Ethicorum: ob idque si quid contra iustitiam committit in subditos, multo grauius peccat, quam si persona priuata id faceret. Quod utinam iudices

3. cōclu. iudices & magistratus ob oculos semper haberēt. ¶ Tertia conclusio. Subditi non tenentur obedire prælatis, præcipientibus secreta pandere cōtra ius: quod late superiori membro expositum est: vt puta vbi non præcessit infamia, aut indicia &c. Intel ligitur quando constat subdito in iustitia prælatis: nam quādo est dubium, id disputabitur quæst. sequēti. Probatur. Iudex est lex viua (vt inquit Aristoteles. 5. Eth.) lex autē nulla est obligatoria, nisi quatenus deriuatur à lege diuina: quæ est prima regula omniū agendorū: vt docet. S. Tho. 1. 2. q. 93. art. 3. quemadmodum omnia mobilia naturalia, mouentur à primo mobili: ergo quando prælatus præcipit aliquid contra ius, tunc præceptum eius non est obligatorium: quia non est secundum legem diuinam: & per cōsequens, nec subditi tenentur tunc parēre. Vnde glossa Augustini super illud Rom. 13. Qui resistūt: ipsi sibi damnationē acquirūt: Siquid (inqt) iusserit: scilicet potestas, quod non licet: hic sanè contemne potestatem, timendo potestatem maiorem. Et infert. Ergo si aliud Imperator aliud Deus iubeat, contempto illo obtemperandū est Deo. Et explicat aliter hæc ratio. Iudex nullā habet virtutem mouēdi subditos, nisi per iustitiā, cuius est custos: sicut cœlum per motū & calorem mouet ista inferiora: ergo quādo aliquid præcipit cōtra iustitiā, nullam habet virtutem motiuā: sicut cœlum sine calore & motu nō moueret. Et secūdō probatur. Sicut qui iubetur aut interrogatur à nō suo iudice, nō tenetur parēre: ita nec qui interrogatur à iudice contra legem: siquidē iudex non potest nisi per legem obligare. Quare. 32. d. capi. Erubescant. habetur, q̄ secretorum solus Deus est iudex: ac si dicat: q̄ de occultis præter ius interrogant, in hoc non sunt iudices. ¶ Et postremō arguitur. Quēadmodum, vt quæst. proxima diximus, repugnat, prælatus quicquā iustè præcipere, & subdito licere non obedire (qa tūc bellum esset iustum ex vtraq; parte) eādē ratione repugnat, prælatus quicquam iniuste præcipere, & subditum obligari ad obedientiam, quia sicut lex iniusta non obligat, ita nec præceptum iniustum. Vnde ijdem canones: puta inquisitionis. & Qualiter & quando. El segundo. De accusatio. qui cohibent prælatos contra ius inquirere, faciunt subinde subditis facultatem cōtra ius nō respondendi. ¶ Quarta cōclusio. Quamuis prælatus

4. cōclu.

prælatus interroget secretū crimen sub sententia excommunicationis, vel sub quacunq; alia pœna: si modò constet crimen esse occultum, nec habere ius inquirendi, non tenetur subditus obedire, nec propterea incurrit in foro conscientie sententiam excommunicationis. Conclusio manifestè consequitur ad præcedentem: nam excommunicatio nullatenus incurritur: nisi propter inobedientiam: vt habetur Matth. 18. Si ecclesiā non audierit, sit tibi sicut ethnicus & publicanus: & cap. Nemo episcoporum. 11. q. 3. habetur nullum posse excommunicari, nisi manifesta peccati causa: sed quādo iudex contra ius quid præcepit, tunc subditus qui nō parēt, nec est inobediēs nec peccati reus: ergo nullatenus potest excommunicari. Et. 2. q. 1. capi. Multi. habetur q̄ nullus possit excommunicari, nisi sit sponte cōfessus, aut in iudicio conuictus: quod in casu conclusionis non contingit. ¶ Syluester in verbo, Correctio. §. 9. asserens prius hanc nostrā cōclusionem, adnotat præterea, q̄ quamuis prælatus in aliquo casu nō possit cogere subditum ad reuelandum secretum, si id nihilominus præcipiat sub sentētia excommunicationis, parēre debet subditus: aliās incurrit excommunicationē quantum ad pœnam, licet non cōmittat culpam. Quibus verbis submo- uetur vulgata illa quæstio, an sententia excommunicationis ini- qua, quādo non est nulla, nec continet intolerabilem errorem liget. Quam nos in. 4. d. 8. latè disputauimus, vbi eam tractant theologi: canonistę verò. 11. q. 1. cap. primo & cap. Qui iniustus. & cap. Sacro. De sentētia excommunicationis. ¶ Notant doctores tres gradus peruersæ sententię excommunicationis. Est em̄ sententia nulla: vt puta, quæ à nō iudice procedit: & est sententia cōtinens intolerabilem errorem: vt puta, manifestissimum omnium iudicio, licet procedat à vero iudice: & est sentētia iniusta citra intolerabilem errorē: aut ex parte iudicis, quia scilicet ex odio plata: aut ex parte causę, vt pote quia aut nulla est, aut non legitima: aut ex defectu ordinis iuris: vt docet. S. Tho. 4. d. 18. q. 2. ar. 1. q. 4. Dicit ergo Syluester loco citato: vt pseueremus in exemplo de secreto, q̄ si quis præcipiat illi qui nō est ei subditus, sub sententia excommunicationis reuelare secretū, tunc non obediens non incurrit sententiam: quia est nulla, itidē si prælatus præcipiat sub sententia excommunicationis, vt quicunq;

Dubiū.

quicūq; subditorum sciuerit aliquod crimen illud p̄adat, quāuis nulla sit infamia, aut indicia, nec illud possit legitimis testibus probari: tunc subditus non obediens non incurrit: qui illa sententia continet intolerabilem errorem. Qui enim probare non potest crimen, nullo modo tenetur denunciare, nisi forsitan in correctione fraterna. At verò si praelatus iusserit sub sententia excommunicationis, vt quicunq; sciuerit crimen quod legitime potuerit probare, quamuis nulla sit infamia aut indicia: tunc (inquit) sententia quidem iniqua est: quia nullus potest compelli manifestare crimē, quod nō laborat infamia aut indicijs: tamen quia sententia nec est nulla, nec continet intolerabilem errorem, ligat. & intelligit quoad p̄enam. ¶ Adrianus in quotlib. quæst. 6. mouet in genere, vtrum sententia excommunicationis, quæ nec est nulla, nec cōtinet intolerabilem errorem, obliget, in cōscientia. Et dicit S. Thomam & Palu. & Ricar. in. 4. d. 18. tenere partem affirmatiuā: & Alex. 4. P. q. 82. mēbro. 1. quibus tamē ipse contradicit. Et idē videtur tenere Gratianus. 11. q. 3. cap. Qui iustus est. quem sequuntur multi canonistarum, confirmantes suam sententiā illo celebri dicto Gregorij, quod referē eadem causa & quæst. cap. 2. Sententiā pastoris, siue iusta, siue iniusta, timēda est. At verò quia hic non est loc⁹ disputādi hanc quæstionem, satis est si dixerimus quæ ad rem pertinēt præsenti. Primū omniū certissimū est, nec vlla potest ratione dubitari, q̄ vbi simplex præceptū nō obligat, quia procedit ab iniusta causa, illic nec sententiā excommunicationis potest ligare in cōscientia, vt sit culpa nō obedire: si modo cesset cōtēptus. v. g. in casu posito Syluestri, si praelat⁹ p̄cipiat sub excommunicatione subdito reuelare secretū, quod nec infamia laborat nec indicijs, quod tamen possit legitime probari, sententia illa non obligat ad culpam, nec est aliquod peccatū non obedire, hoc est manifestū: quia null⁹ potest excommunicari nisi p̄pter inobediētiā: vt iam modò dicebamus, iudex verò obligare non potest nisi per legem & iustitiam. Quando ergo quid præcipit cōtra legē, nulla est obligatio p̄cepti: atq; adeò nec in subdito est peccatū inobediētię, licet non pareat. ¶ Et confir. quia aut iudex procedit ex falsa præsumptione, putās habere ius, quod tamē nō habet: & tunc clarū est q̄ nō ligat innocētē, postquā,

si

si veritatē nosset, nō excōicaret innocentē: aut procedit ex passione vel malitia, & tūc à fortiori nō ligat: nā quis dicat iniquitatē iudicis cōtra ius ligare subditū quoad culpā. Vnde Gelasius papa. xj. q. 3. ca. Cui est. Si iniusta (inquit) sententiā est, tanto curare eā nō debet quāto apud Deū & eius Ecclesiā neminem potest grauare iniqua sn̄a. Ita ergo ea se nō absolui desideret, quia se nullatenus prospicit obligatum. Et Augustinus eadē causa & quæst. ca. Illud planē. Si quis fidelium iniuste fuerit anathematizatus, potius ei oberit qui facit, q̄ qui hāc patitur iniuriā. Et Hieronymus. Qui nō recto iudicio foras mittitur, si non ita egit vt mereretur exire, nihil læditur, ex eo q̄ nō recto iudicio ab hominibus videtur expulsus. 24. q. 3. capi. Si quis non recto. Nihil ergo ligat sententiā ex iniusta causa procedēs, quoad culpam, si nō obediatur. Eadem ratiōe si sit iniqua ex defectu notabili ordinis iuris. Secus si fuerit iniqua ex intentione iudicis: quia videlicet ex odio fert illam: nā tunc nihilominus ligat, si aliās est iusta. Nec est aliquis (quod ego viderim) qui oppositū huius teneat. Quocircā cum Adrianus ait q̄. S. Thomas & alij quos citat, videntur tenēre sententiā excommunicationis iniquam ligare in conscientia, si intelligat illos tenere esse culpam non obedire, certē id falsò illis imponit: nam verba S. Thomæ in loco citato sunt hæc. Quādo sententia excommunicationis est iniqua ex parte causæ, aut ex defectu ordinis iuris, dum tamen non sit nulla, tunc habet effectum, & subditus debet obedire, & erit ei ad meritū: & vel absolutionem petere, vel ad superiorē recurrere. Nō dicit q̄ erit culpa nō obedire: sed q̄ erit meritū pati illam p̄nā iniuste: scilicet, nō communicare sacris. Et hæc est intētio Alexand. Ricar. Syluestri, & credo Gratiani & omnium. ¶ Ex quo sequitur secūdò, q̄ si verum sit excommunicationis sententiā aliquo modo iniquā ligare, intelligendū est in foro exteriori quoad p̄nā: vt in exēplo posito, si praelatus p̄cipiat subditū reuelare crimē quodcūq;, qd̄ pbare possit quāuis nō flagret infamia: certē nulla culpa est nō obedire: tñ q̄ inuētus fuerit nō obedire, excludet à sacris, & à fideiū cōmunionē: quia non admittetur excusatio subditi dicentis nō teneri, quia nulla erat infamia, nec indicia: nam præsumendū est iustū esse præceptū praelati: aliās deberent praelati quotiescūq; qd̄ præcipiunt,

piunt,

piunt, manifestare quo iure id faciāt: quod esset in detrimentū gubernationis. Et propterea dicit. S. Tho. q̄ erit meritū subdito pati illam pœnam iniuste. ¶ Sed addiderim tertio, q̄ eiusmodi iniqua sentētia, excommunicati non priuantur suffragijs & orationibus Ecclesie: vt scitè notauit Adrianus loco citato, & Pal. 4. d. 8. q. 1. cōclusionē. 4. Nam Ecclesia non censetur iniuste velle quenq̄ lædere, in re tam graui. Nec oppositū huius (puto) sentit. S. Tho. vt Adr. illi impingit. Nunq̄ enim dixit. S. Tho. q̄ taliter excōicatus priuat suffragijs Ecclesie: sed verba eius loco citato in solut. ad. 1. sunt hæc. Excōmunicatio gratiā Dei subtrahit, nō gratū facientē, sed aliquam dispositionē illius: puta cōmunicationem in sacris & cum fidelibus. ¶ Postremò notandū est, q̄ si quis sententiā excommunicationis, quamlibet iniquā, cōtēminat, contemptus erit peccatum: vt puta si negligat absolutionem petere ad cautelam, cum facile possit: vt si in publico dicat se nihili facere iudicē &c. Et hic est sensus verborum Gregorij. Sentētia iudicis, siue iusta siue iniusta, timēda est: id est, nō cōtēnenda. ¶ Quintā & postremā conclusionē principalem adiecerim. Quādo iudex iniuria extorquet secretum subditi, nō potest fortè per illā cognitionē vltra procedere, sed quicquid inde dimānet iniustū est. V. g. Si iudex tormentis sine infamia & indicijs, iniuste extorquet crimen nō potest, aut ad punitiōnem, aut certè ad inquisitionē procedere. quanq̄ reus manifestet testes, per quos potest cōuinci: saltem si secretum extorsit per metum grauem: & præterea, si non sequatur scandalū propterea q̄ nō punitur. Probat̄ conclusio. Quicquid ex iniuria iudicis manat iniustū est: nam iniustitia causę permanet in effectu: ergo quādo cognitio criminis est iniusta, quicquid inde p̄cedat est iniustum: atq; adeò quassandum & irritandum. Dixirim, si per grauem metū extorqueatur: nam si iudex leuiter minaret tormenta subdito, nisi crimen proderet: atq; adeò subditus ex leuitate animi illud p̄deret, & detegeret testes & indicia non sum adeò certus, q̄ nō posset iudex p̄cedere ad inquisitionem. Nam quāuis iudex aliquam tunc fecerit iniuriam, tamen non tā censetur iudex extorsisse, q̄ reus libere propalasse. ¶ At contra conclusionem est graue argumentum. Esto, iudex per grauisima tormēta extorsisset ab aliquo crimen occultū, atq;

adeo

adeò indicia, & testes quibus possit conuinci. Tunc videtur, q̄ iudex nō posset deserere causam, & cessare à vindicatione sine graui scādalo: & maximè si crimen illud esset fœdissimum, vt grauisimus incestus, aut peccatum contra naturam, quod per confessionem ipsius rei esset iam publicum, & certissimū in toto populo. ¶ Rñdetur, q̄ forsan in tali casu iuste posset procedere iudex ad inquisitionem & punitiōem, ad sedandum scandalum: tametsi certè res est dubia: quā nos aliorum iudicio cōmittimus. ¶ Sed nascitur ex hac conclusionē dubium, vtrum si iudex nouerit crimen aut indicia, per iniuriam quam nō ipse, sed alia persona priuata intulerit, possit procedere ad inquisitionē & vindiētā. Et videtur q̄ nō: postquā cognitio p̄cessit ex iniuria. ¶ Respōdetur, q̄ iniuria illata extra iudiciū à priuata persona: nihil obstat quomin⁹ iudex possit inquirere. Vt si Petrus secreto occidit hominem, & filius occisi suspicatus Petrū fuisse occisorē, tormētis & minis extorqueat ab illo confessionem, & testes quibus possit conuinci, & tandem eū deferat in iudiciū, tunc posset iudex procedere: quia nihil sua interest quomodo alter extorferit confessionem. Hoc tamē vnum stricte admonuerim, vt si cognitio criminis (qualecūq; sit) ortum habuerit ex confessione sacramentali, tunc (quicunq; ille fuerit qui secretū aut extorferit aut propalauerit) nullaten⁹ licebit ad inquisitionem aut ad pœnam procedere iudiciale. Exempli gratia. Si sacerdos sacrilegus reuelauerit confessionem homicidij: ac demum per ora deuenierit in aures iudicis, cōstiteritq; iudici, via id sacramēti dimanasse, tunc nullo modo potest illud iudicialiter inquirere aut punire: & sacrilegium cōmitteret inquirendo aut puniendo. Probat̄. Quæ in sacramēto sacerdoti deteguntur, dicuntur tanq̄ Deo: ergo in quascunq; aures eiusmodi secreta deueniant, reputari debent ac si profus nesciantur: quæ proinde si reuelentur, grauis fit iniuria sacramento & religioni. Et præterea opposito dato periret sacramentum confessionis: quod tamē summè necessariū est in Ecclesia Dei. Nā deterrerentur homines à cōfessione, si vel suspicarent, aliquod inde detrimentū eis posse vlla via parari. Eadē rōne si laicus audiens confessionem quæ fit sacerdoti, confessionem reuelaret: atq; adeò si laicus habitum mentitus sacerdotis, confessionem

K audiret

audiret, & in publicum produceret, nefas esset iudici ad inquisitionem aut punitionem inde procedere. Quocirca cauendum præsertim est prælatis cum aliquid via confessionis, siue per iniuriam, siue per imprudētiam confessorum aut confitentium, nouerit, ne illud prætendant iudicialiter aut inquirere aut punire. De quo latius quæstione vltima.

¶ AD PRIMVM Argumentum respōdetur, q̄ verba Apostolorum id solum sonant: vt filij & subditi per omnia obediāt parentibus & prælatis, in quibus iure illis subduntur. ¶ Ad. 2. respondetur, quod quamuis prælati omnes sint Dei ministri, non tamen habent absolutam, & infinitam potestatem, sicut Deus. Dei em̄ intellectus est regula infallibilis suæ voluntatis, vt quicquid ipse iudicauerit bonum, eò sit bonum & æquum, quod ipse ita iudicauit. Homines verò quia falli & fallere possunt, habent præscriptas regulas & leges: quas si prælati transgrediantur, non habent vim ligandi subditos: habent enim potestatem, non in destructionem, sed in ædificationem. 2. Cor. 13. ¶ Ad tertium respondetur, quod quia in hominibus nihil potest esse perfectum, ita prouidendum est huic bono, vt uon detur occasio alterius mali. Et in proposito, si omnes prælati perfectissimi essent, forsan expediret, vt omnes cognoscerent intima cordis subditorum: vt per hoc subditi arcerentur à peccatis: sed tamen cum rari sint illi, periculum esset ex alia parte, si scirent omnia occultissima peccata: nam fortè illa imprudēter proderent. Et præterea non esset tantus amor prælati erga subditos: nā vix inueniret quos posset ex corde diligere: adeo sunt multa occulta hominum criminina. Et postremò. Iugum Domini suaue est: quare noluit obligare homines ad rem tam difficilem, vt prælatis occultissima peccata manifestarent. Inde enim sacramentum confessionis existimatur adeò difficile, q̄ homines obligat intima cordium confiteri: quæ proinde confessio soli Deo & eius vices gerenti fuit expediens vt fieret.

QVÆSTIO SECVNDA.

VTRVM

TRVM subditus teneatur obedire prælato interroganti secretū, quotiescūq; dubitat iure ne interroget, an iniuria. ¶ Ad partē affirmatiuā arguit primò. Quicūq; rē possidet, quis dubitet sua sit nec ne, iure vtitur ea, quoad usq; certus sit sentētia iudicis, vel alia via, rem nō esse suā: vt legit vtroq; iure cap. Si virgo. 34. q. 2. & glossa. c. fin. De præscrip. & L. Qui scit. ff. De vsu. sed prælatus est in possessione respectu subditorū: ergo in re dubia habet ius præcipiendi: & per consequens subditi tenentur tunc obedire. ¶ Et cōfirmatur. Quia alias sequeretur, q̄ prælati quotiescūq; quid iuberent, tenerentur manifestare quo iure id faciunt, anteq̄ subditi tenerentur obedire: quod in graue vergeret detrimentum gubernationis. ¶ Secundò arguitur. Cōiunx, dū dubitat an alter sit ei⁹ cōiunx, teneat reddere debitū petēti, eò q̄ est in possessione: vt expressè iubetur cap. Dñs. De secūdis nup. & cap. Inquisitioni. De sentētia excō. ergo pari ratione, postq̄ prælatus est in possessione, tenentur subditi ei parere in dubio. ¶ Et cōfir. Si princeps indicat bellū, edicatq; ciuibus vt armētur ad illud, quāuis subditi dubitēt iustū ne sit bellū, an nō, tenentur nihilomin⁹ parere, & si fortè princeps iniquè præciperet (nisi manifestè cōstaret edictū esse iniquū) vt est sententia Augustini cap. Quid culpatur. 23. q. 1. (qui forsan est sensus illi⁹ documenti. 1. Pet. 2. Serui subditi estōte dñis, etiā discolis) ergo pari ratione, qñ dubia est iustitia præcepti, tenentur subditi parere. ¶ Tertio. Qui se exponit periculo peccandi, peccat, secundū illud Eccl̄i 3. Qui amat periculum, peribit in illo: sed quicūq; dubitans an præceptum sit iustū, si parere recusat, exponit se periculo non obediendi: ergo peccat non obsequendo. ¶ Et cōfirmatur argumento vulgato ad hoc propositum. Quandoquēq; aliquis est dubius, an aliquid ei liceat (siue de iure, quia sunt æquales rationes aut opiniones pro vtraque parte: siue de facto, vt cum quis dubitat, an infirmitas sua sit sufficiens ad frāgendū ieiuniū) tunc cōsiliū est receptissimū, vt adueniēte præcepto prælati, in illā partē inclinet subdit⁹: quia cū rationes prius essent æquales, supueniens

præceptū, facit illā partē ponderare præ altera: ergo eādē rōne, quoties prælatus præcipit aliquid, & dubium est an ius habeat præcipiendi, parendum est illi. ¶ In contrarium est, q̄ ex duobus malis minus est eligendum: vt admonetur apud Aristo. 2. Ethi. cap. 9. & in octauo Toletano cōcilio. d. 13. cap. Duo mala. sed quādoq; dum quis dubius est an teneatur parēre prælato, contingit grauius imminere periculum si pareat, quā si non pareat: puta quia agitur de vita hominis, in quem nondum est certum, an sit ius inquirendi, & prælatus interrogat secretum eius crimen: ergo tunc non est illi obediendum.

Quæstio generalis est inter doctores, quā Adrian⁹ Papa quot. 2. tractat prolixè: sit ne obediendū prælato, vbicunq; dubium est an ius habeat præcipiendi. Et Syluester in verbo, obedientia. §. 4. dicit oēs doctores tenere partē affirmatiuā. Fortè intelligit summistas. Adrianus verò in multis casib⁹ tuetur partē negatiuam. Nos in præsentiarū non versabimus casus vniuersos, sed illos qui peculiariter spectāt ad rem secreti tegēdi aut detegēdi. Et in hac materia secretorū est sentētia Petri de Pal. in. 4. d. 19. q. 4. dicētis q̄ qñ prælatus exigit secretū, tunc si certum est subdito prælatū iure præcipere, parēre tenetur: si verò certū est contra iura præcipere (quæ exposita sunt membro. 2.) obedire nō debet: sed si dubium est vel iuris vel facti, tunc præsumendum est de iustitia iudicis, & debet ei dicere veritatem. Cui sententiæ subscribit Syluester in verbo: inquisitio. §. 3. & ferè doctores canonistæ. Atqui si prælati illi essent, quos nulla ignorātia deciperet, nullaq; posset corrumpere iniquitas, nulla esset tunc quæstio, nec dubia esset sententia hæc, quæ asserit in dubio inclinandū esse semper in præceptū prælati: at quia prælati homines sunt qui & decipi & decipere facilè possunt, maiori negotio versanda est quæstio. ¶ Præmittendū est in primis, aliud esse habere dubiū, aliud habere scrupulū. Dubius enim est ille qui neutri parti cōtradictionis assentitur, sed ita habet suspensum animum, vt in neutra propendat: vt ego modò sum dubi⁹ paria ne sint astra, an imparia. Scrupul⁹ verò est (vt reor) formido vni⁹ partis cōtradictionis, quæ stat simul cum opinione alterius: vt cū quis habet opinionē aliquē cōtractū esse licitū, & formidinē de parte

parte contraria, illa formido est scrupulus: qui potest esse maior aut minor, vt statim cōmonstrabitur, & de vtroq; .s. tam de dubio, quā de scrupulo, dicturi sumus. ¶ Sed notādū præterea, q̄ præceptū prælati, quādo dubiū est an ius habeat præcipiendi, bifariā potest accidere. Aut em̄ certū est & cōpertū opus illud quod præcipitur esse licitū, ita vt nullū sit periculū id fieri: aut opus tale est, vt periculū habeat ad vtranq; patrē. ¶ His habitis respōdetur ad quæstionē quatuor cōclusionibus. ¶ Prima. *1. cōclu.* Quādo præceptū est de re tuta, vbi nullū imminet periculum aut bono publico, aut tercię personæ, in re dubia vt plurimum obediendū est. V. g. Præcipit mihi prælatus studere, aut seruire infirmis: quæ sunt opera, vbi nullū imminet periculū, quāquā sit dubiū an id possit præcipere, debeo obedire. Probat, quia cū obediētia sit virtus perfectissima, nec debet subdit⁹ rōnē omniū præceptorū exigere, nec prælat⁹ tenetur reddere: maximè vbi id quod præcipitur licitū est: Sub hac cōclusionē compræhendimus casus designatos in vltima confirmatione, ad partē affirmatiuā quæstionis: vt puta cū valetudinari⁹ dubi⁹ est, debeat ne ieiunare, aut horas canonicas soluere: aut si sit dubium de iure, accedente authoritate prælati, illa pars est tenenda. ¶ Quod si quis arguat nō esse omnino tutā partē, quādo præcipitur fractio ieiunij propter dubiū infirmitatis aut aliud huiusmodi: nā periculū est tunc frangendi præceptū Ecclesiæ. ¶ Respondetur, q̄ prælat⁹ est sicut interpretes Dei: & ideo vbi nō est aliud periculū nisi fractionis legis, tunc periculū cessat: quia præceptū prælati habetur pro interpretatione legis. Secus quando est periculū damni Reipublicæ, aut tercię personæ: vt diximus in cōclusionē. Addiderim tamen: vt plurimum: quia nec in vniuersum obediendum est in re dubia, quamuis nullū sit periculū: vt puta si res est molesta nimis & difficilis subdito. Si em̄ mihi prælatus præciperet longum iter, aut rem difficilem, dubiumq; esset mihi ius præcipiendi, non tenerer statim parēre. Vnde sentētia est. S. Thomę in. 4. d. 36. exponētis verbū magistri, quod est in concilio Vermeriensi. 29. q. 2. cap. Si quis ingenuus. q̄ si quis liber despōfaret sibi puellā, quā bona fide credit eē liberā, & postea ex causa probabili dubitet illā esse seruā, nō tenetur ei reddere debitū, q̄q̄ Ecclesia præcipiat: nā si reddit animo non maritali

ritali fornicationem committit: si verò animo maritali, incurrit graue detrimentum: puta quia inuitus consummat tunc matrimonium cum serua. Ecce quemadmodum nemo cōstringitur parere in re dubia, cum graui suo detrimento, quamuis opus quod præcipitur esset tutum, nec periculum ageretur tertiæ personæ, eò quòd id subditus exequeretur. ¶ Ex hac conclusione sequitur, quòd quando prælatus interrogat sub præcepto aliquod secretum, vnde nullum imminet cuiq; periculum, & dubiū est an habeat ius præcipiendi, tunc tenetur subditus reuelare: præsertim si reuelatio illius secreti iuuat, ad tollendam malam suspicionem prælato. ¶ Secunda conclusio. Quando prælatus inquit in quæpiã, & interrogat sub præcepto, quod ex probabili causa dubitatur esse iustū, nō semper tenet subditus respondere, sed in eã partē inclinādū est, in q̄ est minus periculi. Exēpli gr̄a. Inquit iudex aduersus homicidã aut furem, aut in quẽuis aliū reū priuati criminis, puta quod nō est in p̄niciẽ publicã, & dubiū est probabile pro vtraq; parte, sit ne infamia aut indicia quib; legitimè possit ingrere: tūc testes hoc modo dubitantes nō tenentur testimonium dicere: imò tenentur cælare crimē, quãuis sint cōscij: & à fortiori, nec reus ipse si interrogetur tenetur se prodere, quia maius periculū est si occidatur homo contra ius, q̄ si non obediat prælato. ¶ Probatur cōclusio, primò ratione generali. Regula est receptissima magistrorū in materia de ignorãtia, quòd in dubio sequenda est pars tuta, si alia nō est tuta: quod si neutra fuerit tuta, illa poti⁹ eligatur vbi minus est periculi. v. g. Dubitat quispiã an obligetur mētiri officiosè pro seruãda vita hominis: cōsiderandū est tunc vtrū eorū esset graui⁹ (si vtrūq; p̄cederet ex sciẽtia) p̄mittere mortē hominis, quẽ qs tenet seruare, an mētiri officiosè: & quia manifestū est primū esse graui⁹ (quia illud est mortale & secundū est veniale, sit vt ille teneatur mētiri, si non potest tollere dubiū, quanq̄ sint plures rationes pro parte negatiua. Sed si est dubius an teneatur peierare pro vita seruanda, tunc tenetur poti⁹ permittere mortē, q̄ peierare: quia si vtrunq; procederet ex sciẽtia, grauius esset periurium, q̄ homicidium. Itaq; in materia morali nō cēsetur illa pars min⁹ dubia, quã plures cōprobāt rationes, sed illa potius quẽ min⁹ est periculosa, nã minus periculū habetur

pro

pro maiori ratione: tãetsi, quando vtraq; est æquẽ periculosa, illa deligenda est, in quam probabiliores rationes propendūt. Ad propositum ergo. Non obedire iudici ex sciẽtia, casu quo inquit ad vindicandum priuatum homicidium aut furtū, est peccatum mortale, sed tamen non est infinitum, vt nōnulli formidant: imò grauius est hominẽ iniustè occidere: ergo in probabili dubio potius eligendum est periculum inobediẽtiæ: q̄ homicidij: atq; adeò tunc non est dicendū testimonium. Quo fit vt si prælatus interroget sub præcepto aduersus aliquẽ, putãt grauiora cōmisisse crimina, & testis scit leuiora esse, nec vergere in infamiam aut detrimentum alterius: dubiusq; est iustū ne sit præceptū, tenetur tunc parere: quia minus est in illa parte periculum. ¶ Secundò probatur conclusio peculiari argumento huius materiæ inquisitionis. Vnusquisq; præsumit bonus quoadusq; probetur malus: sed quãdiu dubium est, an sit ius inquirẽdi aduersus aliquem, tunc nec probatus est malus, nec iure existimatur talis (nam sola infamia, aut indicia sunt q̄ faciunt præsumptionem iuris) ergo re dubia & iudex inquirẽs peccat, & testis si obsequatur iniustus est. ¶ Et tertio arguitur. Iura fauēt reo sicut possessori: ergo quoadusq; cōstiterit ius esse inquirendi, reus habet ius vitæ, famæ, & bonorum suorum: atq; adeò in dubio nec licet in eum inquirere, nec testimoniū dicere. ¶ Sed quid si quis habeat opinionem quòd tenetur obedire, formidinem tamen & scrupulum quòd non tenetur? ¶ Gerson in tract. De pœni. & in De præpar. ad missam. videtur prima fronte tenere, quòd quãdo quis habet opinionem & assensum vnus partis, tunc potest, imò frequenter debet, agere contra formidinem alterius. In quam sententiam citat Altissiodorensem. At profectò doctores isti grauiissimi non intelligunt hoc in vniuersum: sed quando pars illa quã quis opinatur, est tuta: vnde videlicet non imminet periculum tertiæ personæ: aut quã formido est leuissima. Vt si quis habet opinionem integrè esse confessum (quod est exemplum Gersonis) non tenetur propter formidinem contrarij iterum cōfiteri, aut abstinere à comunione. ¶ Sit ergo in proposito tertia conclusio. Licet quis habeat opinionẽ partis minus tutæ, & solam formidinem alterius, non semper tenetur sequi opinionẽ, si modò ab illa parte

Dubit.

3. Cōclu.

K 4 mag

magnum immineat periculū, & formido alterius apparentē habeat probabilitatē. Exempli gratia. Interrogat te iudex aduersus dignissimam personā, nempe cuius vita pretiosa est in re publica, opinarisq; iudicē legitimè inquirere, sed cū probabili formidine partis contrariæ: certè non tibi consulerem opinionem sequi vt testimoniū dicas, sed potiùs cēles, nam periculum graue, ne dignissima persona præter ius occidat, facit vt in moralibus formido præponderet opinioni. At verò si formido tenuissima est, nēpe quæ à pauore poti⁹ & ignauia meticulosi hominis, q̄ à ratione proficiscitur, talis vincēda est, aut cōtra illam agendū. ¶ Hinc consequitur quid sit scrupulus. Cū enim quæstio sit de nomine, posset quis oēm formidinē in vniuersum vocare scrupulum, q̄n cōtrariæ partis habetur assensus, saltē opinatiuus. Sed tunc cōsequēter cōcedēdum esset, q̄ non semper agendū esset contra scrupulū, imò q̄ nonnunquā agendū est secundū illū, vt modò dicebamus. Ob idq; significanti⁹ forsan dicitur scrupulus: nō omnis formido, sed illa quæ adeò tenuis est, vt sit cōtra illa agēdū: nā scrupulus breuissimū lapillū significat qui in calceo latet: atq; adeò in moralib⁹ significat illā formidinē, q̄ ex pauore & metu procedit, cuius nulla est habēda ratio. ¶ Sed contra secundam conclusionem, & præsertim contra tertiam arguitur. Agere contra cōscientiam est peccatum, vt omnibus est receptissimū (perinde enim delinquit, qui accipit rem suam quā credit esse alienā, ac si acciperet rem alienā) sed qui in dubio non obedit prælato, præsertim si opinatur iustum esse præceptum, agit contra conscientiam: ergo peccat.

¶ Respōdetur duobus modis. Primò, q̄ agere contra conscientiam tunc solū est peccatum, quando agere secundū conscientiam est tutum, nec inde aliquod imminet periculū, nec reipublicæ, nec tertix personæ. Vt si habeo conscientiam, q̄ hodie teneor audire missam, tunc aut debeo cōscientiam deponere, aut missam audire: quia si audiam, nullum sequitur periculū. Sed quādo neutra pars est tuta, nec potest homo conscientiam tollere, tunc nullū est peccatū agere contra partem minùs tutam.

Dubium pract. & speculati. ¶ Et quamuis solutio hæc verissima sit, notandū tamen est secundò, duplex esse dubium, aliud speculatiuum, aliud verò practicum. Dubium speculatiuum est quod pertinet ad intellectū

spec

speculatiuum: nēpe qui nihil ordinat ad opus: practicum verò est, quod pertinet ad intellectū practicum: vt puta qui de actionibus dicitur humanis. v.g. Habeo pacificā possessionē rei quā bona fide acquisiui, sed incipio dubitare an sit mea: dubiū illud est speculatiuum, sed tñ nō sequitur. Dubito an res quā possideo sit mea: ergo dubito an teneor dare (quod est dubiū practicum) nā possessio facit me certū vt nō teneor, quoad usq; iuridicè cōpertū habeam, rem non esse meā: vt colligitur ex cap. Si virgo. 34. q. 2. Quemadmodū Iacob quāuis dubitasset speculatiuè, an illa quæ erat in lecto esset sua, tamē quia ignorātia erat inuincibilis, nō dubitabat practicè, quin teneret debitum illi reddere. Ad hunc modū dicere possumus in proposito, q̄ quando quis dubitat an prælatus ius habeat inquirendi, si videat maius imminere periculū testimoniū dicendo q̄ cælando, tunc certū est, q̄ ille non tenetur obedire: atq; adeò non facit cōtra conscientiam practicā, quāuis faciat cōtra dubiū speculatiuū: quod nullū est peccatum contra bonos mores. ¶ Sed percōtaris fortè, quid si in re dubia præcepto addatur cōminatio sub sentētia excommunicationis? Vide q̄ tūc tollatur dubiū & teneatur subdit⁹ parere. Nā si snia pastoris, siue iusta, siue iniusta, timēda est: vt Gregori⁹ admonet. 11. q. 3. c. 2. à fortiori in re dubia magis est formidanda. ¶ Respōdetur, q̄ q̄n dubium est ius præcipiēdi, nihil refert qua cōminatione proferatur præceptum, siue excommunicationis, siue alius poenæ. Nam sicuti dum præceptū est manifestè iniustū, nihilo magis ligat, quātūcūq; addatur poena excommunicationis: ita dū res est dubia nihil affert certitudinis: præterq̄, q̄ iuxta sentētiā Gregorij tūc magis timēdū est, atq; adeò oculatiùs vestigādū est, an p̄ceptū sit iustū & legitimū. ¶ Quarta cōclusio. Quādo crimina de quib⁹ fit inquisitio, ea sunt quæ vergūt in perniciē publicā: vt proditio, crimen læsæ maiestatis, hæresis, & alia id gen⁹: tūc in re dubia, vice versa, dicēdū est poti⁹ testimoniū, q̄ cēladū. Nēpe si dū inquisitores hæreticæ prauitatis interrogāt aduersus hæreticū, dubi⁹ sit testis propter aliquā fortè pbabilē rōnē, an sit tūc casus iustè interrogādi, parere debet & testimoniū dicere in periculū hæretici: etiā si rationes sint aliquātulo probabiliore pro parte contraria. Probat̄ur conclusio eodem fundamēto. In re dubia illa pars deligen-

Dubiū.

4. Cōcl.

da

da est vbi minus est periculi, sed minus periculū est si persona priuata iniuste occidatur, q̄ si Reipublicæ damnum detur (si vtrunq; procedat ex scientia) ergo in re dubia potius inclinandum est in periculū particularis personæ, q̄ in damnum publicum: atq; adeo in casu conclusionis, dicendum est potius testimonium, q̄ celandum. ¶ Quod si contrā quis arguat, q̄ in re dubia reus adhuc præsumendus est bonus, vt supra arguebam⁹: postq̄ iura nō sunt certa & manifesta inquirēdi aduersus illū. ¶ Respondeſ, q̄ vbi agit de bono publico, nō requirūtur tot merita, vt supradictū est, ad procedēdū cōtra p̄sonā particulārē, quia mēbra posthabēda sunt capiti: & ideo in dubio ius est declinare in periculum potius priuati boni, q̄ publici. ¶ Dubium tandem postremum restat in hac quæstione. Quid si homo ignoret doctrinam harum conclusionum? Est. v. g. qui dubitat sit ne præceptum prælati iustum an iniustū, & præterea nescit, an in tali casu debeat sequi partem minūs periculosam: quales sunt ferè plebei. ¶ Respondetur, q̄ hoc dubium generale est in omni materia. Nos enim solūm dicimus quod censem⁹, ratione & iure faciendum. Qui illo modo dubitat & ignorat, consulat peritiores: aliās faciens contra ius, si ignorantia fuerit inuincibilis excusabitur: sin verò vincibilis, peccabit. ¶ Ad primum principale respondetur, quod prælati & iudices non sunt in possessione respectu subditorum, nisi quatenus iusta præcipiunt: & ideo quando dubiū est, an præcipiant iustum, tūc si sit in præiudiciū tertij, quia ille tertius est etiam in possessione famæ suæ & bonorum, in eam partem inclinandum est, vbi est minus periculi. ¶ Ad confirmationem respondetur, q̄ quando prælati quid præcipiunt vnde nullum periculū religioni aut Reipublicæ, aut tertix personæ timetur, nō cōstringuntur rationem redere, sed simpliciter parendum est illis, etiam in dubio, vt supra dictum est: quia tunc nullū est periculum, si præsumatur iudex iuste præcipere. Quādo verò eiusmodi periculum imminet, tunc si subditus dubitat, nihil facit contra obedientiam, si exigat à prælato rationē præcepti, proponēs humiliter rationes dubitandi. ¶ Ad secundū principale respondetur, q̄ quando cōiunx incipit dubitare an vir sit verè maritus, cui tamen bona fide nupsit, tenetur reddere debitum petenti,

Dubit.

petenti, nō solūm quia vir est in possessione, sed præterea quia illa pars est magis tuta. Nam si vtrunq; fieret ex scientia, maius peccatum est fraudare coniugem coniugali debito, q̄ fornicatio. Et ideo in dubio soluēdum est debitum: quia, non soluere: est periculum iniustitiæ coniugalis: & soluere solūm est periculum fornicationis. ¶ Ad confirmationem respondetur, q̄ principi imperanti arma sumere, re dubia an bellum sit iustū, parendum est: non solūm quia possessionem habet præcipiendi, sed quia præceptū spectat ad bonum publicum: puta ad defensionem Reipublicæ: & ideo quāuis tunc immineat periculum, ne (si bellū sit iniustum) occidantur innocētes, non tātūm ponderat hæc pars, sicut alia: quia ciues debitores sunt suæ Reipublicæ: non alienæ. Non enim posset princeps bene defendere & tueri Rempublicam, si quoties indicit bellū deberet singulis ciuium rationem reddere belli. Satis est si optimatum id consilio faciat. ¶ Ad tertium principale respondetur, q̄ quādo vtrunq; est periculū, qui se exponit minori, nihil agit contra doctrinā sapientis. ¶ In confirmatione latet fallacia. Antecedēs enim facile cōceditur: videlicet, q̄ quando ante præceptū prælati subditus dubitat de iure aut de facto, tunc adueniens præceptum prælati. (si modò probus & sapiens sit, nec agatur de periculo tertij) facit illam partem certam: quia nō dubitatur quin prælatus habeat authoritatē interpretādi ius & factū in dubio. Sed quæstio nostra est, quādo dubitat de iure prælati: puta q̄n dubiū est an iustū sit ei⁹ præceptū. Et ideo consequētia nō tenet.

QVÆSTIO TERTIA.

TRVM qui præter ius de secreto crimine interrogat, iure possit verborū obscuritate & amphibologia interrogantem eludere. ¶ Ad partē negatiuā arguit. Mētiri nulla de causa licet: vt late confirmat Augustin⁹ sup quintum psalmū, & in libro De mēdacio: quod referē. 22. q. 2. c. Ne qs. & c. Si qs. sed q̄ verbis amphibologicis aliū decipere intendit, quodāmodo mētiri: nā mētiri (vt nomē sonat) est contra

tra

tra mētē ire: quod ille videt facere, q̄ aliud q̄ ipse habet iudiciū gignere intēdit auditori: vnde Augustin⁹ lib. Contra mēdaciū. cap. 3. Culpa (inqt) mētientis est in enūciādo animo suo fallēdi cupiditas. Ergo illud non licet. ¶ Et confir. Veritatis virtus ea est, vt suā quisq; mētē illis explicet verbis, quæ secūdū cōmunē vsū talē habēt significationē. Nam (vt. 26. Moral. inquit Gregorius, & refertur. 22. q. 5.) humanæ aures talia verba iudicant, qualia foris sonāt: diuina verò iudicia talia foris audiūt, qualia ex intimis proferuntur. Et subiungit, q̄ non debet intētio verbis deseruire, sed verba intentioni. Ergo verbis obscuris & amphibologicis aliū decipere, est veritati cōtrariū: atq; adeò vbiq; malū. Ob idq; Augustin⁹ in libro, De cōflictu vitiorū: quod habetur. 22. q. 2. Nec artificioso (inquit) mēdacio, nec simplici verbo oportet quenq; decipere, quia quomodolibet mētitur quis, occidit animā. Et Isidorus libro. 2. sent. vt refertur eadē causa. q. 5. Quicūq; (inquit) arte verborū quis iurat, De⁹ tamē, qui cōscientiæ testis est, ita hoc accipit, sicut ille cui iuratur intelligit. ¶ Secundò principaliter arguitur. Si liceret verborū amphibologia respōdere ad mētē respōdentis, ad decipiēdum interrogantē: eadē etiā verborum arte liceret iurare: nam quibuscūq; verbis, quæ citra mendaciū licite proferri possunt, licet, quando est necessarium, adijcere iuramentum: sed iurare illo modo nō licet: ergo nec citra mendacium alium decipere. Minor cōprobatur sentētia Augustini in quodam sermone qui scribitur. 22. q. 5. cap. Ecce duo. vbi ait. Qui super lapidem iurat falsum, periurus est. Erāt em̄ qui putabāt excusari à periurio, iurātes per hæc Euangelia, superponētes tamē manum, nō libro, sed lapidi: quem ille qui iuramentum exigebat, putabat esse librū. Dicit ergo Augustin⁹ illos esse periuros: quia, Cū iuras (inqt) non iuras lapidi, sed proximo & ante Deum: & quia proxim⁹ intelligit te iurare per Euangelia, periurus es. ¶ Tertio principaliter arguitur. Decipere alium iure interrogantem, vitium est contra veritatem & fidelitatem: sed quod est cōtra huiusmodi virtutes, de se intrinsecè est malū: ergo nulla ratione, nec ad repellendā iniuriā, licet aliū decipere. ¶ Et postremò confirmatur. Si fas esset obscuris verbis eū fallere, q̄ cōtra ius percōtat secretū, id etiā esset pro libito licitum sine necessitate: vt puta cū interrogatus

rogatus possēt tacendo, vel appellādo, vel alia iusta via secretū cælare: quod tamen non est facilè concedendum: ergo neutiq; ius est, verborū amphibologia quenquam, quamlibet iniuste percontantem, decipere. ¶ Sed in contrariū est, quia vbi quispiam iniuria petitur vt secretum patefaciat, ius habet quacūq; arte cælandi secretum, quamuis interrogans æquiuocatione verborum fallatur, modò verba aliquem habeant sensum, quo citra mendacium proferri possint: vt docet Augustinus super Genesin. q. 27. & latius contra Faustum lib. 22. vbi exponens illud Abrahæ, Gene. 2. Dic obsecro quòd soror mea sis: ait, aliud esse, verum cælare: aliud verò mentiri.

Væstio hæc præcipua est in hac materia secreti tegendi: atque adeò in qua aliorū mallem auscultare sententiā, q̄ meam dicere. At verò, quia rē necessariā silentio præterire non possumus, tentabimus ad quæstionē septem conclusionibus vtcunq; respondere. ¶ Et, quò certa primum omnium ab ambiguis separemus, iaciamus oportet primam hanc conclusionem, qua dicenda cuncta nitantur. Mendaciū nulla prorsus de causa licitum est. Conclusionem hanc compertissimam *i. Cōclu.* habet Augustinus libro De mendacio. Fuerat enim fortè antiquus philosophorum opinio, licitum esse mentiri pro vita amici seruanda, aut pro aliquo, id genus grauissimo malo vitando: quod mendaciū misericors appellabāt: cuius meminit Plato. 3. De rep. & 2. De leg. & Cic. pro Q. Liga. Et aduersus hunc errorem composuit August. libros illos duos de Mendacio, & Cōtra mēda. vbi ait, nec pro vita hoīs, nec (quod multò maius est) ad euitandum quodcunq; aliud peccatum, quantuncunq; grauissimum, licere vnq; mentiri. Cui perinde sententiæ theologi vniuersi in. 3. d. 38. vno consensu subscribunt. Ratio Augustini & doctorum est: quia absolutè præceptū est in decalogo, Non falsum dices: & in. 5. Psal. Perdes oēs qui loquuntur mendaciū: & Ecclesi. 7. Noli mētiri omne mēdaciū. Vbi in vniuersum, nulla causa excepta, prohibetur omne genus mendacij. Quod si quis hesitans arguerit, inde solū colligi mendacium, sine causa prolatū, esse malum: nihil tamen vetare, quominus aliqua

aliqua de causa possit fieri bonū: sicut ecclesiasticum ieiunium licitè frangitur propter infirmitatem. Respōdetur, q̄ ratio conclusionis ad intentionē Augustini est huiusmodi: vt est apud S. Thomam. 2. 2. q. 110. art. 3. Id quod est intrinsecè & de gñe suo malum, nulla de causa fieri potest vt sit bonū: sicut ignis quia suapte natura est calidus, nullatenus fieri potest vt non sit calidus. sed mendacium, vt dicit Aristo. 4. Eth. cap. 7. per se improbum est & vituperabile: quia voces naturæ ordine debent verè significare cōceptus: ergo mendacium propter nullam causam potest esse licitū. Attamē dissensio est inter S. Thomam & Scotū & plerosq; alios, q̄ S. Thomas hac ratione putat, oīa præcepta decalogi adeò esse intrinsecè bona, vt nec Deus posset in illis dispensare: itaq; non potest facere vt mēdacium (salua semper ratione mendacij) sit bonū: quemadmodum nec facere potest vt ignis nō sit calefactiuus. Alij verò putāt Deū posse dispē sare aut in omnibus, aut in aliquibus præceptis decalogi. Quā quidem cōtrouersiam, non est præsentis loci dirimere: sed satis est, hoc esse apud omnes cōpertissimū (quicquid sit de dispensatione diuina) communi lege nullatenus fas esse mentiri. Hoc ergo sit fundamentū hui⁹ q̄stionis, quod ponit S. Thomas. 2. 2. q. 69. ar. 1. Qui per iniuriā interrogatur, iure pōt veritatem cæla re: cui tamē mēdaciū dicere, nulla ratione licet. Quo fit vt possit vti q̄buscūq; amphibologiis: dū modò possint in aliquo vsi tato sensu citra mēdaciū intelligi: quibus interrogās in alio sensu decipiat: quia ius est cuiuscūq; repellēdi p̄pria iniuriā, nō obstāte alteri⁹ detrimēto. ¶ Hoc habito fundamēto, dicēdum nobis prius est, de modo tegēdi cōfessionē sacramētalē, vbi minus est ambiguitatis: mox de alijs secretorū generib⁹ sæculariū. ¶ Sit ergo secūda cōclusio. Ad tegēdū secretū confessionis licitū est vbiq; sacerdoti, dū ea interrogatur quæ in cōfessione nouit respōdere se nescire, nec alia opus habet verborū arte: quia id potest in tali casu citra mēdaciū respōderi. De hac cōclusionē satis cōuenit inter doctores (præter Gabrielē) in. 4. d. 21. tametsi de ratione dissentiāt. Enimuerò Ricardus ar. 4. q. 1. hac vtitur ratione. Eadē p̄sona verè affirmare potest aliquid, loquēs in p̄sona alterius, quod verè negat loquēs in p̄sona p̄pria. Angel⁹ em̄ loquēs Moyfi in p̄sona Dei Exo. 20. verè dixit. Ego sum Domi-

nus

nus Deus tuus, qui eduxit te de terra Aegypti: quod verè negasset si loqueretur in persona propria: sed sacerdos ea quæ audiuit in confessione nouit in persona Dei, & extra confessionem interrogatur vt persona propria: ergo quod in confessione potest affirmare se scire vt Deus, potest extra confessionem simpliciter dicere se nescire. Hæc verò ratio meritò non placet Scoto: qui eadem. d. q. 2. scitè arguit aduersus eam. Aliud enim est quempiam loqui in persona alterius: id est fingendo se esse alium (sicut persona comœdiæ loquitur vice Chremetis aut Pamphili, cuius personam induit: quomodo Angelus de rubo loquebatur in persona Dei) aliud est loqui in persona alterius: id est, autoritate alterius (quemadmodum prætor autoritate quam accepit à rege, profert sententiam perinde ac si à rege pronunciaretur) & sacerdos in sacramento confessionis non agit personam Dei primo modo, vt putat Ricardus: sed secundo modo, tanquā minister: secundū illud, Io. 20. Accipite spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: vbi collatum est hoc ministerium: ergo quæ audiuit in cōfessione, nō solum scit vt Deus, primo modo, sed vt propria persona & minister Dei. ¶ Et secundo arguitur argumento Scoti. Clavis scientiæ ordinatur in clauem potestatis: ergo quemadmodum sacerdos absoluit, cognoscit peccata: sed in persona propria dicit, Ego te absoluo: sicut in alijs sacramentis dicit: Ego te baptizo: aut: Ego te consigno: ergo in persona p̄pria nouit illa peccata à quibus absoluit. Magister enim senten. est qui in. 4. d. 8. opinatur, q̄ sacerdos non absoluit cōfitemem, sed ostendit absolutum. In quo non tenetur. Imò certè sacerdos absoluit qd' vel illo verbo Christi exprimitur: Quorum remiseritis. Vnde Chrysostomus libro tertio. De sacerdotio. Sententiam (inquit) Dei præcedit sententia sacerdotis, & sententiam sacerdotis confirmat Deus. Quo nostri interim, præstant sacerdotibus veteris legis: qui vim non habebant, animarum purgatoriam. ¶ Et tertio arguitur. Quia si sacerdos loqueretur in persona Dei, ad sensum Ricardi, non præmitteret precem illam, Dominus te absoluat: nec diceret: Autoritate mihi cōmissa, ego te absoluo: nam verba illa in persona Dei prolata falsa essent. ¶ Et postremo confir. Quia si vera esset opinio Ricardi, tunc

tunc sacerdos reuelans peccata in genere, dicens se scire multa esse peccata in populo, aut se scire conscientiam Petri mentiretur (cum loqueretur in persona propria: & tamē nō scit illa, nisi in persona Dei) sed consequēs est falsum: quia secundū doctores in eadem dist. illo modo reuelare peccata, nullum est peccatū, si fieret sine scandalo. ¶ Statim Scotus prosequitur probare, q̄ non licet sacerdoti reuelare confessionem, alijs rationibus quā Ricardus: quas nō est presentis loci recensere. Sed nihil dicit an liceat sacerdoti respondere: nescio. Tametsi in. 4. d. 15. q. 4. ar. 3. id insinuat licere. At verō Gabriel. d. 21. ar. 3. propter argumenta Scoti dicit, q̄ sacerdos simpliciter scit ea quæ audiuit in confessione. Vnde colligit, q̄ interrogatus nec potest respondere: scio: nec: nescio: quia primū esset reuelare secretū sacramenti, & secundum esset mendacium. Et quamuis silentiū sacerdotis suspicionem faciat interroganti, verum esse id quod interrogat, nihil (inquit) ad sacerdotem: quia silentium de se nō generat magis illā opinionem, quā contrariam, sed à malitia interrogantis gignitur illa suspitio. ¶ His verō nihil obstantibus, primum omnium non est neganda illa locutio: q̄ videlicet sacerdos quæ audiuit in confessione scit vt Deus, & non vt homo: quippè, quæ nō solū apud doctores in. 4. d. 21. & De pœnit. ca. Omnis vtriusq; sexus. sed apud pontifices est receptissima: vt cap. Si sacerdos. De offi. ordi. & alibi sæpe. Sed tamē verba illa nō faciunt sensum, quem putat Ricardus: puta q̄ scit vt Deus, sicut Angelus loquebatur in rubo: imò sensus est quem comprobāt rationes, quas iam modo faciebamus: nempe q̄ scit vt minister autoritate Dei. At verō nihilomin⁹ vera est nostra conclusio: vt puta, q̄ sacerdos interrogatus (si modò nihil nouit nisi in cōfessione) potest respondere se nescire. Et quādo nulla esset alia ratio, satis esset autoritas theologorū & canonistarū id cōcorditer asserentiū locis citatis: & præsertim Bernardi: q̄ ait: Nihil minus scio, q̄ quod in cōfessione scio: & præterea vsus omnium Christianorum. Voces enim eo modo significant, quo recipiuntur à populo: populus autē Christianus, dum audit sacerdotē iurantē se nihil scire, nihil intelligit, de his quæ nouit in confessione: quare verba illa solum significant nihil se scire extra confessionē. ¶ Est tamē secunda, & quidem propria ratio. Nam sacerdos

cerdos ea quæ audiuit in sacramēto, quanq̄ nouerit vt particularis persona, nouit tamē ea in foro & iudicio Dei: quod quidē Deus voluit esse adeò occultū, vt peccata illic cōfessa habeantur omninō pro oblitis: ac si nō fuissent: secundū illud Psal. 31. Beati quorū remissæ sunt iniquitates, & quorū tecta sunt peccata: & Ezech. 18. In quacunq; hora ingemuerit peccator: iniquitatū eius nō recordabor. Quare sacerdos, quēadmodū Deus, dicēs: Ego te absoluo: promittit habere peccata ac si nunq̄ audiuisset: atq; adeò in foro exteriori citra mendaciū potest dicere, se illa nescire. Et hic est sensus illorū verborū: sacerdos scit vt Deus: id est, scit, tanq̄ minister Dei & ad modū eius. ¶ Et cōfirmatur hęc ratio. In alijs iudicijs cū iudex tanq̄ persona publica in vno foro, puta Ecclesiastico, nouit aliquā causam, si postmodū sit iudex in alio foro, videlicet sæculari, tūc potest dicere se nihil nouisse de illa causa: intelligitur enim in illo foro. ¶ Sed tertio arguitur. Scire: quāuis vulgari sermone dicatur etiam illud quod idoneis testibus credimus, tamen propriè id solū sciri dicimus, quod mentis firma ratione cōprehendimus (verba sunt Augustini. 1. retrac. cap. 14.) & tamē quod aliorū relatione nouimus, profectò nō certò cognoscimus: quia cū sit omnis homo mendax, potuit qui retulit mentiri: quare propriè nō dicimur illud scire, sicut loquitur Aristoteles de scientia. 1. Post. Nam scientia est certa & euidēs cognitio veritatis. Quæ diffinitio à iuris etiā peritis recipitur: Baldus enim. L. Scire leges. ff. De leg. Scientia (inquit) est infallibilis notitia veritatis. Quò fit, vt quanuis ille qui est testis ex auditu, multū faciat aliquādo in iudicio ad cōiecturas: vt colligitur ex cap. Præterea. De test. & cap. Hoc videtur. 22. q. 5. tamē nunq̄ absolute testis in iudicio dicitur rem scire, nisi q̄ visu illā, aut alio sensu experimētaliter nouerit: vt habetur cap. Testis. 3. q. 9. vñ Io. 3. Quod scim⁹ loquimur, & quod vidimus testamur. & 1. Io. 1. Quod audiui⁹ (scilicet ab ipso ore Christi) quod vidimus oculis nostris, quod perspeximus, & manus nostræ cōtrectauerunt, hoc testamur. Et ideò sub disiūctione testis interrogatur, an sciuerit vel audiuerit: quia audire non est scire. Tunc sic arguitur. Sacerdos ea quæ audiuit in cōfessione, nō nouit nisi relatione illius qui mentiri poterat: ergo dicēs se nihil eorū scire, nō mentitur. Et quāuis illa verba possent face

L re sensum

re sensum vulgare, vt negetur etiã scientia ex auditu, satis tamẽ est, q̄ habet vnum verissimum sensum, vt citra mendaciũ proferantur. ¶ Et postremò arguitur. Si sacerdoti, dum tyrannicè interrogatur, nihil aliud liceret, q̄ tacere, profectò multũ inde sigillum detrimenti pateretur. Nam, quãuis qui tacet nec ait nec negat, tamẽ in communi vsu hoĩm, cum quis nõ negat, crimen cuius negatio in laudẽ cederet, cõfiteri videtur. Vnde qui tacet in iudicio, habetur pro cõfesso: vt. L. tit. 3. lib. 3. ordinationum. & l. 12. & 13. De ordine iud. in pragma. reg. Aliã rationes cõmunes sunt, & sigillo cõfessionis & seclularibus secretis. ¶ Alia secretorum genera seclulariũ nõ sunt (vt puto) tã celatu difficilia, in teste qui de alieno crimine interrogatur, q̄ in reo, dum interrogatur de proprio. Et ideò in hac secunda parte huius quæstionis dicendũ est de teste, & in tertia, de reo. ¶ Sed tamẽ de vtroq; statuitur primum tertia cõclusio. Qui per iniuriã interrogatur de secreto crimine, debet prius, si potest, defendere se aut appellando, aut tacendo, ostendendo in promptu per iniuriã interrogari: vt colligitur ex S. Thoma. 2. 2. q. 69. ar. 1. si modo id facere possit, absq; eo q̄ generet vehementẽ suspicionẽ criminis: quod tamẽ iam modò dicebamus non esse facile. Probatum quia legitimus & iuridicus modus est, cum quis per iniuriam interrogatur, nõ respõdere: & alia remedia nõ admittuntur nisi in necessitate: puta quando modus legitimus, grassante iniuria, nõ sufficit. ¶ Quarta cõclusio. Testis qui præter ius de occulto crimine interrogatur, nec se potest defendere tacendo (salua maiorũ censura) respõdere potest se nihil scire. Hanc conclusionẽ nõ tã habeo cõpertã, q̄ secundã: nec eã volo esse tã certã & probatã. Haud enim nescio doctores esse grauissimos, qui cũ certo affirmet fas esse sacerdoti dicere, Nescio: id tamẽ dubitat in alijs secretis seclularibus: tametsi nec adeò id neget, vt iuniores quidã opinantur. Verba sunt Gersonis alfabeto. 34. Q. Postq̄ enim dixit licere sacerdoti respõdere: Nihil scio, subiungit: Si autem possit similiter in alijs purè secretis ita respõdere sine mēdacio, ego non audeo definire: videretur tamẽ alicui par ratio, vt par verbi intellectus. Hęc Gerson. Vbi magis alludit ad partẽ affirmatiuã, q̄ ad negatiuã. Et Scotus. 4. d. 15. q. 4. ar. 3. cũ admonisset reum iniuste interrogatũ, vt ad modũ iuristarũ neget proposita vt

sita vt pponunt, subnectit: Sed nõquid si neget, intendēs negare sicut sacerdos facit de cõfesso, dicēs: Nihil mali scio: an teneat pœnitere? Respõsio. Bonarũ mētiũ est culpã agnoscere, vbi culpa nõ est: & ideò in tali casu tutũ est pœnitere. Vbi Scotus certè non loquitur de teste, nec negat ipsum licitè posse respondere: Nescio: sed loquitur de reo qui negaret se fecisse. De quo adhuc dubitat. Et. S. Tho. 2. 2. q. 69. ar. 1. nec ait nec negat: sed hoc solũ dicit, q̄ reus iniuste interrogat⁹, p̄t per appellationẽ vel aliter licitè subterfugere: mēdaciũ tñ dicere nõ licet. At verò Adrian⁹ nõ ignobilis author, quot. 11. respõdendo ad secundũ principale, dicit esse licitũ in alijs secretis respõdere, Nescio, sicut in secreto cõfessionis. Cui consentit n̄ Syluester, verbo, mēdaciũ. §. 6. ¶ Sed, quicquid sit de authorib⁹, p̄batur cõclusio rōne. Et primò. Si qui interrogat solũ id nouerit ex aliorũ relatione, ambigi nõ potest, quin possit simpliciter respõdere se nescire: vt patet ex tertio argumẽto modò facto ad secundã cõclusionẽ. Imò nõ solũ si iniuste, sed dũ iure & ratione interrogat, nullã iniuriã facit qui respõdet se nescire, quod aliorũ relatu nouit, q̄ mētiri poterat. Nisi esset res admodũ manifesta. Si em̄ ego negarẽ me scire esse Romã: quis eã nõ vidi, mētiri iudicaret. Sed ad rē, probat, q̄ dũ testis secretũ de quo interrogat nouit visu, vel experi mēto cuiusq; sensus, respõdere possit se nescire. Qñ quis in iudicio interrogat veritatẽ, solũ interrogat scd' m ius (nã præter ius, nullus habet iudex potestatẽ interrogãdi: id em̄ possum⁹ quod de iure possum⁹. cap. Faciet. 22. q. 2. & l. Filius. ff. de cõstitut.) sed secundũ ius inquisitio fieri nõ potest de occultis: vt expresse cauetur cap. Qualiter & qñ. el. primero. De accus. ergo testis solũ interrogat, an sciat aliquid quod nõ sit iure occultũ: & per cõsequēs, rñdens se nihil scire nõ mētitur, si nihil aliud sciat, q̄ quod est iure occultũ. ¶ Ad hoc iuniores quidã, aliã egregiè docti, sustinētēs cõtrariũ, respõdēt q̄ in illo capitu. citato, solũ habet q̄ iudex exigēs iuramentũ, debet in forma excipere occulta crimina: vt videlicet iurēt testes quicquid sciunt, exceptis occultis: & tũc manifestũ est, testẽ posse citra mēdaciũ respõdere se nihil scire: q̄ respõdet ad intentionẽ iudicis. Si tamẽ iniquus iudex nihil excipit, sed petit iuramentũ, vt dicat testes quicquid nouerint simpliciter: tunc est quæstio an liceat respõdere se nihil scire: &

dicūt isti nō esse licitū: quia verba vt excusentur à mendacio, debēt proferri ad intentionē interrogantis: & in tali casu verbū: Nihil, nō habet vnde restringatur: & ideo sensus est, q̄ ille nihil scit, nec publicū nec occultū: quod est mendaciū. ¶ Hi tamē aut nō capiūt, aut dissimulāt vim argumēti. Enimuerò nō solū iure tenentur iudices inquirentes exceptionē exprimere de occultis: vt latè mēbro. 2. monstratū est: sed quādo iniquus iudex illam non faciat, iure ipso intelligitur facta: & ideo verba: Nihil scio, iure ipso restricta sunt, vt intelligantur de illis criminibus, quæ iuridicè possunt inquiri, in quibus reuelādis testis subijcitur tali iudicio. Vnde, licet nō respōdeant ad intentionē iudicis iniquitatis, interrogātis sine exceptione, respōdent tamē ad illā quam iure deberet habere. ¶ Et cōfirmatur hoc: quia si probus iudex & sapiens, me interrogaret in vniuersum quicquid scio, optimè respōderem: Nihil scio (quāuis aliquid secreto scirem) quia conijcerē intentionē suā esse solū interrogare illa quæ iure potest: ergo eadē ratione, quādo improbus aliquid præter ius interrogat, qui respōdet ad intentionē iuris nō mentitur. ¶ Sed quid si in particulari me interrogat, vtrū Petrus occidit Ioannē (quod ego solus vidi) videtur esse mendacium si respondeam: Nescio: nam non apparet quomodò illud verbū restringatur à iure. ¶ Respōdetur, q̄ iure possum respōdere: Nescio, quia iure intelligitur: Nescio vt dicā: aut nescio eo modo quo iure debeā dicere. Nec hoc est tam pulchrum cōmentum, q̄ nōnulli existimant: nam cum voces sint signa eorum quæ sunt in anima: vt inquit Aristoteles. 1. Perihēr. nemo potest respondere nisi illud quod scit: & ideo perinde est: quempiā interrogare de aliquo factō, ac si interrogetur quid sciat de illo factō. Vnde sicut iniuste interrogatus quid sciat de hoc homicidio, potest respondere: Nihil: nā iure intelligitur: quod debeā dicere: ita interrogatus an Petrus fecit hoc homicidium, potest respondere: Nihil scio: quod est: Nihil debeo dicere. ¶ Nec abs re certè adducitur huc illud Mar. 13. De illo die nemo scit, nec filius hoīs. Nam quāuis multifariā à doctōribus exponatur: vt adnotat S. Thomas. 3. p. q. 10. ar. 2. (Origenes enim exponit de corpore Christi mystico: quia Ecclesia nescit illum diem: alij glossant de Christo secundū scientiā acquisitā: secundū quā Christus nō nouit illū diem:

atq;

atq; aliter alij) tamē profectò germanus sensus illius verbi est, q̄ Christus nescit illū diē, vt dicat in hac vita: nō modo propter authoritatē sanctorū ita exponentiū, sed quia textui nullus alius sensus coheret. Cum em̄ Apostoli rogassent Christū: Dic nobis quā ista fiēt, & quod signū erit, quādo hæc oīa incipiēt: & Christus ad secundā partē interrogationis respōdisset, tradēdo signa iudicij: ad primā partē, quasi respōsum negās, ait: De die illo nemo scit: nec filius hominis, id est: Nec vobis in hoc tēpore expedit scire (vt ait Hieronymus super Matth. cap. 24.) nec mihi cōuenit dicere (vt ait Augustinus lib. 1. super Genesim cōtra Manichæos) quasi dicat. Ego, quatenus redēptor, habeo vos docere quæ pertinet ad redēptionē: & ad finē redēptionis pertinet, vt ignoretis hunc diē. Ergo tantū valet: filius nescit: sicut: filius nō debet facere vt sciatis. Sicut è cōtrario, Gen. 22. Nunc cognoui q̄ timeas Deū: tantum valet, sicut: Nunc feci vt cognosceres. Reuera absq; scrupulò affirmauerim hæc quartā conclusionē, quoad me maiores contrariū doceāt. ¶ Sed est cōtra illā argumentū. Quādo vna pars cōtradictionis est vera, altera est falsa: sed quādo quis secreto quid sciuit, verū est si dicat: scio: ergo falsum est si dicat, nescio. ¶ Respōdetur, q̄ quoties quis per iniuriā petit, vt reuelet secretū: siue sit secretū sacramēti, siue aliud sæculare, respōsio negatiua est vera, & affirmatiua falsa: quia restringitur à iure sicut negatiua. f. Aliquid scio quod debeā dicere. Si tamē sua spōte absq; necessitate sacerdos illas cōtradictorias proferat, tūc ait Durād. 4. d. 21. q. 4. q̄ affirmatiua est vera: quia tūc nō restringitur, & negatiua est falsa. Sed nihilominus dicēs se scire, peccat reuelādo confessionē. Palude verò eadē distinctione. q. 3. ait, q̄ quāuis sua spōte proferat illas cōtradictorias, vbiq; affirmatiua est falsa, & negatiua vera: quia sensus est, se aliquid scire quod debeat dicere, tanq̄ hō: quod falsum est, siue cōpulsus id dicat, siue nō. ¶ At verò crediderim (cū sermo est de cognitis in sacramento) negatiuā semper esse verā & affirmatiuā falsam, vbiq; proferantur, propter tertiū argumentum quod fecimus ad secundam conclusionem: quia quod notum est solum ex relatione, propriè non dicitur sciri: nec opus est alia restrictione. Si tamē scire extēdatur ad ea quæ testimonio aliorū nouimus, tūc quā sacrilegus sacerdos sua spōte reue-

L 3

lat con-

lat cōfessionē, parū refert quomodò loquamur: nā siue affirmatiua sit vera, siue falsa, utroq; modo est graue peccatū referare sigillū. Fortē verisimilior est opinio Petri de Palu. nō tm̄ propter rationē suā, sed quia sacerdos nō modo quādo petitur per iniuriā, sed extra illū casum, potest dicere se nescire quæ audiuit in cōfessione. Exēpli grā. Est sacerdos in cōcione & colloquio, vbi incidit sermo de illo cui⁹ cōfessionē audiuit, cui⁹ mores alij probāt, alij reprobāt. Pōt, pfecto sacerdos, & deberet, dicere: Nihil mali scio de hoīe. Et id nō solū qñ eius silentiū suspicionē faceret, aliquid se scire in cōfessione (nā tūc teneretur oīnō) sed etiā propter comitatē, posset hominē illa ratiōe laudare. Quare tūc etiā negatiua est vera, & affirmatiua falsa. At verò nulla aut necessitate aut vtilitate id exigēte, nō debet sacerdos temerē affirmare se nihil scire (quis nihil sciat nisi in cōfessione) quia tunc fortē aut accipitur in sensu vniuersali, vt ait Durādus, & sic erit mendaciū, aut saltē verbū erit vanū. ¶ Quod si quis arguat. Sequeret, q̄ sacerdoti nullaten⁹ liceret in genere dicere: scio aliqua esse peccata in populo: nā eādē ratiōe illa affirmatiua esset falsa, si nō sciret nisi in cōfessione: cōsequēs est falsum: nā illud citra scādālū licitū est, quia nō est reuelatio cōfessionis, nec cōdemnamus sacerdotē dicentē, se scire cōscientiā & pētā Petri. Respōdetur cōsequentiā nō valere: quia illa affirmatiua nō est reuelatio sacri: & ideò accipiēda est in sua ppria significatione: atq; adeò tūc est vera. ¶ Sed de alijs secretis sæcularibus qñ quis sua spōte reuelat secretū quod ppriē scit, puta visu vel alia experiētia, credo verū dicit, cū ait se scire. Est em̄ alia ratio de sigillo cōfessionis: vbi, cū sacerdos nihil sciat nisi vt Deus, quomodocūq; reuelat vt hō, fortē mētitur. Alia verò secreta sciūt hoīes, vt hoīes: & ideò dicētes se scire, verū dicūt (nisi cū vi & iniuria interrogātur) peccāt tamē cōtra secretorū fidē. ¶ Sed hoc est quod me dubiū

Dubium.

peius torquet. Quid si improbissim⁹ homo interrogaret testē: dic mihi quicquid scis de hac re, q̄ tuncūq; secretū sit, nec possit iure reuelari? Videtur em̄ tūc respōderi nō posse, nescio: nā tūc cū alter expresse interroget id quod nō debet dicere, nō video quō in verbo, nescio: possit subintelligi restrictio cōtradictoria: vt dicā, quippe quæ exclusā est ab interrogāte. ¶ Re vera fortē tūc responsio illa, nescio: nō careret mēdacio. Sed esset sic interrogās

interrogās obiurgādus, tanq̄ indignus cui aliquod responsum redderetur. Tametsi forsan etiā tūc à iure restringitur respōsio: quicquid malitia interrogātis verbis expresserit. ¶ Attamē supersunt ex his cōclusionibus dubia nōnulla. Primū. Quid si tyrānus nō satis habet, vt sacerdos dicat se nescire, sed vrget vt dicat an audierit. ¶ Respōdetur, q̄ potest verē respōdere se nō audisse: primò, quia Christianus populus nihil intelligit per illa verba de his quæ audiuit in cōfessione, & præterea quia id non audiuit, nisi tanq̄ Deus, vt habeat tūc pro obliuio, ac si non esset dictū. ¶ Sed quid si percōtetur, an audierit in sacro cōfessionis? vtrū licitè possit negare se audisse? nā dicere, nescio: nihil iuuabit: maxime dū est verisimile non fuisse obliuio. ¶ Hactenus opinionem secutus communem, respondebā inter legendū, licitū esse sacerdoti dicere, se nō auduisse in cōfessione, sed re modo oculatius inspecta, verisimilius mihi videor aliter sentire. ¶ Et probatur id non licere. Primò, quia quis in illo verbo: non audiui: cōmodè possit intelligi restrictio: extra cōfessionē: in hoc tm̄: nihil audiui in cōfessione: incōgrue pfectò admodū intelligi potest: eò q̄ interrogās explicat contrariū. s. an audiuit in cōfessione. Et ideò nō excusatur à mēdacio: quemadmodū nō excusaretur, si diceret: nihil audiui, nec tanq̄ De⁹, nec tanq̄ homo. Et cū, nec, ppter sigillū cōfessionis, mētiri permittat, fit vt illud responsum nō sit licitū. ¶ Secūdò, pbatur, tale responsum nunq̄ esse necessariū. Sigillū em̄ cōfessionis adeò debet esse sanctū, vt nō solū nō affirmemus quæ illic audiui, sed nec negemus quæ illic nō audiui. Vnde si sacerdos inductus in testē interrogetur, an poenitēs fecerit homicidiū: quis ille fuerit innocēs, nec crimē fuerit cōfessus, non debet sacerdos dicere: nunq̄ hoc audiui in cōfessione: quia quis illud sit verū, nec sit reuelatio sigilli, quæ cauetur in iure, est tamen quædam contaminatio sacramenti, nec potest esse sine scādalo. Secus si post mortem dicat confessor: Nunq̄ talis confessus est mihi peccatū mortale: quod etiā rarissimè fieri debet. Ergo si impudentissimus tyrannus roget sacerdotē: an hoc audisti in cōfessione in quantū Deus: hoc illi respōso exprobrandū est verbū. Sacrilege hæc est sacri religio, vt nec si poenitens mihi dixisset, affirmare possem: nec si non dixisset, negare deberem: nec affirmatio nec negatio mea

L 4

potest

potest tibi facere fidem: quare neutram à me responsionem expectes. Quæ quidem verba nullam profectò de se suspicionem generant, verum ne sit quod interrogatur. At non cõtendo renuere, quin dato casu quo non possit aliter cælari sigillum, liceat respondere: non audiui in confessione: quia vniuerso populo receptum est, ut verba illa excusent à mendacio. Sed credo nunquam esse necessariam: atque adeò difficile posse excusari à mendacio. ¶ Sed tamē si tyrannus interrogaret sacerdotem, an Petrus occidit Ioannem (quod sacerdos nouit in confessione) nec esset cõtētus illa responsione: nescio: tunc Adrianus in. 4. q. De sigillo. dicit, quod sicut potest respondere se non audiuisse in confessione, ita potest respondere, quod Petrus non occidit. Sed re vera in hoc nulla prorsus est apparentia. Primò, quia in illo verbo: Petrus non occidit: nullus potest subintelligi modus, qui illud excuset à mendacio. Ineptissima enim interpretatio esset: non occidit ut dicam: quia facta non habet ordinem immediatum ad hoc quod est dicere, sicut, scire: & alia verba sensationum. Et præterea, quia illa responsio nunquam est necessaria. Potest enim cõvinci tyrannus, non solum hoc responso quod modo dicebamus, sed potest adhuc addere sacerdos. Quomodo possum dicere Petrum occidisse, cum id nesciam? Nam quantum mihi esset confessus, forsitan esset mentitus: & quantum tacuisset forsitan voluit cælari, & fictè confiteri. Et hæc de sacerdote. ¶ Alterum dubium est de alijs secularibus secretis. Vtrum qui iniuste interrogatur de secreto, & postquam respondet se nescire, adhuc vrgetur ut respondeat simpliciter an Petrus occidit Ioannem, affirmando vel negando, vel an vidit homicidium fieri, an audiuit: vtrum (inquam) liceat respondere non vidi, nec audiui, aut Petrus non occidit? ¶ Aliquando in lectionibus nostris excogitauimus modum, quo testis abinde se posset protegere. Dicebamus enim, quod quemadmodum licet tunc testi dicere se nescire, ita licet ei negare omnia verba sensuum que pertinent ad scientiam: ut puta dicere quod nec vidit, nec audiuit, nec est memor: quia hæc omnia verba explicat quodam modo scientiam: & ideo videntur posse eodem modo restringi: scilicet, nec vidi, nec audiui ut dicam. Et si hæc responsio saluaretur à mendacio, profectò sufficientissima esset ad cælandum secretum alienum. Nam tunc cum testis iniuste interrogaretur an Petrus occidit, posset respondere quod nec audiuit, nec vidit, nec omnino scit: & quod nescit, nec affirmare potest

potest nec negare. At verò iam modo vereor rem adeò extendere: nec sum tam certus an in verbis: non vidi: non audiui: possit aptè subintelligi: ut dicam: sicut in verbo, nescio. Nec forsitan ego ita responderem: sed tamen nec eum prorsus cõdemnarem qui ita responderet. ¶ Tertia & postrema pars huius quæstionis ad reum spectat, quem non est tam facile instruere, ut citra mendacium se protegat. De quo statuitur quinta conclusio. Reo, cum iniuste interrogat de proprio, sed secreto crimine, nec prodest respondere se nescire, nec licet negare verum crimem, dicendo: non feci. Prima pars est manifesta: nam ridicula esset responsio, si homo diceret se nescire, dum interrogat de proprio opere: nepe cuius non est verisimile se esse oblitum. Secundæ verò parti conclusionis non cõsentiunt omnes doctores. Imò Adrianus in. 4. in. q. De sigillo. in fol. 2. argu. quod quis loquatur de sacerdote producto in testem, interfert tamen generaliter, quod reus iniuste adiuratus de crimine, quod iure est occultum: quia non tenet semetipsum prodere: potest secundum omnes doctores respondere, quod nihil de facto illo nouit, vel certè quod non fecit. Hæc Adrianus. Veruntamen nescio qui sint illi omnes doctores. Fateor me nullum legisse. Sunt qui impingant Scoto, quod licet adulteræ, cum iniuste interrogat à marito de adulterio sub comminatione mortis, respondere se non esse adulteram: quod tamen nusquam legi apud Scotum. imò verò Scotus in. 4. d. 15. q. 4. ar. 3. vbi loquitur de reo iniuste interrogato, admonet ut respondeat his verbis: Nego, proposita ut proponuntur: ut iure publica. Quod si iudex vrgeat eum, ut confiteatur propositum, vel ut neget, respondere posset, quod ipse respondit sufficienter ad accusationem. Hæc Scotus. Vbi non cõcedit licentiam dicendi: non feci: sed nego proposita ut proponuntur. Subiungit tamē. Sed nunquid si neget, intendens illud negare ut propositum est. scilicet ut publicum, tenet ille pœnitere tanquam de mendacio? Respondeo. Bonarum mentium est culpam agnoscere, vbi culpa non est: & ideo tutum est tunc pœnitere de illo quale est, sub dubio an sit veniale, vel mortale. Hæc Scotus. Vbi sub dubio relinquit an liceat dicere: non feci: & magis inclinatur in partem negatiuam. At verò quicquid sit in aliorum opinione, nulla mihi tamen, vel apparenti ratione, persuadere possum, ut liceat occulto peccatori iniuste interrogato dicere: non feci. Nec video quomodo possit illud excusari à mendacio: nam maximè quia subintelligitur: non feci ut dicam: sed profectò

Dub.

5. cõclu.

profectò sensus ille violētissimus est: & enim quia dicere: procedit ex sciētia in verbo: nescio, pōt subintelligi: vt dicā. i. nō scio tali scientia quæ iure sit propalāda: attñ opus non habet talem ordinē ad sermonē. ¶ Sed ais fortē alia ratione posse illud verbum excusari à mendacio, per æquiuationem tēporis. Vt si adultera adinfit amicū heri, possit modò iurare, nō fecisse adulterium: vt subintelligatur: hodie. Quēadmodū Angelus de Perusio super. l. Idem. ff. de condi. ob turpē causam. & Ananias. c. Qui cū fure. extrā De furtis. referūt de beato Frācisco, q̄ cū Perusij, rogaretur à pratore persequēte criminofum quēdā, an vidisset eum transire, respondit: non transiuit hac: sinū vestis in sinuans. Sed re vera commētum hoc minùs placet. Nam etsi qui iniustē interrogatur, non teneatur respondere ad intentionem interrogantis, tenetur tamē eis verbis secretum cælare, quæ in aliquo sensu recepto apud vulgus, vel apud sapientes sint vera: aliās mētitur: quod neutiq̄ licet. Et certē oratio: non feci: facit sensum vniuersalem: nunq̄ feci: & non trāsiuit hāc: refertur ad illum locum de quo alter interrogat. At qui diuus Frācisus forsitan aut falsò circumfertur vt author illius responsi, aut putauit vir sanctissimus id esse licitum. Alium cōmemorat diuus Augustinus sanctum episcopum Firmū nomine: firmiorem (inquit) volūtate: qui, cum ab eo quærent apparitores, quē ad se confugientes occultauerat, hoc solū respōdit, nec mentiri se posse, nec hominem prodere. Multaq̄; passus tormēta in sententia permāsit: Qua nimirū patientia indulgentiā ab imperatore homini calamitofio impetrauit. ¶ Sexta cōclusio. Mendaciū quo qui iniustē interrogatur negat proprium crimē, non est perniciosum, sed officiosum: atq; adeò, si fiat sine iuramēto, nūq̄ est mortale, sed solū veniale: siue in iudicio interrogetur, siue forma iuris, siue extra iudicium: vt cum adultera interrogatur de adulterio à marito: qui nō est iudex. Probatur. Nā qui sic mentitur nemini facit iniuriam, imò ipse est qui iniuriam patitur.

¶ At verò cū nec venialiter peccare quoquo modo liceat, quid factururus est miser homo, qui cōtra omne ius interrogatur de secretissimo proprio crimine? ¶ Respondetur septima cōclusionē. Si verba non occurrerint, quibus per æquiuationem, vsu hominum receptam, citra mēdaciū cælare possit crimen, mo-

ri

ri debet, anteq̄ mentiatur: licebit tñ nonnunq̄ id reuelare, vt videbit quæst. sequēti. Interim tñ si percunctetur quis, quib⁹ amphibologijs poterit se miser tueri, nō possumus illas sigillatim colligere: sed pro sua quisq; peritia & prudētia illas poterit excogitare: Possēt. v. g. occultus homicida cōtra ius interrogatus respōdere: iuro me neminē occidisse: nā illa oratio Latine amphibologica est: & si prim⁹ accusatiu⁹ accipiat passiuē: & secundus actiuē, est vera. Quēadmodū Pyrrho respōdit se ferē Apollo: Aio te Acacidam Romanos vicere posse. Atq; possēt adultera, cū adulteriū percōtatur marit⁹, respōdere. Quid proderit mihi iurare nō fregisse fidē, aut quō dabis fidē dictis ei⁹, quā nō credis seruasse fidē thori? Itē possēt iurare se nō fregisse matrimoniū (nā post adulteriū adhuc manet integrū matrimoniū) quis maritus intelligat, nō fregisse fidē thori. Possēt itē mulier q̄ nupsit cōsobrino, si ab apparitore iniustē interrogatur, an marit⁹ intrauit domū, respōdere neminē intrasse p̄ter cōsobrinū suū. Quēadmodū Sara cælauit esse vxorē Abrahę, dicēs se esse sororē. Crediderūt. n. Aegyptij nō posse sororē nupsisse fratri. Attñ inutiles iam mō sunt huiusmodi respōsiones. Tāta est interrogantiū versutia. ¶ Sed vtrū possēt homo, vt cēlet se iniustē quæsitum, dū interrogatur an sit ipse ex fratribus minor, iurare se esse maiorē: cum tamen sit natu minor, sed qui succēdit in primogenitura paternæ domus.) Et videtur q̄ sic. Imò q̄ possēt iurare se esse Petrum, cum tamē nō sit nisi frater eius. Nam hac ratione excusat Augustinus Iacob à mendacio, dicentem se esse Esau. ¶ Respondetur, q̄ non auderem hoc admittere. Quia aut non est adeò certum Iacob non fuisse mentitum: aut id respōdit inspiratione diuina: aut (quod puto sentit Augustinus) sermones illi erant apud gentem illam vsitati in illa significatione, vt citra mendacium possent proferri. Vnde Gregorius, vt refertur. 22. q. 2. Si quis (inquit) per vetus testamentum, suum vult tueri mendacium: quia minùs illic quibusdam fortasse nocuerit, dicat necesse est, rerum alienarum raptū, retributionem iniuriæ, quæ infirmis illic concessa sunt, sibi nocere non posse. ¶ At nunquid si quis interrogatur, vt testis, an vidit Petrum fugientem: vel, tanq̄ reus, an occidit Petrum, poterit respondere: non vidi Petrum: aut, non occidi Petrum: quem tamen occultē

cultè occidit? Videtur enim id licere, nec esse mēdacium: nam, vt scripsimus in dialecticis, nomina singularia æquiucè significāt: & ideò potest respondēs subintelligere aliū Petrū quem non occidit, aut quem non vidit: quemadmodū dicūt dialectici has nō cōtradicerē: Canis est in mari: Nō est canis in mari: & vtranq; esse verā, eò q̄ subiectū accipit æquiucè. Respōdetur, q̄ nō esset sine mēdacio huiuscemodi respōsio. Nam secundū receptissimū vsum oīm, affirmatio & negatio in noīb⁹ his proprijs pro eodē accipiunt: ac si nō esset nisi vnus, qui nūcuparet illo noīe. Vt si me percōtante an Petrū videris, respōdeas: non: negatio ad eum refert, quē ego quæro. Nec aliū potest sensum admittere. Sed immēsum opus esset per singula discurrere. Prudētis erit ex his cætera perpēdere. ¶ Sed instas adhuc pressius, quid faciet miser hō qui mortē cōminante tyranno nisi verū fateatur, non habet qua se amphibologia ptegat? Aut adultera, quā marit⁹ nudo gladio petit fateri adulteriū, vt iuret an adulteriū fecerit? Respōdet, q̄ plures sunt hoīes, neqtia, & violētia, q̄ vt possit oībus obuiā iri. Ob idq; in tali casu mori opus est: quēadmodū si tyrānus mihi cōminaret mortē, nisi peierarē aut leuissimè mentirer, mortē prius deberem oppetere, q̄ mentiri. ¶ Ad primū argumētū principale, cōcessa priori præmissa: puta nunq̄ esse licitū mendaciū: negatur secūda. Nec. n. fat est ad integrā rationē mendacij, fallēdi cupiditas, nisi oratio sit falsa. Est. n. mendaciū: vt inquit illic Augustinus: falsa significatio cū volūtate fallēdi: mō qui amphibologia eū fallit, qui iniustè interrogat, in aliquo sensu verū profert, quo excusatur à mendacio. Neq; tunc venit contra mentē: quia id in aliquo sensu profert quod habet in mēte: quis alius aliud cōcipiat. ¶ Atqui eodē modo respōdetur ad cōfirmationem, q̄ qñ hō interrogatur absq; iniuria, simpliciter & candidè respōdere debet: puta verbis quibus interrogās non decipiatur. Sed qñ vi & iniuria petitur: quia licet ei veritatē cælare: nihil agit cōtra virtutē, proferēdo æquiucū verbū: quia eiusmodi respondententi præcipua intētio non est fallēdi, sed ius suum seruādi. ¶ Dicta verò sanctorū eò tendunt, vt prohibeāt responsa per verba quę nullū possunt facere verū sensum, secundū significationē vsu receptam: quippe q̄ nō possent à mēdacio vlla ratione excusari. ¶ Et eādē

ratione

ratione respōdetur ad secūdū principale. Qui. n. p lapidē iurat falsum, nō excusatur à mendacio, post q̄ falsum est quod iurat: nec à periurio: nā cū enunciet se iurare per Euāgelia: quis ponat manū in lapide, tñ omnes intelligūt, se iurare per Euāgelia, nec possunt aliud intelligere. ¶ Ad tertium respōdetur, q̄ quis mēdacium. i. falsum dicere cum intētione fallēdi: eatenus sit intrinsicè malū, vt nulla de causa iustè fieri posset, tñ decipere nō est adeò de se malū, quin per amphibologiā liceat, ad repellendū iniuriā. ¶ Vnde subsequitur solutio cōfirmationis. Nam citra necessitatem nō licet vti huiusmodi amphibologijs: non q̄ essent mendacia, sed q̄ hoīm cōuictus & societas id exposcat, vt hoīes vsitatorib⁹, atq; perspicaciorib⁹ verbis in serijs vtant: nè se fallāt, nisi ioco, in ridiculis: vt author est Aristot. 4. Eth.

QVÆSTIO QVARTA.

TRVM vsq; adeò obligemur ad secretorum fidem, vt teneamur nō nunq̄ mortē prius oppetere, q̄ secretū detegere. ¶ Ad partē negatiuā arguitur. Reuelare secretū, vt supra dictū est, ex genere suo non est nisi dānum, & iactura famæ, quæ violat prodicione criminis: sed vita, bonū est multò pretiosius q̄ fama: nā pellē propelle: & cuncta quæ habet homo, dabit pro anima suo. Iob. 2. ergo si alterius eorum iactura faciendā est, potiùs debemus famam, vel propriam, vel alienam abijcere, quàm propriā vitam. ¶ Confir. quia, vt frequenter solēmus repetere, iugū Dñi suaue est, & onus leue: Matt. 11. sed cū terribiliū terribilissimum sit mors: vt est in. 3. Eth. grauissimū esset pceptū, vt alienā famā dispēdio vitæ protegere astringeremur: ergo nemo ad id obligatur. ¶ Secūdò principaliter arguit. Si teneremur fidē secreti seruare cum periculo mortis, id maximè esset, quia propalāre secretū est ita intrinsicè malū, vt nulla ratione possit esse iustum: q̄le est, occidere, fornicari, mētiri: sed hoc falsum est: nā reuelare secretū multis de causis iustū est: puta ad obuiandū cōi malo; & causa fr̄is corripiēdi, vt secūdo mēbro dictū est: ergo & causa defendēdæ vitæ, q̄ in bonis t̄palibus summū est, id etiā licebit. ¶ Et cōfir. Nā in operib⁹ charitatis null⁹ tenet puidere proximo cū graui detrimento proprio: imò nec seruare promissum: quod elegāter tractat Cicero li. 1. De offi. Si cōstitueris (inquit)

te

re cuius aduocatū in rē pręsentē esse vēturū, atq; interim gra-
uiter egrotæ fili⁹ cœperit, nō est cōtra officiū, nō facere quod
dixeris. Ergo quanq̄ fidē quis secreti promiserit, nō tenetur cū
dispēdio vitæ seruare. ¶ Tertiò principaliter arguitur. Cuicūq;
integrū est & liberū, propriū crimen, aliās occultū detegere, vt
vitā seruet, nā potest quis dare famā pro vita, vt dixim⁹. q. 3. mē-
bri primi: ergo facili⁹ potest quis antepone re vitā, ppriā famæ
alienæ: atq; adeò nunq̄ tenetur homo mortem obire, vt secre-
tum contegat. ¶ In contrarium est, quia tenentur Christiani
pro fide, pro religione, & pro bono publico mortē oppetere:
ergo sacerdos anteq̄ sigillum referet confessionis (quæ sacrile-
ga esset sacramenti cōtaminatio) mortem perpeti debet: & cui
arcanum publicum committitur, eādē ferē lege tenetur.

IN hac quæstione quarta huius mēbri: atq; adeò
totius operis postrēma, dicere tandem restat, quid
facturus est miser homo cum vi & iniuria petitur
reuelare secretum, nec se potest citra mendacium
defendere, an debeat prius mori, q̄ secretum detegere. Sed sunt
fortē qui quæstionem hāc superuacua iudicabunt. Nam si se-
cretū cælare: ius est naturale, diuinū & humanū, vt supra com-
mōstrauimus: atq; adeò: secretum reuelare, sit suapte natura vi-
tium, ambigit nemo mortem esse potius oppetendā, q̄ reuelet
arcanum. Est em̄ doctrina Aristo. 3. Eth. summa cuiq; tormen-
ta, mortemq; ipsam obeundā, anteq̄ inhonestū quid admittat,
imò documentū est Pauli Roma. 3. iustā esse damnationem eo-
rum, qui faciūt mala vt inde veniāt bona. His veruntñ respon-
demus, q̄ quis dubium non sit, imò per se sit manifestū, non es-
se licitum peccare, nec pro vita, nec propter aliū quencunq; fi-
nem (nam est contradictionis implicatio, esse aliquid licitum
q̄n̄ est peccatum) hoc tñ est sub iudice in quæstione nostra, an
sit peccatum reuelare secretum, q̄n̄ quis non potest id contege-
re, nisi cum dispēdio vitæ. Et quidem si illud esset eo modo in-
trinsecē malum, sicut periuriū aut adulterium, nulla esset quæ-
stio id non licēre, sed quia nō est adeò malū, quin pro iusta cau-
sa illud liceat, vt insinuauimus in tertio argumento, quæstio est
vtrū adeò obligemur secreta cælare, vt anteq̄ reuelemus moria-
mur. ¶ Atqui, vt. 2. & 3. q. primi membri attigimus, sex sunt se-
cretorum

cretorū gradus, qui varias & diuersas habent considerationes.
Ob idq; decem cōclusionibus respondebimus ad quæstionē.
Secretorū enim aliud est alienū, aliud verò propriū: & ex alien-
nis aliud pertinet ad religionem sigilli confessionis, aliud verò
est sæculare: & ex sæcularibus, aliud ptinet ad bonū publicū,
aliud ad priuatū: & ex priuatis, aliud extortum est per iniuriā,
atq; aliud citra iniuriam cognitum: & ex his aliud recipitur da-
ta fide, velut in deposito, & aliud fortē & casu cognoscitur.

¶ Prima ergo conclusio sit de secreto confessionis. Sigillum sa-
cramenti confessionis adeò sanctum est, tantoq; vinculo ligat,
vt mors sit prius obeunda, q̄ modo aliquo reueletur. Conclu-
sio hęc supponit primum, arcūissimum esse præceptum sigilli
seruandi: quod partim probatum est. q. 2. membri primi. Vbi
mōstrauimus fidem generaliter secretorum, iure naturali, diui-
no, & humano, esse in præcepto: primò ex cōditione vitiorum,
quę suapte natura digna sunt quę contegātur, quēadmodum
virtutes dignæ, contrā, sunt quę palām fiant. Et secundo, ra-
tione charitatis: nam quę nobis optamus, & alijs præstare tene-
mur: & vnusquisq; id ratione optat, vt quod cōmisit secretum
secretò custodiatur. Et tertiò, ratione finis: nā fide secretorum
de medio sublata, cessarent commoditates plurimæ, amicitia:
vt puta consilia, & solatia, quæ amici ab amicis secretò petunt.
Quæ quidem rationes, & aliæ quas illic tractauimus, multò ef-
ficaciū comprobant sigillum sacramenti confessionis, q̄ secre-
torum fidem sæcularium. Sed est præterea ius diuinum specia-
le de sigillo confessionis. Qui enim finem præcipit, iubet & ne-
cessaria media: sed Christ⁹ seruator noster Io. 20. instituit sacra-
mentum confessionis sub præcepto: vbi ait: Accipite spiritum
sanctum: quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: & quo-
rum retinueritis, retenta erunt: & sigillum est necessarium me-
dium: nempe sine quo homines à confessione deterrerentur: er-
go simul iussit, & vniuersos confiteri, & sacerdotem secretum
tenere. Non enim dedit illic solū sacerdoti potestatem dimit-
tendi, relinquens hominum arbitrio, si vellent confiteri, sed
certē dedit Ecclesiæ coërcitiuam potestatem iudicādi de pecca-
tis: quemadmodum si rex mitteret prætorem in urbem, qui ci-
uium errata aut condonaret, aut pro sua prudentia puniret.

Sed

Sed de hoc aliàs. Neq; ecclesia capitulo. Omnis vtriusq; sexus. aliud fecit, q̄ vtrunque præceptum diuinum determinare, sanè vt singulis annis confiteremur, & sacerdotes sigillum confessionis arctissimè seruarèt. Atqui hoc est quod S. Thomas in. 4. d. 21. q. 3. ait, sigillum secreti esse de necessitate confessionis. Non enim intelligit esse de substãtia, tanq̄ materia & forma: neq; ita de necessitate, vt si sacerdos referat sigillum, nullum esset sacramentum præcedens: sed ita, vt naturæ sacramenti expediat sigillum: nempe sine quo præceptum confessionis sustineri nõ possit. Et probat S. Thomas: nam quæ exterius geruntur in sacramentis, sunt signa rerũ quæ interiùs cõtingunt: & ideò confessio illa quæ fit sacerdoti, est signum q̄ pœnitens confitetur Deo: quare sicut Deus ita contegit peccata, vt habeantur pro oblitis (quod dictum est quæstione proxima) idem obligat facere sacerdos. Nec obstat argumentũ Dur. 4. d. 21. q. 4. vertentis sensum S. Thomæ. Non enim sentit S. Thomas q̄ cælatio sacerdotis repræsentet aliquid quod interiùs continetur, tanq̄ effectum sacramenti, veluti absolutio repræsentat remissionem peccatorum, sed vult q̄, quemadmodum in foro interiori cælatur adeò, hoc significetur per secretũ sacerdotis. Deus enim, nec in die iudicij, reuelabit peccata remissa ad cõfusionem: sed ad commendationem & gloriam pœnitentium. ¶ Ex quo sequitur, q̄ nec Papa nec tota Ecclesia potest dispensare, vt reuelat sigillum cõfessionis: nõ solum quia Ecclesia in his quæ sunt de iure diuino (quale est sigillũ) facultatem non habet dispensandi, sed specialiter quia multò minùs potest sacramentorum naturã mutare. Et naturæ cõfessionis necessarium est sigillum, modo iam exposito. Etenim, quamuis sublato sigillo nihilominùs confessio esset sacramentum, tamen esset tunc intolerabile præceptum confessionis. ¶ Supposito ergo præcepto, probatur illud obligare etiã cum dispēdio vitæ. Media pēsanda sunt ex cõditione & necessitate finis: finis autem sigilli seruandi, est necessitas sacramenti cõfessionis: vnde profectò salus Christianorum pēdet (sublato enim de medio sacramēto confessionis, omnia plena essent iniquitatib⁹, atq; adeò religio Christiana perditum iret: quæ res multò maioris momenti est, q̄ temporalis vita) ergo sigillum confessionis adeò est necessariũ, vt pro eius obser

obseruatione vita sit postponenda. ¶ Et confir. Sacerdoti qui sigillũ referat (quia pœna capitis sacerdotes plecti nõ possunt) decretum est priùs perpetuum exilium: cap. Sacerdos. De pœni. d. 6. & postmodum mutatum est in carcerẽ perpetuum: cap. Omnis vtriusq; sexus. De pœni. & remiss. quorũ vtrunq; proximum est morti. l. 2. & l. Capitalium. ff. De pœnis. Nec ab hac pœna eximeretur, qui metu mortis fidem frãgeret sigilli. Ergo crimen est, atq; adeò mortale, etiam metu atrocissimæ mortis, confessionẽ reuelare. ¶ Et tertio id comprobatur. Potest princeps pro salute tēporali Reipublicæ præcipere cui vt stationẽ in p̄lio custodiat, nec pedẽ retrahat, sub pœna capitis: in quo casu peccatũ esset mortale edictum trãsgredi (nam potest princeps legẽ facere, q̄ obliget ad mortale: vt ait S. Tho. 1. 2. q. 69. ar. 4. vbi adnotat Caietanus posse etiam obligare cum periculo mortis: saltem pro bono publico) ergo multò magis, nõ solum Deus, cuius est præceptũ sigilli, sed Ecclesia potuit sacerdotes obligare, vt, etiam in periculo mortis, tenerent sigillum. Profectò adeò necessariũ est sacramentũ cõfessionis, ac subinde illi⁹ sigillũ, vt videat Christus ipse spopõdisse fidẽ Christianis, quotuti essent in hac parte. Nã cũ multa p̄terea narrentur hĩc miracula (vt est illud quod Altisiod. 4. p. cap. De cõfess. ex Vitispatriũ citat, q̄ cũ quidã in naui metu mortis, publicè cõfessus esset crimina permulta, adeò statim oēs obliti sunt, ac si nunq̄ audissent) hoc veruntamen omniũ maximũ miraculorum existi mauerim, q̄, cùm sint sacerdotes, & aliàs p̄ditissimi, & multi in dementiã versi, tñ perq̄ rarissimè visum est, sigillum confessionis periclitari. Quo fit vt prælati & quicunq; iudices perq̄ maximè teneantur, i causis cognoscēdis cauere, nè sanctissimũ sigillũ cõfessionis violēt: nec illa via tētēt quicq̄ cognoscere, nec prætextu cuiuscũq; boni publici, nec vt malo, q̄ quis hæreticæ prauitatis, occurrat. Nihil. n. est tam Ecclesiæ necessariũ, q̄ sigillũ. ¶ Verum enim uerò nõ fat est cõclusionẽ in genere statuere, si nõ ad particularia descēderim⁹. Sacerdos. n. nõ solũ peccata teneat cælare, verũ & alia deteeta in confessione. Nec sol⁹ sacerdos, sed aliæ item p̄sonæ tenentur seruare sigillum. De quib⁹ perinde dubium est, an cuncta tenentur vniuersi cælare, nullo obstãte metu mortis. Primũ ergo dubiũ est: vtrũ peccata q̄ quis per-

Dubiū. stās in pposito, confiteſ perpetrāda, teneatur sacerdos celare. Res fuit anceps antiquit⁹ inter doctores. Et fuerunt qui dicebāt q̄ peccata futura, puta q̄ pœnitens emendare non promittit, non claudunt sub sigillo: vt recitat S. Tho. in. 4. d. 21. q. 3. & Innoc. cap. Omnis vtriusq; sexus. De pœnit. & remiss. Et inter theologos Alexan. ab aliquib⁹ accersit in hāc sniam. Et Panor. cap. Oīs vtriusq; sex⁹. eandē affirmat: nēpe quā putat esse opinionem Innoc. Et Sylueſter verbo, confessio. 3. citat Rayneriū, & Innocentium: cū tamen Innocentius cōtrarium autumet. Et arguit pro illa opinione Alexander. Id quod directē opponitur confessioni, nō est de necessitate cōfessionis: sed ppositū perpetrādi peccata, opponitur cōfessionis: nā est signum impœnitētis, per qd' videtur se eximere à iudicio sacerdotis: ergo peccata hmōi non cadunt sub sigillo. Et cōfirmamus hoc in gratiā hui⁹ opinionis. Secretum sigilli sacerdotis est ad imitationē secreti Dei, vt dictum est: sed peccata impœnitentis Deus non celat, nec habet pro oblitis: sanē q̄ in die iræ reuelabit ad vindictā: ergo nec ea tenetur sub sigillo seruare sacerdos. His verū tamē nihil obſtātib⁹ sit secūda conclusio, q̄ certissima est. Oē peccatum detectū in confessione, dū mō sit cōfessio, clauditur sub sigillo, siue p̄sens, siue futurum, siue q̄ cōfiteatur verē pœniteat, siue nō. Cōclusio est S. Thomæ, Scoti, & Ricardi & oīnō theologorum loco citato, & Innocētij, & singulariter Caietani quol. 1. q. 11. quā de hoc fecit specialē. Imō (quantum conijcio) quicquid sit de antiquiorib⁹, tamē nec Alexād. nec Rayn. contradicunt, si sanē intelligātur. Et abūdē p̄batur ex verbis cōcilij, cap. Oīs vtriusq; sexus. Qui peccatum in pœnitēiali iudicio sibi detectum p̄sumpserit reuelare, &c. Vbi v̄r oē peccatum celari p̄cipitur, nullo excepto. At verō nō requiritur contritio, ad hoc vt accusatio pœnitētis sit verē cōfessio: imō nec absolutio. Probatur, q̄a sicut baptism⁹ fict⁹, est nihilomin⁹ baptism⁹, & recedēte fictione incipit habere effectū virtute formæ p̄teritæ (vt ait August. cap. Tunc valere. De cōsecr. d. 4.) ita confessio ficta est quidē cōfessio, q̄ quis nō sit perfecta. Quare quomodocunq; sit ficta. s. quia non est contritio, vel non est integra, clauditur sub sigillo. Et confir. Nam ille qui incontritus accedit, p̄cipit Ecclesia vt audiatur in confessione, & salubribus monitis

monitis abhibeātur ei cōsilia, vt habet. c. Quod quidā. De pœnitētis & re. imō fortē confessio illa satisfaceret p̄cepto Ecclesiae, vt latius disputauimus in lectionib⁹ super Quartū: ergo hmōi confessionem vult Ecclesia abscondi sub sigillo. Et cōfirmatur. 2. quia si incontrit⁹ integrē confiteſ, potest, adueniente contritione, absolui ab eodē confessore, sine noua confessione: nisi longa fortē intercesserit mora. Quod si p̄contaris qd' requiritur vt sit confessio. Respōdet, q̄ satis est esse accusationē. Potest. n. pœnitēs accusare se de peccato, dicēs se non posse abstinere, petēdo consiliū, & auxiliū à sacerdote. Et certē q̄ sic accusatur celād⁹ est, de quocūq; crimine mūdi, q̄tūcūq; p̄nicioſo, aut tertiæ p̄sonæ aut Reipublicæ: quis debet tūc sacerdos in gñe admonere, aut Rēpublicā, aut illū cui periculū imminet, vt caueāt tali hora, aut tali loco: & dū mō fieri possit sine periculo reuelationis p̄sonæ. Quod si gñalis admonitio non sufficit, nullatenus licet personam exprimere. Et secūdo principaliter arguitur, q̄ quanq̄ peccatum sit perpetrandum, cadat sub sigillo. Nam si peccatum esset p̄teritum, tunc, quamlibet cōfitens non esset contritus, sed esset impœnitens, nec esset absolueudus, illud caderet sub sigillo: vt Alexander illic ipse confitetur, quia sacerdos est iudex sitne contritio sufficiens ad absolutionem, nec ne: ergo eādē ratione quamuis peccatum sit in futurum perpetrandum, cadit sub sigillo. Tam impœnitens enim est quem non pœnitet p̄teriti, q̄ qui tenax est propositi in futurum. Eo vel maximē, q̄ dum reuelatur peccatum perpetrandum, simul reuelatur p̄teritum, puta propositum deliberatum perpetrandi illud. Et postremo arguitur. Si quis cōtritus confiteretur alia peccata, & postmodum cōsuleret sacerdotem, an esset peccatum id quod inuincibiliter putat non esse peccatum: puta occidere vxorem deprehēsam in adulterio: aut certum contractum facere: & audiens esse peccatum, nihilomin⁹ non vult mutare propositum occidēdi vxorem, si eam deprehēderit, abiitq; perinde sine absolutione: profectō totum illud cadit sub sigillo. Veruntamen sunt qui fingunt se accedere ad confessionem, & tamē non veniunt quō se accusent, & remedium postulent animæ suæ, sed vt confessorē fortē peruerant, aut fauorem & auxiliū petant perpetrandis flagitijs: vt

temporibus nostris vsu venisse fertur, quibusdam, qui in pōtīficem cōspirauerāt. Et huiusmodi peccata cælāda non sunt, sed statim poti⁹ denunciāda. Quod plurimū timendum est in crimine hæresis. Hmōi. n. est versutia dogmatizātium, vt hac confessionis simulatione sacerdotes p̄ruertere moliātur. Et in hoc casu verū habet vulgat⁹ ille versiculus: Est crimē hæresis, quod nec cōfessio cælāt: nā si de cōfessione loq̄retur, q̄ verē est accusatio, q̄ quis impoenitentis, falsissim⁹ est, atq; adeō Christianis auri bus indign⁹. Et de peccato hoc vltimo modo p̄petrādo, loquit⁹ Rayneri⁹ in titu. De pœni. & rem. & Alex. cui⁹ verba sunt. Peccatum quod quis cōfiteatur vt perpetrādum, non cadit sub sigillo. i. Quod ita cōfiteatur, nō vt se accuset, sed vt aliū moueat, aut auxiliū petat ad p̄petrādū. Nec Innoc. aliud opinat⁹ est, vt egregiē adnotauit Caie. opusc. citato. Nā postq̄ citauit opinionem dicentium, q̄ peccata futura impoenitentis non cadunt sub sigillo: quia nō dicuntur sacerdoti tāq̄ Dei ministro, subiungit: Hæc tñ ratio nō placet: quia bene credim⁹ q̄ sacerdos vt minister recipiat, etiā si cōfitens in peccato remanere p̄ponat. Quæ verba aut nō vidit, aut sinistrè legit Panormitanus. ¶ Vñ ad argumētū quod recitat Alexā. respondetur, q̄ quis impoenitētia opponatur cōfessionī, q̄tū ad absolutionē, atq; adeō quātū ad perfectiōnē sacramēti, tñ non obstat quomin⁹ sit confessio sacramētalis, si mō re vera sit accusatio, vt expositum est. Et ideo cælāda sunt peccata q̄ illic detegūtur. ¶ Et ad confirmationem quā nos adiecimus respondeť, q̄ quāuis peccata impoenitētis non cēlentur à deo, veluti peccata remissa, tñ si proferātur per modum accusationis ad petēdum consilium vel auxiliū, iam tunc disponūt & ordinātur ad verā pœnitentiā: & ita recipiunt ab Ecclesia, tanq̄ in sacramētali cōfessione. ¶ Alterum dubium est, vtrū in reuelatione sigilli cōfessionis possit contingere peccatū veniale, ratione parue quātitatis materiæ: quēadmodū in furto, quod de gñe suo est mortale, potest contingere peccatū veniale: vt si quis obolum fureť atq; adeō vtrū eādē causa paucitatis materiæ, liceat sigillū reuelare, grā vitæ seruādæ. ¶ Tertia conclusio. Non solūm peccata oīa, tam venialia, q̄ mortalia, verū & qualitates vniuersæ circūstantes, q̄ notitiam pœnitentis quoquo modo suggerere possunt, directē concludunt sigillo: atq;

atq; adeō sub pœna mortalis culpę cælāda sunt: siue illa fuerint de necessitate cōfessionis, siue ex leuitate pœnitētis, plata. Conclusio colligit⁹ ex illis verbis cap. Omnis vtriusq; sexus: Caueat omninō (scilicet sacerdos) nē verbo, aut signo, aut alio quouis modo aliquatenus prodat peccatorē. Hac cōclusionē comprēhēduntur, primō peccata venialia, quę licet non sint de necessitate cōfessionis, nihilominus cælāda sunt. Itē locus & tempus, Vt si homicida mihi est confessus, reuelatio esset dicere: Petrus tali hora fuit in tali loco, (puta vbi factū fuit homicidiū) si inde possit cōiectari illū esse homicidā. Itē p̄sonæ cōfortes. Aliquādo enim est necessariū pœnitenti cōfortes patefacere: vt puella quæ fecit stuprū cū patre, nō satis confitetur se fecisse stuprū, nisi exprimat: cum p̄re: quia id perq̄ multum auget: vt docet S. Tho. in. 4. d. 16. q. 3. ad vlti. arg. toti⁹ quæst. Et tunc pater cælāndus est à sacerdote, sicut puella. Imò quāuis puella ex leuitate, & sine aliqua necessitate exprimeret consortem: vt si confiteretur fornicatam fuisse cum Petro. Quia licet illa persona non esset de necessitate, aut commoditate confessionis, tamē efficitur postea necessaria ad contegendum peccatum pœnitentis. ¶ Sed arguitur, q̄ hæc oīa reuelare nō sit peccatū mortale. Primō. In alio quocūq; peccato ex gñe suo mortali, pōt contingere peccatū veniale, ratione paucitatis materiæ: præterq̄ in p̄iurio: imò cōtra materiā fidei pōt esse tā leue verbū, vt nō sit nisi veniale: ergo, p̄dere pœnitētē, q̄ mētīt⁹ est iocose, non erit nisi peccatū veniale. Et cōfir. In reuelatione sigilli posset esse veniale ex defectu deliberatiōis, vt si qs motu subito illud reseraret: ergo eādē ratione, p̄pter paucitatē materiæ potest esse veniale. ¶ Respondeť primō, q̄ si sacerdos detegeret minimū veniale: vt cōstaret illud audisse in cōfessione, puta quia vt sacerdos exprimat Petrū sibi cōfessum esse, aut quia audiētes id cōijciunt, peccatum est mortale grauissimū: adeō vt mortē deberet perpeti sacerdos, anteq̄ id detegeret. Probatur, quia quāuis id quod detegitur tenuissimè lædat famā, tñ sacramentum grauissimum recipit detrimentum. Deterrēret enim homines à cōfessione si suspicarentur, vel in minimo, detegendam esse confessionem. ¶ Sed quid si in Francia audiui confessionem Petri, quem hīc coram illis quibus notus est, dico fecisse peccatum veniale, non

tamē suspicantur me audisse in cōfessione? ¶ Fortē esset probabile illā reuelationē non esse peccatū mortale: quia est in re minima. Mihi tñ verifimilius est esse mortale. Nam quīs in reuelatione secretorū sēcularium frequēter contingere possit peccatum veniale in re parua, tñ sacrosanctum sigillū nō permittit, vt vel in minima materia, citra mortale violetur. Et probatur: quia in dicto. c. vlt̄ dicitur, q̄ qui peccatum in cōfessione detectum reuelauerit perpetuā agat pōnitentiā. Perpetua tñ pōnitentia non decerneretur, nisi pro grauissimo peccato mortali. ¶ Secūdo arguitur, q̄ non sit necessariū sub pōna peccati mortalis, cēlare personas reuelatas in sacramēto. Cēlare alias personas non est necessariū, nisi quatenus ex reuelatione aliarū, sequeretur reuelatio pōnitētis (nā in dicto cap. solūm cauetur vt nō reuelet̄ persona pōnitētis) sed sepe possent reuelari peccata aliarum personarum sine reuelatione pōnitētis: ergo tunc reuelatione illarū nō violaretur sigillum. Probatur minor. Puella temerē & sine necessitate nominat personā consortē delicti: & quanq̄ sacerdos postea dicat Petrū esse fornicarium, nulla inde orirēt̄ suspitio id admisisse cum tali puella. Et addamus: nec posse vnq̄ suspicari, id sacerdotē nouisse in cōfessione (nā aliās grauissimū esset peccatū scādali, in detrimentum cōfessionis.) ¶ Respondetur, q̄ peccata q̄ pōnitēs aliena detegit in confessione, non solūm sunt cēlāda qñ per illa reuelarēt̄ peccata pōnitētis, sed etiā per se: quia quomodocunq; reuelarēt̄, deterret̄ hoīes à cōfessione. Plebei nāq; indocti cōfitēdi, multa temerē reuelāt̄ aliena peccata, q̄ si non caderēt sub sigillo, esset periculosa confessio. Et credo sacerdotē ea reuelantem incurrere pōnas canonis. Hoc enim est: prodere pōnitētē: non solūm detegere peccata quæ ad ipsum pertinent, sed quæcunque ille protulit in confessione: atq; adeo mori debet anteq̄ ea patefaciat. ¶ Sed nunquid permittitur sacerdoti in genere ea propalare, quæ in confessione audiuit? ¶ Panormitanus in dicto capitulo. Omnis vtriusq; sexus. dicit, nec peccatum in genere posse in publicum proferri citra fractionem sigilli: quamuis nulla inde oriatur suspitio psonæ. Nā habetur (inquit) in textu q̄ q̄ peccatū in pōnitētiali iudicio detectū reuelauerit, perpetuam agat pōnitentiā. Sed tñ absq; vlla hæsitatione credēdum est cō-

tra Panor. Et satis esset ad ipsum cōuincēdum vniuersalis consuetudo. Passim. n. sacerdotes proferūt q̄ audierunt in cōfessione, nō solūm ad capiēdum consilium, sed in colloquijs: nec tñ cēsentur fractores sigilli, qñ nec minimum timetur periculum reuelationis personæ. Imò quīs dicāt illud aliqñ audisse in confessione, non est fractio sigilli, nec peccatū de se mortale, si fiat sine scandalo. Quamuis id fieri non debeat. ¶ Et ad argumentum Panormitani respondetur, q̄ illud verbum: quoniam qui peccatum in pōnitētiali iudicio detectum &c. reddit causam verbi p̄cedentis: Caueat autem omninō sacerdos nē prodat peccatorem. Et ideo non frangit quis sigillum reuelando peccatum, nisi applicatum ad personam. ¶ Et confir. quia si reuelatio peccati in genere, esset fractio sigilli, tunc non liceret illo modo in genere reuelare, nec ad capiēdū cōsiliū, sine licētia pōnitētis: quod tñ est falsum, vt patet ex verbis eiusdē text⁹, & in cap. Officij. eo. tit. ¶ Ex quo sequit̄ q̄ quīs dicā: Petr⁹ ritē confessus est mihi sua peccata: nō reuelo cōfessionē: dū mō nullam speciē nominē, etiā si sint publicæ meretricis, aut latronis. Sed si non absolui, non possum interrogat⁹ dicere: nō absolui: quāuis, vt inquit Caieta. in summa, verbo, cōfessor: qui illud diceret, non esset propriē fractor sigilli, vt incurreret pōnas canonis, nisi speciē peccati exprimeret, propter quod non absoluit. Debet tñ sacerdos tunc respondere: feci officiū meū: vel aliud simile. ¶ Cætera verò q̄ nec sunt peccata, nec circumstātiæ quibus peccatū perpēdatur, quāuis narrēt̄ in confessione nullo modo cadūt sub sigillo. Cauēdum tñ est ne passim sacerdotes quoquo modo loquāt̄, sales de confessionibus in colloquijs spargēdo. Nā, p̄ter scādalu, sæpe vsu venire solet, vt illi in aures pōnitētīū perueniāt: vñ grauit̄ offenduntur. Imo nec pōnitētes laudib⁹ commendent. Primò, quia laus vni⁹ qñq; est reuelatio confessionis alterius: vt si quis audiuit duas sorores, vñ nā solūm commendat pudicitia, alterā subinde tacēdo, notat impudicitia. Et p̄terea quia inde p̄betur anfa, leuissimis p̄sertim mulierculis, mētiēdi in cōfessione, quo se commēdent apud sacerdotes. Et maximē cauēdum est, qñ quis de aliquo secreto crimine petatur, nē id via confessionis tractetur: vt si vir suspicat⁹ adulteriū vxoris, petat ab ea vt confiteatur sacerdoti,

qui de ei⁹ licētia certū faciat maritū, nullaten⁹ admittendū est. Nam adultera, quo se purgaret, facilē mentiret in confessione.

Dubiū. ¶ Tertiū dubiū est de psonis alijs, q̄ prāter sacerdotē, tenentur seruare sigillum, an oēs æquali vinculo mortē teneantur obire, 4. cōclu. sigilli gratia seruādi. ¶ De quo sit quarta conclusio. Quāuis solus sacerdos ppriē teneatur custodire sigillū, sub pœnis canone decretis tñ multi alij tenētur seruare secretum confessionis, etiā non obstāte periculo mortis. Conclusio communis est S. Tho. & doctorum in. 4. d. 21. Probat⁹ prima pars. Nā in dicto cap. Oīs vtriusq; sex⁹. sol⁹ sacerdos est q̄ iubetur seruare sigillū, cui subinde decernūtur pœnē fractiōis: & quia pœnē legis nō sunt ampliādē, fit vt ille sol⁹ icurrat pœnā depositiōis, & ppetui carceris. Et. 2. pars pbat⁹. Sūt. n. multi pter sacerdotē, q̄ iure, & multi q̄ iniuria audiūt cōfessionē: q̄ p inde tenētur seruare secretū. Vt iterpres, qñ pœnitēs & sacerdos nō sunt eiusdem linguæ: & laic⁹, cui qs̄ i extrema necessitate, vbi nō est copia sacerdotis, cōfiteatur: & p̄lat⁹, à quo sacerdos casum reseruatū petit, & magister quē cōsultat, dū imprudētia cōfessoris dephēdunt pœnitētē: itē laicus q̄ fraude & dolo psonā induit sacerdotis, vt cōfessionē alterius audiat. Hi. n. vniuersi mortaliter, & quidem grauit⁹ peccarēt, si secretū pāderēt cōfessionis: atq; adeo mortē & quodcūq; aliud dānū ppeti debent, anteq̄ id manifestent. Nō tñ in oībus esset delictū æquale. Interpretes nāq; nō est psona necessaria cōfessionis: nemo. n. (vt dicebam⁹ sup Quartum, d. 17) tene⁹ p̄ interptē confiteri. Nā vt p̄bē inquit Caietanus in summa. verbo, cōfessio: nemo tene⁹ confiteri nisi sacerdoti, q̄ solus habet clauēs cognoscēdi & remittēdi peccata: & ideo cū qs̄ per se nō pōt cōfiteri, non tene⁹ alteri se p̄dere. Eo vel maximē q̄ peccata q̄ dicuntur interpti, non denūciātur tāq̄ confessori: q̄ppe qui nō fungitur vice cōfessoris, sed agit ptes pœnitētis. Ob idq; qñ qs̄ per se nō pōt cōfiteri, cōfendū est, quātū ad necessitatē, ac si non esset copia cōfessoris. Nihilomin⁹ licitum est confiteri per interptē: & qñq; salutare: vt puta qñ adest interpret cui tutō possit cōmitti tā altū secretū. Quod dū interpret violat, quacūq; id causa faciat, q̄ quis nō icurrat pœnas canonis, cōmittit tñ sacrilegium: quia, cū illud sit verum sacramētū, violator est rei sacræ. Quare mori constringitur antequām violet.

¶ At,

¶ At, confessionē fieri laico: vbi non est copia sacerdotis, multo minus necessariū est in quacunq; necessitate. Nam, quāuis Augustinus dicat tantā esse vim cōfessionis, vt vbi nō est copia sacerdotis, faciēda sit proximo. De pœni. d. 1. cap. Quē pœnitent. & d. 6. cap. 1. nō tamē insinuat esse p̄ceptū, sed solū id cōsultat, vt merito verecundiæ maiorē gratiā cōsequatur apud Deū. Imò verò iā nō est tāta cōsuetudo huiusmodi cōfessionis, quāta in primitiua Ecclesia. Nec forsan est consiliū. Tametsi eā nō damnauerim: māsit em̄ cōsuetudo solū inter nautas. Quare laicus cui fit huiusmodi cōfessio, si fidē secreti frāgat, nec incurrit pœnas canonis, nec propriē est sacrilegus. Tenetur tamē pro nulla causa mundi infringere: nec p̄ bono publico (pro quo teneretur si in alio secreto, etiā sub iuramēto, suscepisset) sed tenetur prorsus cēlare ac si fuisset sacramētalis cōfessio: atq; adeo mori potius q̄ detegere. Prælat⁹ verò, à quo cōfessor petit casum reseruatū, si inciderit in suspitionē pœnitētis, multo maiori vinculo tenetur seruare secretū, q̄ præfata p̄sonæ: vtpotē cū sit in tali casu p̄sona necessaria, sine qua cōfessio perfici nō potest. Imò quodā modo est cōfessor, q̄ quis nō ita propriē, sicut ille qui confessionē audit. Et ideo nec debet inquirere, nec aliquid demoliri aduersus p̄sonā illā, magis q̄ si eius confessionē audiuiisset. Ille tamē doctor quē sacerdos cōsultat, non tam arctē tenetur vt prælat⁹: quia non est necessaria p̄sona: nihilominus adhuc tenetur, sicut interpret sub reatu mortali, mori potius, q̄ secretum p̄dat. Imò si quis fortē papyrū reperiret, qua quispiā peccata scripsit ad confitendū, cēlare strictissimē tenetur. Nec illa sunt quoquo modo in forū exterius deferenda. At, quāuis pœnitēs teneatur etiā quodā modo confessionē cēlare, vt dicit Palu. tamē cēlatio huiusmodi nihil pertinet ad sigillū: sed solū quia tenetur pœnitēs nō detrahare sacerdoti reuelādo pœnitentiā, aliasq; eius admonitiones: nisi fortē ad capiendū cōsiliū, quādo se sentit sacerdotis imprudentia nimis oneratū. ¶ Quartum & postremū *Dub.* dubiū est, postq̄ nec ad vitandū mortē licet reuelare sigillum, vtrū alia quæuis possit excogitari causa, ob quā ius fuerit illud aperire. Nam Altissiodorēsis antiquus author. 4. p. cap. De confess. q. De sigillo. dicit, q̄ quādo ex secreto cōfessionis magnum periculū immineret Ecclesię, licitū esset, de licētia episcopi, illud denun-

denūciare. Vbi citat distinctionē antiquorū: videlicet aliud esse sigillū infringere: aliud aperire. Primū em̄ sonat vitiū, vt puta sine causa reuelare: alterū verò designat virtutē. Sed (salua auctoritate grauissimi doctoris) & S. Thomas & oēs in. 4. d. 21. misfam fecerūt opinionē illā. ¶ Vnde statuimus conclusionē quintā vniuersalē. Nulla prorsus de causa fas est sigillū aperire. Probatur, quia, vt iā saepe insinuauimus, nullū potest vnq̄ tā graue periculū Ecclesiae imminere, q̄ sublatio sacri cōfessionis: quod, vt ait Hierony. secunda tabula est post naufragiū: & cū, sublato sigillo, tollitur subinde cōfessio, fit vt quemadmodū, nec Papa, nec tota Ecclesia possit p̄ quauis excogitata causa in praecepto diuino cōfessionis dispensare, ita nec possit dispēfare in sigillo. ¶ Et cōfirmatur. Quia si pro aliquo periculo vitādo liceret reuelare confessionē, maximē dum quis cōfiteretur de cōtagiosa heresi, qua populus cōtaminatur: sed tunc nō: ergo. Probatur minor. Nam dato opposito deterrerentur hoīes à cōfessione: q̄re non solū periret sacm̄ necessarium Ecclesiae, sed etiā tolleretur illud idē remediū obuiādi hāresibus. Nam tunc abscederent se hāretici: vt, nec in cōfessione, alicui se crederēt: cum tamē si fiat illis integra potestas cōfitei, possint sacerdotes, & illis, salutaribus monitis mederi, & bono cōmuni consulere, praedicando in genere contra hāreticos, & in genere, citra omnē suspicionē personae, admonendo inquisitores, & publicam potestatem.

Dub. 1. ¶ Sed sunt dubia nonnulla quae aduersus hanc conclusionem mouere quempiam possunt. Primum. Si sacerdos nouit in confessione affinitatē inter Petrum & Mariam, aut quoduis aliud impedimentum matrimonij contrahendi, à quo publicè illi peccant matrimonio iungi: videtur sacerdos ille nō posse huiusmodi matrimonium celebrare, cum sint iure prohibiti cōtrahere: item si episcopus nouit in cōfessione irregularitatem illius, qui petit ordinari: atq; adeò si abbas vel prior nouit in confessione sup̄iorem esse perniciosum domui, debet eum amouere: & tamen huiusmodi sacerdotes videntur quodammodo confessionem reuelare: nam demus notum esse omnibus eiusmodi poenitentes confessos esse illis, nec alia publica habere impedimenta, quibus arceantur à matrimonio, ab ordinibus, aut ab officio. Praesertim quia sacerdos, nec ipsi poenitenti post absolutio-

nem,

nem, exprobrare potest quae in confessione audiuit. ¶ Pro decisione huiusmodi casuum, atq; aliorum id genus, quos doctores in. 4. d. 21. plures accumulunt, notandum est opinionem fuisse Henrici Gandensis. 8. quol. q. 18. q̄ sacerdos in nullo casu potest se aliter habere cum poenitente post confessionem, q̄ ante: nec potest se iuuare aliquo modo à notitia cōfessionis: sed cuncta debet gerere, ac si prorsus ignoraret conscientiam poenitentis. Quam sententiam, nec S. Thomas, nec Ricardus, nec Scotus (& quidem meritò) recipiunt. Sed quia casus sunt in quibus obseruanda est doctrina Henrici, & casus: rursus, in quibus est reijcienda: hac regula, vt puto, vtendum est in hac parte. Sacerdotes, propter scientiam quam habent in cōfessione, non possunt postmodum priuare poenitentem eo, ad quod habet quodammodo ius acquisitum: sed tamen in gratuitis, vbi habent liberam potestatem, possunt eum & priuare & non admittere. Exempli gratia. Sacerdos qui in confessione nouit impedimentum matrimonij, si non est parochus, potest, & debet se excusare: quia non tenetur matrimonium ministrare (nisi forsan non posset se excusare sine periculo reuelationis confessionis: nam tunc deberet eos coniungere) si tamen est parochus qui aliàs tenetur, tunc, quauis posset se excusare sine periculo reuelationis confessionis (ait Petrus de Palude) nihilominus debet eos coniungere, quia habet in foro exteriori ius petēdi ab illo: quē admodū (inquit Adrian⁹) deberet ministrare sacramentū occulto peccatori petēti publicè, vt supra dictū est. Sed profecto crediderim, cōtra Petrū de Palude, q̄ si parochus posset citra omnē suspicionē aliqua arte impedire illud matrimoniū, p̄bè faceret. Itē si ep̄s, dum publicè ministrat ordines, videt accedentē eum, quē scit in confessione esse irregularē, aut aliàs indignū, de quo tñ examinatores testatur esse dignissimū, & ascriptū albo ordinandorū, tunc debet eū ordinare: quia habet ius quodā modo in publico petēdi: nisi fortè citra omnē suspicionē posset illū aliqua arte dimouere. At verò si ante illū articulū temporis subditus ille peteret examinari, & recipi ad ordines, posset & deberet episcopus illū excludere, praetexendo alias causas. Imò si aliter nequiret, posset pro libito nō admittere: postq̄ est ei liberū admittere quos voluerit. Quemadmodum praelatus in cōuentu,

quālibet

quālibet cōfilio patrū destinētur religiosi ad ordines (quia nō cōpellitur iure præsentrare quos patres censent) potest repellere illū, quē in cōfessione scit irregularē, aut alioqui indignissimum, assignādo alias causas. Nec hoc est reuelare cōfessionē: quia possent alij suspicari prælātū id facere ex odio aut maleuolētia. Præterea si prouincialis nouit per cōfessionē, priorē, aut guardianū in ordinibus mendicātibus, scelerosum esse & perniciosum cōuentui: quia hmōi officiū nō est ad nutū amouibile, nō potest prouincialis priorē amouere, sed in cōfessione admonere ut cedat officio: vel quærere alias causas ob quas posset in iudicio eū priuare: dum modo inquisitio nō capiat ansam à cōfessione. Si tamē officiū est ad nutū amouibile: ut si prælatus vicarium suum, aut magistrum nouitiorum nouit in cōfessione perniciosos esse, tunc potest certē, & debet illos amouere: vel dādo aliās causas: puta quia festi sunt, vel subditis iā facietatem fecerunt & tædium, vel quia vult instituire alios, qui sunt sibi magis amici: quā suspitionē de se faciat acceptionis personarū. Et in hoc casu loquuntur. S. Thomas & Scotus loco citato, quā dicunt, quod abbas potest amouere priorē: puta eum qui ad nutū est amouibilis. Ex hac regula sumendum est iudicium in electionibus. Est. v. g. Petrus in cōmuni opinione dignus magistratu, quē tamē ego scio per cōfessionē esse indignū, & perniciosum. Re vera possum & debeo ipsum nō eligere. Quod omnes fatētur: quādo nulla suboriretur suspitio reuelationis cōfessionis. Sed quid si nō possum illum refragari, nisi aliquā generē suspitionē reuelationis cōfessionis? Sit em casus Adriani, quod ego suadebā prius electoribus ut eligerēt Petrum, quē censebā esse dignissimum: qui postmodum cōfiteatur mihi, & oībus cōpertum est, mihi esse cōfessum: vnde si muto sententiā dissuadēdo electionē illius, omnes conijciēt me in cōfessione audiuisse indignitatē illius. Adrianus censet, quod si detur casus in quo nō possit quis refragari indignū, nisi quodāmodo reuelādo cōfessionē, debet eligere, nō solū minus dignum, sed indignum: nā, quāquā iure cautum sit, nē quis eligat indignum sub poena priuationis vocis, & suspensionis triennalis: ut habetur cap. Cum in cunctis. De elect. maius tamē est vinculum figilli seruādi. Sed. S. Tho. in 4. d. 21. absolutè respōdent, quod nullus debet eligere eum quē per cōfessionē

cōfessionē scit esse indignū. Et certē ita indubiē tenendū est. At verò simul cōcedo, quod nunquā licet reuelare cōfessionē, ut quis excludat indignū. Sed tamē ille casus est impossibilis: & in philosophia morali nō sunt audiendi casus, qui sola imaginatione confinguntur: nā ante electionē nullus habet ius ut eligatur. Et ideò quicumque potest ipsum refragari sine reuelatione cōfessionis, aut allegādo aliā causam, aut eligendo aliū fortē, qui possit censerī tā dignus, aut de se generādo suspitionē, quod fecit ex ignorantia, vel ex malitia. Maximē quod non tenetur obuiare cuicumque suspitioni aliorū, postquā utitur iure suo: quāuis alij suspicētur in genere aliquod peccatū nouisse in cōfessione. Quālibet crediderim cum Palu. quod qui eligeret indignū, notum solum in cōfessione, non incurreret poenas iure decretas in eligentes indignū, cap. Cum in cunctis. De electione. Ecce quot casibus nobis licet agere secundū notitiā, quam habemus in cōfessione, contra sententiā Henrici. Et cōfirmatur doctrina hæc. Nam re vera si ego scio aliquē subditū meū perniciosum esse cōuentui, nunquā eū substituerē mihi supriorē, quāuis cōfilio patrū eligeretur: quia secundū constitutionē nostrā, quis tenetur prior cōsulere patres in tali electione, nō tamē tenetur stare cōfilio illorū. Si tamē teneretur stare electioni illorū, nō posset nō cōfirmare. Vnde si quis eligatur canonicē in episcopū, tūc cōfirmator, quāuis sciat per cōfessionē esse indignū, nō posset quassare electionē: quia iure cōpellitur cōfirmare eū, qui canonicē eligitur: nisi iuridicē possit exceptionē aliquā cōprobare: ut colligitur ex cap. Postquā. & cap. Nihil. De elec. & electi pot. Secus fortē prior noster prouincialis: qui nō cogitur quēquā cōfirmare in priorē, quis sit canonicē electus: sunt em verba cōstitutionis. Priores cōuentuales prædicto modo electi, à priore prouinciali, si ei visum fuerit, cōfirmentur. Et ideò posset forsan quassare electionē illius, quē scit per cōfessionē esse indignū: quāquā id nō debeat temerē, nisi pro graui causa, facere. Ex quo sequitur, quod magister (quē vocāt) nouitiorū, potest negare illi suffragiū ad cōfessionē, quē per cōfessionē scit esse cōtagiosum & perniciosum domui. Præfertur em nouitijs, nō solū ut eos instituat, sed ut iudiciū morū sumat, etiā per cōfessionē. Fateor tamē summā illi adhibendā esse cautelā, ut citra suspitionē prælato denunciaret nō esse aptū ad reli-

ad religionē, exaggerando alios defectus naturales. Absit tamē vt in particulari, genus aliquod peccatorū insinuet: esset em̄ grauiissimū sacrilegiū: & poti⁹ esset permittēdum vt mund⁹ p̄iret. ¶ Quod si quis arguat in fauorē Henrici Gandensis, q̄ si liceret ex cognitione auditorum in cōfessione exteri⁹ agere cum pœnitente, tunc timerent hoīes cōfiteri, & fieret sac̄m graue: formidarent em̄ subditi cōfiteri p̄lato, & qui vt digni habentur magistratu, cōfiteri electorib⁹. ¶ Respōdetur, q̄ qui ex hac causa formidarent cōfessionem, nō haberent quid incusarent aut sacerdoti, aut sacramento: postq̄ cōfessor nō admittēs pœnitentem ad id, cuius nō habet ius acquisitū, aut priuās illū eo quod est in mera potestate ipsius auferre, nullā facit iniuriā, nec cōfessionē reuelat: nec nos vllō modo talē licentiā damus. Re vera si sacerdos plures haberet seruos, quorū vnū per cōfessionē sciret esse latronē, nullā ei faceret iniuriam, si pecuniā illi nō crederet, quā credit alijs: aut si domo pelleret: alia ficta causa: postq̄ aliās nō tenet illū alere. Nec hoc est reuelare cōfessionē, sed est, hominē vt iure suo per factū quod alij sinistrē sua culpa interpretantur. Præsertim q̄a hac via nulla suboritur suspitio reuelationis alicuius peccati in speciali. ¶ Aequa ratiōe respōdetur ad vulgātū illū casum, si sacerdos qui iter habet cū latronibus, audiat cōfessionē vnus reuelātis, in aīo eos habere ipsum occidere intra nemus, an debeat intrare potius nemus & mori, q̄ iter declinare, cū periculo reuelatiōis cōfessionis. Ricardus em̄ ita censet faciēdum. Et quidē cōcēdo, si casus esset possibilis, quo aut reuelāda esset cōfessio aut moriendū, potius moriēdum esse. Sed tamē quia in re morali loquimur, nullatenus admittimus talē casum. Potest nanq; aliō diuertere, aut manēre, aut retroire, fingēdo se aliquid esse oblitū. Quemadmodū si quis sacerdoti in sacris vinum ministraret veneno mistum, & post cōsecrationem, pœnitētia ductus, cōfiteretur ei in aurē, læthale poculū propinasse: nō tenetur illud sumere: quicquid suspicentur astantes. ¶ *Dub. 2.* Alterum dubium est, vtrum saltem liceat sacerdoti reuelare cōfessionem pœnitentis, vt suum ipse cōfiteatur peccatū. V. g. in casu vulgato, vbi sunt tres tantum sacerdotes, & vnus absoluit alterum, puta Petrum ab irregularitate, à qua nō potuit absolueri, & de hoc peccato nō potest plenē cōfiteri tertio sacerdoti, nisi

doti, nisi dicat se malē absoluisse aliquē sacerdotē, & fuisse causam vt ille celebrasset in peccato: vnde tertius sacerdos colligit illum esse Petrum. Et videtur q̄ hoc liceat: quia, vt suprā diximus, tenetur quicumq; exprimere personā cum qua peccauit, si nō potest aliter explicare circumstantiā mortaliter aggrauantem. Scotus, Palud. & Adrianus, & quotquot ego hæcenus, & legi, & magistros meos audiui, cōsentiunt, q̄ q̄n sacerdos nō potest explicare suum peccatū, nisi reuelādo sigillum, potius debet circumstantiā illā omittere, q̄ reuelare: nā maius est vinculū sigilli, q̄ expressiōnis circumstantiæ mortaliter aggrauātis. Et inter legendū semp ita censui: Nec volo mutare sententiā. Sed certē tamē nō est iam mihi modò adeò compertum, vti oēs existimāt. Primò, quia ratio illorū falsum assumit: videlicet forti⁹ esse præceptū sigilli, q̄ cōfessionis. Nam cū vtrunq; sit diuinū, & signatio sigilli sit p̄pter necessitatē cōfessionis, maius, cōtrā, videtur esse præceptū cōfessionis, q̄ sigilli: quia p̄pter vnū quodq; tale & illud magis. ¶ Post. præterea quia dicere aliquid in cōfessione sac̄tali, & nō est diffamāre: aliās nō liceret noīare aliā personā ad exprimēdum circumstantiā proprii peccati: ergo, eādē ratione, quod illic dicitur nō est censenda reuelatio cōfessionis. Exēpli gratia. Commisit sacerdos nefandū incestū cum matre, quā vincibiliter ignorabat esse matrē: quæ postmodū cōfitetur filio, eā esse ad quā accessit. Sacerdos nō potest cōfiteri totā grauitatē stupri, nisi exprimat se cōcubuisse cū matre: ergo videt, q̄ potest illā circumstantiā cōfiteri, nō obstāte q̄ illā nouerit per cōfessionē. Nam si nō audisset in cōfessione, tenebatur noīare matrē (vt dicit. S. Tho. 4. d. 16. q. 3. & Durand⁹ ibidē. q. 4.) quod nō liceret, si p̄sona quæ exprimitur in cōfessione aliquo modo infamaretur: ergo quāq; vna cōfessio recitetur in alia, illud nec est infamatio, nec reuelatio cōfessionis: postq̄ dicitur sacerdoti, tā q̄ Deo, cui nihil est secretū. Defendēda ergo est opinio cōis alia ratione: puta quia præceptū sigilli est negatiuū, de re intrinsecè mala, quēadmodū mētiri: & ideo nulla prorsus de causa licet illud reuelare. Quod certissimū est. Sed hinc res pēdet an censenda sit reuelatio confessionis, illa quæ fit in alia confessione. Quod posset fortē, nec absq; probabili ratione inficiari. ¶ *Tertium Dub. 3.* dubium est, vtrū si sacerdos nouit in cōfessione pœnitentē esse excom-

excommunicatū, vel quenq̄ aliū, ex violenta percussione cleri-
ci, teneatur postea illū vitare. Et videtur q̄ sic (saltē priuatim) nā
cap. Cum nō ab hoīe. De sententia excōicationis: habetur, q̄ si
cui soli patet huiusmodi sacrilegiū, ille priuatim tantū vitabit.
¶ Scotus respōdet, q̄ si confessor potest eum vitare, taliter vt in
de nulla fiat suspitio proditionis cōfessionis, debet eum vitare:
aliās nō. Adrianus idē dicit in re: puta q̄ debet eū priuatim vita-
re, nō tamē publicē. ¶ Sed p̄fecto crediderim cū Ricardo, q̄ nec
priuatim tenetur eū vitare. Nam, cū priuatio excōicati sit solū
de iure positiuo, Ecclesia nō censetur loqui in dicto cap. de no-
titia quæ habetur per confessionē. Quare cū hoc ipse adnotaf-
set Scotus, nō cogebatur cōcedere, q̄ tenebatur sacerdos aliquo
modo vitare talem excōicatum. Præsertim quia non licet con-
fessori impropere peccata ipsi pœnitenti post absolutionē: &
tamē si illū priuatim vitaret, per hoc reuocaret peccata in memo-
riā eius. ¶ Quartum dubium est: Vtrum de licentia pœnitentis
liceat sacerdoti cōfessionem reuelare. Alexan. de Hales. 4. p. q.
78. membro. 2. & Scotus & Duran. in. 4. d. 21. negāt posse sacer-
dotē de licentia pœnitētis reuelare cōfessionem. Ratio Alexan.
est, quia sacerdos id scit solū tanq̄ Deus: ergo nō sufficit licentia
hoīs, vt reueletur: quod est dicere: De iure diuino prohibita est
reuelatio: in qua perinde nec Papa dispensare potest: ergo nec
pœnitēs, à fortiori, potest dare facultatē reuelandi. Addit Durā-
dus. Notitia sacerdotis nullo modo sufficit vt possit, in quantū
hō, dicere citra mendaciū, se illud scire (vt supra dictū est) ergo
quis id proferat de licētia pœnitentis, adhuc dicit mendaciū. S.
Tho. Bonauentura, & Petrus de Palude cōtrarium autumāt. Et
in re quidē nulla est cōtrouersia. Nam & primi doctores cōce-
dūt, q̄ si pœnitēs extra cōfessionē narret iterū sacerdoti, cū fa-
cultate reuelādi, ea quę cōfessus est, pōt illa tūc reuelare: sed ne-
gāt, q̄ si pœnitēs extra cōfessionem tm̄ dicat: cōcedo tibi facul-
tatē reuelādi quę cōfessus sum: sufficiat illa facultas. Quā tamē
S. Tho. & alij censent sufficere. Et p̄fecto ita absq; dubio credi-
derim. Si enim quis cōfessus est furtū. 100. aureorum, nihil peni-
tus refert, dicat ne postea sacerdoti: reueles me furatum esse. 100.
aureos, an, reueles hoc quod modò cōfessus sum: nam idē latinē
pollent orationes hmōi in tali casu. Item pōt quis dū cōfitetur
narrare

narrare peccata tm̄ semel, sed vtraq; ratione. f. & vt absoluat, &
& vt reuelentur: quia dicens: vt reuelentur: insinuat se non solū
dicere in cōfessione: ergo postq̄ est absolutus potest explicare
eandē intentionē: videlicet q̄ reuelentur: quis nō iterum narret.
¶ Et ad argumenta in cōtrariū respōdetur, q̄ dū pœnitens facit
facultatē reuelādi, facit subinde vt sacerdos nō solū sciat vt De^o,
sed vt hō: & per cōsequens pœnitens nō dispensat in iure diui-
no, sed facit q̄ illud sciat extra sigillū. Nec inde sequitur aliquod
detrimentū cōfessionis: nec scādalum: quia præceptū sigilli po-
sitū est in fauorē pœnitētis: cui subinde pōt pro bono suo renū-
ciare: quemadmodū maritus, cui vxor obsequiū debet, pōt illi
cōcedere, vt votū faciat castitatis. At nō debet sacerdos facilē vti
huiusmodi licētia: nisi p̄pter magnū bonū pœnitētis: & in gra-
ui eius necessitate: & q̄ nō cōstat pœnitentē libera eā volūtate cō-
cedere. Vñ si præsumeret metu id sacrilegi iudicis, aut cuiusuis
alteri^o facere, nō debet ea sacerdos vti: nē sit & ipse sacrilegus. Et
adnotēt sacerdotes, q̄ quis nō egeat licētia pœnitētis, vt in gene-
re cōsulāt peritiores de cōfessionibus, tm̄ reuelare personā pœni-
tentis non possunt sine eius facultate. Quare si mauult pœni-
tēs in pētō manere, q̄ se reuelari, abeat in noīe dñi. Nec ipsi pœ-
nitenti post absolutionē, debet quoquo mō sacerdos reuocare
pēt̄m in memoriā: nec gr̄a fraternæ correctionis, nec cōsolatio-
nis, nec aliquo modo. Neq; em̄ vlla ratiōe cōsenserim Petro de
Palu. q̄ in occulto liceat sacerdoti pœnitentē admonere: nā quis
hæc fortē nō esset reuelatio sigilli, quæ cauetur in iure, tm̄ maxi-
ma inde verecūdia suffunderet pœnitēs, atq; adeo sac̄m mole-
stū redderet. Et ideò quāq; sacerdos videat pœnitentē cōtrariū
agere, q̄ iniunctū est in p̄nia, oīnō dissimulet. ¶ Hoc veruntamē
est, quod v̄hemētius sacerdotē mouere solet. Quid si sacerdos
absoluēs, intolerabilē cōmisit errorē: puta quia absoluit nō su-
bditū, aut excōicatum, à casu reseruato, aut omisit iubere restitu-
tionē aris alieni, in præiudiciū tertij. ¶ Fertur t̄pe cōciliij Basiliē-
sis inter magistros quibus intererat Ioānes Nider, quæsitū esse,
an cōfessor qui male absoluit à casu reseruato, postmodū habi-
ta facultate superioris debeat absentē & insciū absoluerē, poti^o
q̄ adire pœnitentē. Illius tamē disputationis copia nusq̄ extat.
¶ Ad hoc respōdetur primò, q̄ nullo modo licet absoluerē ab-

N sentem,

sentē, saltē ignorantē an absoluat: primò, quia cōfessio est actus personalis, vt patet in forma: absoluo te: & ideo debet fieri inter præsentes. Itē quia absenti nō potest sacerdos imponere pœnitentiā, neq; eū in futurū admonere: quod requiritur ī sacro. Et tertiò, præsertim quia forsan tunc ille qui absolueretur esset in pœtō: & est sacrilegiū absoluerē eū, qui nō psumitur esse in grā. Dixerim: absentē & ignorantē: nā forsan posset pœnitēs absenti sacerdoti mittere cōfessionē scriptā, & sacerdos rescribere absolutionē: vt ait Palud. in. 4. d. 17. q. 2. De quo aliās. Secundò crediderim, q̄ nullo mō licet sacerdoti errāti in absolutione, cōuenire iterū pœnitentē de pœtīs, memorādo aliquod pœtīm in particulari. Primò quia, vt diximus, hoc est exprobrare illi pœtīm: vnde pfecto odiosa redderetur cōfessio. Et secūdo, quia posset tunc pœnitēs negare se tale fuisse cōfessū, & obiurgare cōfessorē: vñ facillē oriret scādālū. Et tertiò, quia id nō est necessariū. Postremò ergo colligitur, q̄ debet tūc sacerdos adire pœnitentē: & dicere se errorē cōmississe grauē in cōfessione: & ideo si vult aut iteratò cōfiteri, aut facultatē facere loquēdi de cōfessione, tūc explicabit in particulari defectū. Per quod & cōfessionē nullaten⁹ detegit, & abūdē satisfacit p̄ errore p̄terito. Nā tūc pœnitēs tenetur ad cōfessionē redire, aut cū illo sacerdote aut cū alio: quòd si re-
Dub. 5. nuit, culpa quę fuerat sacerdotis trāsfunditur in ipsum. ¶ Quintum & postremū dubium est, vtrū licitum sit sacerdoti, qui alia etiā via, q̄ per cōfessionē, crimē nouerit pœnitētis, illud prode-
 re: atq; adeò in forum exterius deferre. ¶ Opinio fuit negatiua Altissiodorēsis. 4. p. q. De sigillo: & aliorū antiquitūs. Vbi ait, q̄ si cōfessor nouit aliās crimē pœnitētis, nō debet illud in cōfessione recipere: sed si recipit, tunc siue antea nouerit alia via, siue post, totū clauditur sub sigillo. Et p̄batur quia in ca. Oīs vtriusq; sexus. sine exceptiōe, phibetur pœtīm in pœnitētiāli iudicio, detectū reuelari. At verò oēs ab illo tpe doctores cōcorditer affirmāt cōtrarium. 4. d. 21. Nam, vt dicit illic. S. Tho. dum hęc opinio nimium sigillo tribuit, praiudiciū veritati & iustitię facit. Non est ergo dubiū quin liceat reuelare pœtīm, quod notū est alia via. Probat: quia sacerdos per id quod audiuit in cōfessione, nullū amittit aliud ius quod habet: sed si nō audisset in cōfessione, habet ius dicēdi id, quod aliās nouit: ergo siue illud nouerit
 ante

ante cōfessionē, siue post, iure potest reuelare: aliās clype⁹ esset perniciosus hoībus, dum Ecclesiā corā sacerdotibus furto expoliassent, illis cōfiteri, vt os obstruerēt accusandi. Et secundò. Si hmōi sacerdos vocaretur in testē, nō posset iuratus respōdere citra mendaciū se nescire, si est aliās publicū: post q̄ scit vt homo: ergo tenetur cādide respōdere veritatē. Sed res lucidior est q̄ vt pluribus egeat testimonijs. Imò verò nō solū si sacerdos aliās visu aut experientia id nouit, sed si indicia habet legitima, potest id in iudiciū deferre. Exēpli gratia. Si dum latro cōfitetur, marsupium sacerdotis abscindit, quis cōfiteretur tunc de furto, potest eū accusare in iudicio. Non solū quia illa nō præsimitur cōfessio & accusatio, sed simulatio, vt suprā dixim⁹: at quia potest allegare manifesta indicia: puta tali hora furtū factū, & neminē aliū intrasse domū: fateor tamē cauendū esse maximē scandalum: vt videlicet sacerdos quæ audiuit in cōfessione nō pandat, nisi in promptu possit cōprobare causas, vel indicia quibus id aliās nouit: nē oriatur suspitio reuelationis confessionis. Et hęc de abditissimo sigillo cōfessionis. ¶ In secretis secularibus sunt qui opinantur, neminē vnq̄ constringi ea seruare cū dispendio vitæ: sed cum nō descendāt ad species secretorū, nimirum si rem nō satis inspiciāt: Inter hęc ergo primū locū tenet secretū quod ad rē pertinet publicā. ¶ De quo statuitur sexta cōclusio. Qui
 6. Cōclu. locum tenēt & officīū publicū, tenētur ex genere rei, fidē seruare secreti, si opus fuerit, cū dispendio vitæ: vt sunt senatores, cōsiliarij, scribæ, alijq; id genus. Et primò si reuelatio secreti vergit in grauē malū Reipublicæ, tunc nō solū psonæ quæ sunt in magistratu, sed quicunq; priuatus ciuis, tenetur vitā exponere, anteq̄ id detegat. Vnde. l. Omne delictū. ff. De re militari. Exploratores qui secreta nunciāt hostibus, p̄ditores sunt, & capitis pœnas luunt. Sed aliud pręterea asserit cōclusio: videlicet q̄ illi quibus officio publico incūbit, tenētur sæpe sæpius mori pro celādo secretò Reipublicæ, q̄n priuati hoīes nō tenerentur. Probat: quia media, vt sæpe diximus, p̄sanda sunt ex fine: & secreta Reipublicæ sunt propter salutē totius populi: ergo illi quibus tota respublica arcana sua cōmisit, & quibus stipēdia pro huiusmodi officio p̄dit, quiq; peculiāri sacro fidē astringūt, multo maiori vinculo tenentur seruare secretum, q̄ alij de plebē: atq;
 N 2 adeo,

adeò, si restati sit momenti vt id postulet, vitã cū reliquis bonis tenent in ea causa exponere. Et vocamus causam Reipublicæ, causas etiã particulariũ personarũ, quę tractatur in iudicio publico. Vñ iudex q̄ causam audit in qua de re grauissima decertatur, vt de vita, aut de maximo honore, vt de ducatu, aut alia magna hæreditate, si inuaditur ab aliquo litigatiũ sub cõminatione mortis, vt merita causæ p̄dat, debet poti⁹ gladio succubere, q̄ fidẽ secreti frãgere. Et idem crediderim de scribis, quorũ fidei, causæ graues cõmittunt. In rebus verò minoris momenti, quibus nõ teneant vitã dare, vt fidẽ seruēt, tenent tñ p̄ rei cuiusq; qualitate. Atq; id maximè in sancto cõcilio & foro, quo res fidei aduersus hæreticos tractatur. Nã & inter gētes celebratissima semp fuit fides secretorũ de Republica. Vnde Aul. Gell. ex Marco Catone refert li. 1. noct. atti. Papyrio illi puero honorẽ maximũ habitũ esse: eo q̄, dũ in senatũ cū patre fuisset admis⁹, & mater auidissimè eũ percõtaretur quidnã patres egissent, matrem excogitato cõmento, & mendacio delũsit, q̄ senatus arcanũ cõclaret. Ob idq; nomẽ illi inditũ est, Prætextatus. i. abscondit⁹ & cõtect⁹: quod deinceps pueris Romanis successit. Et Põpei⁹, vt author est Valerius Max. li. 3. cum à Gentio rege captus, senatus cõsilia p̄dere iubere, igni digitũ cremãdum præbuit: qua patientia ostēderet se potius tormētis perditũ iri, q̄ secreta senatus panderet. Et Fuluius tpe Augusti, cū senatus secreta pãderet vxori, poenã dedit capitis. Hac ratione (vt inquit Valerius li. 2. fidũ tũc erat & altũ Reipublicę pectus: cura, silētijq; salubritate munitũ. ¶ Inter priuata id maiore vinculo ligat, q̄n quis p̄ iniuriã, hoĩs secretũ, vi fraudẽve extorquet. De quo sit conclusio septima. Qui iniuria, hoĩs secretũ expressit, tene illud, si res sit magni momenti, etiã in mortis discrimine, cõtegere: vt Dalila, quæ muliebri improbitate mysteriũ capillorum à Samsonẽ extorsit, tenebatur mortem pri⁹ obire, q̄ id Philisthẽis prodere. Probat. Tenetur quicunq; mortem pri⁹ oppetere, q̄ hoĩ famã auferre (maximè si fama sit valde magna & p̄tiosa) sed qui per iniuriã secretum alienũ extorquet, famã ab illo deprædat: ergo tenetur potius mori, si res sit magni momenti, q̄ ipsum difamare. Eò vel maximè, si periculũ inde imminet vitæ. Vñ qui ob signatas literas alienas mala fide aperit: q̄ illa vis est, & iniuria:

iuria maiori vinculo tenent secretũ illud seruare, q̄ si id alia iusta via cognouissent. Fuit enim semper celebratissima religio in literis alienis abscondendis, & celãdis, vt frequentib⁹ historijs memorix proditũ est. ¶ Secretorũ q̄ citra iniuriã deprehenduntur, primũ genus est, q̄n quis data fide arcanum alienũ suscipit custodiẽdũ. De quo ponitur octaua conclusio. Nemo tenetur secretũ quod fide recepit, seruare cū dispēdio vitæ, aut alia grãdi iactura honoris, aliorũve bonorum. Hoc nõ aliter p̄bat, q̄ q̄ huiusmodi obligatio nõ oritur ex iustitia, aut ex publico officio, quo tenent seruare secretũ, sed ex sola liberalitate & bonitate p̄mittētis fidẽ: & nemo p̄sumit promittere id, ad quod aliã non tenebatur, cū tãta iactura & dispēdio. Qui. n. pecuniã amici recipit in deposito, non tenetur cū tãta iactura & detrimento eã tuẽri. Sed nihilomin⁹ viri p̄bi erit, p̄ rei cõditione & magnitudine iacturã in p̄prijs bonis facere, vt arcanũ ita receptũ p̄tegat. Neq; admitto argumentum, q̄ in hac parte aliq̄ vtunt, vt quocũq; casu licet reuelare p̄priũ secretũ, liceat subinde reuelare alienum. Nã homo dñs est propriæ fame, & nõ est dñs alienæ: & ideo p̄t aliq̄n propriã famã exponere (quia in hoc nulli facit iniuriã) q̄n tñ tenetur custodire alienã. Graphicè fanẽ fabulantur poëtæ, poenã illi⁹ qui secretũ sub fide receptum nõ seruat, in Batto illo pastore, qui p̄pter secretũ qd' fide receperat, reuelatum, in lapidem versus est: alioqui mutum, sed qui ea p̄petuò laboraret infamia, vt secretum auri, etiã silentio manifestaret. ¶ Nona conclusio. Quando quis casu nouit alienum secretũ, quibus tenent illud contegere, etiã sub peccato mortali, si res est tãti momenti, tñ non tenetur grauiã pati vt illud cõclat. Hoc facilè p̄bat: quia solũ tenent seruare ex charitate, sicut tenemur seruare res amicorũ, q̄n id possum⁹ sine graui dãno n̄o. Tametsi nõnũq; consilium fuerit, mortẽ pri⁹ oppetere, q̄ hmõi secreta reuelare. Et hæc de alieno secreto. ¶ Secretũ cuiusq; p̄ proprium lōgum nobis mō negotium exhiberet, nisi mēbro. 1. q. 3. amplissimè res esset tractata. Hoc vnum ergo in hunc locũ reiecim⁹, an teneatur hõ tormēta, atq; adeò mortem p̄peti, anteq̄ iniustè interrogat⁹, p̄pria crimina prodant. Vbi decimã astruimus cõclusionem. Nemo tenetur mortẽ pati, aut immania tormenta, vt p̄prium crimẽ abscondat. Loq̄mur de his qui in ecu-

8. Cõclu.

9. Cõclu.

10. Cõclu.

leo præter ius interrogant: nam si legitimè interrogarètur, etiã citra tormenta, tenerent veritatē fateri. Probatur conclusio his suppositis q̄ loco citato satis corroborauimus, aduersus dñm Caietanum: videlicet hoīem habere dñium suæ famæ, sicut bonorū exteriorū: & quīs sit peccatum, famā prodigere, & qñq; mortale, tñ licitū esse cuilibet, pro causa iusta eā exponere. Vñ sumit argumētū. Pōt quis pro iusta causa famā exponere: sed pdere propriū crimē: ex gñe suo, nihil aliud est, q̄ se hoīem infamare: ergo illud licet ad seruādā vitā: nā profectō vix pōt dari causa magis iusta. ¶ Et cōfir. quia vita mai⁹ bonū est q̄ fama: imò vita caput est oīm bonorū: ob idq; vniuersa q̄ hō habet, dabit pro aīa sua: Job. 2. ergo si quis posit⁹ in tormētis euadere aliter nō pōt, nisi proprium crimē detegēdo, certè, quīs iniustè interrogetur, pōt se proderi: postq̄ in hoc nemini facit iniuriā. Quēadmodū. n. vexationē illā & iniuriam grādi pecunia redimere posset, ita sanè pōt & iacturā in fama facere, vt vitā seruet. ¶ Et secūdō arguit ex cōi sensu hominū. Si quis & plurimū & vehementer cruciaret, & dilaniaretur, certè nō censeret pusillanimitis, si se proderet. Imò verò nō solū id licitū est, qñ cōfitendo crimē pōt à tormētis liberari: sed qñ p cōfessionē cert⁹ esset capite plectēd⁹, posset vir fortis eligere semel mortē, anteq̄ vehemētia & lōgissima tormenta pati. Eò vel maximè, qñ nō sperat tormentorū finis, vt sæpe sapi⁹ cōtingere solet. Sūt. n. q̄ tormētis tormēta cumulātes, pponūt aut animā miseri, aut cōfessionē verā falsāve extrahere. ¶ Et tertio arguit. Pōt hō, vt illic dixim⁹, exponere ppriā famā p fama amici, sicut vitā p vita: ergo pōt, à fortiori, famā exponere p vita ppria. ¶ Quarto arguitur. Si qs me iniustè infamāret, & ego nō possem me aliter defendere, nisi exponēdo vitā, nō teneor periculo vitæ famam custodire: ergo, eādē ratione possum in tormētis crimē pdere, vt inde me eximā. ¶ Quòd si qs arguat, q̄ si iudex iniustè me percōtat, iniustè ego respōdeo. Certè cōsequētia nulla est: nā & latro iniustè me iuadit ī itinere, & tñ iustè ego cōcedo illi palliū nē me occidat. ¶ Addiderī, q̄ si hō ī iniustis tormētis falsō sibi crimē īponeret: dū mō id faceret sine iuramento, nō est mendaciū nisi officiosum & veniale: nec tenet aliq̄ modo ad restitutionem famæ: postq̄ nemini facit iniuriam. Palud. 4. d. 21. q. 2. in fi-

ne dicit, q̄ mēdaciū huiusmodi est officiosum, in q̄tū se hō liberat à tormētis: sed perniciosum, inq̄atū se diffamat, & astantes lædit mendacio. At re vera, nec infamare se ad illum finem est perniciosum: nec astantes lædit: quia aut putant confessionem esse verā, aut si intelligant esse falsam, non est tantū scandalum, hominem contra se mentiri, vt eo se liberet malo.

¶ AD primū argumentū respōdetur, q̄ quāq; vita sit præstantior q̄ fama: nihilomin⁹ reuelatio criminis aliqñ cedit in malū religionis, vt dictū est in prima cōclusionē: & aliqñ in malū publicum, vt dictum est in sexta: & aliqñ in graue p̄iudiciū tertij, vt dictum est in septima. Quib⁹ p̄inde casib⁹ moriēdū est pri⁹, q̄ crimē reuelat. ¶ Et p hoc respōdet ad cōfirmationē, q̄ quamuis iugū Dñi sit suaue, nihilomin⁹ nos obligauit in dictis casibus, vitā exponere. ¶ Ad. 2. principale respōsum est in octaua, nona, & decima cōclusionib⁹. Quib⁹ ostēsū est, licitū esse aliqñ reuelare secretū, aut alienū aut propriū, qñ aliter vitā seruare nō possum⁹. At nō est par vbiq; ratio. ¶ Et eodē mō respōdet ad confirmationem, & ad tertium principale. Nec valet illud argumentum, vt supra diximus, vt quocunq; casu liceat mihi reuelare secretum meum, cuius sum dominus, liceat subinde reuelare alienum, cuius non habeo potestatem.

¶ E C C E quæ De ratione tegēdi & detegēdi secretum, sub censura sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ, de exiguitate & penuria nostra præstare potuimus. Quæ in hoc opusculo tribus mēbris distributa sunt: perq; quatuordecim quæstiones disputata: atq; adeò octoginta duab⁹ conclusionibus absoluta: ad laudem & gloriā indiuiduæ Trinitatis: q̄ nos vtinā foeliciter in secreta illa diuinorum mysteria aliquādo recipiat: quæ nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascenderunt.

FINIS.

Errata nonnulla leuicula, è medio tollantur in hunc modum.

Folio. 3. facie. 1. linea. 1. lege, delictum. & 5. ab imo lin. Aristoteles. fol. 4. fa. 2. li. ab imo. 7. intentionem. fo. 5. fa. 1. li. 7. QVÆSTIO. lin. 2 1. peccatum. lin. 2 5. nocētē. fol. 7. fa. 1. in margine, Secūda cōclusio. fo. 1 2. fa. 1. lin. 14. famæ. fol. 3 1. fa. 1. li. 5. correptione. fol. 49. fa. 1. li. ab imo. 7. Rhamathi. fol. 68. & 70. fac. 2. in titulo, MEMBR. III. fol. 72. fac. 1. linea infima, æquales.

Portat Ave Christo,

Ac itâ, Portonarius, Almae.

616721287